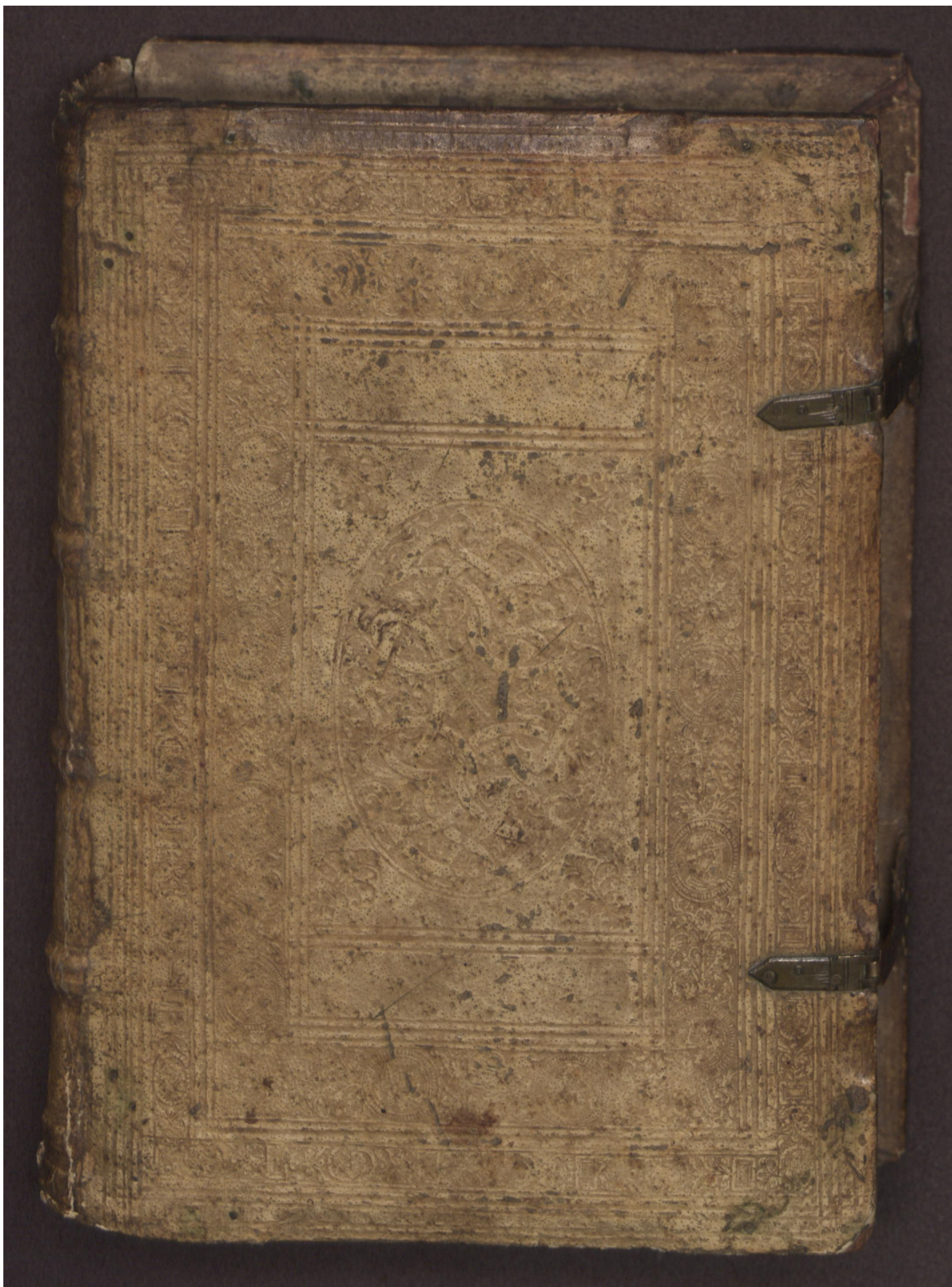
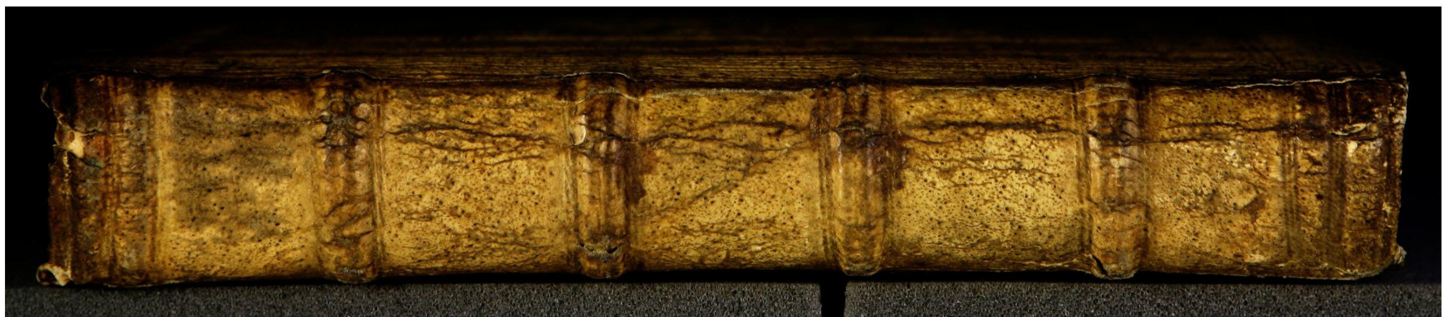
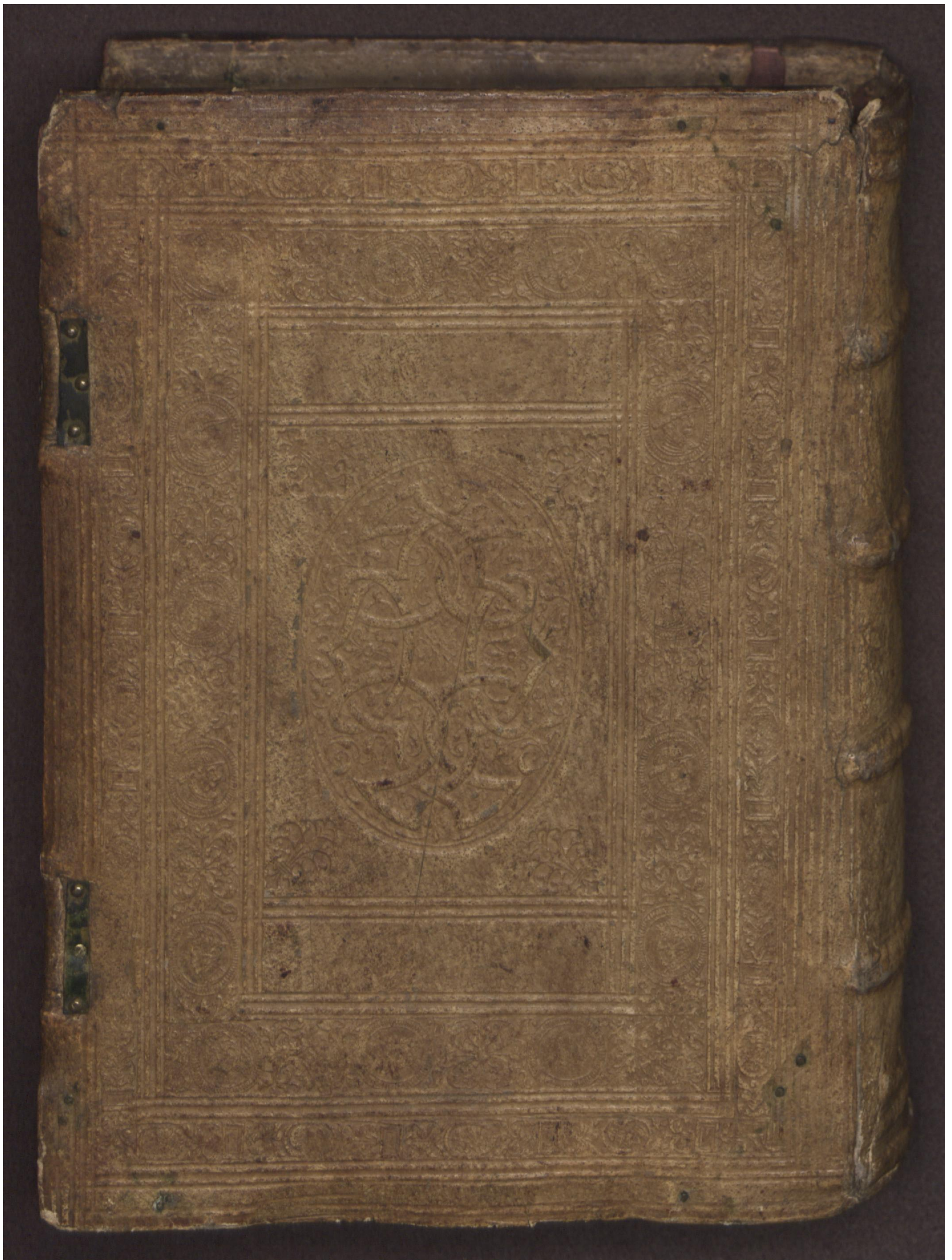
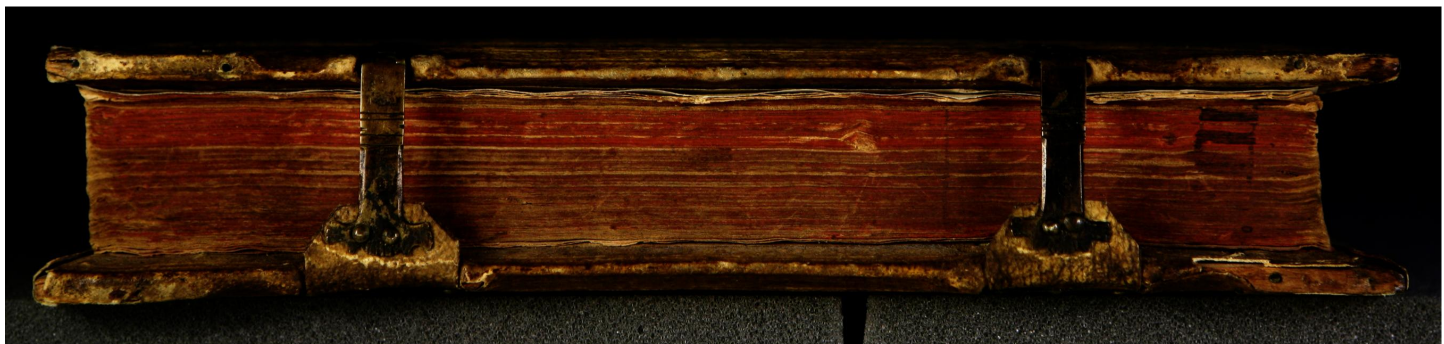

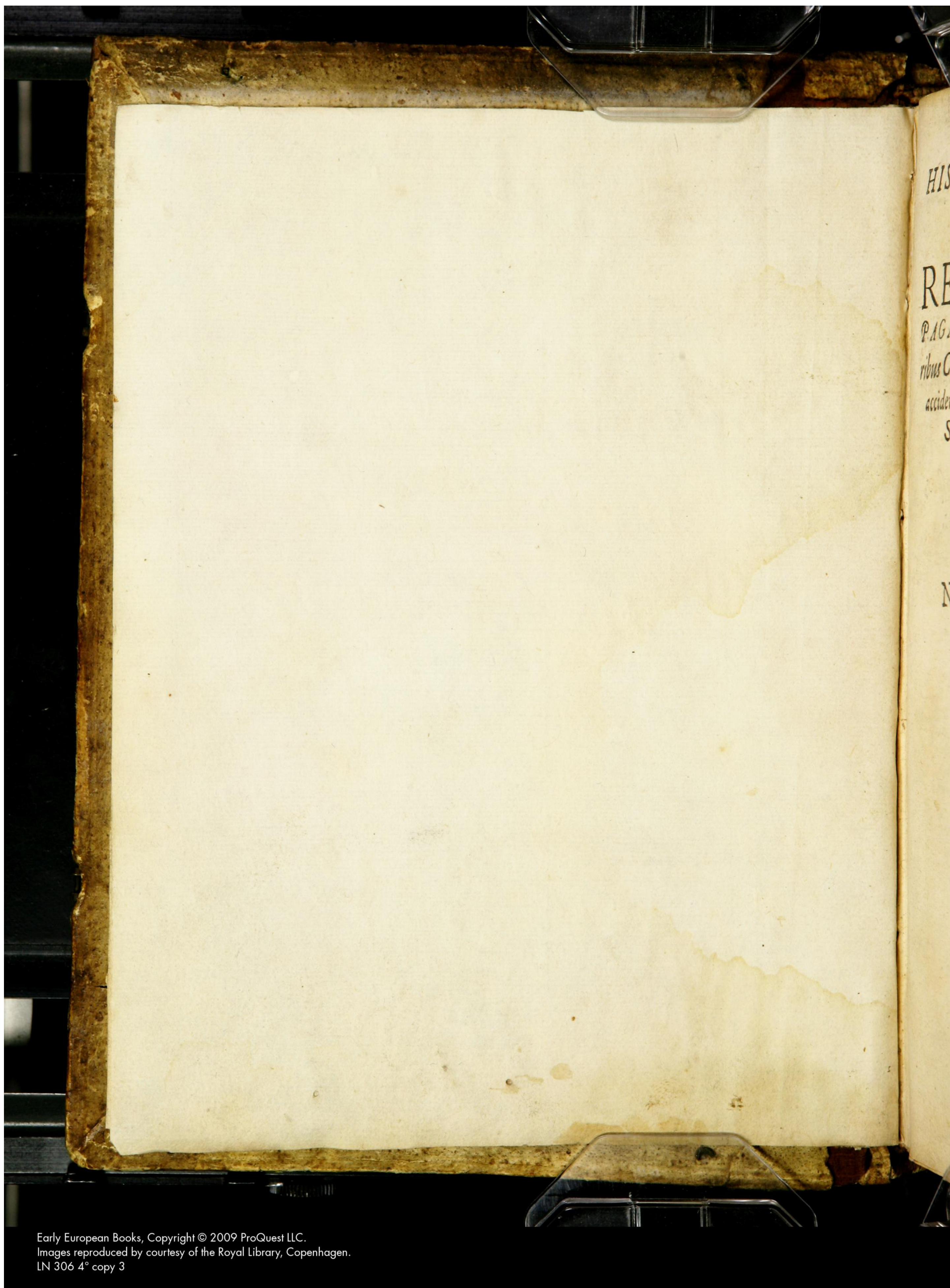

Förste trykte Udgave af Adam af Bremens Kirkehistorie for Norden.

HISTORIA ECCLESIASTICA
CONTINENS
RELIGIONIS PRO-
PAGATÆ GESTA, QVÆ A TEMPO-
ribus Caroli Magni, vsq; ad Imp. Henricum IIII,
acciderunt in Ecclesia, non tam Bremensi, quàm vicina
Septentrionali ferme vniuersa; scripta ante
Annos quingentos, à M. Adamo
quodam, loci istius Cano-
nico.

Nunc recèns mendis vindicata, & è
tenebris in lucem vocata,
studio & opera

ANDREAE SEVERINI
VELLEI.

HAFNIÆ

M. D. LXXIX.

Quod Rex de Regum Friderice es ſanguine cretus,
Laus ea ſumma tua eſt, non tua ſola tamen:
Sunt etenim Reges alii, & de Regibus orti,
Imperio, cenſu, ſtemmate, ſorte pares:
Sed tu Eccleſiolæ CHRISTI nutritor & hoſpes,
Quod pius & Rex es, ſolus es hoc hodie.

A. S. V.

ILLVSTRISSIMO AC POTENTISSIMO PRINCIPI ET DOMINO, D. FRIDERICO II. DANIAE, NORVAGIAE, GOTTHORVM, SLAVORVMQVE REGI: Duci Slesuici, Holsatiæ, Stormariæ & Dythmarsiæ: Comiti in Oldenborg & Delmenhorst. Domino suo clementißimo.

OBtinuit nostri æui consuetudo, serenißime Rex, Domine clementißime, vt qui hodie Historiarum monimenta in lucem proferant, illorum omnis consumetur oratio, aut in scriptorum huius generis vsu atq; fructu percensendo, aut in cumulandis eorum laudibus, ad quos suas lucubrationes afferunt. Quorum consilium, vt minimè improbare possum, ita hoc loco mihi parcius imitandum esse censeo. Patet enim non obscuris indiciis, Serenißimam Tuam Regiam Maiestatem, non tantùm præclarè sentire de Historiis, esse scilicet earum lectionem, omnium ordinum hominibus, magnopere necessariam; verum etiam quod sapienter sentit, exequi

pariter hoc & facere industriè. Ita vt post statas seu ordinarias aliquot sacrorum Bibliorum repetitiones, iam spontè mirum quoddam cognoscendi Historias nationum diuersarum adiungat studium & desiderium. At Regiarum T. M virtutum ea est ratio, quod & illæ, omne, etiam disertißimi cuiusuis, longè exuperent præconium, & S. T. R. M. molesta esse poßit atq; suspecta, ea, quæ aut coràm, aut hoc obscuro ferme loco instituatur de his Commemoratio.

Cohortari itaq; potius est, S. T. R. M. hisce tam faustis auspiciis, ad propositam æternæ laudis metam, plenis quasi velis properantem, vt in eo quod cœpit, perstet & pergat constanter, quò prætiosißimum Pietatis & Virtutis thesaurum, nullo vnquam rerum euentu aut scandalo, sibi patietur eripi. Ad quam rem, præter alia multa, inflammare potest & debet, generosißimum R. M. T. animum, illud potißimùm, quod habet ea, præter ista cum vulgo principum dona communia, duo maximè sibi diuinitus peculiariter concessa, quibus præ omnibus totius orbis terrarum Regibus & Monarchis, piè poßit gloriari & meritò.

Horum

Horum prius eſt, quod S. T. R. M, ea, hoc eſt, paterna prorſus cura Clementiæ pariter & Iuſtitiæ, ſingulorum ordinum ſui Regni ſubditos, ita ſibi retineat penitus addictos, vt nemo omnium ſit, cui in rebus adprime dubiis, addubitet vitæ, ſi ita res poſtulet, incolumitatem et ſalutem concredere. Vſq; adeo, inquam, vt nemo omnium ſit, cui vrgente neceßitate, ſi mare altißimum R. T. M. nauiget, clauum committere diffidat; nemo omnium ſit, quo, ſi profundißima Saltuum deuia penetranda veniant, Duce vti, hæſitet; nemo, inquam, omnium ſit, in cuius gremium, ſi quiete perfrui velit, caput ſecurè reclinare non auſit.

Poſterius ſed & diuinius magis, illud eſt, quod acceptam à ſanctißimæ memoriæ parente, Religionem DEI veram, ita puram putam atq; vniformem R. M. T. in Regnis ſuis circiter 300 milliaria Germanica patentibus, conſeruet, vt in ea publicè colenda atq; exercenda, ipſa T. R. M. emineat inter omnes prima; & hanc ipſam docentes atq; diſcentes, ita ſanctè & ſeuerè contineat in officio, vt, repulſis Nouationum autoribus in vniuer-

ſum omnibus, ſit piorum, in Scholis & Eccleſiis, mens et lingua vna atq; eadem omnium.

Hoc tantum eſt, in his duobus, quæ dixi, ſitum, ſoli S. T. R. M. præ omnibus orbis vniuerſi Regibus, hodie cœlitus tributum decus et ornamentum, prætii inæſtimabilis; ad quod obſtupeſcere totum Mundum, ringi etiam Principem huius ſæculi atq; ipſius membra, ſtatuat extra controuerſiam. Quapropter tantò maiori contentione & ſolicitudine Animi incumbendum eſt T. R. M, vt ſartum tectùm hoc ſummum & re ipſa diuinum bonum cuſtodiat et poßideat. Quid fiet, ſi à quo, hoc eſt conceſſum beneficium, huic eidem porro ſe ſubmiſsè R. T. M. piis indeſinenter commendet præcibus; & identidem cum Dauide ingeminet illud: Confirma hoc O DEVS, quod operatus es nobis. Et, Bonitas & Miſericordia proſequentur me omnibus diebus vitæ meæ, & habitabo in domo Domini, in longitudinem dierum. Pſal. 23. & 68.

Adiuuabitur præterea non mediocriter, in hoc tam florente atq; fœlici gubernationis curſu, S. T. R. M. honeſtißimo lectionis Hiſtoriarum

præſidio.

præsidio. De quarum immenso vsu atq; fructu, meminisse velit, eius, quod est à Liuio pronuntiatum grauissimè. Ad illa, inquit, mihi pro se quisq; acriter intendat Animum, quæ vita, qui mores fuerint: per quos viros, quibusq; artibus, domi militiæq;, & partum et auctum imperium sit. Labente deinde paulatim disciplina, velut dissidentes primo mores sequatur animo. Deinde vt magis magisq; lapsi sint, tum ire cœperint præcipites, donec ad hæc tempora, quibus nec vitia nostra, nec remedia pati possumus, peruentum est. Hoc illud est præcipuè in cognitione rerum salubre ac frugiferum, omnis te exempli documenta, in illustri posita monumento intueri, inde tibi, tuæq; Reipub. quod imitere capias: inde fœdum inceptu, fœdum exitu, quod vites.

Porro quum non tam incrementa & ruinæ Imperiorum, quàm Religionis, vt multò huius etiam magis habenda sit ratio piis Principibus, inuestiget atq; notet R. T. M. in Historiis, quem illæ, statum Ecclesiæ, omnib. & singulis exprimant temporibus. Hoc agens atq; huc Animum accurata attentione

aduer-

aduertens, prò, in quàm ineffabilem atq; incredibilem rerum maximarum admirationem ille abripietur neceſſe eſt. Et hi ſunt verè odori atq; vnicè ſalutares flores Hiſtoriarum, decerpere atq; colligere ex omni Hiſtoria memorabilia exempla, de mirabili Eccleſiæ Dei in his terris propagatione et conſeruatione perpetua. Quid enim fingi poteſt optatius aut optari vtilius, quàm Hiſtoriarum vehiculo, vniuerſum orbem terrarum peruagari, atq; intueri, qua ratione, ſtudio & induſtria ſanctorum Martyrum atq; pientiſſimorum Regum et Principum, euerſis & deletis, apud ſingulas gentes, idolis, vera Chriſti relligio non tantùm ſubſtituta, ſed & porro etiam aſtu Diaboli et Epiſcoporum Superbia ac Auaritia ſubciſiuè labefactata ſit. Quid in diiudicandis hodie certaminibus Eccleſiæ, quid in conſtituenda deniq; ſeu potius reſtituenda huius diſciplina accommodatius, quàm ex priſci æui monimentis viciſſim inter ſe conferre, moderna veteribus, antiqua recentioribus?

Huius itaq; rei, quum exemplorum copiam præbeat ſatis vberem, præſens hæc noſtra Hiſtoria Eccleſiaſtica, parui tantò audacius, iis, qui me

eam S.T.R.M. offerre voluerunt atq; persuase-
runt. Vtrumq; enim illa præstat, mutationes tam
Religionis, quàm Imperiorum, quæ à temporibus
Caroli Magni, Annis plusquam trecentis, paßim
in his Septentrionis Regnis contigerunt, ita arctè &
luculentè ponit ob oculos, vt pariter & breuitatem
in ea non obscuram, et copiam admirari liceat mi-
nimè fastidiosam. Meminit autem non tantùm re-
rum Saxonicarum seu Nordalbingiacarum, sed
vicinarum etiam nationum ferme omnium. Nam,
vt alias prætercam, ita frequens est Regum Da-
niæ & populorum huius, apud hunc M. Adamum,
mentio; vt ferè nullum sit caput in toto opere, quo
horum præclarè gesta inculcare eum piguerit. Quo
fit, vt adducar credere, hac ipsa de caussa, hunc Au-
torem innocenter, immo cum maxima iniuria, ha-
ctenus suppressum, ab iis, qui minus fauerint nomi-
ni Nordmannico. Neq; enim certè, qui suas Hi-
storias hinc transscripserunt, ea id fide præstiterunt,
qua ante ipsos hic idem rettulit. Sed premant ipsi,
& præ mera Inuidia silentio etiam prætereant, ea,
quæ exotici scriptores abundè in laudem gentis no-

 stræ

ſtræ reliquerunt, reddant tantùm interea nobis, huius generis alia multa; reddant, inquam, iſti plagiarii, quæ populabundi per vniuerſas Daniæ Bibliothecas peruagati, iam ſemel atq; iterum conuaſarunt, atq; Regno nefariè exportarunt. Quod ſi aſſeuerare perſeuerent, gnaris rerum ſcriptoribus domeſticis, perpetuò nos fuiſſe deſtitutos, audiant ſaltem hic loquentem Regem, Regem dico, non tantùm fortiter & magnificè geſtis, ſed & inſigni Eruditione et omnis Antiquitatis cognitione illuſtriſsimum. Fateri enim non erubet hic Autor, à Suenone Eſtritio Rege Daniæ potentiſsimo, ſe didiciſſe, accepiſſe atq; hauſiſſe penè totum, quidquid de maximi momenti rebus, hoc eſt, conuerſione Barbarorum, & Regum in his terris ſerie atq; ſucceſsione continua, in medio ſcriptum reliquit.

His de cauſsis, ſereniſsime Rex, Domine clementiſsime, quum hic Autor, ad manus meas perueniſſet, committere non potui, quin qui priuatus hactenus delituit apud pauciſsimos, fieret beneficio Typographiæ, per me publicus & familiaris apud plurimos. Atq; vt tutiori, me meoſq; in hoc exantlatos

latos labores, munirem præsidio, sub S. T. R. M. nomine illustrißimo, eum profero; rogans omni, qua possum submißione animi summa, velit S.T. R. M. hoc Leuidense, à me homine interno, ea accipere frontis benignitate, qua ne externorum quidem vnquam suscipere grauari visa est. Oro Deum, patrem Domini nostri Iesu Christi, vt Serenißimam Tuam Regiam Maiestatem, vnà cum illustrißima M. T. Regina, atq; adeo vniuersa, optimæ spei, sobole Regia, quamdiutissime conseruet florentem ac incolumem, in nominis sui gloriam perpetuam, AMEN. Hafniæ pridie Id: Martii, Anni 1579.

S. T. R. M.

submiss. addictus

Andreas Velleius.

LECTORI ÆQVO ET BENEVOLO,
Salutem in Filio Dei.

NOn dubito, quin multi, qui in hunc Annalium Autorem inciderint, Quis ille fuerit, & cur à me editus ſit, inquirant ſolicitè; præſertim quum & ipſe non ita politus, ſed pene obſcurus, & opus ipſum Hierarchiam videatur ſtabilire Pontificiam. Quocirca ne habeas, benigne Lector, quod in vtrolibet meritò deſiderare poßis, de Autore huius ſcripti primùm, pòſt etiam de conſilio editionis quædam afferam in medium, breuitate, qua poſſum maxima.

Ad Autorem quod attinet, nomen certè ipſius in omnibus iſtis exemplaribus, quæ ad meas manus peruenerunt ſuppreſſum extitit, niſi quod initio Epiſtolæ nuncupatoriæ, huius vice, A maiuſculum poſitum animaduertimus. Qua ratione ductus, M. Barptolomæus Cypræus Sleſuicenſis, reputauit voculam ſequentem (minimus) litteræ iſti capitali agglutinandam, atq; ita legendum Annonius, quemadmodum in ſuo exemplari exaratum poſt ſe reliquit. Exiſtimauit fortè, Autorem huius Hiſtoriæ, eundem fuiſſe, ſub cuius nomine, editi ſunt Annales Francici, ante Annos non ita multos, qui & iam recèns recuſi, emendatiori & titulo Aimoini, & vniuerſa operis forma, prodierunt ex Officina Andreæ Vecheli, viri induſtrij, & de de repub. litteraria, inter Typographos noſtri æui primos, meriti optimè. Sed falſum ſua opinione Cypræum, virum alioquin bonum & litteratum,

inde

inde apparet, quod Aimoinus ante hunc nostrum Autorem floruerit Annis plusquam ducentis. Non enim diffitetur ipse Aimoinus se magnam suæ Historiæ partem accepisse ex relatu Adhemari, quem ipsi Carolo Magno à sacris fuisse existimant. Et, vt hoc etiam addam, transtulit Aimoinus in Historiæ suæ librum quartum, vniuersum Autemari scriptum, quod alioquin seorsim editum, publicè prostat, titulo Annalium Regum Francorum. Neq; certè credibile est, Autorem huius operis, silentio præteriturum fuisse istud opus, si ab ipso tale aliquod conditum fuisset, quin id, aut in hoc, aut in isto fecisset palàm.

Crantzius, qui sibi non minimum suarum Historiarum complementum, hinc, nuda transcriptione vindicauit, eum tantùm Annalium scriptorem nuncupat, nec quidquam addit amplius; additurus, ni fallor, si quid vspiam de nomine ipsius comperisset certi, nisi planè, aut Ambitione, aut Inuidia, eum laborasse suspicari liceat.

Itaq; quum & ego rem in triuio, quod aiunt, relinquendam censuissem, succurrit fortè mihi, quod legisse me memini, ab Helmoldo citatum quendam M. Adamum, quem Pontificum Ecclesiæ Hamburgensis gesta conscripsisse asserit. Dum ergo denuo locum diligentius reuoluo, atq; cum hac nostra Historia confero; deprehendo ex ipsa vtriusque collatione, præter hunc ipsum M. Adamum, vix posse Autorem huius scripti haberi quenquam alium. Quod enim Helmoldus cap. 14, teste M. Adamo, commemorat de Slauonia

in duodeuiginti pagos dispertita, atq; præter tres, omnes ad fidem Christi conuersos, id ex relatione Suenonis Estritij Regis Daniæ, in hoc ipso opere, ad eundem planè modum refertur lib. 2. cap. 17.

Secuti ergo Helmoldum, nomen Autoris illud in fronte expressimus libri, atq; tantisper in hac permanendum decreuimus sententia, vsq; dum erit, qui aut certiori inuento, aut coniectura magis probabili, nostram hanc oblitteret. Fatetur autem de se ipso Autor infrà lib. 3. venisse se Bremam Anno Adalberti 24, qui fuit à nato Christo 1067, atq; tum ascitum se in Collegium Canonicorum Ecclesiæ Bremensis, postea in gratiam Liemari successoris Adalberti, hosce concinnasse Annalium fasces. Et floruisse certè illum apparet hisce temporibus, quibus in Dania rerum potiebatur SVENO ESTRITIVS, quum tam crebrò eius faciat mentionem honorificam. Illum enim adijsse se fatetur, vt de ijs, de quibus scriptionem instituerat, redderetur ab eo certior. Nec exiguam huic laudem Eruditionis pariter & Humanitatis tribuit, sed & excelluisse ipsum asserit cognitione imprimis Antiquitatis haud vulgari, cuius singulas res gestas memoria retinuerit fideli: & huic ipsi quærenti eas narratione exposuerit luculenta & expedita. Neq; erubet confiteri se Regis Suenonis fidem atq; ductum secutum esse, in propemodum singulis, quæ de mutationibus aut Religionis aut Imperiorum publicis commemorat.

Hac

Hac igitur ætate quum degeret M. Adamus, stylo vtitur, qualem ea ferebant tempora potißimum. Et nefas duxi, in ipsius oratione, maximè quo ad nomina propria, quidquam immutare, vt esset penes varium Lectoris palatum, suum cuiq; ex Orthographia coniectandi in Etymologijs liberum iudicium. In versibus tantùm, quos colophonis adiecit loco, mutila quædam suppleui, & luxata reposui in locum genuinum, eò quod carminum ratio, vt constarent illa, eam necessariò efflagitarent operam.

Admirari etiam hîc satis non possumus, sedulum & confidens Autoris studium, non tam in inquirenda, quàm prodenda & patefacienda veritate Historiæ. Cuius rei præbuit Argumentum magnum in Adalberto Archiepiscopo, quem ita graphicè suis depingit coloribus, vt nullam rem veritus, quid in ipso laude dignum, quid fœdum inceptu, fœdumq; exitu extiterit, non conticuerit. Quod si hodie Historicorum vulgus, nullibi gentium esset corruptius, plus syncerioris fidei Historiarum, atq; minus quod quæri possemus & dubitare, haberemus extra controuersiam.

Lectionis præterea hunc Autorem fuisse variæ, elucet ex frequenter citatis, & quasi Historiæ paßim inspersis sententijs, quas nunc ex hortis Paradisi cælestis, nunc ex odorifero vertice Heliconis congestas affert admodum opportunè. Ita vt in hoc, illum studiosè incubuisse facilè appareat, quò sibi amicè deuinctum haberet Lectorem, quem propter compositionis varietatem & elegantiam, ipsius pos-

set

ſet tædere difficile. Commemorat enim, non tantùm quid in Prouintijs Nordalbingiacis geſtum ſit, ſed in vicinis etiam locis pene vniuerſis. Nam & quibus occaſionibus primùm cœperit, quoq; euentu & ſucceſſu vera Chriſti Religio propagata ſit, tum in Saxonia ac contermina Slauia, tum ipſa tota Nordmannia, ſerie quadam certa & vero conſentanea exponit, ita vt ne à potentiſſimorum quidem Regum Daniæ præclarè geſtis referendis, abſtinere piguerit.

His ego de cauſsis, primùm de eius editione, cogitationem ſuſcipere coactus ſum, vt qui, aut iniuria temporum, aut inuidia paucorum, tam fædè atq; inique delituit abiectus, deterſo quaſi carceris ſquallore, veniret in manus omnium nitidior. Exemplar primum, quod in membrana exaratum habuimus, in Bibliotheca Cœnobij Sorenſis repertum, protulit eius loci Ephorus Regius, vir inſigniter eruditus & humanus M. Iuarus Bartholinus. Is poſt alios, quum id M. Iacobo Matthiæ, græcarum litterarum in inclyta Academia noſtra Profeſſori fideliſſimo, & mihi quoq; poſtea illud petenti, exarandum conceſſiſſet, ego illud viciſſim cum generoſo & imprimis docto viro, ſereniſſimo Domino Regi à ſecretis, Haraldo Huitfeld communicaui. Hic, vt eſt antiquitatum patriæ noſtræ heluo atq; inueſtigator indefeſſus, conſilium de editione, ſuo ſtatim approbauit calculo, atq; identidem poſtea vt editionem maturarem, me amicè vrſit & incitauit. Quocirca depoſitum è manibus opus, denuo poſt biennium reſumſi, atq; addita lima reuidi & caſtigaui.

ſtigaui accuratius. Deinde captata occaſione commoda, illud viro clariſsimo, Domino Cancellario Regio, Dn: Nicolao Kaas euoluendum obtuli. Is pro ſua (quæ in ipſo eſt maxima) ingenij dexteritate & acrimonia, eueſtigio vniuerſum ſcriptum percurrens, eſſe in hoc, multa lectu & cognitu non indigna prædicabat, & poſſe etiam vulgari cenſebat, modò in locis quibuſdam obſcuris, & parum fortè conſideratè ab Autore ad libellam cenſuræ ſeuerioris expenſis, admoneretur Lector ſententiæ planioris & veritati magis congruæ. Id ego quum me factuꝛum recepiſſem, atq; tandem etiam pro otij mei ratione perfeciſſem, in hunc res vniuerſa, quem vides, finem atq; exitum deducta eſt.

Prodeunt igitur nunc hi Annalss, fœtus poſthumi, duplici ſcholiorum, tanquam veſtis genere, contecti atq; ornatiores inſtructi. Horum prius autographo iſti Sorenſi, vt in marginibus aſcriptum deprehendi, ita ipſi Hiſtoriæ corpori quaſi vnà conferruminatum, exhibeo. Antiquitatem ſanè & eruditionem aliquam hoc redolet. Admonet enim rerum abſtruſarum, & non ita paſsim alioquin vulgarium, idq; ea ciuilitate, vt neq; nauſeam pariente proxilitate, neq; curioſitate Lectorem oneret futili. Reliquæ ad calcem capitulorum rarius adiectæ notationes, non ita ſærio vbiq; ſtudio à me elaboratæ ſunt. Interdum enim vbi conſiderationem res neceſſariò poſtulare viſa eſt, ea quæ variæ lectionis beneficio habui, protuli candidè. Interdum etiam quidquid ex recenti Hiſtoriarum tractatione animo inhærebat, id pro vt

)c(　　　commo-

commodissimè adiici posse videbatur, inserui confidentius. Ita vt ingenuè fatear, non deesse æmulis cauillandi copiam, qui nimiæ vel prodigalitatis vel parsimoniæ me arguere, si improbè velint, valeant. Verum hoc quidquid est, id ferme susq; deq; fero, quum maiorem aduersariam constitutam mihi video, vt his satis faciam, qui me hoc suscepto opere, actum (quod aiunt) agere; immo & Hierarchiam me stabilire Pontificiam clamitent.

His ego primùm respondeo, ac concedo equidem esse elegantius ab alijs hæc eadem posterioribus sæculis tradita, quæ ab hoc Autore nostro narrata sunt; verum propterea nullo modo committendum censeo, vt penitus hic aut supprimetur, aut condemnatus ad cossos ac tineas ablegetur. Ab hac tam crudeli & capitali sententia, asserat eum, tum reuerendum, quod præ se fert, senium; tum ipsius etiam candor & fida exantlati laboris industria. Quis enim vsq; adeo furiosus & amens, qui in hoc tàm pudica & decora respersum canitie caput, vngues armare præsumat violentos & sacrilegos? Quis tanta animi feritate & impotentia, qui parcere non velit, ei, cui ipsa sæcula, ipsa arma, toties flammæ, toties fatalia excidia pepercisse, atq; præ verecundia manus (vt ita loquar) nefarias abstinuisse cognita sunt? Habet Antiquitas, eam natura sibi ingeneratam Maiestatem quasi & Dignitatem, vt coram grauiter & cordatè sentientium Tribunali, cedere huic cogatur Nouitas,

tas, quæ vt minus constans & moderata, ita etiam grassantibus sui æui vitijs tanquam infecta, non immeritò bonis & Prudentibus habeatur suspecta omnibus. Quo etiam fit vt res quasq; prætiosissimas, quò propius singulæ ad nascentis mundi accedant primordia, eò, genuino Bonitatis & Synceritatis fonti credantur agnatiores.

Taceo nunc raritatem Historicorum eius æui, quo floruisse hic M. Adamus cognoscitur, vsq; adeo, vt si hic glaciem non fregisset, recentiores, quo se venditassent, non habuissent ita promtè. Nam vt maximè aliquid, quouis rerum indicio colligere possent moderni Annalium fabri, quæso tamen, vtri parti maior adhibenda fides, his ne qui ipsis rebus gestis, aut interfuerunt, aut non ita procul abfuerunt; an ijs, qui narrata, vel potius magno fingendi conatu excogitata ab alijs acceperunt? Dabo etiam hoc, fusè satis atq; copiosè hæc eadem ab alijs videri perscripta, sed profectò si æqua lance, ea, inter se vtrinq; comparemus; non tantùm in his fidem (quæ anima est Historiæ) sed & diligentiam in transscribendo desiderabimus. Multa in gratiam suæ quisq; gentis, vt voluit, non vt decuit, transtulit seu potius detorsit. Multa in alterius nationis odium, sunt, partim penitus omissa, partim studiosè inuersa. Loquatur itaq; hic noster Autor ipse, & cum eo vt conferantur, si lubet, posteriorum centones atq; augmenta episagmatica, tantùm abest vt impediam, vt nihil sit, quod velim aut cupiam impensius.

Ad prius illud cauillum, quo me iniquè grauari posse perspexi, satis vt arbitror, respondi, iturus nunc obuiam his, qui zelo, nescio quo, Hierarchiam Pontificiam, editione huius scripti, à me stabiliri vociferent.

Sugillantibus in hunc modum, institutum nostrum, duobus aut tribus verbis, quæ in bona caussa sufficere arbitratur Pindarus, os obstruere possum; si non denegem, esse in hoc opere quædam vitiosa, quæ nullo pacto excusare volumus: verum ea rariora quum sint, & minus acriter defensa, non eiusmodi censenda sunt, quæ cæterorum omnium, quæ cum magna fruge alioquin legi possunt, vsum nobis interdicant aut impediant. Præsertim quum ipse Autor se tam acrem morum censorem declaret, non in grege Monachorum tantùm arguendo, sed & in ipso Archiepiscopo Adalberto, gregis sui Duce, immo etiam illustrissima Comitum Palatinorum Rheni orto prosapia. Verùm vt planius constet, quid non tam de hoc scripto, quàm de vniuersa Hierarchia Ecclesiastica sentiendum sit, paullo altius exorsi, rem vniuersam ponamus succincta narratione ob oculos.

Acturi de sacro verbi diuini ministerio, & huius functionibus ordinarijs, hoc eiusmodi totius negocij collocanus initio fundamentum; asserentes atq; firmissimè statuentes, æternum filium Dei Dominum nostrum Iesum Christum, vnicum esse, inde vsq; ab initio Mundi & porro etiam in omnem æternitatem, suæ Ecclesiæ caput, & solum eius summum Sacerdotem atq; ἀρχιποίμενα; à quo vnico largi-

ter

ter demanat, in singula ipsius viua membra & fidos cooperarios, cœleste Spiritus Sancti Balsamum. Hoc enim efficacissimo Olei diuini charismate inuncti atq; inaugurati sunt sancti olim Patres & Prophetæ: ac huius fiducia officium satagebant, scrutantes articulum temporis, in quem prænuncius ille, qui in illis erat, Spiritus Christi, declararet euenturas Christo paßiones & consecuturam has gloriam, vt loquitur Petrus, 1. Pet. 1. At vbi venit plenitudo temporis, & conspicuus factus est filius Dei in Carne, vnxit eum Deus Oleo lætitiæ præ consortibus suis, & effuso in eum sine mensura Spiritu, atq; requiescente hoc eodem supra eum, toti mundo vt vnicum & summum Salutis Doctorem ac Autorem solenniter & publicè commendauit, addita testificatione amplißima: Hic est filius meus dilectus, in quo acquiesco, HVNC AVDITE.

In hanc ministerij sui quasi societatem, asciuit Christus, dum in his terris docendi munus obiret, duplex potißimum collaboratorum genus. Quorum prius erat Apostolorum duodecim, quos continuè apud se, vsq; ad Ascensionem suam familiariter retinuit. Posterius verò ex Septuaginta Discipulorum censu conflatum, emißititium erat, & vicißim eundo atq; redeundo, pro vt Magistro eorum visum fuit, operam suam ipsi in propaganda eius doctrina locabat.

Porro ascendens in altum, hic ipse noster Immanuel, neq; Ecclesiam deseruit, neq; officium ita deposuit, vt cuiquam mortalium, vllibi gentium, in hoc complendo vicem

commendarit suam. Quin potius collocauit eum Deus ad dexteram suam in cœlis, longè supra omne imperium & dominium, & omne nomen quod nominatur, non solum in hoc sæculo sed etiam in futuro, Et omnia subiecit eius pedibus, eumq; constituit caput super omnia ipsi Ecclesiæ, quæ est corpus ipsius, & complementum eius, qui omnia implet in omnibus, sicuti docet Paulus Ephes. 1. Quemadmodum ergo hic idem perpetuus Hierarcha atq; Ecclesiæ Dictator, ante descensum è cœlo, ac etiam quum præsens corpore existeret in terris, tum ipsi in vniuersum Ecclesiæ, tum singulis docentibus pariter & discentibus efficaciter præfuit atq; adfuit: ita etiam post Ascensionem idem hoc potenter peragit & peraget in consummationem sæculi. Statim enim ab abitu ad patrem, captiuam ducens captiuitatem, dona dedit hominibus, & constituit alios Apostolos, alios vero Prophetas, quosdam Euangelistas, quosdam Pastores & Doctores, ad coagmentationem Sanctorum, ad opus ministerij & ædificationem corporis ipsius, &c. 1. Cor. 12. Ephes. 4.

Atq; habuit ita Ecclesia Christi post eius Ascensum, hosce quinq; Doctorum gradus, quorum tres priores tantùm temporarios, reliquos verò ordinarios seu perpetuos extitisse manifestè elucet ex consequentibus. Apostoli enim immediatè ab ipso Christo vocati, quum non tam Iudæorum, quàm Gentium conuersioni, destinati essent, missi sunt à Christo iam ascendente, in orbem vniuersum, ita vt æquali & vnanimi inter se potestate, locis quidem diuersis, nullis tamen se-

dibus

dibus certis astricti, docuerint. Prophetæ singulari quadam Mysteriorum Dei cognitione donati, Ecclesiam nascentem, signis & miraculis, atq; imprimis certis futurorum prædictionibus, confirmabant. Euangelistæ Apostolorum erant comites, & operam atq; labores horum, quando his ipsi non sufficiebant, subleuabant. Pastorum autem & Doctorum munus, latius, vt apparet, se extendit, vtpote quod non vno æuo ac tempore, sed ad finem vsq; mundi perduraturum erat perpetuò. Erat enim horum præcipuè officium, recte secare sermonem Domini, pijs incumbere præcibus, administrare Sacramenta, & horum simul omnium beneficio, ceu medijs, datam à Christo soluendi atq; ligandi exerere potestatem.

Regebatur ergo atq; colligebatur Ecclesia primitiua his in hunc modum distinctis docentium gradibus, etiam longè post Apostolorum tempora, administratione admodum beata & salutari; vsq; dum certæ sedes, templa, parœciæ & reditus quoq; attributi sunt Docentibus. Tunc crescente multipliciter passim vbiuis terrarū grege Christiano, creuit pariter etiam numerus ministrorum verbi omnium. Quo demum factum est, vt non Regna tantùm singula, sed & Prouintiæ, Insulæ atq; Vrbes quoq; populosæ & celebres, plures acciperent sacrorū antistites. Hinc quum grauibus de caussis frequentius conuenire vniuscuiusq; Prouintiæ Pastores necesse esset, eò tandem ventum est, vt is qui hoc, cæteros conuocandi ac conscribendi munus gereret, πρῶτος seu πρωτεύων atq; προεστῶς appellari cœptus sit. Postea etiam πατριάρχης

atq;

atq; Metropolita quoq;, quod in vrbe Prouintiæ Metropolitana resideret, nuncupatus est. Huius officium erat, Synodos agere, Episcopos designare, legitima doctrinæ iudicia constituere, scandala morum publica tollere, res controuersas disceptare, atq; alia item expedire negocia, rem concernentia Ecclesiasticam.

Poterat certè, etiam hic ordo, tam pio & planè necessariò zelo constitutus tolerari, præsertim quum æquali inuicem dignitate, certisq; limitibus circumscripta autorttate, sine affectatione tyrannidis & successionis ordinariæ, communi cura & labore, curæ esset Ecclesia omnibus. Nondum enim obliti erant, eius, quod Paulus admonuit, Vt quemadmodum omnia quidem membra, corporis vnius sunt; multa autem & diuersa quum sint, vnum tamen esse corpus & eandem habere actionem: Ita etiam in Christo, multos quidem esse corpus vnum, singulatim autem alios aliorum esse membra, sed habentes dona diuersa, pro gratia quæ data est:, ad mensuram doni Christi. Rom. 12. 1. Cor. 12. Ephes. 4. Curabant enim Metropolitæ suam quisq; Prouintiam, neq; alienæ se ingerere fas erat. Simili quoq; lege Episcopi suis præerant parœcijs. Immo neq; superioribus sine inferiorum assensu, neq; inferioribus sine superiorum autoritate, memorabile quidquam statuere permissum est, sicuti patet ex Decretis Concilij, Calcedonensis cap. 9. Niceni cap. 6. Constantinopolitani cap. 11. Item ex Historia Ecclesiastica Ruffini cap. 10. & Socratis lib. 3.

Postea

Postea verò quum à tam sanctis admonitionis Apostolicæ decretis, ad placita conciliorum suorum recederent; secutæ sunt pernitiosæ istæ mutationes, quæ Rempub. Christianam ita afflixerunt, vt quod non penitus euerterint, solius agnoscamus Dei propitij beneficium ingens & inæstimabile.

Cœpisse videtur omnis huius mali initium, ab Episcopo maximè Constantinopolitano, qui nescio quibus furijs infernalibus percitus, Imperatorem & vrbis Senatum solicitauit, vt quoniam ea Vrbs sede Imperiali cæteris præcelleret, sibi quoq; peculiarem atq; præcellentem quandam dignitatem, præter reliquos Metropolitas attribuerent. Ea res ansam præbuit non tantùm officiorum, sed & Animorum distractioni, quæ paullo post consecuta est; ita vt appellationes & munerum dignitates, quæ prius ex æquo & bono communiter in singulis vbiuis Prouintiis vsurpabantur ab omnibus Metropolitis, postea non sibi solum Constantinopolitanus, verùm etiam Alexandrinus & Romanus, atq; ipse quoq; Ierosolymitanus vendicaret peculiariter Episcopus. Hæc constitutio approbata est, in concilio Constantinopolitano secundo non vniuersali, quemadmodum etiam videre est, ex constitutione nouella Iustiniani.

Sed non ita diu, poterat bene conuenire, inter hos quatuoruiros, quin ipsi inter se denuo de primatu dimicarent acerrimè. Constantinopolitanus enim Metropolita, paullo post, omnibus Asiæ & Orientis, atq; adeo Grætiæ Metropolitis, omnem penitus vt adimeret iurisdictionem, obtinuit decreto

concilij Calcedonensis Cap. 9. Huius exemplo, non cunctandum sibi ratus Episcopus Romanus, parum esse arbitrabatur imperare Ecclesiis suburbicis, nisi etiam vniuersæ Italiæ & Hispaniæ Ecclesiarum antistites haberet sibi subiuges. His, ex sententia, sibi subiectis, aliorum Metropolitarum limites sine discrimine transgressus est, & vt commodius hos sibi quoq; subiiceret, Episcopos ab iis officio amotos recepit, atq; litteris suis munitos in sua remisit atq; restituit; asserens vrbem Romam, vt caput & sedem Imperij, ita caput & matrem Ecclesiæ vniuersæ colendam atq; suspiciendam, sicuti indicat Socrates Hist: Eccles: lib. II. & Cyprianus in Epistola ad Cornelium Romanum.

Atq; ita, ex his, quæ strictim commemorauimus, facile patet, quantùm posteriorum ætatum præsules à primitiuæ Ecclesiæ Doctorum desciuerint vestigijs. Quod antiquitus ex necessario vsu ouilis Dei, consonum institutis Christi, ordinarunt sancti Patres & Martyres, id posteri in Romana potißimum Ecclesia, meræ Leuitatis & Ambitionis agitati stimulis, ad luxum & vanitatem pertrahentes sæculi, cum ignominia Dei & scandalo latè in pernitiem ouilis Christiani serpente, abusi sunt. Adeo vt si ex mortuis hodie excitati, vicini Apostolorum temporibus Episcopi & Metropolitæ, intuerentur in eam Romanæ Ecclesiæ faciem, quam aliquot iam sæculis induta præ se fert, haud dubiè illi, neq; hic Diuum Petrum, neq; Diuum Paulum, neq; horum successorem aliquem genuinum, sed ipsißimum perditionis filium, Sathanæ primogenitũ offendisse se fateri necesse esset.

Agno-

Agnoſcenda autem eſt interim infinita Dei præpotentis Bonitas & Clementia, qua in medijs hiſce tenebris Pontificijs, conſeruauit ſemen ſuum ſanctum, quod penitus opprimi atq; extingui non paſſus eſt. Nullum enim minus dubium eſt, illum tunc quoq; ſuum habuiſſe atq; nouiſſe electorem cœtum & numerum, quàm illo tempore, quum Elias ſe ſolum relictum deplorans, audiret, 7000 virorum ſalua eſſe, quæ non curuauerant genua ſua coram Baal, 1. Reg. 19. Firmum fundamentum Dei ſtat, habens ſignaculum hoc, nouit Dominus qui ſui ſunt, 2. Tim. 2.

Sed conferamus iam, hæc, quæ hactenus dicta ſunt, cum ijs, quæ in Eccleſijs Septentrionis, priſcis & poſterioribus contigerunt ſæculis, atq; ita deprehendemus non tam lac lacti aut ouum ouo ſimile, quàm iſta hæc inter ſe congruant.

Miſertus noſtri Deus miſericordiarum, dedit ac miſit poſtremis hiſce mundi temporibus, in has etiam terras Arctoas, Euangelij præcones fidos & induſtrios. Illi erant, non qui primùm à temporibus Caroli Magni, in hæc Boreæ loca legationem ſuſceperunt, ſed qui, licet rarius, multò tamen prius, & ferè ab ipſo Apoſtolorum ſæculo, in Angliam, Saxoniam & Nordmanniam vniuerſam progreſſi ſunt. Quemadmodum certa huius rei inditia habemus, non tantùm in exuuijs eius Euangeliſtæ Saxoniæ, quas Canutus Rex Daniæ Bardeuico in Daniam tranſtulit, ſed & in Beda Anglo, atq; adeo ſparſim in Hiſtoria Regum Daniæ pariter & Noruagiæ.

Habebant hi Septentrionis primi Euangeliſtæ, neq; ſe-

des, neq; redditus certos, sed ipsi ea, quam prouidit Dominus, sorte contenti, non quæ sua, sed quæ erant Iesu Christi, quærebant zelo pectoris inuicto & simplici. Nulla istuc ætatis apud nos templa, aut cœtibus piorum faciendis destinata loca certa; nulli docentibus attributi redditus annui; nulla de primatu aut Metropolitico aut Archiepiscopali contentio. Frequentia audiebantur Sanctorum martyria, continuæ persecutiones, continentia pericula, labores, vigiliæ, profectiones, omnia difficilia, foris pugnæ, intus pauores, vt loquitur Apostolus, vsq; dum, clementissimi Dei benignitate, melius edocti Reges & Regni primates, Idola profligarunt, templa extruxerunt, & certas attribuerunt Doctoribus Ecclesiæ sedes, &, vnde viuerent, Decimas.

Cessantibus ita persecutionibus, creuit Ecclesia Dei passim in his terris, dilatatis eius pomærijs, non tantùm ad extremos vsq; Thylenses seu Thelemarchios, sed & Islandos atq; Gronlandos suppolares, vt existimo, ferme populos. Designati sunt singulis Prouintijs sui Episcopi certi. Adiungebantur his Pastores & Præpositi, tales, quales in primitiua Ecclesia nominauimus, laborum & periculorum magis quàm honorum socij ac coadiutores strenui & commodi. Atq; ita sparsum Euangelij semen, fructum attulit centuplum, adimpletumq; est illud Prophetæ dicentis: Tunc videbis & illuminaberis, timebitq; & illuminabitur cor tuum, quod conuersa fuerit ad te multitudo Maris, fortitudo gentium venerit tibi. Esaiæ 40.

Inuidebat hisce tam lætis successibus & memorabilibus pietatis

pietatis incrementis, antiquus generis humani inimicus, neq; ita diu passus sartum tectum Religionis apud nos statum, quin statim per vicarium istum suum Romanum, in nostras Ecclesias suum diffuderit virus. Id tanto astu effectum est, vt se tum quàm optimè habere existimauerint, quum, prò dolor, Antichristo se maximè rituum similitudine conformarent, atq; demissa animorum subiectione adiungerent. Ea res effecit, quod non ita diu forma comparuerit apud nos Ecclesiæ exterior. Laborabat enim Pontifex Romanus, vt quod in cæteris Europæ ac totius ferme orbis nationibus obtinuerat dominium, illud in Arctoas quoq; gentes propagatum amplificaret. Subegit ergo sensim suæ tyrannidi, non tantùm supremos Ecclesiarum antistites, sed & ipsos quoq; Monarchas nostros, ita vt non frustra hunc sibi in decretalibus vindicet titulum: Totius orbis Papa tenet Principatum.

Non poterat potentissimos Septentrionis Dominos, ab hoc tam splendido curiæ Romanæ seruitutis iugo, tutos præstare, aut distantia loci ab vrbe Romana penè infinita, aut illa itinerum difficultas immensa, aut ipse deniq; tam vastus & præpotens Oceanus, qui Natura quasi opifice Architectonica hasce terras vallo præcinxit firmissimo. Admouit ad hanc oppugnationem, cautus iste Serpens Romanensis, omne genus Machinarum Astutiæ Machiauellicæ, quibus valida ista expugnaret pectora, quæ, nullæ vnquam, aut certè difficile & minimè impunè, Romanorum expugnare valuerunt acies. Partim igitur subblandiebatur nostris Regibus, partim minitabatur satis imperiosè, vsq; adeo vt his artib. tandem Regi

Daniæ Erico, cognomento Mendued, hæc, in quadam ad se Epistola, extorserit verba plusquam demissa & supplicia: Vestræ (inquit) Sanctitati in omni Misericordia, semper quantum possum humilius supplico, quatenus me misericorditer dignetur recipere uestræ Sanctitatis pietas; Vt non desoletur Regnum, nec tota gens pereat. Illi enim oues quum sint, quid fecerunt? Conuertetur obsecro in uaginam Petri gladius, & restituat seruo auriculam Christi uicarius, immo uerius ipse Christus. Vt restitutus ad Ecclesiastica Sacramenta, liberius audiat uerba Dei, & quidquid humeris meis portabile, mihi iusserit uestra Sanctitas reuerenda, licet perquam durum fuerit, non negabo. Quid plura? loquere Domine, & audiat seruus tuus &c.

In hunc modum amissa & quasi euanescente penitus veræ Ecclesiæ forma ista visibili, nihilominus tamen interea habuit Deus, suæ apud nos Ecclesiæ membra viua plurima; occulta quidem Mundo, cognita vero ei, cui est incognitum nihil. Quod si poterat Deus opt: max: in medio maris rubri, in tristissimo profligatæ syncerae Religionis sub Achabo tumultu, in ipsa Babylonis confusione & exilio, in flamma fornacis ardentis, suorum electorum corpora pariter & animas protegere; quid prohibet, quo minus suos fideles, dispersos atq; delitescentes, in medijs conseruarit tenebris & erroribus Pontificijs, etiamsi iusto vindictæ ipsius iudicio, ab aspectu hominum nota & forma Ecclesiæ ipsius exterior, aliquantisper sublata fuerit? Neq; enim ita altas egit radices, hoc virus Papisticum, neq; ita latè, sparsa pullulabant Inimici zizania, quin beneficio Spiritus sancti mirabiliter efficacis per verbum & Sacramenta, multi extiterint salutis & vitæ æternæ compotes. Maturè etiam nostri Reges, Antichristi Romani deprehendentes Sanctimoniæ fucum, memores iuris sui, quod præter cæteros orbis Reges, peculiare sibi à

Deo

Deo & incolis attributum habere se agnoscunt, frœnum excutere non dubitarunt Pontificium. Nam vt de alijs taceam, quàm est hoc, à Rege Daniæ, non ita valde amarum, sed acutæ naris responsum, missum Pontifici Romano? Vitam habemus à Deo; Nobilitatem à parentibus; Regnum à subditis; Fidem à te, quam, si placet, per præsentes remittimus.

Reperti sunt etiam apud nos, non pauci Ecclesiæ Ministri, qui Antichristo aduersati sunt, palam conquæsti non tam de ipsius, quàm Sycophantarum eius, morum prauitate & tyrannide intolerabili. In his suum nomen profiteri non veretur etiam hic noster Autor. Qui etsi ex hoc fatali noxiæ contagionis malo, in quod incidit, labem aliquam contraxit, tantùm tamen abest, vt in id penitus consenserit, quod & in multis desiderarit emendationem, & in pluribus accusauerit Superiorum negligentiam. Pugnat quidem ille, seu velitat potius, pro Ecclesiæ suæ Bremensis aris & focis; & eius Antistites, quantum maximè saluo audet pudore, prædicat, (qua in parte eum nullo modo defendendum suscipimus) sed nihilominus non abstinet, quò minus paßim in sui ordinis mores corruptos inuehatur acerrimè. Qua de re, præter locos plurimos, legi possunt lib. 1. cap. 37. & lib. 4. cap. 17. & 40. &c. Et quid enim grauius aut confidentius dici poterat, etiam hodierno die, in Pontifices illos, Epicuri de grege porcos, quàm est illud, quo claudit librum primum, in hunc modum: Eia, inquit, uos Episcopi, qui sedentes gloriæ, lucri, uentris & somni breues delitias, in primo Episcopalis officij loco ponitis; respicite, inquam, istum pauperem & modicum sæculi (loquitur de Vnni mortuo in Suetia) immo laudabilem magnumq; Sacerdotem Christi, qui nuper tam nobili fine coronatus, exemplum dedit posteris, nulla temporum uel locorum asperitate nostram pigritiam excusari posse &c.

Hæc

Hæc, & eiusmodi alia, piè & verè dicta, quum in hoc Autore reperiantur, quæso, quo iure, ne edatur meritò quisquam vetare poterit? Veruntamen si quis ita pertinax est, vt castrandum omnino hunc fuisse existimet, ipsi hoc extremi responsi loco relinquimus, nos tantùm hoc labore nostro, ad rerum antiquitus gestarum Historiam, non ad fontes Israelis, voluisse aperire aditum. Et si quid omnino est, (esse non diffitemur) quod pij Lectoris palato veterem sapere videatur Idolomaniam; id iam admonitus facilè cauere potest, ne aut deglutiat, aut in venas suas transmittat. Meminerit quin potius pientißimi ac sapientißimi Imperatoris Theodosij, qui in templis Christianorum, à cultibus Idolatricis perpurgatis, Simiarum effigies relinqui mandauerit, vt extaret fœditatis pristini volutabri inditium ante oculos, quo moti intuentes, vesaniam erroris & cæcitatis depositæ toto pectore detestarentur, & gratis animis celebrarent Deum, qui è tenebris in lucem, à deuijs & diuerticulis latronum, in viam & vitam deduxerat viuentium.

Dixi hactenus de Autore huius operis, & de consilio, quod in huius editione secutus sum; & spero bonis omnibus, neq; ingratam neq; insuauem, fore hanc nostram narratiunculam. Cæteros amanter rogo, ne iudicium præcipitent, sed si quid habeant, magis ingenio perfectum ac elaboratum industria, illud in communem vsum candidè proferant. Oro Deum, vt Ecclesiam & Scholas in his terris, clementer proteget, aduersus Sathanæ tyrannidem atq; mendatia, vt fiant ipsi per nos multa grata & placentia,

AMEN.

SINGVLA

SINGVLA, QVATVOR *HORVM LIBRORVM,* CAPITA.

CAPITA LIBRI PRIMI.

XI. Obitus Villehadi.

XII. Villericus II. Ecclesiæ Bremensis Archiepiscopus succedit Villehado. Carolus Magnus Ecclesiam in Hamaburg extruit, cui Heridagum Episcopum præficit.

XIII. Bellum inter Carolum Magnum, & Godefridum Regem Daniæ exortum, interueniente vtriusq; morte, restinctum est.

XIIII. Bellum inter Nepotes Godefridi de Regno Daniæ, quibus ad internecionem pugnantibus, successit Haraldus Klag.

XV. Corbeia in Saxonia fundatur. Haraldus Klag Dania pulsus à filijs Godefridi, confugit ad Imperatorem & baptizatur.

XVI. Ansgarius transit in Daniam & Suetiam, & docet cum fructu.

XVII. Ludouicus Imperator Ecclesiam Hamburgensem constituit Metropolim vicinarum nationum.

XVIII. Ansgarius reuisit Danos & Suecos vnà cum Ebbone & Gaudberto comministris suis.

XIX. Villericus peracto strenui & fidelis Pastoris officio, plenus dierum, in fata concedit.

XX. Leudericus Villerico successit. Ansgarius strenuam nauat nouellæ Ecclesiæ plantationi operam & Thuroltz visitat in Gallijs.

XXI. Normanni Frisiam depopulati, Hamburgam incendio vastant. Herigarius Bircæ præfectus claret miraculis.

XXII. Dissensio & Reconciliatio filiorum Ludouici Imperatoris à patris obitu.

XXIII. Diligentia Ansgarij commendatur.

Post

XXIIII. Post obitum Leuderici, vnita est Ecclesiæ Hamburgensi, Bremensis. Vtriq; præfuit Ansgarius.

XXV. Ansgarius transit Bremam, & inde in Daniam: vbi Regem Ericum ad fidem christianam conuertit. Qui Ecclesiam Slesuicensem, omnium primam in Dania, extruxit.

XXVI. Ansgarius iterum, ductu Regis Daniæ, traijcit in Suetiam, & populum cum Rege traducit ad relligionem Christi.

XXVII. Archiepiscopus Hamburgensis, iugo clientelæ Coloniensis liberatur & noua insuper accipit à Romano Pontifice Priuilegia.

XXVIII. Bellum gestum inter Guthormum & Ericum Regem Daniæ, quibus successit Ericus cognomento PVER, qui fidem Christi suscipiens Ecclesiam Ripensem à primis extruxit fundamentis.

XXIX. Studium Ansgarij in visitando proprias Ecclesias, si quando à peregrinationibus cessauit.

XXX. Diligens cura pauperum habita ab Ansgario.

XXXI. Ansgarius pia solicitudine pro Ecclesijs, litteris agit apud Principes & Episcopos; & functus præclarè 34. annis officio, migrauit à seculo.

XXXII. Rimbertus succesit Ansgario.

XXXIII. Commendatur diligentia Rimberti in legationis suæ officijs. Qui Reges Danorum hoc tempore extiterint, indicatur ex historia Francorum.

XXXIIII. Dani per inferiorem Germaniam longè lateq; populabundi progresi, ferro atq; flamma obuia quoq; prosternentes, à Ludouico Imperatore tandem represi feruntur.

Vnni

L. Vnni penetrat in Bircam Sueoniæ, docendo & baptizando Ecclesiam colligens.

LI. Sueci in Paganismum relapsi, reuocati sunt monitionibus Archiepiscopi Vnni.

LII. Vnni moritur in Suecia & Bircæ sepelitur in æde D. Petri.

CAPITA LIBRI SECVNDI.

CAPVT

I. Adaldagus successor Vnni, Regi Ottoni fuit gratissimus; cuius fauore multùm profuit Ecclesijs suo tempore.

II. Otto Imperator Daniam ingressus, eò rem deduxisse fertur; vt Haraldus Rex Daniæ cum Regina coniuge & filio baptizatus sit.

III. Otto Imperator Slauos cogit ad fidem Christi; & primas in eorum terra extruxit Ecclesias. Archiepiscopus Coloniensis frustrà nititur sibi subijcere Bremensem.

IIII. Qua ratione primùm Hermannus Biling ab infima sorte, in Ducem Saxoniæ, per Ottonem Imperatorem excreuerit.

V. Otto Imperator ingressus Italiam, Iohannem Papam deponit, & filios Berengarij domat. Adaldagus peracta hac peregrinatione, in sua cum gaudio reuertitur.

VI. Benedictus Papa in locum Iohannis XII. depositi, à populo Romano surrogatus, iussu Ottonis Imperatoris Hamburgam deportatus est.

Aſco-

XXIII. Ascomanorum alter exercitus infeliciter pugnans, in Heriuad cæsus est.

XXIIII. Terror nominis Nordmannici apud Saxones.

XXV. Sueno Tiugskeg exul, repulsus à Noruago & Anglo, à Scotorum Rege benignè exceptus, baptizatur.

XXVI. Poppo Episcopus duo insignia edit miracula. Vterq; Ottinkarus Huide, ob pietatis & eruditionis laudem, illustris.

XXVII. Olaus Thrucconis Rex Noruagiæ ad fidem Christi conuersus est. Ericus Rex Suetiæ conuersus, ad Paganismum relapsus creditur.

XXVIII. Sueno ducta matre Olai Regis Suetiæ, redit ad Regnum Daniæ, & fidem Christi suscipit.

XXIX. Olaus Tryggesōn Rex Noruagiæ, cæsus à Suenone Rege Daniæ in freto Helsingburgensi.

XXX. Post mortem Ottonis Imperatoris, Slaui deficientes à fide Christiana, Christianos passim supplicijs affecerunt & Ecclesias incendio vastarunt.

XXXI. Multi Christiani martyrij coronam acceperunt in hac Slauorum persecutione.

XXXII. Episcopi Cimbricæ Chersonesi postremis Libentij temporibus. Obitus Libentij.

XXXIII. Vnuanus succedens Libentio, cum laude officio functus, grauissimum habuit aduersarium Bernardum Ducem Saxoniæ, quem mediante Cæsare tandem habuit sibi placatum & deuinctum.

XXXIIII. Episcopi Daniæ, tempore Vnuani.

XXXV. Munificentia Vnuani in principes vicinos, quorum animos sibi & Ecclesiæ, erogatis in eos Ecclesiæ Thesauris, deuinxit.

Sueno

XXXVI. Sueno Tiugskeg Angliam occupat. Filius eius, Canutus, cognomento Magnus, eam denuò vi occupauit & obtinuit.

XXXVII. Canutus Magnus Rex Daniæ, occupata Anglia, connubijs sibi primores Regni deuinxit.

XXXVIII. Canutus Magnus Rex Daniæ & Angliæ, Episcopos ex Anglia secum in Daniam reducit, ægrè ferente id Archiepiscopo Hamburgensi.

XXIX. Mortuo Henrico Imperatori, successit Conradus, qui Polonos & eorum auxiliares perdomuit.

XL. D. Olaus Rex Noruagiæ zelo Pietatis, incantatores & hariolos, Regno suo expellit, & fidem Christi studiosé propagat.

XLI. Studium Olai Regis Suetiæ in propaganda, inter suos, Religione Christiana.

XLII. Vnuani Amicitia & necessitudo cum vicinis Principibus.

XLIII. D. Olaus Noruagia pulsus, redit; atq; à suis subditis, odio defensæ Relligionis christianæ, cæsus est.

XLIIII. Vlfridus Anglus in Suetia, ab incolis Regni cæsus, sanguine suo fidei Christi veritatem, obsignauit.

XLV. Libentius prioris Libentij Nepos, Vnuano succedens, bona Ecclesiastica auget & amplificat.

XLVI. Successus & obitus Episcoporum quorundam in Dania & locis vicinis.

XLVII. Canuti Magni, Regis Daniæ potentia. Eius affinitas & iter Romanum cum Cæsare Conrado.

Godscal-

XLVIII. Godſcalcus Dux Vandaliæ, litteras deſerens, armis necem patris vlciſcitur. Quo facto tranſit ad Canutum Magnum, Regem Daniæ.

XLIX. Emma Matrona pia & generoſa, Theſauros ſuos confert Eccleſiæ Bremenſi. Libentius vitam cum morte commutat.

L. Hermannus Libentij ſucceſſor, Epiſcopatui tribus annis, ſed nulla cum laude, præfuit.

LI. Bezelinus Hermanno ſuccedens, omnibus gratus & acceptus, reditus Eccleſiaſticos auget & Bremam munit.

LII. Bezelinus vnâ cum Bernardo Duce Saxoniæ, Hamburgam Eccleſijs & ædificijs mirificè exornat.

LIII. Principes Slauorum militant Duci & Archiepiſcopo.

LIIII. Series & Geneologia Regum Daniæ & Noruegiæ.

LV. Sueno Eſtritius captus ab Archiepiſcopo, honorifice habitus atq; dimiſſus eſt.

LVI. Alebrandi neceſsitudo cum Ducibus Saxoniæ. Aſcomanorum irruptio & depulſio.

LVII. Canutus cognomento Durus, Rex Daniæ, moritur, cui ſuccedit Magnus in Dania, Eduardus frater in Anglia.

LVIII. Colloquium Magni Regis cum Archiepiſcopo, & Ducibus Saxoniæ.

LIX. Ratibor cum alijs octo principibus Slauiæ, filijs ſuis, bello occiditur.

LX. Obitus pientiſsimæ comitiſsæ Emmæ.

CAPITA LIBRI TERTII.

CAPVT

Archi-

X. Archiepiſcopus reconciliatur Ducibus, & de octo Præpoſituris à ſeſe erigendis atq; fundandis conſtituit.

XI. Multa initiò ab Archiepiſcopo benè conſtituta atq; incoata, ante conſummationem corruunt.

XII. Sueno Rex Daniæ ducta conſanguinea, ab Archiepiſcopo admonitus, eam dimittit.

XIII. Haraldus D. Olai frater, Conſtantinopoli reuerſus, Noruagiam eripit Suenoni Regi Daniæ.

XIIII. Filij Goduini Angliam inuadunt, & Regem Eduardum conſtituunt.

XV. Emund cognomento ſenior, Rex Sueciæ, Archiepiſcopum Acephalum recipit, & legatos Eccleſiæ Bremenſis reijcit.

XVI. Legati Eccleſiæ Bremenſis à Rege Suetiæ repulſi, à Giutha Regina Daniæ recipiuntur & fouentur.

XVII. Suetia ob repulſum legitimum Epiſcopum, varijs cladibus attrita, tandem ſub Rege Stenkillo; Adaluardum reuocat & cum gaudio excipit.

XVIII. Crudelitas & Impietas Haraldi Regis Noruagorum.

XIX. Haraldus Rex Noruagiæ contemnit Archiepiſcopum Bremenſem.

XX. Archiepiſcopus, mediante Imperatore, reconciliatur Suenoni Regi Daniæ.

XXI. Commendatio Godeſcalci Ducis Slauiæ, cogentis Slauos vicinos ad fidem Chriſti.

XXII. Slauia latè recipit fidem Chriſtianam. Ipſe Dux Godſcalcus interpres concionatorum peregrè venientium, frequentes publicè habet ad Slauicum populum conciones.

XXIII. Archiepiscopus cohortatur Regem Daniæ, & Ducem Slauiæ, ad propagandam Relligionem Christianam in Slauia.

XXIIII. Quatuor præcipui Vinulorum populi, Chezini, Circipani, Rheteri, & Tholozantes. Circipani sæpe triumpharunt de reliquis tribus, sed tandem victi. Accersitis enim Rege Daniæ & Duce Saxoniæ, atq; Godscalco, in auxilium, eorum ope reliqui victoriam de Circipanis reportarunt.

XXV. Querela Suenonis Regis Daniæ de Saxonum Auaritia; cuius de caussa posthabent propagationem Relligionis Christianæ.

XXVI. Bremæ nomen celebre redditur, nomine Archiepiscopi Adalberti.

XXVII. Archiepiscopus munimentum in vicinia Hamburgæ, aduersus incursus Paganorum erigit.

XXVIII. Dux Saxoniæ, relicta Hamburga, nouum extruit & inhabitat Castellum.

XXIX. Vana magnificentia Archiepiscopi in Missarum celebratione vsurpata.

XXX. Imperator Henricus Goslariam iure municipali donat. Archiepiscopus eius fauore ad magna temerè aspirat.

XXXI. Synodus Moguntiæ habita, cui interfuerunt Pontifex & Imperator Romanus, Anno vt alij ferunt 1059.

XXXII. Adalbertus in maxima gratia & existimatione apud Pontificem & Imperatorem Romanum.

XXXIII. Gratulatur Imperator Orientis Imperatori Henrico, successum prosperum in Imperio occidentis.

Archi-

XXXIIII. Archiepiſcopus annititur Patriarchatum Hamburgæ conſtituere.

XXXV. Henricus *IIII.* Patri in Imperio ſuccedit. Qui cum puer eſſet, gubernationis potiſsima ſumma manſit penes matrem.

XXXVI. Archiepiſcopus Hamburgenſis & Colonienſis, conſules ordinarij Curiæ Imperialis deſignantur.

XXXVII. Anno Archiepiſcopus Colonienſis potentia ſua vtitur ad ſubleuandos & extollendos, ſibi ſanguine deuinctos.

XXXVIII. Adalbertus Hiſtriones & Gnathones magnifacit & muneribus cumulat; captans ea ratione fauorem popularem, nullo tamen fructu.

XXXIX. Adalbertus ad ſeculi ſtudia ſe conuertens, ſumtibus & oneribus res tentando nouas, populo fit grauis & odioſus.

XL. Immoderatio Adalberti, animo in aduerſis nimis abiecto; in proſperis nimis elato: in Ira plus iuſto efferueſcente; in liberalitate iniquè prodigo.

XLI. Adalbertus Paraſitis, præſtigiatoribus, Ariolis & Diuinatoribus ſe totum tradit: Somno ac Somnijs delectatus, ab Aris ad Aleas tranſit.

XLII. Adalbertus poſtremis temporibus difficilè admiſit quenquam ad ſuum colloquium, niſi eſſet aut Ariolus, aut Medicus, aut alius qui diceret ipſi placentia. Laborat Ambitione, calumniandi ſtudio, & ſocordia.

XLIII. Archiepiſcopus incurrit infamiam & odium populi & Magnatum; præcipuè Ducis Bernardi & filiorum eius. Qui ſimultatibus pariter & inſidijs,

eò ipsum redegerunt; vt quo se verteret, præ mentis inopia, ignoraret.

XLIIII. Archiepiscopus cum Duce proficiscitur in Frisones; à quibus repulsi sunt cum ignominia.

XLV. Somnium Ducis Bernardi de futuro post se liberorum successu.

CAPITA LIBRI QVARTI.

CAPVT

I. Filij Bernardi Ducis Saxoniæ, statim ab obitu Patris, Episcopatum Bremensem depopulantur.

II. Archiepiscopus fratrum animos à se inuicem alienat: & Hermannum secum deducit in expeditionem Vngaricam.

III. Hermannus reuersus ex militia Vngarica, Bremam iratus diripit. Qua de caussa exilij damnatus, quinquaginta mansis multatus, postliminio restituitur.

IIII. Imperator condolens vastationi Ecclesiæ Bremensis, ingentibus eam denuò ditat muneribus.

V. Archiepiscopus conatur sibi omnes comitatus, qui in eius Episcopatu aliquam Iurisdictionem habent, subijcere.

VI. Archiepiscopus, vt seculi bona redimat, Ecclesiæ diuendit & dissipat bona.

VII. Archiepiscopus quum ad summa peruenisset in Curia Imperatoris, suam manum posuit contra omnes, & omnium vicissim manus contra se expertus, infamia ob artes Magicas notatus, curia & officio amouetur.

VIII. Duces Saxoniæ Archiepiscopum à curia Imperiali remotum; grauissimè persequuntur.

Mag-

IX. Magnus Dux Saxoniæ eò redigit Archiepiscopum, vt pacem ab eo mille mansis cogatur redimere.

X. Archiepiscopus distributis inter laicos bonis Ecclesiæ, ipse ridiculus cum mera fermè luctatur inopia.

XI. Godescalcus Princeps Slauiæ, à Paganis Leontij cæsus, martyrij coronam adeptus est.

XII. Iohannes Episcopus Slauiæ, cum Coniuge Godescalci, filia Regis Daniæ, & alijs multis Christianis, per Christi fide martyrium subijt.

XIII. Slaui in Stormariam vsq; populabundi progreßi, Hamburgam deuastarunt; frustrà se eis opponente Duce Ordolpho.

XIIII. Angliam intestinis seditionibus turbatam, Vilhelmus ex Gallia clàm aduectus, inuadit atq; occupat.

XV. Status Regni Suetiæ miserabilis.

XVI. Encomium Suenonis Regis Daniæ, à quo autor se accepisse fatetur, quicquid refert de conuersione Barbarorum.

XVII. Reprehenditur Adalbertus, quòd aulæ Imperatoris nimiùm deditus fuerit; Nunc verò desperatis rebus, otio se primùm dedere incipit.

XVIII. Recenset caussas, de quibus duriorem se Adalbertus coactus sit præbere familiæ suæ Ecclesiæ.

XIX. Tertia & quarta caussa, cur se aliquantò acerbiorem exhibuerit suis, Archiepiscopus.

XX. Quintam & vltimam caussam aßsignat, cur meritò Archiepiscopus coactus sit durius in suos animaduertere.

Adal-

XXI. Adalbertus proprijs dilapidatis bonis, de pauperum rapinis & Præposïturarum reditibus cogitur viuere.

XXII. Adalbertus Xenodochiorum bona ad se transferens, auget famis grassantis periculum; Adeò vt multi Bremæ in Plateis, Eleemosijnis destituti, fame perierint.

XXIII. Exaggerat crudelitatem ac Tyrannidem Archiepiscopi, maximè eius familiarium; à quibus nihil tutum, nihil securum miseris ciuibus ac subditis.

XXIIII. Archiepiscopus in pristinum dignitatis surrogatus gradum, cautius se gessit quàm prius. Quædam sui animi vota expleuit, sed non, vt intenderat, omnia.

XXV. Conspiratio facta in Regem, detecta & restincta est; subactis conspirationis Ducibus.

XXVI. Archiepiscopus intelligens se tantum Spe vana lactari ab Imperatore, fatis concedit.

XXVII. Prognosticon vicinæ mortis in ipso Archiepiscopo, morum vcz & animi subita in deterius mutatio.

XXVIII. Archiepiscopus à fratre Frederico Palatino Rheni admonitus; nihilominus ad se non redit. Quod verò Magicis artibus se non dederit, purgatur.

XXIX. Archiepiscopus equo delapsus & propter crebrum Medicamentorum vsum desperabundus, agens pœnitentiam, ad se redit.

XXX. Pytonissa & Medici malè ominantur Adalberto; Solus Nothebaldus Gnatho domesticus contrarium spondebat, atq; ita facilè credulum, decepit.

XXXI. Immania portenta, præcedentia mortem Archiepiscopi.

Adal-

XXXII. Adalbertus Goslariæ, in discrimine vitæ constitutus, neminem fratrum ad se admisit, excepto solo Rege, cui curam Ecclesiæ commendauit.

XXXIII. Adalbertus vicinus morti, pœnitentiæ oblitus, vitam adhuc in terris sibi spondet.

XXXIIII. Adalbertus moritur, nemine fratrum præsente. Vel vt alij narrant, præsentibus ministris ac pœnitentiam eius audientibus.

XXXV. Deplorat autor mortem Adalberti, quem ab hypocritis seductum conqueritur.

XXXVI. Corpus Archiepiscopi Bremam deportatur atque honorificè sepelitur.

XXXVII. Confessio & pœnitentia Adalberti triduum priusquam expiraret.

XXXVIII. Archiepiscopus de sua aliquando superbè gloriatus prosapia; visione mirabili ad mentem meliorem fertur reuocatus.

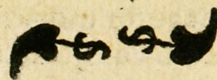
XXXIX. Alia signa pœnitentiæ Archiepiscopi.

XL. Lectorem rogat Autor, vt scripta ab ipso breuiter congesta boni consulat & dextrè vtatur.

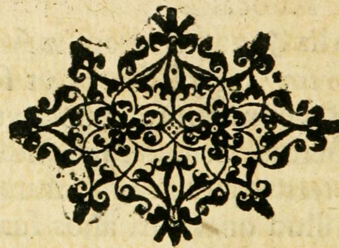
XLI. Adalbertus deuouerat aliquando omnes Septentrionis terras circuire ac inuisere, sed suasu Regis Daniæ, illud oneris in alios sua munificentia excitatos, reiecit.

XLII. Archiepiscopus Episcopos in Septentrionis plagas ordinat, & Synodum in Dania celebrare constituit.

XLIII. Exempla duarum Epistolarum, in quibus fit mentio celebrandæ in Dania Synodi.

PROOEMIVM AVTORIS DEDICATORIVM.

Beatißimo Patri, & electo cœlitus, Archiepiscopo Hamburgensi, LIEMARO; A. minimus Sanctæ Bremensis Ecclesiæ Canonicus; integræ deuotionis paruum munus.

Vum in numerum gregis vestri Pastor Euangelice, nuper à decessore vestro colligerer, sedulò operam dedi, ne proselitus & aduena, tanti muneris beneficio ingratus existerem. Mox igitur vt oculis atq; auribus accepi Ecclesiam nostram antiqui honoris Priuilegio nimis extenuatam, multis egere constructorum manibus; Cogitabam diu, quo laboris nostri monimento, exhaustam viribus matrem, potuerim iuuare. Et ecce occurrunt mihi plurima, interdum legenti vel audienti facta ab antecessoribus nostris, quæ cùm sui magnitudine, tum Ec-

Occasio conscriptæ huius Historiæ.

clesiæ huius necessitate videantur digna relatu. Sed quoniam rerum memoria latet, & Pontificum loci Historia non est tradita literis: fortasse dixerit aliquis, aut nihil eos dignum memoria fecisse in diebus suis, aut si fecerint quippiam, scriptorum, qui hoc traderent posteris, diligentia caruisse. Hac ego necessitate persuasus: appuli me ad scribendum de Bremensium siue Hamburgensium serie Præsulum, non alienum credens meæ deuotionis officio seu negotio vestræ legationis, si cum sim filius Ecclesiæ, sanctissimorum Patrum, per quos Ecclesia exaltata, & Christianitas in gentibus dilatata est, gesta reuoluo. Ad quod nimirum valdè arduum & viribus meis impar onus, eò maiorem flagito veniam, quo ferè nullius, qui me præcesserit, vestigia sequens, ignotum iter, quasi palpans in tenebris, carpere non timui, eligens in vinea domini potius aliquod pondus diei ferre & æstus, quàm extra vineam ociosus stare.

Tuo

Tuo igitur sanctissime Præsul examini audacter incepta committo, te iudicem simulque defensorem imploro; sciens tibi pro sapientia tua nihil dignum posse deferri; Qui decurso mundanæ prudentiæ studio, ad studium diuinæ Philosophiæ maiore gloria nunc ascendisti; Terrena despiciens & sola meditans cœlestia. Cumque doctrina & veritate, hoc est, verbo & exemplo Pastorali, facilè multos excellas, præcipua est in virtutibus tuis humilitas, quæ omnibus te communem faciens, mihi quoque fiduciam dedit, qua balbutiens audeam cum Philosopho loqui, & SAVL inter Prophetas videri. Scio tamen aliquos, vt in nouis rebus fieri consuetum est, aduersarios mihi non defuturos, qui dicant hæc ficta & falsa, veluti somnia Scipionis à Tullio meditata; dicant etiam, si volunt per eburneam portam Maronis egressa. Nobis propositum est non omnibus placere, sed tibi Pater & Ecclesiæ tuæ. Difficillimum enim est inuidis placere: Et, quoniam sic æmulorum cogit improbitas, Fateor tibi, quibus ex pratis,

Dedicatio.

Licmari Archiepiscopi Encomium.

defloraui hoc ſertum, ne dicar ſpecie veri captaſſe mendacium. Itaq; de his quæ ſcribo, aliqua per ſcedulas diſperſa collegi: Multa verò mutuatus de Hiſtoriis & Priuilegiis Romanorum: Pleraq; omnia Seniorum, quibus res nota eſt, traditione didici, teſtem habens veritatem, nihil de meo corde prophetari, nihil temerè definiri, ſed omnia quæ poſiturus ſum, certis roborata teſtimoniis. Vt ſi mihi non creditur, ſaltem autoritati fides tribuatur. In quo opere, talibuſq; auſis, ſciant omnes, quod nec laudari cupio vt Hiſtoricus, nec improbari metuò vt falſiloquus. Sed quod benè ego non potui, melius ſcribendi cœteris materiam reliqui.

Vnde Hiſtoriam ſuam collegerit Autor.

Ab introitu igitur Sancti Villehadi, cum Saxonia tota, & armis ſubacta Francorum, & diuino cultui mancipata eſt, ordiens, in tuo ſalutari ingreſſu pono metam libelluli. Simul omnipotentis Dei miſericordiæ ſupplicans, vt qui te populo ſuo diu erranti & afflicto, Paſtorem

Votum Autoris.

ſtorem conſtituit, annuat etiam, tua opera tuiſq; diebus, ea quæ ſunt inter nos corrigi praua, & correcta perpetuò conſeruari. Ad hæc quæ in gentium conuerſione à deceſſoribus tuis ſtrenuè dudum incepta ſunt, à te, qui hæreditariam prædicandi legationem poſſides, in totam Septentrionis latitudinem, maturè perfici concedat Ieſus Chriſtus, Dominus noſter: Cuius regni non eſt finis, per omnia ſæcula ſæculorum,

A M E N.

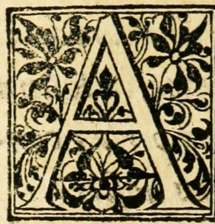

LIBER

LIBER PRIMVS.

ARGVMENTVM LIBRI PRIMI.

VTor hic, quum ſibi Hiſtoriam Archiepiſcoporum Eccleſiæ Bremenſis & Hamburgenſis deſcribendam ſumſiſſet; non ea tantùm, quæ has ſolùm Eccleſias concernunt, ſcribere contentus, vicinarum etiam nationum res geſtas attigit; & earum præcipuè, quas aut metropoli Hamburgenſi ſubeſſe, aut ipſi præeſſe ac prodeſſe pro temporum ratione cognouit. Quo factum eſt vt Imperatorum etiam Romanorum Hiſtorias delibet, & Danorum quoq; præclarè facta non ſubticeat. Hæc potiſſimùm ipſe ex Eginhardo deſumſit, quemadmodum poſtea ex ipſo, tum hæc, tum alia mutuatus eſt Crantzius. Ad præſentem autem quod attinet librum, proponit prioribus ſex eius Capitibus, breuem atq; ſuccinctam chorographiam Saxoniæ, quam & Trigono confert, & à locorum fertilitate

Variæ horum librorum Hiſtoriæ.

Saxonia Trigono collata.

atq; amœnitate commendat. Hoc facto, viam sibi sternit ad iustæ Historiæ narrationem, commemorata occasione, qua primùm vera Relligio in has Septentrionis plagas propagata sit. Eam diuinitus datam atq; susceptam zelo pii Martyris Bonifacii, & pii Imperatoris Caroli Magni asserit. Quorum ille primus harum terrarum Apostolus, quum paßim pluribus docuisset annis, ad extremum Martyrii coronam accepit à Frisonibus. Hic totis XXIII. annis, cum gente Saxonum bella gerens, tandem suarum victoriarum omnium hunc statuit finem, vt abiectis Idolatricis superstitionibus, Saxones fidem & baptismum Christi atq; huius ministros, conuersi reciperent.

Saxonia quomodo primum ad Christi fidem conuersa.

Carolus Magnus 23. annis bella gessit cum Saxonibus.

Ea ratione fidem dedit Christo gens Saxonum, & ordinati sunt paßim in eorum terra Episcopi, qui certis constituti locis, legationem obierunt pro Christo, & latè in Septentrionis terras, semen sparserunt Euangelii.

Villehadus primus Ecclesiæ Bremensis Episcopus.

Primus Ecclesiæ Bremensis Episcopus fuit Villehadus, qui annis à Bonifacii temporibus 35 quum præfuisset, obiit. Huic successit discipulus Villericus, & porro ipsi Leudericus. Qui successorem habuit Ansgarium prius Episcopum Hamburgensem, post Heridagum primum eius loci Episcopum. Is multa fide & diligentia, vbi vtriq; iam adunatæ Ecclesiæ præfuisset, successorem accepit Rimbertum. Eum secutus est Adalgarius, cui successit Hogerus; Hogero Reginuardus, Reginuardo Vnni, in quo Autor finit Historiam libri primi.

CAPVT

CAPVT PRIMVM.

Præmiſſa dedicatione, orditur à Saxoniæ deſcriptione; eamq́ Trigono confert, & à loci fertilitate & amœnitate commendat.

Iſtoriam Hamburgenſis Eccleſiæ ſcripturi, quoniam Hamburg nobiliſsima Saxonum ciuitas erat, non indecens aut vacuum fore putamus, ſi prius de gente Saxonum & natura eiuſdem Prouinciæ ponemus ea, quæ doctiſsimus vir Eginhardus, aliíq́ non obſcuri Autores relinquerunt in ſcriptis ſuis.

Saxonia, inquiunt, pars non modica eſt Germaniæ, & eius quæ à Francis incolitur duplum in lato putatur habere, quum ei longitudine poßit eſſe conſimilis. Poſitio eius rectè metientibus, Trigona videtur, ita vt primus angulus in Auſtrum porrigatur vſq; ad Rhenum flumen. Secundus verò incoans à maritimis Hadelohe regionis, longo ſecus Albiam limite protenditur in Orientem, vſq; ad Salam fluuium. Ibi eſt angulus tertius. Itaq; ab angulo ad angulum, habet iter octo dierum, præter eam partem Saxoniæ, quæ trans Albiam ſuprà incolitur à Sorabis, infrà autem à Nordalbingis. Saxoniæ deſcriptio.

Saxoniæ fertilitas. Saxonia viris, armis & frugibus inclyta, excepto quòd raris intumescit collibus. Tota verò decliuis in planiciem consideratur. Sola caret vini dulcedine. Alia omnia fert vsui necessaria. Ager vbiq; fertilis, compascuus & syluestris. Qua Thiringiam accedit, aut Salam vel Rhenum fluuios, ibi prorsus opimus. Cæterum iuxta Frisiam palustris, & aridus, propter Albiam degenerat aliquantulum. Iucunda vbiq;, nec mirum quum oportuna Prouinciam riget amnium copia.

CAPVT II.

Quatuor præcipui Saxoniæ fluuij: Visuris, Albis, Sala & Emisa.

Fluuij Saxoniæ præcipui. Visura. NObilißimi Saxoniæ fluuij sunt, Albis, Sala, Visuris qui nunc Visura vel Virraha nuncupatur. Is in Thuringiæ saltu fontem habet, quemadmodum & Sala; deinde
2 Sala. mediam cursu pertransiens Saxoniam, in vicinia Fresonum sortitur occasum. Verùm maximus Albis, qui
3 Albia. nunc Albia nomen habet, & Romanorum testimonio prædicatur. Cuius ortum ferunt trans Boemiam: mox Slauos dirimit à Saxonibus, iuxta Magdeburgh. In se recipit Salam fluuium, nec longè ab Hamaburgh, ipse Albiam ergitur in Oceanum. Quartus ex magnis
4 Emisa. Saxoniæ fluminibus est Emisa, qui Vestphalos à reli-

quis

quis illius Prouinciæ dirimit populis. Isq; oritur in saltu Podarburnensi; Currit autem per medios Fresonum terminos, in Oceanum Britannicum.

CAPVT III.

Populi qui primum Saxoniam incoluerint; & quæ sedes Saxonum, qui & Angli vocitati sunt.

QVærentibus autem, qui mortales ab initiò Saxoniam coluerint, vel à quibus hæc gens primo finibus egressa sit; compertum est nobis ex multa lectione veterum, istam gentem, sicut omnes ferè populos, qui in orbe sunt, occulto Dei iudicio, non semel de regno ad populum alterum fuisse translatos, & ex nomine victorum, Prouincias quoq; vocabula sortitas. Quippe si Romanis credendum est scriptoribus, primi circa Albiam, & in reliqua Germania Sueui habitauerunt, quorum confines erant, qui dicuntur Driades, Bardi, Sicambri, Huni, Vandali, Sarmatæ, Longobardi, Heruli, Dacæ, Marcomanni, Gothi, Normanni, & Slaui. Qui propter inopiam soli natalis, contentionesq; domesticas, aut sicut dicitur, minuendæ multitudinis caussa, à loco suo egressi, totam simul Europam inundauerunt & Africam.

Saxoniæ primi incolæ.

Antiquitas Saxonum.

De antiquitate verò Saxonum, meminit Orosius & Gregorius Turonensis ita; Saxones, inquiunt, gens ferocissima, virtute & agilitate terribilis, in Oceani littore habitat, inuijs inaccessa paludibus, quæ periculosam tunc Romanis finibus eruptionem meditans, à Valentiniano Imperatore oppressa est. Deinde cum occuparent Gallias Saxones, à Syagrio Duce Romanorum victi sunt, & Insulæ eorum captæ.

Saxones Angli uocitati.

Igitur Saxones primò circa Rhenum sedes habebant, & vocati sunt Angli; Quorum pars inde veniens in Britanniam Romanos ab illa Insula depulit. Altera pars Thuringiam oppugnans, tenuit illam Regionem. Quod breuiter conscribens Einhardus tali modo suam ingreditur Historiam.

Anglia Cimbrica, ex qua Angli in Britaniam transierũt.

Anglos antiquissimos esse Terrarum Septentrionis ad Oceanum incolas, ex Corn. Tacito & Ptolomæo apparet. Quod autem ex Cimbrorum terra & populo, collecto exercitu in Britaniam aceiti traiecerint, id uarijs conuincitur Argumentis. Quorum primum est uicinitas & commoditas Chersonesi Cimbricæ, unde in Insulam facilimus extat traiectus. Deinde idipsum probatur ex copijs auxiliaribus, quas ipsis Iutæ adiunxisse perhibentur à Beda. Sic enim ipsi Angli legendum fatentur, Iutas pro Vitis. Accedit huc ipsa loci & populi Anglici appellatio moderna: cuius nullibi terrarum ita manifesta extant uestigia, quàm in nostræ Cimbricæ Chersonesi parte eã, quæ Slia flumine & oppido ab una, & sinu freti atq; urbis Flensburgensis clauditur ab altera parte. Quam eandem sententiam confirmat & hoc, quod cognati populi, quos Tacitus Anglis coniungit, ucz Arij, Elisij & Manimi, uicinas adhuc inhabitant Balthici maris Insulas parentes Regi Daniæ. Tacco Cambriæ nomen, Prouintiæ

Error in Beda correctus.

ab ijs

ab ijs in Britania occupatæ, inditum, quod haud dubiè Angli mutuati sunt à patriæ appellationis similitudine. Taceo appellationes alias innumeras, longe à Cornuuallica distantes, & nostræ Cimbricæ linguæ familiares, quarum in hodiernum usq; diem uiget apud eos paßim usurpatio. De quibus & ijs quoq; quæ sequuntur, tempestiuo magis loco uberius.

Lingua Anglica affinis linguæ Danicæ.

✠ Eginhardus, qui hoc loco citatur, scripsit præter hunc Historiæ temporum, alium quendam etiam librum de uita Caroli Magni, cuius erat, ut ferunt, Cancellarius. Floruit Anno Domini 820.

CAPVT IIII.

Testimonium Eginhardi de colonijs Saxonum.

SAxonum gens (inquit) sicut tradit antiquitas, ab Anglis Britanniæ incolis egressa, per Oceanum nauigans, Germaniæ littoribus, studio & neceßitate quærendarum sedium, appulsa est in loco qui vocatur Haduloha. Eo tempore, quo Thiedricus Rex Francorum, contra Hirminfridum Ducem Thuringorum generum suum dimicans, terram eorum crudeliter vastauit ferro & igne. Et quum iam duobus prælijs ancipiti pugna incertaq; victoria miserabili cæde suorum decertassent, Theodricus spe vincendi frustratus, misit Legatos ad Saxones, quorum Dux erat Hadugato, & vt audiuit caussam aduentus eorum, pollicitis pro victoria cohabitandi sedibus, conduxit in adiutorium. Quibus secum quasi iam pro libertate & patria fortiter dimicantibus,

Thiedricus Rex Francorum bellū geßit cum Hirminfrido Duce Thuringorum.

Saxones qua occasione occuparint Thuringiam.

super-

superauit aduersarios, vastatisq; indigenis, & ad internecionem penè deletis, Terram eorum iuxta pollicitationem suam, victoribus delegauit. Qui eam sortè diuidentes, cum multi ex eis in bello cecidissent, & pro raritate eorum, tota ab eis occupari non potuit, partem illius, maximè eam quæ respicit orientem, colonis tradebant, singulis pro sua sorte, sub tributo exercendam. Cætera verò loca ipsi poßederunt. A meridie quidem Francos habentes, & partem Thuringorum, quos præcedens hostilis turbo, non tetigit, alueoq; fluminis Vnstrote dirimuntur; A septentrione verò Nordmannos gentes ferocißimas; Ab ortu solis Obotritos; Ab occasu Frisos, à quibus sine intermißione, vel fœdere, vel concertatione necessaria, finium suorum spacia tuebantur. Erant enim inquieti nimis & finitimorum sedibus infensi; Domi verò pacati, & ciuium vtilitatibus, placida benignitate consulentes.

Saxoniæ limites.

De his copiosius infrà lib. 2. cap. 9. & sequentibus.

CAPVT V.

Quatuor populorum Saxoniæ ordines; Nobilium Vcz & Liberorum, Libertorumq; & Seruorum. Quibus connubio permisceri fas non erat.

Eneris quoq; ac nobilitatis suæ, prouidißimam curam habentes, nec facilè vllis aliarum gentium, vel sibi inferiorum connubijs infecti,

infecti, propriam & synceram, tantumq́ sibi similem gentem facere conati sunt. Vnde habitus quoq́ ac magnitudo corporum comarumq́ color, sicut in tanto numero hominum, idem est pene omnibus. Quatuor igitur differentijs gens illa consistit, Nobilium scilicet, & liberorum, libertorumq́ atq́ seruorum. Et id legibus firmatum, ne vlla pars in copulandis coniugijs, propriæ sortis terminos transferat. Sed nobilis nobilem ducat vxorem, & liber liberam, libertus coniugatur libertæ & Seruus Ancillæ. Si verò quispiam duxerit vxorem, cum vitæ suæ damno, componat legibus; etiam ad vindictam malefactorum optimis abutebantur. Et multa alia atq́ secundum legem naturæ honesta, in morum probitate studuerunt habere, quæ eis ad veram beatitudem promerendam sufficere potuissent, si ignorantiam creatoris sui non haberent, & à veritate culturæ illius non essent alieni.

Nobilitatis generis studiosi Saxones.

Leges coniugales Saxonum.

Locus, ut suspicor, deprauatus.

CAPVT VI.

Variæ superstitiones & cultus Idolatrici Saxonum.

Coluerunt enim eos, qui natura non erant Dij, inter quos præcipuè Mercurium venerabantur, cui certis diebus, humanis quoq́ hostiis litare consueuerant. Deos suos neq́

Deorum cultus apud Saxones.

in Templis includere, neq; vlla humani oris specie assimilare, ex magnitudine & dignitate cœlestium, arbitrati sunt. Lucos ac nemora consecrantes, Deorumq; nominibus appellantes, secretum illud sola reuerentia contemplabantur. Auspicia, & sortes, quàm maximè obseruabant. Sortium consuetudo simplex erat, virgam fructiferæ arbori decisam, in surculos amputabant, eosq; notis quibusdam discretos, super candidam vestem temerè ac fortuitò spargebant. Mox si publica fuit consultatio, Sacerdos populi: si priuata, ipse Paterfamilias precatus Deos, cœlumq; suspiciens, ter singulos tulit; Sublatos secundum impressam ante notam interpretatus est. Si prohibuerunt, nulla de eadem re, ipsa die consultatio: Si permissum est, euentuum adhuc fides exigebatur.

Sortes, & harum usus apud Saxones.

Auguria.

Auium voces, & volatus interrogare proprium erat illius gentis. Equorum quoq; præsagia ac motus experiri, hinnitusq; ac fremitus obseruare. Nec vlli auspicio maior fides, non solùm apud plebem, sed etiam apud proceres habebatur. Erat & alia obseruatio auspiciorum, qua grauium bellorum euentus explorare solebant. Eius quippe gentis, cum qua bellandum fuit, captiuum quoquo modo interceptum, cum electo popularium suorum, patrijs quemq; armis, committere, & victoriam huius vel illius pro iudicio habere. Quomodo autem

Auspiciorum mira obseruatio.

autem certis diebus, cum inchoatur Luna, vel impletur, agendis rebus auſpicatiſsimum initium crediderint, aliaq; innumerabilia vanarum ſuperſtitionum genera, quibus implicati ſunt, obſeruauerint, prætereo.

Hæc verò ideo commemoraui, quo prudens lector agnoſcat à quantis errorum tenebris, per Dei gratiam & miſericordiam ſint liberati; Quando eos ad cognitionem ſui nominis, lumine veræ fidei perducere dignatus eſt. Erant enim, ſicut omnes ferè Germaniam incolentes, & natura feroces, & cultui Dæmonum dediti, veræq; Relligioni contrarij, neq; diuina, neq; humana iura, vel polluere vel tranſgredi inhoneſtum arbitrabantur. Nam & frondoſis arboribus, fontibusq; venerationem exhibebant. Truncum quoq; ligni non paruæ magnitudinis in altum erectum, ſub dio colebant; patria eum lingua Irmindſul appellantes, quod latinè dicitur vniuerſalis columna, quaſi ſuſtinens omnia. Hæc tulimus excerpta ex ſcriptis, de aduentu, moribus & ſuperſtitione Saxonum, quam adhuc Slaui & Sueones, ritu Paganico ſeruare videntur.

Tenebræ plusquam cimmeriæ apud Saxones Idolatras.

Ego columnam hanc Irmindſul Harminio Longobardorum Regi, ut eum nuncupat Velleius paterculus, qui in Epiſcopatu Paderbornenſi uicit Quintilium uarum, ut indicat Tacitus, collocatam exiſtimo. Hanc Carolus Magnus poſtea deſtruxit, quum Ereſburgum cæpit. Erant & aliæ columnæ apud Saxones & Cimbros memorabiles, qualis erat ea, quæ Crodoni collocata fuit in Harteſborg, unde etiam hodie execrationis formula Krodendyffuel ab iracundis uſurpatur. Item ea, quam Iodutte appellarunt. De qua re aliàs, Deo dante, fuſius.

Irmindſule.

Columna Crodonis.

Iodutte.

CAPVT VII.

Occasio christianæ Relligionis susceptæ à Saxonibus, armis Caroli Magni subiugatis ac domitis.

Saxonia quomodo primum conuersa ad fidem Christi.

Valiter autem gens dura Saxonum peruenerit ad cognitionem diuini nominis, aut quibus prædicatoribus ad christianæ Relligionis normam pertigerit explicare locus quærit, si prius de bello Karoli, quod cum Saxonibus longo tempore profligatum est, mentionem facimus, & belli causas simul connectimus. Thuringi vel Saxones, itemq́ cæteræ quæ iuxta Rhenum sunt nationes, & ex antiquo Francis tributariæ leguntur. Quibus deinde à Regno eorum deficientibus, Pipinus genitor Karoli bellum intulit, quod tamen filius peregit maiori felicitate. De quo idem scriptor Eginhardus breui Epilogo meminit dicens: Susceptum est igitur bellum, aduersum Saxones, quod magna vtrinq́ animositate, tamen maiore Saxonum quàm Francorum damno, per continuos XXXIII. annos gerebatur, poterat siquidem citius finiri, si Saxonum hoc perfidia pateretur. Omnibus igitur qui resistere solebant profligatis, & in suam potestatem redactis, ea conditio à Rege proposita, & ab illis suscepta est, vt abiecto Dæmonum cultu, relictisq́ patrijs ceremonijs, christianæ fidei Sacramenta susci-

Eginhardus.

Finis bellorum Caroli Magni cum Saxonibus.

suſciperent, & Francis adunati, vnus cum eis efficeretur populus: tractumq́ per tot annos bellum, ita conſtat eſſe finitum. Nunc autem animarum ſpirituales triumphos ad ſcribendum ſuccincti, de his prædicatoribus, qui ferociſsimos Germaniæ populos ad diuinam Relligionem perduxerint, tale ſumamus exordium.

Ante tempora Pipini & Caroli Magni, penetraſſe uſq; in Saxoniam uerbi diuini præcones ex antiquiſs. conſtat Annalium monumentis. Nam fama eſt, apud Longobardos concionatum quendam uirum ſanctum, qui ſtatim à temporibus Apoſtolorum eò deuenerat. Eius Sepulturæ locus apud Bardeuigenſes ſacer diu extitit, uſq; ad tempora Henrici Leonis, qui cum urbem deuaſtaſſet, oſſa huius Euangeliſtæ conceßit Canuto Regi Daniæ, qui ea ſecum aſportauit in Daniam Anno Chriſti 1188. Euangelium propagatum in Saxonia longè ante tempora Caroli Magni.

Angli quoq; ante tempora Caroli Magni conuerſi, patriæ amore in Cimbriam & loca uicina miſerunt uerbi Dei præcones, quemadmodum in Chronicis Noruagicis latius demonſtraturi ſumus. Canutus Valdemari F. Rex Daniæ.

CAPVT VIII.

Vinifridus cognomento Bonifacius natione Anglus, primus Saxonum & vicinorum populorum Euangeliſta.

Rimus omnium qui Auſtrales Germaniæ partes, Idolorum cultui deditas, ad cognitionem diuinæ ac chriſtianæ Relligionis adduxit, Vinifridus erat, natione Anglus, verus Chriſti Philoſophus, cui poſtea cognomentum ex virtute erat, Bonifacius. Et quamuis alij ſcriptorum Bonifacius ſeu Vinifridus conuertit Saxones ad fidem Chriſti.

vel Gallum in Alemania vel Hemmeranum in Beguaria, siue Kilianum in Franconia, seu certè Villebrodum in Fresia, priores verbum Dei asserant prædicasse, Hic tamen omnes alios, vti Paulus Apostolus, studio & labore prædicationis anteuenit. Ipse enim, vt in gestis suis legitur, Apostolicæ sedis autoritate fultus, legationem ad gentes suscepit, Theutonumq́; populos, apud quos nunc & summa imperij Romani & diuini cultus reuerentia viget ac floret. Ecclesias, doctrina virtutibusq́; illustrauit. Quarum etiam Prouincias in Episcopatus distribuens, seorsim Francos cis Rhenum, Hassones ac Thuringos, qui Saxonum confines sunt, primitiuo quodam laboris sui fructu, Christo & Ecclesiæ copulauit. Tandemq́; à Fresonibus, quos iam ante ad fidem conuerterat, illustri Martyrio coronatus est. Gesta eius à Discipulis plenaria manu edita sunt, quæ eum ferunt agonizasse cum alijs quinquaginta & amplius commilitonibus suis, Anno ordinationis suæ XXXVII. ipse est annus Dominicæ Incarnationis DCCLV. Pipini iunioris ✝XIIII.

Episcopatus in Germania constituti.

Vinifridus cæsus à Frisonibus Anno Domini 755.

✝IIII.

CAPVT IX.

Villehadus Bonifacij successor, primus Ecclesiæ Bremensis Archiepiscopus designatur.

POst passionem Sancti Bonifacij, Villehadus, & ipse Angligena, feruens amore martyrij properauit in Fresiam. Vbi consistens

ſtens ad ſepulcrum B. Martyris, Paganos facti penitentes ſuſcepit, & credentium multa milia baptizauit. Deinde cunctam in circuitu Prouinciam, cum Diſcipulis perluſtrans, Idola confregiſſe, populoſq; ad culturam veri Dei Euangelizaſſe, dicitur. Tunc & gentilium zelo, fuſtibus percuſſus & gladio legitur ad iugulandum proſcriptus. Licet gratia Dei, maioribus eum prædeſtinaret titulis, ſuæ tamen voluntati & ſtudio nihil minus erat ad martyrium. Poſt hæc miſſus in Saxoniam à Karolo Rege, primus omnium Doctorum, maritimas & boreales Saxoniæ partes & Tranſalbianos populos, ad chriſtianam fidem prouocauit.

D. Bonifacius ſepultus in Friſia.

Villehadus primus Nordalbingorum Doctor.

Septem annos prædicaſſe dicitur eam regionem vſq; ad annum rebellionis Saxonum duodecimum, cum Viducrad perſecutionem mouens in chriſtianos, Francorum terminos vſq; ad Rhenum vaſtabat. In qua perſecutione Diſcipuli Sancti Villehadi, quidam Bremæ, multi per Friſiam, cæteri trans Albiam paßi leguntur. Vnde confeſſor Dei, maius adhuc lucrum expectans, de conuerſione plurimorum; legitur ſecundum Euangelicum præceptum, de ciuitate in ciuitatem confugiſſe, diſperſiſq; ſocijs ad prædicandum, ipſe Romam veniſſe cum Liudgero. Vbi ſanctißimi Papæ Adriani conſolatione releuati; Liudgerus in montem Caßinum receßit, ad confeßionem Sancti Benedicti; Villehadus

Vitukrad Dux Saxoniæ.

Villehadus it Romam.

dus in Galliam repedauit, ad sepulcrum Sancti Villebrodi.

Itaq; biennium vterq; reclusi, contemplatiuæ vitæ operam dabant; apprimè orantes pro persecutoribus & gente Saxonum, ne iactum in eis semen verbi Dei, inimicus homo Zizanijs oppleret, impletumq; est in eis, quod scriptura dicit: Multum valet deprecatio iusti assidua. Hæc de vita eius ad sensum excerpta protulimus.

Vittekind interpretatur, q: illustris aut nobilis, & pluribus notus.

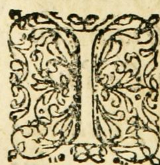
Transacto igitur biennio, quod est anno Caroli XVIII. Vithechind incentor rebellionis, ad fidem Caroli venit; baptizatusq; est ipse cum alijs Saxonum magnatibus, & tunc demum Saxonia subacta, in Prouinciam redacta est, quæ simul in octo Episcopatus diuisa, Moguntino & Coloniensi Archiepiscopis est subiecta. Cuius exemplar diuisionis, quod ex præcepto Regis in Bremensi Ecclesia seruatur, cognosci potest, his verbis.

Saxonia in Prouinciam redacta.

CAP. X.

Diploma Caroli Magni, quo Decimas Saxonibus imperat; & Ecclesiæ Bremensi, à se fundatæ atq; regaliter ditatæ, Villehadum Episcopum præficit.

Diploma fundationis Ecclesiæ Bremensis.

IN nomine Domini Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi. Carolus, diuina ordinante prouidentia, Rex. Si Domino Deo exercituum succurrente, in bellis victoria potiti

sumus;

sumus; in illo & non in nobis gloriamur; & in seculo hoc, pacem & prosperitatem, & in futuro perpetuæ mercedis retributionem nos promereri confidimus.

Quapropter nouerint omnes Christi fideles, quod Saxones, quos à progenitoribus nostris, ob suæ pertinaciam perfidiæ semper indomabiles, ipsiq; Deo & nobis tam diu rebelles, quousq; illius, non nostra virtute, ipsos & bellis vicimus & ad Baptismi gratiã, Deo annuente, perduximus; pristinæ libertati donatos, & omni nobis debito censu solutos, pro amore illius, qui nobis victoriam contulit, ipsi tributarios & subiugales deuotè addiximus; videlicet vt qui nostræ potestatis iugum hactenus ferre detrectauerunt; Victi iam (Deo gratias) & armis & fide, Domino ac Saluatori nostro Iesu Christo, & Sacerdotibus eius, omnium suorum iumentorum & fructuum, totiusq; culturæ decimas ac nutrituræ, diuites ac pauperes legaliter constricti persoluant. Deo victoriæ laus attributa.

Proinde omnem terram eorum antiquo Romanorum more, in Prouinciam redigentes, & inter Episcopos certo limite disterminantes, Septentrionalem illius partem, quæ & piscium vbertate ditissima, & pecoribus alendis habetur aptissima, pio Christo & Apostolorum suorum Principi Petro, pro gratiarum actione deuotè obtulimus, Sibiq; in Vuigmodia in loco Bremon Bona Ecclesiæ Bremensi à Carolo Magno attributa.

vocatò, super flumen Virraam Ecclesiam & Episcopalem statuimus cathedram. Huic Parochiæ X. pagos subiecimus quos etiam abiectis eorum antiquis vocabulis & diuisionibus, in duas redigimus Prouincias; his nominibus appellantes, Vigmodiam & Lorgoe. Insuper ad præfatæ constructionem Ecclesiæ, in supradictis pagis, LXX mansos, cum suis colonis offerentes, totius huius Parochiæ incolas, decimas suas Ecclesiæ suoque prouisori fideliter persoluere, hoc nostræ Maiestatis præcepto iubemus, donamus & confirmamus.

Adhuc etiam summi & vniuersalis Papæ Adriani præcepto, nec non & Maguntiacensis Episcopi Lullonis, omniumque qui affuère Pontificum consilio, eandem Bremensem Ecclesiam cum omnibus suis appenditijs, Villehado probabilis vitæ viro, coram Deo & Sanctis eius, commisimus. Quem etiam primum eiusdem Ecclesiæ, III. Idus Iulij, consecrari fecimus Episcopum, vt populis diuini semina verbi secundum datam sibi sapientiam fideliter dispensando, & nouellam hanc Ecclesiam Canonico ordine, & Monasteriali competentia vtiliter

Frisiæ descriptio. Fresia regio est maritima, inuijs inaccessa paludibus habetque pagos XVII. quorum pars tertia respicit Bremensem Episcopatum. His distincti uocabulis Ostraga, Rustrij, Manga, Diesmeri, Herloga, Nordi atque Morseti. Et hi septem pagi Ecclesias tenent circiter L. Hanc Fresiæ partem à Saxonia dirimit palus quæ Valpinga dicitur & Virrohe fluuij ostia, à reliqua Fresia palus Eimsgoe, terminat & mare Oceanum.

Villehadus primus Episcopus Bremensis ordinatus Anno Domini 788. 3. Idus Iulij.

vtiliter instruendo, interim plantet & riget, quousq; precibus sanctorum suorum exoratus incrementum det omnipotens Deus. Innotuit etiam venerabilis vir Serenitati nostræ, eam quam diximus Parochiam, propter Barbarorum infestantium pericula: Seu varias euentus, qui in ea solent contingere, ad sustentacula siue stipendia Dei seruorum, inibi Deo militantium, minimè sufficere posse. Quamobrem, quia Deus omnipotens in Gente Fresonum, sicut & Saxonum, ostium Fidei aperuit; partem prænominatæ Regionis, videlicet Fresiæ, quæ huic contigua Parochiæ esse dignoscitur, eidem Bremensi Ecclesiæ suoq; prouisori Villehado Episcopo, eiusq; successorib. perpetualiter delegauimus retinendā.

Bona Ecclesiæ Bremensis aucta à Carolo Magno.

Et quia casus præteritorum, cautos nos faciunt in futurum, ne quis (quod non optam) aliquam sibi in eadem Diocœsi vsurpet potestatem, certo eam limite fecimus terminari; eiq; hos terminos, Mare Oceanum, Albiam fluuium, Liam, Steinbach, Hasalam, Vimarcham, Sneidbach, Ostam, Mulinbach, Motam, Paludem, quæ dicitur Sigefridismoer, Quistinam, Chisemmor, Aschroch, Visebroch, Biuernam; Vternam, iterumq; Ostam. Ab Osta verò Bicinam vsquequo perueniatur ad Paludem, quæ dicitur Chaltenbach. Deinde ipsam Paludem, vsq; in Vemnam fluuium. A Vemna verò Bricinam, Farstinam vsq; in Viraam fluuium.

Casus præteritorum faciunt cautos in futurum.

Termini & limites Ecclesiæ Bremensis.

Dehinc ab Orientali parte eiusdem fluminis, viam publicam, quæ dicitur Hesseuech, Sturmegöe & Lorgöe disterminantem Sethbasam, Alapam, Chaldhoua, iterumq́ Virraam. Ex Occidentali autem parte viam publicam, quæ dicitur Foluech, Derue & Lorgöe diuidentem vsq́ in Huntam fluuium. Deinde ipsum flumen & Amrinum Lucum syluestrem, quem incolæ loci Vildloch nominant, Finolam, Valdesmor, Bercpol, Eddinriad Paludem Emisgöe, & Ostrigoe disterminantem Brustlaho, Biberlach; iterumq́ mare, firmos, & intransgreßibiles circumscribi iußimus. Et huius donationis ac circumscriptionis autoritas, nostris futurisq́ temporibus, Domino protegente, valeat inconuulsa manere; Manu propria subscripsimus & annuli nostri impreßione signari iußimus.

Signum D. Caroli Regis inuictißimi; Hildibaldus Archiepiscopus Coloniensis, & sacri Palatij Capellanus, recognoui. Data pridie Idus Iulij. Anno Dominicæ incarnationis, DCCLXXXVIII. Indictione XII. Anno autem D. Caroli XXI. Actum in Palatio Nemetensi fœliciter, Amen.

Anno Domini 788.

CAPVT XI.

Obitus Villehadi.

SEdit igitur Dominus & Pater noster Villehadus post ordinationem suam annos duos, menses tres, dies XXVI, prædica-

uitq; tam apud Fresos, quàm apud Saxones, post Martyrium S. Bonifacij, omnes annos XXXV. Obijt autem senex dierum, in Frisia in villa Pleccazze, quæ sita est in Rustris. Corpus eius Bremam deportatum, in Basilica S. Petri, quam ipse ædificauit, sepultum est. Transitus eius celebratur festiuis gaudijs, VI. Idus Nouembris; Ordinatio III. Idus Iulij. Extat vitæ actuum eius insignis liber, quem successor eius IIII. fideli stylo exarauit Ansgarius. Ad cuius lectionem, quia nos ad alia properamus, cupientem scire transmittimus.

Villehadi obitus & sepultura.

Anno Domini 790.

CAPVT XII.

Villericus II. Ecclesiæ Bremensis Episcopus, succedit Villehado. Carolus Magnus Ecclesiam in Hamburg extruit, cui Heridagum Episcopum præficit.

Villericus II. Episcopus Bremensis.

PRoximum Sancto Villehado ex Discipulis eius, Villericum in Bremensi Ecclesia præfuisse legimus, quem alij Villeharium nuncupant, seditq; annos quinquaginta, vsq; ad annum Ludouici senioris penultimum. Quùm verò scriptum sit in libro donationum siue traditionum Bremensis Ecclesiæ, ab anno XXXVII. Caroli vsq; ad XXV. Ludouici præsedisse Villericum, *XII. anni minus reperiuntur, ab eo quem prædiximus, numero. Et credi potest tanto tempore Bremensem Episcopatum

* XIIII.

 cessasse,

Cessat Episcopatus Bremensis. cessasse, quemadmodum & alios, propter nouellam gentis Saxonum conuersionem, qui nondum se Episcopali ditione patiebantur Regi, maximè cùm nullis ferè annis à bello vacantibus, tandem Saxones ita profligati Saxonum multitudo ingens abducta in Franciam. legantur, vt ex ijs qui incolunt vtrasq; ripas Albis fluminis, X. milia hominum cum mulieribus & paruulis in Franciam translati sunt.

Bellum Saxonicum durans 33. annis. Et hic est annus diuturni Saxonũ belli XXXIII, quem Historici Francorum ponunt memorabilem: Scilicet Caroli Imperatoris XXXVII. Quo tempore cum Slauorum quoq; gentes, Francorum imperio subijcerentur, fertur Carolus Hamaburgh ciuitatem Nord- Ecclesia prima Hamburgi extructa, albingorum extructa ibidem Ecclesia, Heridago cuidam sancto viro, quem loci Episcopum designauit ad Anno Domini 805. regendum commendasse: Cui etiam propter infestationem Barbaricam, vbi interdum posset consistere, cellam Rodnach donauit. Disponens eandem Hamaburgensem Ecclesiam cunctis Slauorum Danorumq; gentibus metropolim statuere. In qua re ad perfectum du- Hinc apparet Hamburgam initio non fuisse, cultam atq; munitam. cenda, & mors Heridagi presbyteri, & occupatio Regni, Karolum Imperatorem, ne desiderata compleret, impediuit. Legimus in libro donationum Bremensis Ecclesiæ Villericum Bremensem Episcopum, Transalbianis etiam ante Ansgarium prædicasse, & Ecclesiam in Milindorp frequenter visitasse, vsq; ad tempus, quo Hamaburg metropolis facta est.

CAPVT XIII.

Bellum inter Carolum Magnum & Godefridum Regem Daniæ exortum, interueniente vtriusq; morte restinctum est.

ET quoniam mentionem Danorum semel fecimus; dignum memoria videtur quod victoriosissimus Imperator Carolus, qui omnia regna Europæ subiecerat, nouissimum cum Danis bellum suscepisse narratur. Nam Dani & cæteri qui trans Daniam sunt populi, ab Historicis Francorum, omnes Nordmanni vocantur. Quorum Rex Godafrid, iam antea Fresis itemq; Nordalbingis, Obotritis & alijs Slauorum populis tributo subactis, ipsi Karolo bellum minatus est. Hæc dissensio, voluntatem Imperatoris vel maximè de Hamaburg retardauit. Tandem extincto cœlitus Godefrido; Heming successit, Patruelis eius, qui mox pacem cum Imperatore faciens, Egdoram fluuium accepit Regni terminum. Nec multò post clarissimus Imperator Carolus obiens, Luduicum filium hæredem imperij reliquit; cuius transitus ad superos contigit Anno Villerici XXV. die V ante Kalend: Februarij.

Dani Nordmannorum nomine censentur.

Godafridus Rex Daniæ.

Hemingus. Rex Daniæ.

Carolus Magnus obijt Anno Domini 814. die 5. Cal. Februarij.

Qui eorum, quæ hoc capite commemorantur, cognitionem vberiorem expetunt, ij legant Saxonem Gram: lib: 9. & Annales Caroli Magni ab Autemaro conscriptos, ab Anno Domini DCCXCVIII. ad DCCCXII.

Hic

Carolus Magnus petit Colloquium Regis Daniæ.

Hic Godefridus, quum Saxoniam Danis sæpe antè subiugem, sibi denuo tributariam fecisset, ægre tulit Carolum Magnum, trans Albim sibi in ea aliquid usurpare iuris. Itaq; missa ad eum legatione Carolus, eò rem perduxit, ut in colloquium Slessuigæ futurum utrinq; cousenserint. Verba Annalium placet adscribere. Saxones Transalbiani trucidarunt Godescalcum Regis Legatum, quem ille ante paucos dies ad Sigefridum Regem Danorum miserat. Item, Eodem tempore Godefridus Rex Danorum uenit cum classe sua, nec non omni Equitatu sui Regni, ad locum qui dicitur Sliestorp in confinio Regni sui & Saxoniæ. Promiserat enim se ad Colloquium Imperatoris uenturum, sed consilio suorum inhibitus, propius non accessit. Imperator autem super Albim fluuium sedebat, in loco qui dicitur Holdunsteti, & missa ad Godefridum legatione pro perfugis reddendis, medio septembri Coloniam uenit.

Annalium autor nominatur Autmarus ab Aimoino lib. 4.

Hinc apparet Gotricum mare Orientale nauigasse atq; eius ostium Sliam ingressum in oppido constitisse. Carolum autem è regione, maris Occidentalis littora legisse, ab Albiq; soluisse in portu prope Holingstede commoratum. Is est hodie locus à Slessuiga distans miliaribus duobus. Portus olim celeberrimus & opportunißimus Anglis atq; alijs peregrinis, qui olim ad Emporium Slessuicense suas merces hâc importabant atq; uicissem etiam exportabant commodißimè.

Holingstede, nisi potius uelis Holingstade, de quo infra ca. 19

Impedito hoc Regum colloquio, statim Rex Gotricus ad firmandum locum prædictum adiecit Animum, quemadmodum eius rei quoq; meminit Autmarus loco prædicto.

Dancuirck à Rorico constructum Anno Domini 808. quod postea Thira & Valdemarus I. auxerunt.

Refert quoq; idem autor Hemingum hunc, Regem Daniæ, qui in hoc Capite nominatur, pacem iniisse cum Ludouico filio Caroli, Anno Domini 811.

CAPVT XIIII.

Bellum inter Nepotes Godefridi de Regno Daniæ; quibus ad internecionem pugnantibus succeßit Haraldus Klag.

Vdouicus voluntatem Patris oblitus Prouinciam Transalbianam Bremensi & Ferdensi Episcopis commendauit. A quo tempore

pore gesta incipiunt S. Ansgarij. Et quoniam Borealium gentium Historia, nostram, id est Bremensem Ecclesiam in parte respicit, disposui, nec inutiliter, vt arbitror passim occurrentia tangere Danorum acta.

Contentio grauis de Regno Daniæ.

Per idem tempus Hemmingo Rege Danorum mortuo, Sigafrid & Amilo nepotes Gotafridi, cum inter se de primatu Regni conuenire non possent, prælio sceptrum diuiserunt. In qua congreßione XI. millibus hominum interemptis, Reges ambo ceciderunt. Pars Amilonis cruenta victoria potiti, Reginfridum & Haraldum in Regnum posuerunt. Moxq; Riginfridus ab Haraldo pulsus, classem piraticam exercuit. Haraldus cum Imperatore fœdus inijt. Historia Francorum hæc plenius exequitur.

Victoria cruenta.

Meminit huius quoq; Sigebertus Anno Domini 811.

Haraldus Klag.

In diebus illis scribitur, quòd Ebbo Remensis, cum de salute gentium, Religionis studio ferueret, legationem ad gentes cum Halirgario suscepit à Paschali Papa, quam postea noster Ansgarius diuina opulante gratia, fœliciter peregit.

Ebbo Remensis legatus gentium.

Historiæ rerum Danicarum, quæ hoc loco attinguntur sunt admodum intricatæ. Neq; enim domesticis Historiis hoc loco abundamus, quod etiam Saxo conqueritur; neq; Annales Francici hoc loco citati, cum autore nostro congruunt. Ad annum enim Domini DCCCXII, in hunc modum subiiciunt.

Nec multo post, Hemmingus Danorum Rex defunctus nunciatur, cui cum Sigifridus nepos Godefridi Regis & Amilo nepos Heriholti, quondam Regis, succedere uoluissent, neq; uterq; regnare potuisset, com- Anno Domini 812.

 paratis

paratis copijs & commisso prælio, ambo moriuntur. Pars tamen Amilonis adepta uictoria, fratres eius Herioldum & Reginfridum Reges sibi constituerunt: Quam necessario pars uicta secuta, eosdem sibi regnare non abnuit, in eo prælio 10940 cecidisse narrantur.

Qui locus planè non congruit aut cum hoc nostro Autore aut Historico nostro, Saxone Grammatico. Vt autem meam conjecturam, aliorum subiiciam iudicio, hoc meum arbitrium tale, breuibus interponam. Mortuo Hemingo Rege, quum ad lineam Godefridi rediret successio ordinaria: orta est inter duos ipsius nepotes de Imperio contentio grauis. Siguardus enim natus ex filia Gotrici Siuardo Noruago, à Scanis & Selandensibus accitus, regio donatus est diademate. Ringo autem itidem Gotrici ex filio nepos, Iutorum ope & suffragio electus est. Is est, quem falso nuncupant Amilonem, quum haud dubie Annulonem latinè dicere uoluerint ueteres. Hi itaq; ad internecionem pro corona dimicantes, successores reliquerunt, hic Haraldum Klag, ille Reginfridum seu Regnerum Lodbrog. Inter hos fuere certamina continua & magna, superiore tamen existente Regnero. Quemadmodum ex Saxone lib. 9. uberius patet. Huic rei lucem addet Genealogia, quam infrà adiecimus cap. 33.

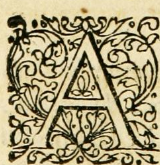
Locus obscurus & intricatus, explicatur.

Annulo Rex non Amilo, idem qui Ringo.

CAPVT XV.

Corbeia in Saxonia fundatur. Haraldus Klag Dania pulsus à filijs Godefridi, confugit ad Imperatorem & baptizatur.

Corbeia noua Saxoniæ.

Nno Villerici XXXIII. Ludouicus Imperator nouam in Saxonia Corbeiam exorsus, religiosissimos Franciæ Monachos ad illud congregauit cœnobium, inter quos præcipuus legitur sanctiss. Pater ac Philosophus Christi Ansgarius, vitæ atq; scientiæ merito clarus, & omni populo Saxonum acceptus.

Ansgarius uenit in Saxoniam.

Eodem

Eodem quoq; tempore Rex Danorum Haraldus à filijs Gotafridi Regno spoliatus, ad Ludouicum supplex venit; Qui & mox Christianæ fidei Cathechismo imbutus, apud Magunciam cum vxore, fratre, & magna Danorum multitudine baptizatus est. Hunc Imperator à sacro fonte suscipiens, cum decreuisset in regnum suum restituere; dedit ei trans Albiam beneficium. Fratri eius † Heruc, vt tum Piratis obsisteret, partem Frisiæ concessit. Quæ adhuc Dani reposcunt, quasi legitima iuris sui.

Haraldus Klag exul confugit ad Ludouicum. & baptizatur cum Coniuge.

† Erich

Pars Frisiæ Regno Daniæ adiecta ab Imperatore.

Obseruandum hoc loco, quod sub filiorum Godefridi nomine ipsius posteri & nepotes accipiendi sint. Nulla enim ipsi soboles supererat hoc tempore, quod ex superioribus clarè liquet.

Historiam hanc, ex Autemaro referens Aimoinus lib. 4. paullo aliter refert, in hæc uerba. Eodem tempore Harioldus, inquit, cum uxore & magna Danorum multitudine ueniens Magunciacum, apud Sanctum Albanum cum his quos secum adduxit, baptizatus est, multisq; muneribus ab Imperatore donatus, per Frisiam, qua uenerat uia, reuersus est. Veritus autem piissimus Imperator, ne ob tale factum negaretur ei habitatio soli naturalis, dedit ei quendam comitatum in Frisia, cuius uocabulum est Ruistri, quo se suosq;, si necessitas exigeret, tuto recipere posset.

Aimoinus Historicus Francus.

Anno 826.

Contigit hoc Anno Domini 826. quum tamen ante triennium, idem Autor referat Ebbonem Archiepiscopum Remorum, unà cum legatis Imperatoris, docendi gratia ad terminos Danorum accessisse, & multos ex iis ad fidem Christi uenientes baptizasse.

Ebo Archiepiscopus Remensis concionatur Danis. Anno 823.

CAPVT XVI.

Anſgarius tranſit in Daniam & Suetiam, & docet cum fructu.

Anſgarius commoratur ad biennium in Dania.

CVm autem nemo doctorum facile poßit inueniri, qui cum illis ad Danos vellet pergere, propter crudelitatem barbaricam, qua gens illa ab omnibus fugitur: Sanctus Anſgarius diuino, vt credimus, ſpiritu accenſus, & qui ad martyrium aliqua occaſione mallet pertingere, cum ſocio ſe vltroneum obtulit Autberto, non ſolùm inter Barbaros, verumetiam in carcerem & in mortem pro Chriſto ire paratus. Itaq; biennium in Regno Danorum commorati, multos ex Gentibus ad fidem conuerterunt Chriſtianam.

Autbertus ſocius Anſgarii.

Anſgarius proficiſcitur in Suetiam.

Inde reuerſi cum denuo ab Imperatore poſtulati eſſent, vltimos Sueonum populos Euangelij gratia tentare; Intrepidus athleta Chriſti Anſgarius, aſſumtis ſecum fratribus Giſlemaro & Vithmaro doctoribus, gaudens peruenit in Daniam. Vbi relinquens Giſlemarum Haraldo, ipſe in Suetiam tranſfretauit cum Vithmaro. Ibi verò benignè à Rege Biorn ſuſcepti, verbum Dei publice prædicare permiſsi ſunt. Multos itaq; per annum integrum lucrati ſunt Domino noſtro Ieſu Chriſto. In quibus Herigarius Bircæ oppidi præfectus credidit, quem tradunt etiam miraculis & virtutibus inſignem.

Herigarius præfectus Bircæ Sueticæ.

Hac legationis suæ prosperitate gauisi, Corbeiam noui Apostoli cum triumpho duarum gentium regressi sunt. Et ô mira omnipotentis Dei prouidentia de vocatione gentium, quam disponit artifex, vt vult, & quando vult, & per quem. Ecce quod longo prius tempore Villebrodum, itemq; alios, & Ebbonem noluisse legimus, nec potuisse; nunc Ansgarium nostrum & voluisse & perfecisse miramur, dicentes cum Apostolo; non est volentis neq; currentis, sed est Dei miserentis, Rom. 9. *ergo cui vult, inquit, miseretur, & quem vult indurat.*

CAPVT XVII.

Ludouicus Imperator Ecclesiam Hamburgensem constituit Metropolim vicinarum nationum.

TVnc Imperator cum Magnatibus, S: Ansgario de salute gentium congratulatus, ingentes Christo gratias persoluerunt. Habito igitur generali Sacerdotum consilio, Hamaburg *pius Cæsar votum parentis implere cupiens, Hamaburg* Metropolis, Anno *Ciuitatem Transalbianorum, Metropolim statuit om-* Domini *nibus Barbaris nationibus, Danorum, Sueonum, itemq;* 831. *Slauorum, & alijs coniacentibus in circuitu populis. Eiq; Cathedræ primum Archiepiscopum ordinari fecit Ansgarium.*

Hoc factum est Anno Domini DCCCXXXII. qui est Ludouici Imperatoris XVIII. Villerici Bremensis Episcopi XLIII. Consecratus est autem à Drogone Metensi Episcopo, Cæsaris fratre germano, astantibus atq; fauentibus Odgario Moguntiensi, Ebbone Remensi, Heddi Treuirensi, & alijs, consentientibus etiam Villerico Bremensi, & Helingaudo Ferdensi Episcopis, quibus antea Diœcesis illa commendata est. Roborante id Papa Gregorio IIII. Apostolica autoritate & Pallij donatione.

Ansgarius præficitur cathedræ Hamburgensi.

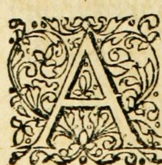
Habentur in Ecclesia Bremensi præcepta Imperatoris, & Priuilegia Papæ, S. Ansgario data, in quibus hoc quoq; vna continetur, quandam ei cellam in Gallia Turoltz vocatam, ad suplementum legationis à Cæsare concessam. Anno Domini DCCCXXXIIII. Actum indictione XII. qui est Ludouici XX.

Thuroltz in Galliis donata Ansgario.

CAPVT XVIII.

Ansgarius reuisit Danos & Suecos, vnà cum Ebbone & Gaudberto comministris suis.

Ansgarius redit in Daniam.

Nsgarius autem nunc Danos, nunc Transalbianos visitans, innumerabilem vtriusq; gentis multitudinem traxit ad fidem. Si quando

quando verò persecutione Barbarorum impeditus est à studio prædicandi; apud Thuroltz, se cum Discipulis retinuit. In adiutorium prædicationis datus est Ebbo Remensis, de quo antea diximus. Hic seu fatigatione itineris, seu corporis debilitate impeditus, siue potius occupatione seculi delectatus, Vicarium pro se dedit Ansgario Nepotem Gaudbertum. Quem ipsi ambo consecrantes Episcopum vocarunt eum Simonem, eumq; diuinæ gratiæ commendatum, in Sueoniam miserunt.

Ebbo Remensis, de quo supra.

Gaudbertus nepos Ebbonis.

Hæc in vita S. Ansgarij copiosè descripta, nobis ad breuiandum, locum præbuerunt; verùm quòd distinctio temporum ibi obscura est, pleraq; ab alijs scriptis congruentia tempori mutauimus. Nunc ad cætera, vnde incepimus, regrediamur.

CAPVT XIX.

Villericus peracto strenui & fidelis Pastoris officio, plenus dierum, in fata concedit.

Interea Villericus Bremensis Episcopus Diocœsim suã sollicitè circumeundo, gentiles baptizando, & fideles in Christo confortando, strenui prædicatoris officiũ peregit. Ecclesias

Villerici diligentia & aßiduitas.

vbiq;

vbiq; per Episcopium congruis erexit in locis. Tres verò Bremæ, quarum primam scilicet domum S. Petri, de lignea lapideam fecit: & corpus S: Villehadi exinde translatum in Australi, quod fecit, Oratorio recondidit. Quod etiam scriptor vitæ eius noluit præterire. Narrantq; posteri hoc factum pro timore Pyratarum, qui propter virtutem miraculorum, confessoris nostri corpus auferre maluerunt.

Eodem tempore fertur Beatus Ansgarius corpora Sanctorum, quæ dono Ebbonis Archiepiscopi susceperat, trans Albiam deportasse; & corpus quidem Ma-
Helingstad. trimani, apud Helingstad reposuit, Xisti verò & Signini cum aliorum Martyrum patrocinijs in vrbe collocauit Hamaburg. Beati verò Remigij Chimilia cum decenti honore seruauit Bremæ.

Villericus igitur clerum maximum collegit, de populo verò magnam Ecclesiæ Bremensi hæreditatem acquisiuit. In diebus suis Carolus Eleemosynam obtulit Saluatori ad Bremensem Ecclesiam, C. mansos. Scriptum est in lib. Donationum III. Cap. I. Vbi etiam crebrò versu hoc repetitur, sacrosanctæ Basilicæ, quæ constructa est in honore S: Petri Apostoli, in loco seu
Obitus Villerici Anno Domini 839. villa publica nuncupata Brema; Vbi Villericus Episcopus seruus seruorum Dei præesse videtur. Qui obijt senex & plenus dierū, An: Dni: DCCCXXXIX.

Qui

Qui est annus Ludouici XXV. & penultimus. Sepultusq́ est in Domo S. Petri à parte Altaris Aquilonarj, IIII Nonas Maij.

CAPVT XX.

Leudericus Villerico successit, Ansgarius strenuam nauat nouellæ Ecclesiæ plantationi operam, & Thuroltz Visitat in Gallijs.

Leudericus ordine tertius, sedit annos VIII. Eius annos cum pro certo scire non possumus, ex eodem libro Traditionum discimus, & Villerici Diaconum fuisse, & sedisse vsq; ad annum Ludouici iunioris VI, Capitulo LVIII scriptum. Hunc etiam tradunt Superbum fuisse, quod exinde conijci potest, quia se aliquando custodem, aliquando Pastorem Bremensis Gregis gloriatur.

Leudericus III. Episcopus Bremensis.

Leuderici Arrogantia.

In diebus illis, S. Pater noster Ansgarius legationem sibi creditam vtiliter executus, apud Hamaburg nouellæ plantationi insudauit, doctrina oris, & opere manuum exercens Ecclesiam. Sæpè etiam Monasterium Galliæ, quod dono Cæsaris possedit, Thuroltz visitans, Fratribus ibidem Deo militantibus, salutaris regulæ tramitem verbo exemploq; monstrauit. In quorum nobili contubernio, iam tum à puero S: effulsit Rimbertus. Quem S. Pater Ansgarius adoptans in Filium, prophetico spiritu, quo plenus erat, longè ante

Thuroltz.

Rimbertus declaratus successor Ansgarij.

prædi-

prædixit illum, suæ virtutis æmulum, & in cathedra Pontificali succedere, gratiaq; meritorum in cœlesti Regno consortem fore. In qua re, prouidentia omnipotentis Dei, quæ olim Heliæ substituit Heliseum, in Rimberto non fefellit Ansgarium.

CAPVT XXI.

Nordmanni Frisiam depopulati, Hamburgam incendio vastant. Herigarius Bircæ præfectus claret miraculis.

Nordmannorum piratarum excursio in Germaniam.

INterea Nordmanni pyraticis excursionibus vsquequaq; degrassati, Frisones tributo subijciunt. Eodem quoq; tempore per Rhenum vecti coloniam obsederunt. Per Albiam verò Hamburg incenderunt. Inclyta ciuitas tota aut præda aut incendio disperijt. Ibi Ecclesia, ibi Claustrum, ibi Bibliotheca summo collecta studio consumta est. Sanctus Ansgarius, vt scribitur, cum relliquijs Sanctorum Martyrum nudus euasit. Excidium Hamaburg Historia Francorum non tacet, & Priuilegia Romanorum. Hoc, vt aiunt, factum est, Anno Ludouici senioris nouissimo.

Hamaburg uastata, Anno Domini 840.

Tunc quoq; Gaudbertus Episcopus zelo Gentilium, à Sueonia depulsus, & Nithardus Capellanus eius Martyrio coronatus est cum alijs. Et inde Sueonia caruit Sacerdotali præsentia septennio. Quo tempore

Anundus

Anundus Regno pulsus, in Christianos persequutionem habuit. Herigarius Bircæ præfectus Christianitatem ibi solus sustentauit. Qui etiam tantam fidei gratiam meruit, vt potentia miraculorum & exhortatione doctrinæ, multa Paganorum milia saluarit. Scriptum est in actibus B. Ansgarij. Herigarius Bircæ præfectus claret miraculis.

CAPVT XXII.

Dissensio & Reconciliatio filiorum Ludouici Imperatoris, à patris obitu.

ANno Leuderici Bremensis Episcopi III. Ludouicus Imperator obijt. Regnum in contentione remansit. Multa inter fratres discordia, bellum maximum, in quo, vt Historia testatur, omnes Francorum vires consumtæ sunt. Discordiæ inuentor Ebbo, qui & suprà filios in patrem armauerat; & nunc fratres intestina seditione concitauerat. Proinde conspirationis accusatus à Papa Gregorio depositus est; Sed alijs hoc criminantibus, alijs rectè factum astruentibus, veritatem nos in medio relinquimus: Præsertim cum à S. Patre nostro Ansgario, ea dilectione, quam ab initio secum habuit, vsq; in finem habitus fuerit. Lege in vita eius in Capitulo, Rhaban de fama Ebbonis ambigua. Discordia inter filios Imp. Ludouici de Imperio. Ebbo Discordiarum Autor inter filios Ludouici.

Tandem mediante Papa Sergio pax inter fratres conuenit: Regnum diuisum est in tres partes, ita vt Lotharius maior natu Romam cum Italia, & Lotharingiam cum Burgundia poßideret. Ludouicus Rhenum cum Germania regeret. Carolus Galliam. Pipinus Aquitaniam. Hac inter Fratres sortita Regni diuisione, Thuroltz Monasterium concesßit in partem Caroli, & sic alienatum est à iure Sancti Ansgarij.

Thuroltz abalienatur ab Ecclesia Hamburgensi.

Thuroltz Monasterium est Franciæ nobilißimum, pro quo recuperando uetus est querela Ecclesiæ nostræ pontificibus.

CAPVT XXIII.

Diligentia Ansgarij commendatur.

At ille in paupertate sua Deum glorificans, verbum Dei, cuius legatione functus est, tam suis quam alienis infatigabiliter seminauit. Vnde contigit, vt prædium, quod Ramsola dicitur, à quadam venerabili Matrona susceperit nomine ✝IKIA. Hic locus in Episcopatu Verdensi positus, ab Hamaburg disparatur tribus rastis. Ibi Sanctus Dei, cœnobium constituens, reliquias Sanctorum confessorum Sixti & ✝ Sinicij, locauit, & alia Patrocinia, quæ ab Hamaburg portauit fugiens. Ibi Gregem profugum collegit, & depulsos à gentilibus socios retinuit in eo portu. Ab eo loco Hamaburgensem

Ramsolense cœnobium.

✝IBIA.

✝ supra Signini.

gensem Ecclesiam visitans, Nordalbingos in fide confirmauit, quos antea persecutio turbauit.

Tum quoq; ne Legatio Gentium sua quapiam tarditate frigesceret, prædicatores misit in Daniam; Hergarium verò Eremitam direxit in Sueoniam. Fertur etiam Bremam venisse; atq; ab Episcopo loci, qui doctrinæ atq; virtutibus eius inuidit, depulsum esse.

Posthac Leudericus Bremensis Episcopus obijt, & sepultus est in Ecclesia S. Petri ab australi parte Altaris. Decessit autem VIII. Kal: Septembris. Ecclesia diu viduata permansit. Obitus Leuderici.

CAPVT XXIIII.

Post obitum Leuderici, vnita est Ecclesiæ Hamburgensi, Bremensis, vtriq; præfuit Ansgarius.

TVnc Ludouicus pius Cæsar inclytus, Hamaburgensis Ecclesiæ desolationem miseratus, venerabili Ansgario contulit Bremensem Episcopatum. At ille quamuis Canonum decreta non ignoraret, quibus cautum est, vt Episcopus qui à sua ciuitate persequutionem passus, expellitur, in alia vacante recipiatur; Tamen ne pro inuidia cæteri scandalizarentur, Cæsari super hac re diu restitit. Postremo si absq; fratrum querela fiere posset, tum solummodo consensit. In vita nostri Antistitis hæc ple- Bremensis Ecclesia unitur Hamburgensi inuito fere Ansgario.

nißimè describuntur. Obscurè verò notatur tempus, quod liber donationum significat apertius. Anno scilicet Ludouici secundi IX. Dominum Ansgarium ab Abdarico Clerico, & Comite Reginbaldo legatis Cæsaris, ductum in Episcopatum. Scriptum est in lib. III. CAP. XX. Et in vita eius hæc; Multum, inquit, temporis fluxit, ex quo Beatus Ansgarius Bremensem Episcopatum suscepit, antequam hoc à Papa Nicolao confirmaretur.

Anno Domini 847.

CAPVT XXV.

Ansgarius transit Bremam, & inde in Daniam: vbi Regem Ericum ad Fidem christianam conuertit. Qui Ecclesiam Slesuicensem, omnium primam in Dania extruxit.

Ansgarius redit in Daniam.

Ericus cognomento puer, Rex Daniæ, conuertitur ab Ansgario. An: Dn: circiter 848.

Anctus itaq; Ansgarius receptis Bremis, Annos XVIII. sedit. Nam antea in Hamaburgensi Cathedra præfuit Annis XVI. Qui fiunt simul XXXIIII. Hoc regalis munificentiæ dono, confessor Dei valde gauisus in Daniam festinauit. Vbi Regem Ericum inueniens, Christianum reddidit. Is etiam Ecclesiam in portu maritimo erexit, apud Slasuich, data pariter licentia, vt quisquis vellet in Regno suo, Christianus fieret.

fieret. Infinita Gentilium credidit multitudo. De quibus hoc in libris memoriale relictum est; Plures ut aqua Baptismi loti sunt, ab omni corporis infirmitate liberatos.

Ad curriculum B. Ansgarij quod attinet, fuit illud à primo eius introitu in Ecclesiam Hamburgensem ad uitæ exitum, Annorum 34. Nam præfuit seorsim Hamburgensi Ecclesiæ primum Annis 16. Postea Bremensi quoq; seorsim Annis 12. fermè. Postremo utriq; unitæ Annis 6. Qui simul iuncti constituunt Annos 34.

Curriculum docendi B. Ansgarij.

Ad res uerò Danicas quod attinet, quas Autor noster hoc loco attingit, sciendum, Duos Ericos Reges in Dania rerum potitos, tempore huius curriculi Ansgarij. Primus erat Frater Haraldi Klag. Is sceptrum Erico filio Siguardi delatum, ad se ui rapuit, sed ut sunt uiolenta minus diuturna, breui post à Guthormo nepote suo ex fratre cæsus, uita pariter & Regno spoliatus est. Redijt itaq; Imperij dignitas ad Ericum filium Siguardi, nepotem Regneri, cuius suprà meminimus. Is filiam Guthormi duxit, & erat ætate admodum tenera, quum primum Regni susciperet administrationem. Qua etiam de causa cognominatus est puer. Quod ideo hoc loco admonendum duxi, ut utriusq; Regis temporibus concionatum esse in Dania Ansgarium sciamus. Quum unius saltem tempore ipsum hic docuisse indicet Saxo. Quum tamen manifestum sit ex hoc & 28. Capite sequenti, de diuersis Regibus eiusdem nominis fieri mentionem; & prioris quidem opera ac studio, Templum Slesuicense, alterius uerò à Paganismo ad fidem conuersi, zelo, Ripense primum fundatum atq; erectum, quod paulo ante obitum B. Ansgarij contigisse apparet ex narrationibus sequentibus Anno Domini circiter 860.

Duo Erici Reges Daniæ cognomines.

Templum Slesuicense erectum Anno Domini circiter 848.

Ripense Templum erectum Anno Domini circiter 860.

CAPVT

CAPVT XXVI.

Ansgarius iterum ductu Regis Daniæ, traijcit in Sueciam, & populum cum Rege traducit ad relligionem Christi.

QVibus rebus ex voto completis, dum adhuc Sanctus Dei pro Gente Sueonum æstuare cœpisset; cum Gaudberto Episcopo consilium habuit, quis eorum laudabile pro Christo periculum subiret. At ille periculum spontè declinans, Ansgarium potius vt iret rogauit. Extemplo Athleta intrepidus Herici Regis missum rogauit atq; Sigillum; & à littore Danorum transfretans in Sueoniam peruenit, Vbi tunc Rex Olaph, apud Bircam, generale populi sui habuit placitum. Quem præuenien te misericordia Dei, ita placatum inuenit, vt eius imperio, & populi consensu, & iactu sortis, & Idoli responso, Ecclesia ibidem fabricata, & Baptismi licentia omnibus concessa sit.

Ansgarius traijcit in Sueciam.

Birca.

His etiam ex sententia finitis, Euangelista noster Ecclesiam Sueonum, Erimberto commendauit præsbytero, & redijt. Quæ in vita S: Ansgarij latißima gestorum narratio descripta, nos, breuitate nitentes, amputauimus. Et nisi fallit opinio, prophetiæ Ezechielis de Gog & Magog, conuenientißimè hic impleta videtur. Emittam, inquit Dominus, ignem in Magog,

Erimbertus Euangelista Sueciæ.

Ezech. 39.

Magog, & in his qui habitant in Insulis confidenter. Aliqui hæc & talia de Gothis, qui Romam cœperant dictum arbitrantur. Nos verò considerantes Gothorũ populos, in Sueonia regnantes, omnemq́ hanc Regionem paßim in Insulas dispertitam esse; Prophetiam eis opinamur posse accomodari: cùm præsertim multa prædicta sunt à Prophetis, quæ nec dum videntur completa.

CAPVT XXVII.

Archiepiscopus Hamburgensis, iugo Clientelæ Coloniensis liberatur, & noua insuper accipit à Romano Pontifice Priuilegia.

INterea quæstio magna surrexit in Regno Francorum, de Bremensi Episcopatu, ad inuidiam Ansgarij conflata. Ea contentio diu per Regnum, graui & ancipiti dissessione profligata, multis partium studijs, collidebatur. Tandem orthodoxus Cæsar Ludouicus, compositis hinc inde contradicentium voluntatibus, præcipuè Gunthari Coloniensi Archiepiscopi, cuius suffraganea prius erat Brema. Super his Romam direxit, ad sanctißimum Nicolaum Papam. Ille, quòd Ecclesiastica necessitas persuasit, & quod Patrum concilijs rationabiliter fieri posse comprobatum est, facilè consensit. Ergò Bremensem & Hamaburgensem Episcopatum, autoritate Apostolica copulari, & deinceps sanxit pro vno haberi.

Contentio de Bremensi Episcopatu, inter Coloniensem & Hamburgensem

Bremensis & Hamburgensis Ecclesiæ unitæ, Anno Domini 858.

Cuius rei Priuilegia diligenter conseruantur in Bremensi Ecclesia, quibus etiam additum est, quod idem Papa Nicolaus, tam ipsum Ansgarium, quàm successores eius, Legatos & Vicarios Apostolicæ sedis constituit in omnibus gentibus Danorum, Sueonum, atq; Slauorum, quod & antea Gregorius Papa concessit. Igitur Bremensis & Hamaburgensis Parochiæ coadunatio facta est, vltimo tempore S. Ansgarij. Vitæ eius annum non ponit. Præceptum autem Regis ponit annum Regni XXI. Priuilegium Papæ, notat annum Domini DCCCLVIII. qui est ab ordinatione Archiepiscopi XXIX.

CAPVT XXVIII.

Bellum gestum inter Guthormum & Ericum Regem Daniæ, quibus successit Ericus cognomento puer; Qui fidem Chrtsti suscipiens Ecclesiam Ripensem à primis extruxit fundamentis.

Hic est Ericus puer, cuius suprà capit. 25. meminimus

POsthæc scribitur in vita S. Antistitis, qualiter in Daniam veniens iuniorem Ericum in Regno repperit. Cui tempori congruit Historia Francorum, quæ sic de Danis meminit. Nordmannos per Ligerim Turones succendisse, per Sequanam Parisios obsedisse. Carolum timore compulsum, terram eis dedisse ad habitandum,

Accidit hoc Anno 853.

Lotharingiam. Deinde, inquit, vastata & subacta Fresia, in sua victrici conuersos viscera dextra. Contendentibus namq; ad inuicem + Gudurin Principe Nordmannorum cum Patruo, scilicet Rege Danorum, Erico; tanta cæde mactati vtrinq; sunt, vt vulgus omne caderet. De stirpe autem Regia nemo omnium remaneret, præter vnum puerum, nomine Hericum.

Nordmanni uastant Galliam.

+ Guthorm.

Iste, mox vt Regnum Danorum suscepit, ingenito furore super Christicolas efferatus, Sacerdotes Dei expulit, & Ecclesias claudi præcepit. Ad quem Sanctus Dei confessor Ansgarius venire non trepidans, comitante gratia diuina, crudelem Tyrannum sic placatum reddidit, vt Christianitatem ipse susciperet, suisq; omnibus, vt Christiani fierent, per edictum mandarit, & insuper in alio portu Regni, apud Ripam, extruxerit Ecclesiam in Dania secundam.

Id accidisse circa An: Dn: 860 suprà indicatum est.

Templum Ripense conditum.

Nordmannorum gentem, Danicam fuisse, nulli potest esse dubium. Quod & profectiones ipsæ, & sermo quoq; satis testantur. De incursionibus eorum Gallicis, qui certi aliquid cognoscere uelit, is præter alios, legere potest Reginonem Abbatem Prumiensem. Asserit ille, ter eos obsedisse urbem Parisiorum, interiecto inter singulas obsidiones temporis spacio exiguo. In priori hoc accidit, quod referemus, stratagema memorabile. Miserat ad soluendam obsidionem Imperator Carolus, exercitum suum Duce Henrico quodam, uiro nobili & strenuo. Is propius solebat hostium castra frequentius accedere, ut & quid ipsi agerent & qua ratione in ipsos ageret, exploraret. Id quum animaduerterent Nordmanni, foueas foderunt in circuitu castrorum, quæ latitudinis erant pedis unius, profunditatis uero trium. Has stipula & puluere cooperuerunt ne

Nordmanni Dani.

Regino Prumiensis lib. 2.

Stratagema Nordmannorum.

Accidit hoc Anno Domini 837.

ab hostibus facilè deprehendi possent. Itaq; quum ex more, Henricus Dux exercitus Gallici, circa Nordmannorum castra obequitaret speculabundus, obuios habuit eorum paucos, qui dedita opera cum ipso uelitare cœperunt atq; tantisper cum dubia fuga ludificarunt, donec collapso in foueam ipsius equo, ipsum pariter luctantem atq; surgere annitentem obtinuerint. Erant tum uniuersæ in isto loco, Nordmannorum copiæ ad bellatorum millia triginta.

CAPVT XXIX.

Studium Ansgarij in visitando proprias Ecclesias, si quando à peregrinationibus cessauit.

Rimbertus primus in Ecclesia Ripensi Doctor.

Et his Ecclesiastico ordine compositis, Beatus Pater noster Ecclesiam illam Rimberto commendauit Presbytero. Et reuersus est ad Hamaburg, vbi de venditione Christianorum Nordalbingos correxit. Inde Fresos adiens, castigauit eos pro labore Dominici diei. Pertinacius verò agentes, igne cœlesti multauit. Et alia, quæ antiquis miraculis non imparia, leguntur, in vita eius.

Congregationes seu cœnobia tempore Ansgarij.

Et quoniam totum studium eius erat, pro salute animarum, si quando à prædicatione gentilium foris liber erat; domi congregationum suarum curam egit. Quarum primam, quæ ab Hamaburg olim Barbarica incursione depulsa est, ipse, vt prædiximus, ad Ramsolas transtulit. Secundam in Bremis habuit Sanctorum virorum, qui habitu quidem vsi Canonico, regula viuebant monastica, vsq; ad nostri ferè temporis ætatem.

Tertiam

Tertiam sanctarum Virginum congregationem in Luximon adunauit; Vbi deuota Christi Matrona Liudgaard, totum patrimonium suum offerens cœlesti sponso, magnum chorum castitatis, suo ducatu nutriuit.

CAPVT XXX.

Diligens cura pauperum habita ab Ansgario.

AD curam autem pauperum, & susceptionem peregrinorum multis locis Hospitalia præparauit. Vnum autem quod præcipuum habuit Bremæ, vbi per seipsum quotidie veniens infirmis non erubuit ministrare. Quorum plurimos dicitur verbo vel tactu sanasse. Ansgarij cura pro pauperibus.

Ipse retranstulit corpus S: Villehadi, in matricem Ecclesiam B. Petri Apostoli, ab illo Australi oratorio, quo deportatum est à Villerico. Et tunc facta sunt illa miracula, quæ per meriti Sancti Villehadi, populo ostensa sunt, ab Anno Domini DCCCLXI. Qui est Anno Domini 861. Annus ab ordinatione Episcopi XXX. Ipse enim qui transtulit & vitam & miracula eius singulis libris comprehendit. Siq; temporum seriem diligenter computemus, ipsum est tempus, quo in Saxoniam translatio S. Alexandri contigit. In qua illud memorabile videtur, confessorem nostrum cum Aduena martyre

certasse, quis eorum videretur esse maior, & in gratia sanitatum populis acceptior. Eginhardus in gestis Saxonum, hæc dulci Calamo prosequitur.

CAPVT XXXI.

Ansgarius pia sollicitudine pro Ecclesijs, literis agit apud Principes & Episcopos; & functus præclarè 34. Annis officio, migrat à seculo.

Vigilantia Ansgarii.

INterea Beatus Ansgarius captiuos redimendo, tribulatos refouendo, erudiendo domesticos, Barbaros euangelizando, foris Apostolus, intus Monachus, nunquam legitur otiosus. Nec solùm erga suos, verumetiam alienos, quomodo viuerent, sollicitus. Episcopos etiam tam voce quàm literis, vt vigilarent supra dominicum gregem, hos arguit, illos obsecrauit.

At verò Regibus Romanorum pro sua legatione; Regibus Danorum, pro Christiana fide, crebrò mandauit. Extant Epistolæ eius plures huiusmodi. Vnam verò quam scribit omnibus Episcopis de legatione sua, quam ab Ebbone orsam asserit, ita claudit. Deprecor, inquit, vt apud Deum intercedatis, quatenus hæc legatio crescere, & fructificare mereatur in Domino. Iam enim, Deo propitio, & apud Danos & apud Sueones fundata est Ecclesia Christi, & Sacerdotes absq; probibi-

prohibitione, proprio funguntur officio. Omnipotens Deus faciat vos omnes huius operis pia beneuolentia participes, & in cœlesti gloria Christi cohæredes.

Superuixit autem post illam plenariam Hamaburg & Bremæ copulationem, Annos VII. Sedit Annos omnes XXXIIII. Cuius depositio summa veneratione colitur III. Non: Feb. Obijt Anno Domini DCCCLXV. Indictione XIII. Qui est Ludouici II. XXVI. Sepultusq; est in Basilica S. Petri ante Altare Sanctæ Dei Genitricis Mariæ. Eadem die qua ipse commendatus est, Rimbertus Diaconus eius, à Clero simul & populo electus est. Qui etiam vitam S. Patris veridico sermone describens, more B. Iohannis, quasi de alio scribens, innuit se fidelissimum eius Discipulorum, testimonium perhibere sanctitati, quam cognouerat in viro Dei. Hunc librum ille ad fratres cœnobij direxit nouæ Corbeiæ, beatificans illos, quòd talem miserint, & nobis congratulans, quod talem suscipere meruimus Pastorem.

Obitus B. Ansgarii Anno Domini 865.

Rimbertus successor Ansgarii, scripsit librum de uita eius.

CAPVT XXXII.

Rimbertus succeßit Ansgario.

SAnctus Rimbertus sedit Annos XXIII. Annos & obitum decessoris sui reperimus in quodam computo à Corbeia delato. Cæterùm vita eius à fratribus eiusdem Cœno-

Rimbertus II. Archiepiscopus Hamburgensis.

hij ad nostros data, *Quis* fuerit, & qualiter vixerit, breuiter & dilucidè comprehendit. Mox, inquit, vt electus est à Theodorico Mindensi Episcopo, & Adalgario Abbate Corbeiensi, iussu Cæsaris Moguntiam ductus est. Vbi à clarißimo Pontifice Liuberto consecratus; Corbeiam venit vestemq́; suscepit cum profeßione Monastica. Cui Adalgarius Abbas Germanum & æquiuocum suum concessit Adalgarium. Qui postea & socius prædicationis, & hæres meruit esse dignitatis. Pallium Pontificale suscepit à Papa Nicolao. Ferulam Pastoralem à Cæsare Ludouico, sicut in Priuilegijs dignosci potest. Quæ autem sequuntur ex libro vitæ eius discerpsimus, Cap. XVI.

Adalgarius socius prædicationis Rimberti.

CAPVT XXXIII.

Commendatur diligentia Rimberti in legationis suæ officijs. Qui Reges Danorum hoc tempore extiterint, indicatur ex Historia Francorum.

Diligentia Rimberti in legationis suæ officiis.

PRæterea legationis suæ officium, quod ad prædicandum Gentibus verbum Dei, primitus à decessore suo susceptum est, & postmodum sibi iure succeßionis, quasi hæreditarium prouenit, impigrè executus est. Ipse quidem per se quoties occupationes aliæ sineret, eidem legationi insistens, semper autem constitutos habens Præsbyteros,

per

per quos & verbum Dei gentiles audirent, & solatium captiui Christiani haberent, ad Ecclesias inter ipsos Paganos longè constitutas, quodq; grauißimum erat marinis discriminibus adeundas. Quæ discrimina ipse frequentius sustinens, cum Apostolo sæpè naufragium pertulit, sæpè & alia pericula sustinuit, spe futuræ beatitudinis, omnia præsentis vitæ aspera leniens, illudq; Apostolicum continua meditatione reuoluens; Non sunt condignæ paßiones huius temporis, ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis.

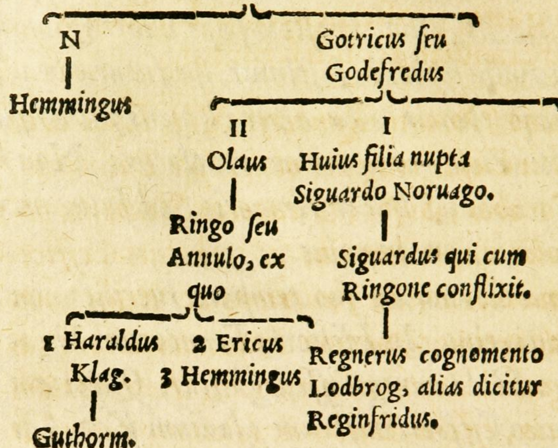
Pericula quæ Rimbertus sustinuit in munere suo.

Rom. 8.

Qui Reges Danorum suo tempore fuerint; non inuenitur in gestis eius. In Historia Francorum Sigafrid cum fratre Haldan regnasse leguntur. Qui etiam munera Ludouico Cæsari, miserunt gladium Vcz, Capulo tenus aureum, & alia, pacem rogantes. Et mißis vtrinq; ad Egdoram fluuium mediatoribus pacem firmam, ritu gentis, per arma iurauerunt. Erant & alij Reges Danorum vel Nordmannorum, qui Pyraticis excursionibus eo tempore Galliam vexabant. Quorum præcipui erant, Horich, Orduig, Godafrid Rodulff & Inguar Tyranni. Scriptum est in gestis Francorum, Crudelißimus omnium fuit Inguar, filius Lodparchi, qui Christianos vbiq; per supplicia necauit.

Quæ hoc loco de Regibus Daniæ commemorantur, secus se habent. Quod ut facilius conspiciatur, ascribemus huc ex Saxone nostro Danico Genealogiam Regum, libro nono præfixam.

Genealogia Regum Daniæ, tempore Rimberti, ab Anno Christi circiter 800. ad Annum 868.

Huius filij sunt qui hoc capite nominantur, quiq; continua bella cum Haraldo Klag gesserunt.

1 Iuarus, qui patri in Anglia successit, hic dicitur Inguar.
2 Ericus, quem Autor noster Horich appellat.
3 Regnoldus, quem Autor nominat Rodulfum.
4 Siguardus qui hic Sigafridus dicitur.
Ericus puer.
5 Biorno.
6 Agnerus.
7 Vitsercus.
8 Vbbo.
9 Fridleuus, qui hic Godafridus nuncupatur.

CAPVT

CAPVT XXXIIII.

Dani per inferiorem Germaniam longè lateq; populabundi progreßi, ferro atq; flamma obuia quæq; prosternentes, à Ludouico Imperatore tandem repulsi feruntur.

ANno Domini Rimberti XII. Ludouicus pius Cæsar magnus obijt. Ipse Boemanos, Sorabos, Susos, & cæteros Slauorum populos ita perdomuit, vt tributarios efficeret. Nordmannos autem fœderibus ac Bellis compressos, eo modo retinuit, vt cum Franciam totam vastauerint, Regno eius minimè nocuerint. Post mortem verò Imperatoris, effera Barbaries laxis regnabat habenis. Et quoniam Dani, cum Nordmannis Hamaburgensi Ecclesiæ Pastorali cura subiecti sunt, prætererire nequeo quanta mala per eos Dominus illo tempore fieri permiserit, & quàm latè Pagani, super Christianos extenderint potentiam suam. Quæ omnia lamentabiliter scripta sunt in Historia Francorum & alijs libris.

Ludouicus pius mortuus Anno Domini 882.

A Reginone & Sigeberto.

Tunc Saxonia vastata est à Danis vel Nordmannis. Brun Dux occisus est cum alijs XII Comitibus. Thiadricus & Marquardus Episcopi obtruncati. Tunc

Nordmanni grauiter affligunt Germaniam.

Fresia depopulata est. Traiectum ciuitas excisa. Sanctus Rahtbodus vi bis Episcopus cædens persequutioni, Dauantriæ sedem constituit, ibiq; consistens Anathematis gladio Paganos vltus est. Tunc Pyratæ Coloniam & Treueros incendunt. Aquisgrani Palatium, Stabulum equis suis fecerunt. Moguntia verò propter metum Barbarorum, instaurari cœpit. Quid multa? Vrbes cum ciuibus, Episcopi cum toto grege simul obruti sunt. Ecclesiæ illustres cum fidelibus incensæ sunt. Ludouicus noster cum Paganis dimicans, victor extitit, & mox obijt. Ludouicus Franciæ victor & victus occubuit. Hæc Tragædico plantu scripta in annalibus Cæsarum, Nos propter mentionem Danorum perstrinximus.

Colonia Treueris Aquisgranum deuastata à Nordmannis.

Aquasgrani Palatium, usq; ad tempus Ottonis per Annos LXXX uastum permansit, quod destruxerat Orduig Princeps.

Archiepiscopus redemit captiuos.

Quid autem dicimus interim fecisse nostrum Archiepiscopum? require in gestis suis Cap: XX. Ad redemtionem, inquit, captiuorum cunctis penè, quæ habebat, expensis; cum multorum adhuc apud Paganos detentorum miserias cernere cogeretur. Etiam Altaris vasa impendere uon dubitauit; dicens cum Beato Ambrosio: Melius est animas Domino, quàm Aurum seruare, preciosa igitur sunt illa vasa, quæ animas de morte redimunt.

Quod

Quod de Ludouico Imperatore asserit Autor noster, uictorem extitisse cum Nordmannorum, id nullibi hactenus legi. Affirmat quidem Regino lib. 2 illum conseruisse manum cum illis, sed non adeo præualuisse. Quantum præualuerit inde apparet, quod longè latéq; progreßi, usq; in annum sequentem, continue obuias quasq; Germaniæ ciuitates munitißimas euerterint. Quarum calamitatibus motus Imperator fortè mœrore confectus obijt. Nam, Et dolor & morbus lethi fabricator uterq; est.

CAPVT XXXV.

Dani à Fresonibus repulsi, Galliam restaurato exercitu inuaserunt, & uastarunt. Angliam quoq; & Frisiam sibi subiugarunt.

NEc incongruum videtur, quoniam de persecutione diximus, quæ tunc latè in Ecclesias efferbuit, grande miraculum per merita Sancti Rimberti Fresonibus ostensum tangere; quod Scriptor gestorum eius nescio cur prætererit. Sed Bonno Corbeiensis Abbas, de sui temporis actis scribens non reticuit, dicens: cum modernis temporibus grauis Barbarorum irruptio in omni penè Francorum regno immaniter debaccharetur, contigit etiam eos diuino Iudicio, ad quendam Fresiæ pagum deuolui, Qui in remotis ac mari magno vicinis locis situs est, Norduich appellant. Hunc igitur subuertere aggreßi sunt. Erat illic eo tempore venerabilis Episcopus Rimbertus, cuius adhortationibus & doctrinis confortati & instructi Christiani, congreßi sunt hosti-

Bonno Corbeiensis Abbas scripsit annales sui temporis.

Nordmanni cæsi à Fresonibus.

Norduich pagus Frisiæ.

bus, & prostrauerunt ex eis X milia CCCLXXVII. pluribus insuper, dum fuga praesidium quaerunt, in transitu fluuiorum necatis.

Haec ille scripta reliquit, cuius rei miraculo, vsq; hodie merita Sancti Rimberti, penes Fresones egregia, & nomen eius singulari quodam Gentis colitur desiderio: adeò vt collis, in quo Sanctus orauit, dum pugna fieret, perpetua cespitis viriditate notetur.

Nordmannorum irruptio in Gallias.

Nordmanni plagam, quam in Fresia receperunt in totum imperium vlturi; cum Regibus Sigafrido & Godafrido, per Rhenum & Mosam, & Scaldam fluuios, Galliam inuadentes, miserabili caede Christianos obtruncarunt; Ipsumq; Regem Carolum bello petentes, ludibrio nostros habuerunt. In Angliam quoq; miserunt vnum ex socijs Haldan, qui dum ab Anglis occideretur, clam constituerunt in locum eius Gundredum. Is autem Nordumbriam expugnauit, atq; ex illo tempore Fresia & Anglia, in ditione Danorum esse feruntur. Scriptum est in gestis Anglorum.

Frisia & Anglia in potestate Danorum.

Dubium an Nordmanni à Fresonibus deuicti, nec ne.

De hisce Nordmannorum irruptionibus lege iam prius nominatum Reginonem, & Sigebertum, qui haec ad Annum Domini 882. refert. Verum quomodo tanta clade à Fresonibus eos affectos, & pariter in populosissimum Galliarum Regnum ausos irrumpere, credam, non video, nisi ipsi à Fresonibus diuiso exercitu caesi sunt, aut post cladem ab illis acceptam, suppleuerint exercitum, priusquam in Gallias progressi sunt.

Dani quamdiu possederint Angliam.

De tempore autem, quo primum occuparint ac quamdiu possederint Dani Angliam, discrepant inter se Annalium autores. Alij cum hoc nostro Autore, Heptarchiam Anglorum missam facientes, à Regneri Loth-

brogi

brogi temporibus auspicantur, numerantq; hinc, usq; ad Haraldum II, annos durationis imperij Danici in Anglia, plus minus 200. Alij ab aduentu Anglorum Cimbrorum, quum nomen pariter & idioma Danicum seu Anglocimbricum usurpare Britanni cæpisse putantur, initium facientes, Annos supputant circiter 700. Alij aliter. Sed controuersiam istam discutere, non est huius loci.

CAPVT XXXVI.

Miracula (vt ferunt) à Rimberto edita.

Frustra in Sanctis signa & miracula quæruntur, quæ habere possunt & mali, quia secundum autoritatem Sanctorum Patrum, maius miraculum est animam, quæ in æternum victura est à peccato conuertere, quàm corpus quod denuo moriturum est, à morte suscitare. Vt autem sciamus nec Sancto Rimberto hanc gratiam defuisse; fertur antiquorum more Sanctorum, quædam fecisse miracula; frequenter scilicet dum iret in Sueoniam, tempestatem maris oratione sedasse, & cœcum illuminasse, per confirmationem, quam Episcopali more faciebat in eo

Miracula à D. Rimberto edita.

Sed & filium Regis dicitur à Dæmonio liberasse. Vbi multis astantibus Episcopis, spiritus immundus sæpè clamabat ex ore vexati; Rimbertum solum inter eos dignè commissum egisse officium, ipsum ergò sibi esse cruciatui. Require in libro vitæ eius Capite XX. Hunc filium Regis Ludouici Carolum esse arbitramur, qui nouissimis Archiepiscopi

tempo-

temporibus à Regno depositus, Arnolphum germani sui filium accepit successorem. Historia Francorum hæc veraciter acta commemorat in Francoford. Anno Cæsaris Ludouici XXXIIII.

Humanitas & facilitas Rimberti.

Erat igitur Sanctus Rimbertus, cum Mose, vir mitißimus, cum Apostolo, qui omnium infirmitatibus compateretur. Præcipuam verò curam habens in Eleemosinis pauperum, & in redemtione captiuorum. Vnde quadam vice, cum venisset ad partes Danorum, vbi Ecclesiam nouellæ Christianitati constructam habebat, in loco qui dicitur Schlesuig, vidit multitudinem Christianorum catena trahi captiuam. Quid multa? Duplex ibi miraculum operatus est. Nam & Cathenam oratione dirupit, & captiuos equo suo redemit. Capitulum gestorum eius nota XVIII.

Mirum sic uerum.

CAPVT XXXVII.

Commendatio Aßiduitatis & religiosæ Pietatis Rimberti.

Aßiduitas D. Rimberti.

ET quia vastatio Nordmannorum vel Danorum omnem excedit crudelitatem; eo plus mirum videri poßit, quod Sancti confessores Dei Ansgarius & Rimbertus per tanta pericula maris & terræ, illas Gentes intrepidi adibant & prædicabant, ante quarum impetum nec armati

armati Reges, aut potentes Francorum Populi subsiste-re poterant. Nunc autem quoniam defecit Sanctus, quoniam diminutæ sunt veritates à filijs hominum, vix poßibile credimus nos genus ignauum, quod tecto gaudet & vmbra; vt in tam aspero tempore persecutionis, in tam feroci (qua vix vllus hominum viuit) natione; in tam remotißima, inquam, à nostro mundo regione, quisquam vel Apostolus auderet accedere, nescientes illud quotidie nobis dici, quod Saluator ait Discipulis: Ite in orbem vniuersum; &, Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus, vsq; ad consumationem sæculi.

Difficultas conuertendi populos Septentrionis.

Matth. 28

Sunt alia multa, quæ de nostro Sancto copiosè in libro suo exarata sunt, in quibus illud memorabile est, quod Presbyteri animam defuncti, qui sic in visu apparens supplicauit, XL dies in pane & aqua ieiunans, à tormentis absoluit. Decessor eius quatuor Cænobia fundauit, his ille quintũ addidit in solitudine Buggind. Cœterum omnium distinctam sollicitudinem habens, Hamaburgensis Cathedræ, præcipuam curam egit, tam Fratribus quàm pauperib. oportuna ministrans solatia.

Grande commentum.

CAPVT XXXVIII.

Eleemosynæ & exitus Rimberti.

XEnodochium Bremæ, quod à Sancto Ansgario ad sustentationem Pauperum institutum est, ipse nobiliter auxit, & non so-

Cura Pauperum in Rimberto.

lum in Episcopatu, sed vbicunq; esset, pauperibus alimoniam, cum omni diligentia ministrauit; nobile verbum exhortationis relinquens posteris: Non est, inquiens, tardandum, vt cunctis pauperibus succurramus, quia quis sit Christus, vel quando ad nos veniat, ignoramus. Eleemosynam verbi incessanter omnibus ministrauit, ad quod opus dicta S. Gregorij curauit excerpi, quæ & manu sua descripsit. Epistolæ eius diuersæ ad plures, præcipua quædam ad Virgines, in qua Virginitatem corporis extollens, ostendit multas in mente fieri meretrices.

Studium lectionis & doctrinæ eiusdem.

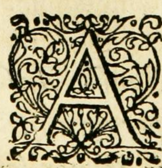
Tandem morbo & senio confectus, quos per se non potuit, per Adalgarium adiutorem in Domino confortauit, quem etiam manibus Regis commendauit. Obijt Anno Domini DCCCLXXXVIII, Indictione VI, cuius depositio est III. Idus Iunij. Sepultus est extra Basilicam Sancti Petri ab Oriente, vt ipse rogauit.

Rimbertus obijt Anno Domini 888.

CAPVT XXXIX.

Adalgarius primum coadiutor: Deinde Successor Rimberti.

Adalgarius III Archiepiscopus Hamburgensis.

Dalgarius Archiepiscopus sedit Annos XX. Annos ex computo, quo suprà retulimus, vitam ex libro Sancti Rimberto di-

scimus,

ſcimus, Capitulo XII. Cum S: Rimbertus veſtem & profeſſionem ſuſciperet Monaſticam, mox additur. Ad quod ei ſolatium deputari placuit inſignem conuerſatione virum, gradu Diaconum, nomine Adalgarium. Hic vir, inquiunt, venerabilis in conuerſationis eius imitatione, ſimul & ſucceſſionis eius dignitate, adhuc hodie ſupereſt, cum multis alijs atteſtans, quod Sanctus Pontifex Rimbertus nihil ex occaſione curæ Paſtoralis de Monaſtica perfectione perdiderit, & reliqua. Elogium Rimberti.

Item Capitulo XXI. Cum iam, inquit, ſenio grauaretur S. Rimbertus, etiam continuus pedum dolor ei acceßit; Vnde apud glorioſißimos Reges Ludouicum & filios eius hoc obtinuit, vt inſignis vir Adalgarius, Monachus videlicet Corbeiæ, in adiutorium ei confirmaretur, quatenus ipſe infirmitate detentus, in Adalgario haberet ſolatium circueundi Epiſcapatum, placida adeundi, & quando exigeretur, vel in expeditionem, vel ad Palatium cum Comitatu ſuo proficiſci. Impetrauit etiam, vt ipſe illi in electione ſucceſſor confirmaretur, & inter conſiliarios Regis locaretur, aſſentientibus Fratribus, & Abbate Monaſterij eius, ac hac Sancta Synodo hæc omnia roborante.

Ferulam Pastoralem suscepit ab Arnulfo Rege, Pallium à Papa Stephano. Consecratus est autem à Moguntino Archiepiscopo Lindroldo; Seditq́ difficili tempore Barbaricæ vastationis. Nec tamen legationis suæ ad Gentes, vt in Priuilegijs videtur, studium omisit. Verùm sicut decessores sui, Presbyteros ad hoc opus & ipse constitutos habere curauit.

CAPVT XL.

Dani repreßi ab Imperatore Arnulfo: domi quieuêre sub suis Regibus.

Nordmanni repreßi ab Imperatore Arnulfo.

DE Historia Danorum nihil amplius aut scriptum vidi, aut ab alio visum comperi. Ea fortè causa reor, quod Nordmanni vel Dani tunc ab Arnulfo Rege grauibus prælijs, vsq́ ad internecionem deleti sunt. Bellum cœlitus administratum. Siquidem centum millibus Paganorum prostratis; vix vnus de Christianis cecidisse repertus sit. Et ita restincta persecutio Nordmannornm, Domino vindicante sanguinem seruorum suorum, qui iam per Annos LXX. effusus est. Narrat hæc Historia Francorum.

Id accidisse ferunt Anno Domini 891.

Gotafrid & Sigafrid Reges ibi occisi sunt.

Sueno Estritius Rex Daniæ.

Audiui autem ex ore veracißimi Regis Danorum Suen, cum nobis stipulantibus numeraret Atauos suos. Post cladem, inquit, Nordmannicam, Helligonem

nem regnasse, comperi, virum populis amabilem, propter iusticiam & sanctitatem suam. Successit illi Olaph, qui veniens à Sueonia, Regnum obtinuit Danicum vi & armis, habuitq; filios multos: Ex quibus Ehnob & Giurd Regnum tenuerunt post obitum patris.

Sueno Estritius, cuius hic meminit Autor, nepos erat ex Sorore Canuti Magni. Eius Historia cognosci potest ex Saxonis lib: 10. & 11. Meminit eius Autor noster infrà pluribus in locis, hoc libro cap. 45. Et in secundo capitib. ferè singulis. Item lib. 3. cap. 12. 20. 22. 23. 24. & 25. Libro 4. cap. 16. Et fatetur se ab eo maximam huius sui commentarij partem accepisse, præcipue quantum ad Historiam rerum Septentrionis attinet. Hæc enim ipsius sunt uerba dicto loco lib. 4. *Erat scientia litterarum eruditus & liberalißimus in extraneos; & ipse direxit prædicatores clericos in omnem Suediam, Nordmanniam & in Insulas, quæ sunt in illis partibus, cuius ueraci & dulcißima narratione didici &c.* Laus Suenonis Estritij, Regis Daniæ.

Quod autem hoc loco, de succeßione Regum Daniæ refert se ab eo accepisse, diuersum certè est à narrationibus Historiarum nostrarum. Ita ut suspicer aut locum non carere mendis, aut ipsum minus fideli memoria retinuisse, ea quæ ipsi Rex fideliter & luculentè satis exposuerit. Nam Helgonem nullum Danis imperitasse constat, præter eum, qui sortitus cum fratre Ro imperium, multis retro sæculis claruit. Sed de his statim uberius cap. 44. Locus mendosus.

CAPVT XLI.

Brema fit denuo suffraganea Coloniensis Archiepiscopi.

Nno Adalgarij VII. Hermannus Archiepiscopus Coloniensis, magnis Adalgarium nostrum fatigabat iniurijs, Coloniæ Bremam subiugare conatus. Collecta igitur Bremensis Ecclesia denuo fit suffraganea Coloniensis.

Synodo apud Triburcam, Haddone, Maguntino præsidente, cassata sunt Apostolicæ sedis Priuilegia, & gloriosorum principum annulata sunt præcepta, consentientibus, vt aiunt, iniquis decretis Formoso Papa, & Rege Arnulfo. Deinde facta subscriptione Adalgarius Archiepiscopus in cauda concilij positus est.

Fabula grandis de Adolino & Vidgero, qui disceptantes, ad spectacula Synodum traxerunt. Tragœdia Lugubris. Vidgerum nostræ partis victum, & postero die mortuum. Et amplius sub Adalgario & Hogero omni tempore dicunt Bremam Coloniæ suffraganeam mansisse. Hæc quoniam in eodem concilio scripta reperimus, vera ne sint aut ficta, nos in medio relinquemus.

Crantzius lib. 2. cap. 19. Metrop.

CAPVT XLII.

Bremensis Archiepiscopus Iuri pristino restitutus, accipit coadiutores à Pontifice Romano plures.

Anno deinde secundo Formosus Papa obijt. Quarto verò Arnulfus Imperator decessit. Sequitur eruptio Vngrorum, persecutio Ecclesiarum. Archiepiscopus noster valdè senex, minus poterat vel inimicis resistere, vel agenda disponere. Quare ferunt illum à Monasterio Corbeiensi Hogerum suscepisse

Exitus miserabilis Pontificis & Imperatoris Romani.

Ambo enim & Rex & Papa miserabilem uitæ finem inuenerunt. Quia Papa Formosus à successore suo etiam mortuus degra.

pisse adiutorem. Cuius ope fultus ac ministerio, ipse emeritæ senectutis ocio potiretur. Ita omnipotens Deus, qui aliquando iustos, vt meliores fiant, tentari permittit: Fecit & nostro Archiepiscopo cum tentatione euentum, vt posset sustinere.

datus & de sepulcro cicctus est: Rex uero Arnulfus & uiuens à uermibus consumtus est, & tandem ueneno extinctus, magna Domini uindicta.

Nam Sergius Papa, qui ferè per totidem Annos, septimus à Formoso, calumnias Adalgarij miseratus, Priuilegia Bremensis Ecclesiæ renouauit, & omnia quæ à Gregorio & Nicolao decessoribus suis, Ansgario & Rimberto, concessa sunt, roborauit.

Adhæc quia Senectutis pondere grauatus Pontifex Adalgarius, Pastorale officium implere non poterat, circueundo, prædicando, & consecrando Episcopos; dati sunt ei adiutores à Papa, circumuicini quinq; Episcopi, Simundus Haluerstadensis, Vigbertus Ferdensis Biso Podarburnensis, Bernardi duo, Mindensis & Osnabrugensis, quorum ope senex fulciretur.

Coadiutores dati Archiepiscopo Hamburgensi.

Ad manum sunt Priuilegia Sergij Papæ vtriusq; data, quibus hæc ita continentur. Mirum tamen neq; satis cognitum est nobis, an aliqui Episcopi in Gentes ordinati sunt ab Adalgario, vt Priuilegium insinuat: An hæc ordinatio Episcoporum inacta remanserit, vsq; ad dies ✝ Adalgarij, vt melius confidimus; præsertim quod

✝ Adaldagi, infra lib. 2. cap. 2.

quod vastatio Barbarica, vix dum Presbyteros inter se morari concesserit. Nondum enim completæ sunt iniquitates Amoræorum, nec adhuc venit tempus miserendi eorum. Post hæc migrauit Archiepiscopus Anno Domini ✝ DCCCXCIX Septimo Idus Maij. Et sepultus est in Basilica Sancti Michaëlis, quam ipse pro dilectione Magistri, super tumbam eius erexit.

Obitus Adalgarii. ✠ DCCCCIX.

CAPVT XLIII.

Hogerus Adalgario succedens, strenuè & fideliter exequitur Pastorale officium.

Hogerus IIII Archiepiscopus Hamburgensis.

Ogerus Archiepiscopus sedit Annos VII. Et huius Annos reperimus in libro superiori, & quod per contentionem ordinatus est à Coloniensi. Pallium suscepit à Papa Sergio. Ferulam à Ludouico Rege. Vnde fuerit, aut qualiter vixerit Deo cognitum est. Inuenimus tamen scriptum, in antiquioribus Ecclesiæ libris, vno versu quis fuerit.

Sanctus & electus fuit Hoger septimus heros.

Sanctitati eius testimonium asserit veterum traditio; quæ narrat eum seuerißimum in Ecclesiastica disciplina, pro consuetudine Monasteria suæ diœcesis crebro circuisse, vnde etiam cum apud Hamaburg consisterat, exploraturus quid Fratres agerent, nocte in-

Vigilantia & grauitas Hogeri

tempesta, Ramsolam ad vigilias properauit matutinas. Fidelis, inquam, dispensator, qui & ipse vigilans pernoctauit, suamq́ familiam dormire prohibens, venienti sponso lætus occurrit dicens: Ecce ego & pueri mei, quos dedit mihi Dominus.

Anno secundo D. Hogeri, Ludouicus puer depositus, & Conradus Francorum Dux in Regem leuatus est. In isto Ludouico, vetus Caroli finitur prosapia.

CAPVT XLIIII.

De serie Regum Daniæ quædam adijcit ex relatu Suenonis Estritij.

HActenus Francorum tendit Historia. Quæ verò deinceps dicturi sumus, in alijs & alijs reperimus non mendacibus libris. Aliqua verò recitauit nobis clarißimus Rex Danorum ita rogantibus. Post Olaph, inquit, Sueonum Principem, qui regnauit in Dania cum Filijs suis, ponitur in locum eius Sigerich. Cumq́ paruo tempore regasset, eum ✝ Hardegon filius Suen, veniens à Nordmannia Regno priuauit.

Ericus uictoriosus Rex Suetiæ.

✝ Haarde chnut.

Tanti autem Reges imò Tyranni Danorum, vtrum simul aliqui regnauerint, an alter post alterum breui tempore vixerit, incertum est. Nobis hoc scire sufficiat, omnes adhuc Paganos fuisse, ac in tanta

Regnorum mutatione, vel excursione Barbarorum, Christianitatem in Dania, quæ à S. Ansgario plantata est, aliquantulam remansisse, non totam defecisse.

Locus intricatus & mendosus, correctus.

Quod hic denuo Autor noster de Genealogia Regum Daniæ inserit, ex narrationibus Suenonis Regis, mirari satis nequeo. Nam & ea quæ prius cap. 40. & quæ hoc loco refert, plane aliter se habere, tum ex nostratibus tum exterorum quoq; liquet annalibus.

Habuit quidem Olaus Rex Suetiæ filium Ericum, qui ex Suetia fugauit Storbiornum filium Biornonis Regis Suetiæ. Eum restituit Haraldus Blaatand, & restitutionis præmium, sororem eius Gyritham obtinuit. Quod forte id est, quod suprà dicere uolebat, de Ehnob & Giurd filijs Olaph Regis Suetiæ. At quod Ericus postea, qui, quod uictoriosus fuit, Sig Erich appellatus fuit, bellum intulit Suenoni filio Haraldi, ulciscendæ id ueteris iniuriæ causa factum est: neq; tamen Regno propterea, eum potitum uspiam legi; neq; etiam expulsum à Canuto Duro, uero simile est; quum is longè post Auum ab obitu patris Canuti Magni, rerum potitus sit in Dania & Anglia. Et ut maximè hæc ita essent, tempori tamen minimè congruunt.

Series Regum Daniæ.

CAPVT XLV.

Saxonia variè à uicinis Gentibus depopulatur. Hogerus diem suum obijt.

Hamaburga denuo deuastata.

IN diebus illis, immanissima persecutio Saxoniam oppressit, cum hinc Dani & Slaui, inde Bohemi & Vngari laniarent Ecclesias. Tunc Parochia Hamaburgensis à Slauis, & Bremensis Vngrorum impetu demolita est.

Hogeri Archiepiscopi obitus.

Interea confessor Dei Hogerus obijt, & sepultus est in Ecclesia S. Michaëlis, cum decessore suo, Anno Domini

Domini DCCCCXV, ✝ Decimo tertio Kalend: Ianuarij, eius depositio habetur. ✠ Crantzius XIIII

Huius corpus Episcopi, cum post Annos C & XX, diruta senio Capellula, quæreretur, præter cruces Pallij, & Ceruical Episcopi, nihil potuit inueniri. Et credimus resurrectionem eius impletam esse; quod aliâs traditur in Dauide & Iohanne Euangelista contigisse veraciter. Mirum si uerum.

CAPVT XLVI.

Reginuardus Hogero succedens vix Annum vnum sedit. Vngari Bremam incendio deformantes, cœlitus puniti feruntur.

Reginuardus vix Annum vnum sedit; de cuius vita præter nomen, nihil aliud ad manum venit. Cum autem successorem eius consilio apud Altheti interfuisse didicerint, quod habitum est Anno Conradi Regis V. Quo etiam Hogerus noster deceßit, medium his Reginuardum, non vixisse plenum Annum deprehendi, nec Priuilegium eius vspiam reperire valui. Reginuardus V Archiepiscopus Hamburgensis.

In diebus illis grande miraculum fertur à posteris, Bremæ contigisse: Vngaros scilicet, incensis Ecclesijs, Sacerdotes ante Altaria trucidasse. Clerum vulgo mixtum, aut impunè occisos, aut ductos in captiuitatem. Tunc etiam cruces à Paganis truncatæ, ludibrio Vngarorum crudelitas in Clerum Bremensem.

brio habitæ, cuius signa furoris vsq; ad nostram ætatem durauerunt. Sed Deus zelotes, cuius paßio ibi derisa est, incredulos abire non passus est inultos. Nam subita & mirabilis orta tempestas, à semicremis Ecclesiarum tectis, scindulas eleuauit, quas in faciem atq; ora Paganorum rotans, dum fugæ præsidium quærunt, aut in fluuium præcipitari compulit, aut in manus ciuium concludi. Nec mora, prostratum gregem, boni Pastoris occubitus secutus est. Qui depositus III. Kalend: Octobris, vnà cum prædecessoribus suis, in Basilica S. Michaëlis, commendatus est.

Obitus Reginuardi.

CAPVT XLVII.

Vnni succedit Reginuardo. Vngari superiorem, Dani & Slaui inferiorem populantur Germaniam.

Vnni VI. Archiepiscopus Hamburgensis.

Nni Archiepiscopus sedit Annos XVIII. Annos eius obitumq; vt supra cognoui. Memoriæ traditum est à Fratribus, Cum Reginuardus transisset, Leidradum Bremensis chori Præpositum à Clero & populo electum. Qui hoc Vnni pro Capellano vtens, ad curiam venit. Rex autem Conradus, diuino, vt creditur, spiritu afflatus, contemta Leudradi specie, paruulo Vnni, quem retrò stare conspexerat, virgam obtulit. Cui etiam Papa Io-

Famulus pro Domino electus in Archiepiscopum.

pa Iohannes X. vt Priuilegium indicat, Pallium dedit. Erat autem vir sicut in electione ac transitu eius videri potest, sanctissimus, pro qua sanctitate Conrado & Henrico Regibus, familiaris & reuerendus fuit. Vnde ita versu depingitur:

Principibus notus Vnni fuit ordine nonus.

In diebus suis Vngari non solum nostram Saxoniam, verum circa Rhenum aliasq; trans Rhenum Prouincias, Lotharingiam & Franciam demoliti sunt. Dani quoq; Slauos auxilio habentes, primò Transalbianos Saxones, deinde cis Albim deuastarunt, magno Saxoniam terrore quassantes.

Vngarorum eruptiones.

Danorum eruptiones.

Apud Danos eo tempore filius ✝ Hardeuich, Gorm regnauit, crudelissimus, inquam, vermis, & Christianorum populis non mediocriter infestus. Ille Christianitatem, quæ in Dania fuit, prorsus delere molitus, Sacerdotes Dei à finibus suis depulit, plurimos per tormenta necauit.

✝ Haraldi fortè legendum.

Quatuor recensentur persecutiones Ecclesiæ nouellæ in Dania. Prima Regneriana instituta aduersus Haraldum Klag. Secunda Ericiana, cui cognomentum ab ætate tenera supra inditum indicauimus. Tertia Gormiana, cuius hoc loco fit mentio. Erat iste Gormo filius Haraldi Regis, Auus eius Suenonis, qui quartam instituit aduersus Christi fideles persecutionem, Gormianam.

Quatuor persecutiones nouellæ Ecclesiæ in Dania.
1 Regneriana.
2 Ericiana
3 Gormiana
4 Suenoniana.

CAPVT XLVIII.

Henricus Imperator domat Imperij hostes, Vngaros, Sorabos, Slauos, & Danos.

Henricus Imperator domat hostes Imperij Romani.

AT verò Henricus Rex, tam tunc à puero timens Deum, & in eius misericordia totam suam habens Fiduciam, Vngros quidem multis grauibusq́ prælijs triumphauit; Itemq́ Bohemos & Sorabos, ab alijs Regibus domitos, & cæteros Slauorum populos, vno grandi prælio ita percußit, vt residui, qui pauci ferè, remanserant, & Regi tributum, & Deo Christianitatem, vltrò promitterent.

✠ Gorm.

Deinde cum exercitu ingressus Daniam, ✠ Vrom Regem primo impetu ita perterruit, vt imperata se facere mandaret, & pacem supplex deposceret. Sic Henricus victor apud Slasuig, quæ nunc Hedheby dicitur, Regni terminos ponens, ibi & Marchionem statuit & Saxonum Coloniam habitare præcepit. Hæc omnia à quodam Episcopo Danorum prudenti viro, nos veraciter, vt accepimus, sic fideliter Ecclesiæ nostræ tradimus.

Hedheby Slesuiga.

Mirari satis nequeo, Autorem nostrum affirmare se hæc ex relatu Episcopi Dani accepisse, quæ hoc capite refert, quum eorum nullum extat in nostris Annalibus uestigium, nec apud ullum externum Annalium Autorem ita se rem habuisse comperiam. Asserit Regino Abbas Prumiensis conuertisse quidem Imperatorem Henricum, Regem Daniæ

Anno Domini 931.

& Abotritarum, nec quidquam addit amplius. At Sigebertus subijcit, eum uicisse Danos, qui per pyraticam Frisones incursabant, atq; etiam tributarios sibi fecisse, & ✠ Chuipiam Regem eorum baptizari fecisse. Liutbrandus Ticinensis dicit Henricum Imperatorem inde maximé claruisse apud Italos, quod Danos nulli ante subiectos, solus ipse debellarit atq; tributarios fecerit. Atq; ego neq; tale unquam nomen ulli Regum Daniæ inditum fuisse comperi, neq; Imperatores Romanos unquam à Danis indigenis tributum, sine maxima noxa, leuasse cognosco. Sed existimo hoc totum de Nordmannis in Fresia residentibus intelligi debere, quos ut Henricus Imperator coherceret ab incursionibus, ultra Albim cohortem aliquam limitaneorum millitum collocauit. Nam longe ante tempora Henrici, uallo munierat limites Regni Gotricus, quemadmodum supra rettulimus ex Annalibus Caroli Magni. Verum quod ab hoc Henrici Marchionatu (cuius durationem cum mora Adami in Paradiso, nemo ineptè comparauerit) quidam Danomarchiæ nominis originem trahant, id alterius erit & loci & considerationis.

Anno 935.
✠ Funccius eum Nubam appellat.
Luitbrandus Ticinensis.
Dani an uicti ab Imp. Henrico.
uide infrà lib. 2. ca. 2.

CAPVT XLIX.

Vnni circuit Ecclesias sibi subiectas, & in Daniam transiens, Haraldum Blaatand, ad fidem Christi conuertit.

TVnc beatißimus noster Archiepiscopus Vnni, videns ostium fidei Gentibus apertum esse, gratias Deo agit pro salute Paganorum. Præcipuè vero quoniam legatio Hamaburgensis Ecclesiæ, pro temporis importunitate diu neglecta, præueniente Misericordia Dei & virtute Regis, locum & tempus operandi accepit. Igitur nihil asperum & graue se arbitrans subire posse pro Christo, latitudinem suæ diocœsis per seipsum elegit circuire;

Vnni transit in Daniam.

Secutus

Secutus est eum, vt aiunt, Grex vniuersus Bremensis, Ecclesiæ boni Pastoris absentia mœsti, secumq; & in carcerem & in mortem ire parati.

Orm est, quem supra Gorm nominauit.

Postquam verò confessor Dei peruenit ad Danos, vbi tunc crudelissimum Orm diximus regnasse, illum quidem pro ingenita flectere nequiuit sæuitia; Filium verò Regis Haraldum, sua dicitur prædicatione lucratus. Quem ita fidelem Christo perfecit, vt Christianitatem, quam Pater eius semper odio habuit, ipse haberi publicè promitteret: quamuis nondum Baptismi Sacramentum perceperat.

Haraldus Blaatand, Rex Daniæ.

Iste Haraldus Blaatand, Ecclesiam Roskildensem ex primis extruxit fundamentis, ibidem quoque sepultus, quum à proprio filio Suenone uita & Regno exutus fuisset. Qua de re infrà plura lib. 2. cap. 18. & 19.

CAPVT L.

Vnni penetrat in Bircam Sueoniæ, docendo & baptizando, Ecclesiam colligens.

Ordinatis ita in Regno Danorum per singulas Ecclesias Sacerdotibus; Sanctus Dei multitudinem credentium commendasse fertur Haraldo. Cuius etiam fultus adiutorio & Legato, omnes Danorum Insulas penetrauit, Euangelizans verbum Dei Gentilibus, & fideles, quos inuenit illic captiuos, in Christo confortans. Deinde vestigia secutus Magni prædicatoris Ansgarij, mare Balticum

Vnni transit mare Balticum, & penetrat in Sueciam.

ticum remigans, non sine labore peruenit ad Bircam; Quò iam post obitum S. Ansgarij Annis LXX, nemo doctor ausus pertingere, præter solum, vt legimus, Rimbertum. Ita persecutio nostros retinuit.

Birca.

Birca est oppidum Gothorum, in medio Sueoniæ positum, non longè ab eo Templo, quod celeberrimum Sueones habent, in cultu Deorum, Vpsala dicto; In quo loco, sinus quidam eius freti, quod Balticum vel Barbarum dicitur, in boream vergens, portum facit barbaris gentibus, quæ hoc mare diffuse habitant, optabilem: Sed valde periculosum incautis & ignaris eiusmodi locorum. Bircani enim pyratarum excursionibus, quorum ibi est magna copia, sæpius impugnati, cum vi & armis nequeunt resistere; callida hostes aggrediuntur arte decipere. Qui sinum maris impacati, per C, & amplius stadia latentium molibus Saxorum obruentes, periculosum æquè suis, ac prædonibus iter meandi fecerunt. Ad quam stationem, quia tutißima est maritimis Sueoniæ Regionibus, solent omnes Danorum vel Nordmannorum, Itemq; Slauorum atq; Semborum naues, alijq; Scythiæ populi, pro diuersis commerciorum necessitatibus, solenniter conuenire.

Vpsala Suetiæ.

Noxium stratagema.

Birca quondam Metropolis Suetiæ.

BIRCAE oppidi Suetiæ crebra est mentio in Annalibus uetustioribus, quam primariam Regni istius fuisse ciuitatem, & populosissimam atq; nobilem antiquis sæculis extitisse non est dubium. Eius solummodo nomen hodie est reliquum, uestigium prætereca eius commonstrari potest nullum. Itaq; coniectura potius quàm certis indicijs, ubi sita fuerit nunc quæritur.

Alij Ienecopiam eam fuisse autumant. Alii uerò eo loco sitam, ubi hodie uisitur Metropolis Regni Stockholmia. Et alij de hac aliter. Ego illam in Oelandia sitam existimarem, in eo loco ubi hodie ueterem arcem Barcheholmensem restaurat Rex Iohannes, nisi reperirem in media Suetia collocatam fuisse Bircam hanc, ab Autore nostro, in descriptione terrarum Septentrionalium, quam huic suo operi adiecit. Ibi enim hæc leguntur. Noster Metropolitanus statuit Bircam illis gentibus Metropolim. Quæ in medio Sueoniæ posita, contra ciuitatem Slauorum respicit Iumnem, paribusq; spaciis, omnes illius ponti amplectitur oras &c. Item. Gothia confinis est Prouintiæ Danorum, quæ Scania dicitur, à qua & ferunt diebus septem perueniri usq; ad ciuitatem magnam Gothorum Scarane. Deinde Ostrogothia protenditur iuxta mare illud, quod Balticum uocant, usq; ad Bircam. Et postea longis terrarum spaciis regnant Sueones. Ex quibus apparet in media quasi Suetia, sitam fuisse Bircam, non procul ab urbe Vpsalensi & Sictona, quam nunc arcem credo esse Seckalburgensem.

Oelandia. Barcholm.

Birca in media Suetia sita fuit.

Desolata est autem hæc ciuitas ante Annos ferme sexcentos. Nam temporibus Adaluardi Episcopi eò missi ab Adalberto, nulla eius comperta sunt uestigia. Ita enim dicto loco idem Autor noster ait: Tunc occasione itineris diuertit Bircam Adaluardus, quæ nunc in solitudinem redacta est, ita ut uestigia ciuitatis uix appareant, ubi nec tumulus sancti Vnni Archiepiscopi potuit inueniri. Nihil sub Sole stabile.

Birca quando desolata.

CAPVT LI.

Sueci in Paganismum relapsi, reuocati sunt monitionibus Archiepiscopi Vnni.

Sueones in Paganismum relapsi.

IN eo portu confessor Domini egressus, insolita populos appellare cepit legatione. Quippe Sueones & Gothi, vel si ita melius dicuntur, Nordmanni propter Barbaricæ excursionis tempora, qua paucis Annis multi Re-

ges cruento imperio dominati sunt, Christianæ Relligionis penitus obliti, haud facilè poterant ad fidem persuaderi.

Accepimus à sæpe dicto Rege Danorum Suen, tunc apud Sueones imperitasse, quendam Ring cum filijs Herich, & Emund; Ipsumq; Ring ante se habuisse Amund, Biorn, Olaph, de quibus in gestis S. Ansgarij legitur, & alios, quorum non occurrit vocabulum.

Series Regum Suetiæ tempore propagatæ primum Religionis in Suetia.

Et credibile est Athletam Dei Vnni, eosdem Reges, quamuis non crediderint, adisse, eorumq; licentia verbum Dei per Sueoniam prædicasse. Meo autem arbitratu, sicut inutile videtur eorum acta scrutari, qui non crediderunt; ita impium est præterire salutem eorum, qui primum crediderunt, & per quos crediderunt. Sueones igitur & Gothi, à S. Ansgario primùm in fide plantati, iterumq; relapsi ad Paganismum, à Sancto Patre Vnni sunt reuocati, sufficit hoc scire, ne si plura dicimus, mentiri velle dicamur. Melius est enim, vt ait Beatus Ieronymus, vera dicere Rusticè, quàm falsa disertè proferre.

CAPVT LII.

Vnni moritur in Suetia, & Bircæ sepelitur, caput eius Bremam latum, conditumq; in æde D: Petri.

Vnni Archiepiscopus Bircæ mortuus & sepultus. Anno Domini 936.

Erfecto autem legationis suæ ministerio, cum tandem redire disponeret, Euangelista Dei apud Bircam ægritudine correptus, ibi-

dem feßi corporis tabernaculum deposuit. Anima verò, cum multo animarum triumpho stipata, cœlestis Patriæ Capitolium semper lætatura, conscendit. Tunc Discipuli Pontificis, exequias eius, cum fletu & gaudio procurantes; cætera quidem membra sepelierunt in eodem loco vel oppido Birca, solum Caput reportantes Bremam; quod decenti honore condiderunt, in Ecclesia S: Petri, coram Altari. Obijt autem peracto boni certaminis cursu in Scythia, vt scribitur, Anno Dominicæ incarnationis DCCCCXXXVI. Indictione IX. circa medium Sept. Hic est Annus Otthonis Magni primus, A transitu S: Villehadi primi Episcopi Bremensis CXLVIII.

Caput Vnni Archiepiscopi reportatum ex Suetia Bremam.

Eia vos Episcopi qui sedentes, gloriæ, lucri, ventris, & somni breues delitias in primo Episcopalis officij loco ponitis; respicite, inquam, istum pauperem & modicum sæculi, imò laudabilem magnumq́ Sacerdotem Christi, qui nuper tam nobili fini coronatus, exemplum dedit posteris, nulla temporum vel locorum asperitate nostram pigritiam excusari posse. Cum per tanta pericula maris & terræ, feroces Aquilonis populos ipse pertransiens, ministerium legationis suæ, tanto impleret studio, vt in vltimis terræ finibus expirans, animam suam poneret pro Christo.

Dißimilitudo morum Episcoporum huius & antiqui sæculi.

LIBER

LIBER SECVNDVS.

ARGVMENTVM LIBRI SECVNDI.

Ecundo hoc libro, Historiam sex Archiepiscoporum prosequitur. Quorum Adaldagus qui Vnni successit, magna cum laude sedulæ & vigilantis pietatis, Ecclesiæ Bremensi præfuit Annis quinquaginta tribus. Eius temporibus tres ordine Ottones Imperium gubernarunt Romanum. In Dania rebus præfuit HARALDVS cognomento Blaatand, qui ab Ottone Magno, ad fidem atq; baptismum Christi pertractus, à proprio filio Suenone profligatus, vita tandem atq; Regno exutus est. Adaldago successit Libentius primus, vir literatus & deuotus. Ipsius temporibus (annos puta viginti quinq;, quibus sedit) Ascomanni piratæ Saxoniam depopulati sunt. SVENO Rex Daniæ, post varias calamitates,

Sex Archiepiscoporum uitæ continentur hoc libro.

1 Adaldagus.

Haraldus Blaatand, Rex Daniæ.

2 Libentius.

Sueno Rex Daniæ.

diuinam & meritò sibi inflictam ob atrocia delicta, vltionem agnoscens, ad fidem conuersus est. Ab eo cæsus est postea Olaus Trugotius Rex Noruagiæ, qui paulò ante obitum, ex Anglia in Noruagiam adduxerat Episcopos, quorum sedulo studio, Deo cooperante, latè per eas terras doctrina Euangelii promulgata est.

Olaus Trugotius Rex, Suetiæ.

3 Post Libentium peruenit ad gubernacula Ecclesiæ Bremensis, Vnuanus. Is Clementia & Munificentia sibi Principes vicinos deuinciens, pacatè præfuit Annos sedecim. Eius ætate claruerunt duo magni Reges, Canutus videlicet in Dania, & Olaus in Noruagia. Quorum hic à suis iniquè cæsus, atque in numero Martyrum collocatus successorem habuit Canutum. Ille Regum omnium potentissimus, singulos filios singulis præfecit Regnis, ac Roma reuersus cum Imperatore Conrado, in Anglia è viuis decessit, circa tempora Alebrandi. Præfuerant enim ipsius ætate Ecclesiæ Bremensi post Vnuanum, Libentius secundus

Vnuanus.

S. Olaus Rex Noruagiæ.

Canutus Magnus Rex Daniæ.

4 Libentius.

dus

dus & Hermannus. Quibus succedebat Alebrandus, vir impiger & peruigil in obeundis cunctis officii sui muneribus, nihilq́ quod aut ad propagandam relligionem Christianam, aut ad bona Ecclesiæ amplificanda, faceret, prætermittens.

5 Hermannus. 6 Alebrandus.

CAPVT PRIMVM.

Adaldagus successor Vnni, Regi Ottoni fuit gratissimus, cuius fauore multum profuit Ecclesijs suo tempore.

Adaldagus VII Archiepiscopus Hamburgensis.

ADaldagus Archiepiscopus sedit Annos LIII. Iste est qui nobis, vt dicitur, Rempublicam restituit, genere illustris, ætate iuuenis, decorus specie, morumq́ probitate speciosior. A choro sumptus est Hiltineshemensi, consanguineus & discipulus beati Adaluardi Ferdensis Episcopi, cuius tunc vita probata, fama illæsa, & fides in Palatio erat cognitissima. Quem fecerunt

Commendatio Adaldagi.

runt etiam doctrina & miraculis celebrem, Slauorum populis eo tempore prædicasse, quo noster Vnni ad Scythas legatus extitit, eius nimirum opera & testimonio commendatus in Curia Adaldagus, ferulam Pastoralem suscepit à magno Ottone: Pallium Archiepiscopale sumpsit à Papa Leone VII: manus impositionem, sicut Prædecessores eius, à Mogentino Præsule. Nec dum autem Hamburgensis cathedra habuit suffraganeos, quos huius Adaldagi studio recipit.

Brema donata immunitate & Priuilegijs.

Adaldagus itaq; primo vt ingressus est Episcopatum, Bremam longo prius tempore potestatibus ac Iudiciaria manu compressam, præcepto Regis absolui & instar reliquarum vrbium immunitate simulq; libertate fecit donari, præcepta Regis hæc continentia, præsto sunt, & alia. Mox de legatione sua, quæ pro gentium salute primò à decessoribus suis recepta, hoc sibi ordine prouenit; vt quod alij in lacrymis seminauerunt, ipse in gaudio meteret; toto, inquam, animi desiderio succensus, æstuabat, Quomodo perficeret, quod religioso pietatis formabat affectu. Et quoniam diligentibus DEVM omnia cooperantur in bonum, dedit ei Dominus ad voti successum, & prosperitatem temporis & gratiam Regis, cuius ita vsus est familiaritate, quod à latere eius rarò vnquam auelleretur. Nunquam tamen aut Parochiæ necessitati defuit, aut legationis suæ

Adaldagus carus Imperat: Ottoni.

coram

coram posthabuit. Quin immò victoriosi & iustißimi Regis animum, in omnibus quæ DEI sunt, paratum cernens, tum præcipuè studium eius ad conuersionem Paganorum incitare non cessauit. Quod etiam pro sententia, ita euenit; Deo cooperante, & pijßimi Regis dexteram in omnibus corroborante.

CAPVT II.

Otto Imperator Daniam ingressus, eò rem deduxisse fertur, vt Haraldus Rex Daniæ cum Regina coniuge atque filio baptizatus sit.

Otto igitur Rex diuino fultus auxilio, quamprimum ab insidijs fratrum suorum ereptus est, iudicium & iusticiam populis fecit. Deinde postquam omnia ferme Regna, qui post mortem Caroli defecerant, suo imperio subiugarat: in Danos arma corripuit, quos antea Pater eius bello compreßit. Enim verò tunc rebellare moliti, apud Hedaby legatos Ottonis cum Marchione trucidarunt, Omnem Saxonum Coloniam funditus extinguentes. Ad quam rem vlciscendam, Rex cum exercitu statim inuasit Daniam; transgressusque terminos Danorum, apud Sliaswigh olim positos, ferro & igne vastauit totam Regionem, vsque ad mare nouißimum, quod Nordmannos à Danis dirimit; & vsque in præ-

Otto Imp. ingreditur Daniam.

Ita paucis Annis durauit hic Marchionatus Imperatorius.

Ottesund. ſentem diem, à victoria Regis Otteſund dicitur. Cui egredienti Haraldus apud Slaſwig occurrens, bellum intulit. In quo vtriſq; viriliter certantibus, Saxones victoria potiti ſunt; Dani victi ad naues ceſſerunt, tandemq; conditionibus ad pacem inclinatis, Haraldus Ottoni ſubijcitur, & ab eo Regnum ſuſcipiens, Chriſtianitatem in Dania recipere ſpopondit. Nec mora baptizatus eſt ipſe Haraldus cum vxore Gunild, & filio paruulo, quem Rex noſter à ſacro fonte ſuſceptum, SuenOtto vocauit.

Hæc pugnant cum ueritate.

Haraldus Rex Daniæ baptizatus.

Eo tempore Dania ciſmarina, quam Iutland incolæ appellant, in tres diuiſa Epiſcopatus, Hamburgenſi Epiſcopatui ſubiecta eſt. Seruantur in Bremenſi Eccleſia præcepta Regis, quæ ſignant Ottonem Regem in ſua ditione Regnum Danicum tenuiſſe, adeo vt etiam Epiſcopatus ille donauerit. In Priuilegijs autem Romanæ ſedis videri poteſt, quod Agapetus Papa Hamburgenſi Eccleſiæ de ſalute Gentium congratulatus, omnia quæ à deceſſoribus ſuis Gregorio, Nicolao, Sergio & cœteris, Bremenſi Archiepiſcopatui conceſſa ſunt, & ipſe conceßit Adaldago. Cui etiam ſua vice, ius ordinandi Epiſcopos, tam in Daniam, quàm in Septentrionis populos, Apoſtolica autoritate conceßit.

Epiſcopatus in Dania ordinati.

Igitur beatißimus Archiepiſcopus noſter primus ordinauit in Daniam, Haroldum ad Sleſuich,

Primi Epiſcopi Daniæ, Anno Domini 948.

Liada-

Liafdagum ad Ripam, Reginbrundum ad Arbusiam. Quibus etiam commendauit illas Ecclesias, quæ trans mare sunt, in Fionia, Seland, & Scane, ac in Sueonia. Anno Archiepiscopi factum est hoc XII. & hæc quidem initia cœlestis Misericordiæ, secutum est tale incrementum, Deo cooperante, vt ab illo tempore, vsq; in hodiernum diem, Ecclesiæ Danorum multiplici Borealium gentium fructu, redundare videntur.

Placet narrationem Saxonis aliquanto diuersam, sed uero similiorem ascribere. Superueniente Haraldo, Cæsar Iutiam, utpote Regio ductu uacuam, nullo resistente permensus, quum lymici sinus obiectu, tunc temporis Vendilam aquis claudentis, ulterius excurrere ueteretur, coniecta in undas lancea, non solum iter ad Eidoram reflexit, uerum & similimum fugæ reditum habuit. Siquidem hastam, cuius usum habebat, maritimos in fluctus, relinquendi monumenti gratia, iaculatus, suum freto uocabulum indidit. Verum ut impetu grauis, ita exitu uanus apparuit. Haraldus quippe ardentißimo cursu abscedentes hostium reliquias insecutus, Epponem extremi agminis Ducem, cum ijs quos repperit, trucedauit, &c.

CAPVT III.

Otto Imperator Slauos cogit ad fidem Christi; & primas in eorum terra extruit Ecclesias, Archiepiscopus Coloniensis frustra nititur sibi subijcere Bremensem.

FErunt etiam eo ipso tempore fortißimum Regem Ottonem vniuersos Slauorum populos, suo imperio subiecisse; quosq; Pater eius vno grandi prælio domuerat, ipse Otto Slaui ad fidē Christi conuersi ab Ottone primo.

tanto deinceps DEI adiutorio constrinxit, vt tributum & Christianitatem pro vita simul & patria libenter offerrent victori. Baptizatusq; est totus Gentilium populus. Ecclesiæ in Slauonia, tunc primum constructæ, de quibus rebus circa finem, vt gestæ sunt, oportunius sumus aliquid dicturi.

Ecclesiæ primum in Slauonia constitutæ.

Inuenimus adhuc in scrinijs Ecclesiæ nostræ, Coloniensem Archiepiscopum, qui tunc claruit, Brunonem, postquam Hamburg nostram videt habere suffraganeos, veterem instaurasse de Brema querelam, sperans se quæ voluit, eo facilius adepturum, quod Regis erat filius Ottonis. Sed dum frustra laborasset omnibus modis, nec Papæ consilium, nec Patris dicitur meruisse auxilium. Ita vir, nobilis, idemq; sapiens, autoritate Pontificis Adaldagi facilè superatus, in gratiam, vt scribitur, cum satisfactione redijt, prædicans Hamburgensem Ecclesiam, quæ in tanto Gentilium periculo constituta sit, non debere lædi ab aliquo: verùm dignam esse, quæ omni consolationis amore foueatur, & celebretur ab omnibus vbiq; Ecclesijs.

Archiepiscopus Coloniensis veterem renouat querelam in Hamburgensem Archiepiscopatum.

Adhuc posteris in memoria est, quendam Archidiaconum Pontificis Adaldagi, quia fideliter ei astiterit in præfata contentione, Ferdensi ab Rege Episcopatu donatum, simul & alios fratrum, qui in prædicatione Danorum & Slauorum cum Archiepiscopo studiosi

diosi

diosi fuerunt, pro labore suo maioribus asserunt cathedris intronizatos.

Nempe studium Patris Adaldagi totum fuit in conuersione Gentium, in exaltatione Ecclesiarum, in salutem animarum, pro cuius rei ministerio meruit vir dilectus Deo, vt hominibus in veneratione haberetur, etiam inimicis.

CAPVT IIII.

Qua ratione primum Hermannus Biling, ab infima sorte, in Ducem Saxoniæ, per Ottonem Imperatorem excreuerit.

POst hæc cum Rex victoriosissimus Otto, ad liberandum sedem Apostolicam vocaretur in Italiam, consilium fertur habuisse, quem post se vicarium potestatis, ad faciendam Iusticiam relinqueret in his partibus, quæ barbaris confines sunt terminis. Non dum enim post tempora Caroli, propter veteres illius gentis seditiones, Saxonia Ducem accepit, nisi Cæsarem. Qua necessitate Rex persuasus, Hermanno primum tutelæ vicem in Saxonia commisit. De quo viro & progenie viri, quoniam tam Bremensi Ecclesiæ, quàm alijs magno excidio surrexisse videtur, altius ordiri necessarium duxi.

Saxonia caruit ducibus aliquandiu.

Vir iste pauperibus ortus natalibus, primò, vt aiunt, VII Mansis totidemq; manentibus ex hæreditate

Hermannus Biling ab infima sorte in Ducem Saxoniæ excrescit.

parentum fuit contentus. Deinde quod erat acris ingenij, decorisq; formæ; cum pro merito fidei & humilitatis, quam dominis & paribus exhibuit, facile notus esset in Palatio, ad familiaritatem peruenit ipsius Regis. Qui comperta iuuenis industria, suscepit eum in numero ministrorum, deinde nutricium præcepit esse filiorum. Mox etiam succedentibus prosperis, commisit ei vices præfectorum. In quibus officijs strenuè administratis, dicitur manentes suos, pro furto in iudicium delatos, data sententia, simul omnes damnasse ad mortem. Cuius nouitate facinoris, & tunc clarus in populo, & clarißimus deinceps factus est in Palatio. Postquam verò Ducatum Saxoniæ meruit, iudicio & Iusticia gubernauit Prouinciam, & in defensione sanctarum Ecclesiarum studiosè permansit vsq; in finem. Nam & Bremensi Ecclesiæ ac matri Hamburg fidelis extitit, & deuotus. Multa bona faciens in fratres, & in omnes Saxoniæ congregationes.

Hermanni Seueritas.

Origo Ducum Saxoniæ.

Hunc Hermannum Bilichij filium, reuersus ex Italia Imperator, creauit Ducem Saxoniæ, attributa ei in Saxonia, hæreditate Marchionis Gereonis. Ab hoc extiterunt Duces Saxoniæ, Hermannus, Benno, Hermannus, Ordolphus & Magnus. Qui tractum Luneburgensem tenuerunt Annis circiter C X L. Postea Magno capto ab Henrico IIII, & carceris squallore enecato sine prole mascula, Ducatus deuenit, donatione Imperatoris, ad Lotharium.

De his infrà lib. 4.

CAPVT

CAPVT V.

Otto Imperator ingressus Italiam, Iohannem Papam deponit, & filios Berengarij domat. Adaldagus peracta hac peregrinatione, in sua cum gaudio reuertitur.

Gitur tali viro pijssimus Rex & Archiepiscopus noster vices suas, in hac Regione commendantes, in Italiam decesserunt, vbi Rex habito consilio Episcoporum, Iohannem Papam, cui Octauiano cognomentum erat, multis accusatum criminibus, deponi fecit, quamuis absentem (nam fuga iudicium declinauerat) & in locum eius promtum Leonem ordinari. A quo ipse mox coronatus, Imperator & Augustus à populo Romano consalutatus est, Anno Regni XXVIII. Post coronatum Romæ Carolum CLIII. Iohannes XII Papa deponitur.

Eodem tempore Imperator cum filio quinquennium in Italia commoratus, filios Berengarij debellauit, Romamq; pristinæ reddidit libertati. His diebus annisq; totidem, noster Archiepiscopus, apud quem summa consiliorum pendebat, in Regno Italiæ conuersatus est. Non sponte, inquam, sed quod à Regum latere diuelli non potuit. Ingens lucrum de peregrinatione sua, Bremensi Ecclesiæ parauit. Tunc enim collegisse traditur patrocinia Sanctorum, quibus nunc & in æuum Adaldagus comes Cæsari in Italia.

trium-

triumphat hoc nostrum Episcopium. Fertur quia populus eius non ferens diuturnam boni Pastoris absentiam, nuncijs & literis metum ingerentibus, tandem effecisse, vt suum gregem reuisere dignaretur. Cui etiam venienti perhibent suos & extraneos, itinere tridui occurrisse, præ gaudio flentes, & quasi alteri Christo clamabant dicentes: Benedictus qui venit in nomine Domini.

CAPVT VI.

Benedictus Papa, in locum Iohannis XII, depositi à Populo Romano, surrogatus, iussu Ottonis Imperatoris, Hamburgam deportatus est.

Benedictus Papa Hamburgam deducitur in custodiam, ubi expirauit 4 Nonas Iulij.

Reuersus ergo in Patriam Archiepiscopus, sicut audiuimus & cognouimus, & Patres nostri narrauerunt nobis, duxit in comitatu suo Benedictum Papam ordinatum, sed item ab Ottone depositum, quem ille in Hamburg custodiæ mandari præcepit. Archiepiscopus verò cum magno honore detinuit, vsq; ad obitum eius. Nam vir sanctus literatusq; dicitur fuisse, & qui dignus Apostolica sede videtur à populo Romano, nisi quod per tumultum electus est, expulso eo, quem ordinari iussit Imperator. Igitur apud nos, in sancta conuersatione viuens, aliosq; sanctè viuere docens, cum iam Romanis poscen-

poscentibus, ab Cæsare restitui deberet, apud Hamburg in pace queuit. Transitus eius IIII. Nonas Iulij contigisse describitur. Præpositus illius temporis Bremæ claruit, Eilhardus vir spontanea paupertate clarus & custos regulæ Canonicæ. Tuncq; Scholas Ecclesiæ nostræ florentissimo studio rexit Tyadhelmus, qui erat ex Discipulis magni Octrici Magdeburgensis.

Archiepiscopus autem reliquias sanctorum Martyrum quas ab vrbe Roma portauit, magna per Parochias suas diligentia distribuit. Antecessores sui DEO seruientium animarum quinq; cœnobia fundasse dicti sunt. His ille sextum addidit apud Basilingim, vbi nobilissima virgo Christi Vendilgarth, & Pater eius Habdo nomine, totum Deo & sancto viro Patrimonium suum offerens, magnam virginum turmam congregauit. Septimam in Fresia congregationem fecit sanctorum virorum, de prædio & oblatione quarundam nobilium Matronarum, Reingerb & Vendilæ, vbi reliquias Sanctorum locauit, & alia alibi. Hæ sunt reliquæ Sanctorum, quas Dominus Adaldagus ab Italia portauit, corpora Quiriaci & Cæsarij. Item Victoris & Coronæ, Felicis & Felicianæ, Cosmæ & Damiani.

Vendilgarth uirgo pia.

CAPVT VII.

Adaldagus sedulam gerit curam pauperum. Otto Impetator Magdeburgam extruit atq; Adalbertum eius loci constituit Archiepiscopum.

Vmq; sanctus Pontifex omnium Ecclesiarum suarum paternam, vt apparet, solicitudinem gereret, Xenodochij Bremensis dicitur magnam habuisse curam; quod ipse multo maioribus auxit redditibus, quàm antecessores eius, adeo vt præter hospites, qui frequentèr suscipiebantur, quotidie pascerentur in hospitali pauperes XXIIII. In quo ministerio fidelißimus extitit Libentius Pontifex, quem secum duxit ab Italia.

Adaldagi cura pro pauperibus.

Ipso tempore Magnus Otto subiugatis, Christianæq; fidei copulatis Slauorum gentibus, inclytam vrbem Medenburg super ripas Albiæ fluminis condidit. Quam Slauis Metropolim statuens, Adalbertum summæ Sanctitatis virum ibidem consecrari fecit Archiepiscopum. Is primus in Magdeburg ordinatus XII Annis strenuè Pontificatum administrauit, multosq; Slauorum populos prædicando conuertit. Cuius ordinatio facta est, Anno Imperatoris & nostri Archiepiscopi XXXV, & sunt Anni post ordinationem Sancti Ansgarij CXXXVII.

Magdeburg super Albim condita ab Ottone.

Adalbertus primus Archiepiscopus Magdeburgensis ordinatus Anno Domini 971.

CAPVT VIII.

Archiepiscopatui Magdeburgensi, subiecti sunt Episcopi quinq;. Fines Archiepiscopatus Hamburgensis indicantur.

Magd-

Magdburgensi Archiepiscopatui subiecta est tota Slauonia vsq; Penem fluuium. Episcopatus suffraganei quinq;, quorum Mersiburg * Iyscia super Salam flumen condita; Misna vero super Albiam, Brandenburg & Heuelbierg interius vadunt. Sextus Episcopus Slauoniæ est Aldinburg. Eum, quod vicinior est nobis, Imperator Hamaburgensi Archiepiscopatui subiecit, ibiq; Archiepiscopus noster primum ordinauit Episcopum Curaccum vel Eduardum, quem latini dicunt Euagrium. Et quoniam occasio se locorum præbuit, vtile videtur exponere, quæ Gentes trans Albiam, Hamburgensi pertinentes sint diocœsi. Hæc clauditur ab Occidente, Oceano Britanico; à Meridie Albia fluuio; ab Oriente, Pene fluuio, qui currit in mare Barbarum. Ab Aquilone verò Egdore fluuio, qui Danos dirimit à Saxonia. Transalbianorum Saxonum populi sunt tres: Primi ad Oceanum sunt Thiedmarsi, & eorum Ecclesia mater in Milindorp. Secundi ✝ Olcetæ dicti à syluis, quas accolunt, eos Stiriba flumen interfluit; Ecclesia Scanefeld. Tertij & nobiliores Sturmarij dicuntur, eò quod seditionibus, ea gens frequens agitur. Inter quos Metropolis Hamburg caput extollit, olim viris & armis potens, agro & frugibus felix: nunc vero peccatorum vindictæ patens, in solitudinem

Episcopi quinq; subiecti Archiepiscopo Magdburgensi.

* circen uocat Helmoldus.

Primus Episcopus Aldinburgensis.

Termini Archiepiscopatus Hamburgensis.

✝ Holsati.

redacta est. Et quamuis decorem vrbis amiserit, vires adhuc retinet Metropolis, viduitatis suæ damna consolans, in prouentũ filiorum: quos per totam Septentrionis latitudinem suæ legationi quotidiè videt accrescere. De quibus tam læta etiam clamare videtur, annunciaui, & locutus sum, multiplicati sunt super numerum.

Psal: 39.

CAPVT IX.

Termini ac limites Saxoniæ, itemq́ Oceani Orientalis.

Nuenimus quoq; limitem Saxoniæ, quæ trans Albiam est, præscriptum à Carolo & cæteris Imperatoribus, ita se continentem, hoc est, ab Albiæ Ripa Orientali, vsq; ad riuulum, quem Slaui Mescenreiza vocant, à quo sursum limes currit per syluam Delunder, vsq; in fluuium Delundam: Sicq; peruenit in Houehembici & Hilimpring, inde ad Ziuduinsten, & Vißircon & Hyrzing progreditur. Tunc in Harbistenon, vadit vsq; in Trauennam syluam, sursumq; per ipsum in Bulinlunchin; mox in Crimesou, & rectè ad vadum, quod dicitur Agrimesuidel, ascendit. Vbi & Byurguido fecit duellum contra campionem Slauorum, interfecit eum, & lapis in eodem loco positus est in memoriam. Ab eadem igitur aqua

Limites

Trauenna fluuius est, prope quam condita est Lybic ciuitas.

Duellum.

aqua sursum procurrens terminus, in stagnum Colse vadit. Sicq; ad Orientalem campum venit Zuentifeld, usq; in ipsum flumen Zuentinam, per quem limes Saxoniæ usq; in pelagus Scyticum, & mare quod vocant Orientale, dilabitur. De cuius freti natura breuitèr in gestis Caroli meminit Einhardus, cum de bello diceret Slauonico.

Zuentina fluuius oritur à lacu, in qua ciuitas Pline sita est, & mergitur in mare Scythicum. Zuentina fluuius.

Sinus, ait, quidam ab Occidentali Oceano Orientem versus, porrigitur longitudinis quidem incompertæ, latitudinis vero quæ nusquam C milia passuum excedat, cum in multis locis contractior inueniatur. Hunc multæ circumsedent nationes, Dani quidem ac Sueones, quos Nordmannos vocamus, & Septentrionale littus, & omnes in eo Insulas tenent. Ad littus Australe Slaui, & aliæ diuersæ incolunt nationes, inter quos, vel præcipui sunt, quibus tunc à Rege bellum inferebatur, Vuilzi, quos ille vna tantum & quam per se gesserat expeditione; Ita contudit ac domuit, vt vlterius imperata facere minimè renuendum iudicarent.

Maris Oceani Orientalis descriptio ab Einhardo.

CAPVT X.

Slauoniæ amplitudo & eius incolæ diuersi.

HÆc ille. Nos autem quoniam mentio Slauorum toties incidit, non ab re arbitramur, si de natura & gentibus Slauoniæ, Histo-

rico aliquid dicamus compendio, eo quod Slaui eo tempore, studio nostri Pontificis Adaldagi, narrantur ad Christianam religionem ferè omnes conuersi.

Slauoniæ descriptio.

Slauonia igitur amplißima Germaniæ prouincia, à Vinulis incolitur, qui olim dicti sunt Vandali, decies maior esse, quàm nostra Saxonia, fertur, præsertim si Bohemia, & eos qui trans Oddaram sunt Polonos, quia nec habitu, nec lingua discrepant, in partem adieceris Slauoniæ. Hæc autem Regio, cum sit armis, viris & frugibus opulentißima, firmis vndiq; saltuum & fluminum terminis clauditur.

Trans Odderam primo habitant Pomerani, Deinde Polani, qui à latere habent, pruxelanos.

Latitudo.

Eius latitudo est à Meridie in Boream, hoc est, ab Albia fluuio vsq; ad mare Scyticum.

Longitudo.

Longitudo autem illa videtur, quæ initium habet ab nostra Hamburgensi Parochia, & porrigitur in Orientem infinitis aucta spacijs, vsq; in Benguariam, Vngriam, & Græciam.

Populi & incolæ Slauoniæ.

Populi Slauorum multi, quorum primi sunt ab Occidente confines Transalbianis, Vagri, eorum ciuitas Aldinburg maritima. Deinde sequuntur Obotriti, qui numero Keregi vocantur, & ciuitas eorum Magnopolis. Item versus nos Polabingi, quorum ciuitas Razisburg. Vltra illos sunt Lingones & Varnabi. Mox habitant Chyzini & Circipani, quos à Tholosantibus & Reteris separat fluuius Panis, & Ciuitas Dymin. Ibi est terminus Hamburgensis Parochiæ. Sunt & alij Slauorum

popu-

populi, qui inter Albiam & Odderam degunt, sicut Helueldi, qui iuxta + Haloam fluuium, & Doxani, Leubuzi, Vilini, & Stoderani, cum multis alijs.

Hi quatuor populi Tholosantes & Reteri, Chizini & Circipani, dicti sunt Vilzi uel Leutici à fortitudine.

+ Hailam.

CAPVT XI.

De Simulacro Rhedegast apud Rhetarios.

INter quos medij & potentißimi omnium sunt Rhetarij. Ciuitas eorum vulgatißima Rethre, sedes Idolatriæ. Templum ibi magnum constructum est Dæmonibus, quorum princeps Redigast. Simulacrum eius auro, lectus ostro paratus. Ciuitas ipsa nouem partes habet, vndiq; lacu profundo inclusa, pons ligneus transitum præbet, per quem tantum sacrificantibus, aut responsa petentibus via conceditur. Hæc eo significante causam, quod perditas animas eorum, qui Idolis seruiunt, congruè nouies Styx interfusa coercet. Ad quod Templum ferunt à ciuitate Hamburg iter esse quatuor dierum.

Rethre ciuitas Slauoniæ.

Idolum Rethegast.

Idolum Redigast fortè nomen habet à Metropoli Rethre, quasi spiritus Rethrorum. Et ciuitas ubi collocata fuerit, à nemine exprimitur, nisi quod in Terra Stargardiæ quod sonat ciuitatis magnæ, ea collocata fuerit. Vnde in hunc usq; diem tota ditio Megapolensis nomen accepit, quod usq; in diem hodiernum obseruat.

Rethegast Idolum Slauorum.

Huius Idoli mentio fit infrà lib. 4. cap. 12.

CAPVT

CAPVT XII.

Amplissima ad Odderam Ciuitas Iumne, quam Helmoldus Vinnetam vocat.

Iumne amplißima Slauorum ciuitas.

VLtra Leuticos, qui alio nomine Vilsi dicuntur, Oddora flumen occurrit, ditißimus amnis Slauonicæ Regionis. In cuius Ostio, qua Scyticas aluit paludes, nobilißima Ciuitas Iumne celeberrimam præstat stationem Barbaris & Græcis, qui sunt in circuitu. De cuius præconio vrbis, quia magna quædam & vix credibilia recitantur, volupe arbitror pauca inserere digna relatu. Est sane maxima omnium, quas Europa claudit ciuitatum, quam incolunt Slaui cum alijs gentibus Græcis & Barbaris. Nam & aduenæ Saxones, parem cohabitandi legem acceperunt, si tamen Christianitatis cultum vel titulum, ibi morantes non publicauerint. Omnes enim adhuc Paganicis ritibus oberrant. Cæterum maioribus moribus & hospitalitate, nulla gens honestior aut benignior poterit inueniri. Vrbs illa mercibus omnium Septentrionalium nationum locuples, nihil non habet iucundi aut rari. Ibi est Olla Vulcani, quod incolæ Græcum ignem vocant, de quo etiam meminit Solinus. Ibi cernitur Neptunus triplicis naturæ: tribus enim fretis alluitur illa Insula, quorum aiunt vnum esse viridißimæ speciei. Alterum subalbidæ motu furibundo perpesæuit tempestatibus.

De hoc infrà cap. 18. & Saxo lib. 10.

Neptunus triplicis naturæ.

Locus mutilus.

Locum mutilum esse apparet. Tertij enim freti species non est expressa, quæ tertiam Vulcani naturam suppleret. De Olla Vulcani & igne græco quod affert, credo eum respicere aut ad Insulas Vulcanias aut Aetnam. De ijs agit Solinus cap. 12. & earum alteram Hieram, Vulcano sacram, & plurimum colle eminentißimo ardere, affirmat. De Aetna agit cap. 11 his uerbis: Aetna, ait, Vulcano sacer est. In cuius uertice hiatus duo sunt, Crateres nominati, per quos eructatus erumpit uapor, præmisso prius fremitu, qui per æstuantes cauernarum latebras, longo mugitu intra terræ uiscera diu uoluitur, nec ante flammarum globos attolit, quam interni strepitus antecedant, &c.

Olla Vulcani. Solinus cap. 12. Cap. 11.

Ollarum Vulcani in Sicilia meminit Sigebertus in sua Chronologia ad Annum Christi 998. Sigebertus.

CAPVT XIII.

Nauigatio in Rußiam. Odderæ & Albiæ ortus ac exitus.

AB illa ciuitate breui remigio trahuntur ad Diminem vrbem, quæ sita est in ostio Peanis fluuij; vbi & Rhuni habitant. Ibi ad Semland prouinciam, quam poßident Pruzzi, iter eiusmodi est, vt ab Hamburg vel ab Albia septimo die peruenias ad Iumnę ciuitatem per terram. Nam si per mare nauim ingrediens, ab Slaswig vel Aldenburg, vt peruenias Iumnem, ab ipsa vrbe vela tendens, quartodecimo die ascendes ad Ostrogord Ruziæ. Cuius Metropolis ciuitas est Chyue, æmula sceptri Constantinopolitani, quod clarißimū decus est Græciæ. Sicut ergo prædictum est, Oddora flumen oritur in profundißimo saltu Maracorum, vbi & Albia nostra

Iumne ciuitas Slauoniæ. Chiue Metropolis Rußiæ. Oddora Albis.

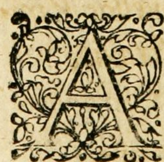
principium sortitur, nec longis ab inuicem spacijs, sed diuerso currunt meatu. Alter enim, id est, Oddora vergens in Boream, transit per medios Vinulorum populos, donec pertranseat ad Iumnem, vbi Pomeranos diuidit à Vilzis. Alter verò, id est Albia, in Occasum ruens, primo impetu Bohemos alluit cum Scarabis, medio cursu Paganos dirimit a Saxonia, nouissimo Alueo Hamburgensem Parochiam scindens à Bremensi, victor Oceanum ingreditur Britannicum.

Sorabi uicini Bohemorum.

Hæc de Slauis & Patria eorum, quoniam virtute Magni Ottonis ad Christianitatem eo tempore omnes conuersi sunt, dicta sufficiant. Nunc ad ea quæ post mortem Imperatoris & reliqua tempestate nostri Pontificis acta sunt, calamus dirigatur.

CAPVT XIIII.

Tres ordine Ottones Romano præsunt Imperio. Hermannus Dux Saxoniæ obiens, reliquit post se filium Bennonem.

ANno Pontificis Adaldagi XXXVIII, magnus Imperator Otto dominator omnium Septentrionis nationum, feliciter migrauit ad Dominum, & sepultus est in Ciuitate sua Magdeburg. Cuius filius Otto medianus succedens, per decem Annos strenuè gubernauit Imperium.

Otto primus moritur Anno 973.

rium. Is statim Lothario & Carolo Francorum Regibus subactis, cum in Calabriam bellum transferret, à Saracenis & Græcis victor & victus apud Romam discessit. Illi tertius Otto cum adhuc puer esset in Regnum substitutus, Annos XXVIII forti & iusto sceptrum ornauit Imperio. Otto II moritur Anno 983. Otto III mortuus Anno 1002.

His tribus æquè fortissimis ac iustissimis Imperatoribus tam carus ac familiaris erat Sanctus Adaldagus, pro virtutum merito & doctrinæ Magisterio, vt à latere eorum vix aut raro diuelleretur. Sicut ostendunt præcepta Imperatorum ad nutum Archiepiscopi disposita, in quibus etiam hoc est notandum, quod Tertius Otto consistens in Vildashusin præcepta fecit.

Eodem tempore Hermannus Dux Saxonum obiens, hæredem suscepit filium Bennonem, qui etiam vir bonus & fortis memoratur, excepto quod degenerans à Patre populum rapina grauauit. Apud Magdeburg quoque defuncto Pontifice Adalberto Gisilarius successit in Cathedram, vir sanctus, qui nouellos Vinilorum populos, doctrina & virtutibus illustrauit. Benno Dux Saxoniæ.

CAPVT XV.

Potentia & Pietas Haraldi Regis Daniæ.

HAraldus Rex Danorum religione ac fortitudine insignis, Christianitatem in Regno suo iam dudum benignè suscepit, & con- Laus Haraldi Blaatand Regis Daniæ.

 stan-

stantèr retinuit vsq; in finem, vnde & Regnum suum Sanctitate & Iusticia confirmans, vltra mare in Nordmannos & Anglos suam dilatauit potentiam. Emund filius Erici, tunc in Sueonia regnauit, is Haraldo confederatus Christianis eò venientibus placabilis fuit. In Noruagia Hacon Princeps erat, quem dum Nordmanni superbius agentem Regno depellerent, Haraldus sua virtute restituit, & Christicolis placatum effecit. Hacon iste crudelissimus ex genere Ingruar, & giganteo sanguine descendens, primus inter Nordmannos Regnum arripuit, cum ante à Ducibus regerentur. Igitur Hacon XXXV Annis in Regno exactis obijt, Hartildum relinquens sceptri hæredem, qui simul Daniam possedit atq; Nordmanniam. Anglia vt supra diximus, & in gestis Anglorum scribitur, post mortem Gudredi, à filijs eius Analaph, Sigtbric, & Reginold, per annos ferè C permansit in ditione Danorum. Tunc verò Haraldus, Hiring filium cum exercitu misit in Angliam, qui subacta Insula, tandem proditus & occisus est à Nordumbris.

Haquinus Rex Noruagiæ.

Noruagica quæ hoc loco attingit noster Autor, non ita bene explicat. Ea in hunc modum se habent. Primus Rex Noruagiæ, qui solus rerum potitus est, fuit Haraldus pulcricomus. Is numerosam post se reliquit Sobolem Ex qua ipsi successit in Regno, Ericus cognomento Blodøxe. Qui non ita multo tempore præfuit, antequam expelleretur ab Haquino Adelstenio Is fuit Haraldi filius naturalis, primus Rex christianus in Noruagia, ad Regem Angliæ Adelstenum, educationis gratia trans-

Haraldus pulcricomus, primus Rex Noruagiæ

transmissus in pueritia; Postea Regno & uita priuatus est, ab Haraldo Graafelder filio Erici, quem Regno restituit Haraldus Blaatand Rex Daniæ. Hæc breuis narratio lucem afferet Saxoni, initio libri Decimi. De rebus Anglicis suprà lib. 1. cap. 35. Series primorum Regum Noruagiæ.

CAPVT XVI.

Episcopi in Dania ordinati ab Adaldago.

Daldagus igitur Archiepiscopus ordinauit in Daniam plures Episcopos, quorum nomina quidem reperimus. Ad quem vero sedem specialiter intronizati sunt, haud facile potuimus inuenire. Æstimo ea faciente causa, quod pro rara Christianitate nulli Episcoporum adhuc certa sedes designata esset, verùm studio plantandæ Christianitatis, quisq; in vlteriora progressus, verbum DEI tam suis, quàm alienis communitèr prædicare certabant. Hoc hodieq; trans Daniam, per Nordmanniam & Sueoniam facere videntur. Igitur Episcopi qui in Daniam ordinati sunt; vt Hored, Liafdag, Ragimbrond, & post eos Harig, Stercolff, Folgbractt, Adalbrictt, Merba, & alij. Odinkarum seniorem ferunt ab Adaldago in Sueoniam ordinatum, strenue in gentibus legationem suam perfecisse. Erat enim sicut nos fama tetigit, vir sanctißimus, & doctus in his, quæ ad DEVM sunt. Præterea quantum ad sæculum, nobilis & origine Danus. Vnde & facile barbaris quælibet potuit

Primi Episcopi Daniæ non habebant certas sedes.

Suprà capite 2.

Ottinkarus senior, Danus nobilis pius & doctus.

de nostra Religione persuadere. Cæterum verò Episcoporum vix aliquem sic clarum antiquitas prodit, præter Liafdagum Ripensem, quem dicunt etiam miraculis celebrem, trans marina prædicasse: hoc est, in Sueonia vel Noruegia.

Ottinkarus candidus ex stirpe Regia Danorum

Hic Ottinkarus fuit ex stirpe regia Danorum. Pater eius fuit Dux Vinlandensis, in Cimbria septentrionali à cuius obitu tertia pars Vindaliæ, ad ipsum iure hærediario deuoluta est. Nomen hoc proprium ipsi inde inditum autumant, quod Deo Othino carus extiterit. Qua etiam ratione Salomon à Nathane dictus est Dedidia. Cognomen familiæ erat ipsi, ac nepoti quoq;, ab appellatione candoris, & existimant multi, gentilitium insigne ipsis fuisse stellam candidam, quo hodie, mutato certis de caußis colore, uti putatur familia Gyldensternorum, quæ inprimis etiam hodie floret in Dania. Sed eam caussam hoc disceptare loco, non est fortè tempestiuum. Meminit huius Ottinkari Saxo lib. 10. Crantzius in Metropoli, & Autor noster infrà libro hoc eodem cap 46.

Gyldensternorum familia.

CAPVT XVII.

Episcopi Aldenburgenses. Ecclesiæ paßim in Slauia erectæ.

IN Aldinburgo ordinauit Archiepiscopus primo, vt diximus, Eguardum vel Euuargum: deinde Vegonem: postea Eziconem, quorum tempore Slaui permanserunt Christiani. Ita etiam Hamburg in pace fuit. Ecclesiæ in Slauonia vbiq; erectæ sunt. Monasteria etiam virorum ac mulierum DEO seruientium constructa sunt plurima. Testis est Rex Danorum, qui hodieq; superest, Suen: cum recitaret Slauoniam in duodeuiginti Pagos dispertitam esse. Affirmauit nobis absq; tribus

Ecclesiæ Slauoniæ.

Sueno Estritius Rex Daniæ.

bus, ad Christianitatem omnes fuisse conuersos, adijciens etiam Principes eius temporis Missiza, Nachon, & Sederich, sub quibus, inquit, pax continua fuit, Slaui sub tributo seruierunt. Principes Slauiæ.

Duodecim numerat Ecclesia Aldenburgensis Episcopos, quorum hæc sunt nomina; Marcus, Eguardus, Vago, Ezico, Folquardus, Reginbertus, Bruno, Meinerus, Abelinus, Ezo, Vicelinus, Geroldus. Huius postremi temporibus, Anno Domini 1163, translata est Episcopalis sedes & dignitas Lubecam, ubi in hodiernum usq; diem remanet. Episcopi Aldenburgenses.

CAPVT XVIII.

Haraldus Rex Daniæ profligatus à filio Suenone, vitam cum Regno amisit.

NOuissimis Archiepiscopi temporibus res nostræ inter Barbaros fractæ. Christianitas in Dania turbata est, pulcrisq; diuinæ Religionis initijs inuidens inimicus homo superseminare Zizania conatus est. Nam tunc SuenOtto, filius magni Haraldi Regis Danorum, multas in Patrem molitus insidias, quomodo eum iam longæuum, & minus validum Regno priuaret, & consilium habuit cum his, quos Pater eius ad Christianitatem multos coëgit. Subitò igitur facta conspiratione, Dani Christianitatem abdicantes, Suen Regem constituunt, & Haraldo bellum indicunt. At ille ab initio Regni sui totam spem in Deo posuerat, tum verò & maxime Christo commendans euentum rei, cum Ciuile bellum in Dania ortum. Haraldus Rex Daniæ Regno exutus & uita à filio.

bellum

bellum execraretur, armis se tueri decreuit: Et quasi alter Dauid procedens ad bellum, filium lugebat Absolon, magis dolens illius scelus, quàm sua pericula.

Parricidium. In quo miserabili & plusquam ciuili bello, victa est pars Haraldi. Ipse autem vulneratus ex acie fugiens, ascensa naui elapsus est ad Ciuitatem Slauorum, Iumne. quæ Iumne dicitur, à quibus contra spem, quia Pagani erant, receptus, post dies aliquot ex eodem vulnere deficiens, in confeßione Christi migrauit. Corpus eius ædes Trinitatis Roskildiæ, hodie dicitur Templum Lucij. in Patriam reportatum ab exercitu apud Roschild ciuitatem sepultum est, in Ecclesia, quam ipse primus construxit, in honorem sanctæ Trinitatis.

De cuius fine, cum istum pronepotem suum, qui nunc in Dania regnat, Suen interrogare maluerim, velut alter Tydeus, crimen Aui reticuit, me vero parricidium exaggerante; hoc est, ait, quod posteri nos luimus, & quod ipse paricida suo piauit exilio. Vt ille Haraldus Rex Daniæ inter Martyres recensetur. noster Haraldus, qui populo Danorum Christianitatem primus indixit, qui totum Septentrionem prædicatoribus & Ecclesijs repleuit; ille, inquam, innocens vulneratus, & pro Christo expulsus, martyrij gloria, vt spero, non carebit.

Helmoldus cap. 15. Extat apud Helmoldum eadem huius rei gestæ narratio & apud Saxonem quoq; nostrum lib. 10. copiosior. Is quam Autor noster Iumne Iulinum. uocat, Iulinum nuncupat. Helmoldus Vinnetam appellat. Eius urbis fre- Vinneta. quens est apud hos & alios Autores mentio, ex quibus de ea qui plura Iumne. cognoscere uelint, exquirant.

CAPVT XIX.

Miracula ad ſepulcrum Haraldi edita. Obitus Adaldagi.

Regnauit autem Annos L. Obitus eius contigit in feſtiuitate omnium Sanctorum. Memoria eius & vxoris Gunild apud nos perpetua manebit. Hæc in diebus Adaldagi Pontificis facta comperimus, cum tamen eius virtutes explorare non omnes potuimus. Sunt autem qui affirmant, & tunc cum adhuc viueret, & poſt mortem, ad ſepulcrum eius, per eum gratias ſanitatum factas. Ad ſepulcrum eius ſermo fratrum eſt, cæcos frequentèr illuminatos, frequentèr & alias contigiſſe virtutes. Certiſſimum vero eſt eum tam noſtro populo, quàm Tranſalbinis & Freſonum genti, leges & iura conſtituiſſe, quæ adhuc pro autoritate viri ſeruare contendunt. Interea ſenex fidelis Adaldagus de legatione ſua, voti compos effectus, & in omni opere ſuo domi foriſq; proſperatus, in ſenecta vberi migrauit ad Dominũ, anno Sacerdotij nobilitèr adminiſtrati LIII. Cuius Anno Domini DCCCLXXXVIII. tranſitus contigit. Et ſepultus eſt in Eccleſia Bremenſi, à capite Leuderici Epiſcopi, à meridionali plaga, obijtq; indictione prima, IIII Kalendarum Maij.

Anno Domini circiter 986.

Gunild Coniunx Haraldi Regis Daniæ.

Miracula quæ ad ſepulcrum Regis Daniæ Haraldi contigiſſe feruntur.

Obitus Adaldagi Anno Domini 988.

Haraldum Regem cæsum Anno Domini Nongentesimo octuagesimo, apparet ex postremis duobus uersibus, Epitaphij ipsius, antiquitus ad tumulum eius, Roskildiæ in æde Trinitatis, ascriptis:

Epitaphium Regis Haraldi.

Post natale DEI, dum scripsimus Octoaginta
Nongentos, meruit scandere celsa poli.

CAPVT XX.

Succedit Adaldago Libentius, homo literatus & deuotus, & plurima virtute insignis.

Libentius VIII Archiepiscopus Hamburgensis.

Libentius sedit Annis XXV. Pallium suscepit à Papa Quintodecimo Iohanne: virgam Episcopalem meruit ab Otthone tertio, primus omnium consecratus est à suffraganeis. Itaq; vir literatissimus, & omni morum probitate decoratus, ab Italia quondam Pontificem sequutus est Adaldagum. Cuius vitam æmulatus & Magisterium, solus ex dispositione tanti Patris dignus inuentus est; cui Hamburgensis cura Parochiæ crederetur. Dicunt aliqui vice Dominum Ottonem licet Auunculo gloriatus sit, Pontifice Adaldago, cessisse tamen huius electioni Libentium. In quo nihil reprehensibile vel inimicus possit obijcere. Dicunt eum tantæ Castitatis, vt raró se mulieribus videndum præbuerit; tantæ abstinentiæ, vt pallida ieiunijs ora portauerit; tantæq; Humilitatis vel Charitatis, vt in Claustro, sicut vnus fratrum,

Otto iste uir nobilissimus, apud Magdeburg uicedominus & Canonicus.

Commendatio Libentij.

fratrum, vixerit. Multæ virtutes eius, quippe contentus acquisitis, rarò curiam adijt pro acquirendis. Domi sedens quietus, Parochiæ suæ curam egit diligentißimam, totumq; studium vertens ad lucra animarum, districtißima, vt aiunt, regula custodiuit omnes congregationes suas. Archiepiscopus etiam per se curam Hospitalis egit: fratribus infirmis quotidiano ministrans obsequio: ipse quoq; vice sua Xenodochium nepoti commendauit Libentio. Dum adhuc pax esset in Slauia, Transalbianos populos frequenter visitauit, & matrem Hamburg paterno fouit amore. Legationem suam ad gentes, magno, vt decessores eius, studio exequutus, licet obstaret dierum malitia.

Cura pauperum.

CAPVT XXI.

Sueno Rex Daniæ atrocia perpetrans scelera, atrocibus punitur pœnis.

QVo tempore cum magnam Suen Rex persequutionem Christianorrm exercuisset in Dania, fertur Archiepiscopus supplicibus legatis & crebis muneribus laborasse, vt ferocis animum Regis, Christianis redderet mansuetum. Quibus ille relictis, in sua crudelitate ac perfidia sæuire cœpit. Secuta est vltio diuina Regem Deo rebellem. Nam cum bellum susciperet contra Slauos, bis

Sueno Rex Daniæ sentit ultionem diuinam.

captus & in Slauiam ductus, totiens à Danis ingenti pondere auri redemptus est. Nec tamen adhuc reuerti voluit ad DEVM, quem primò in morte Patris offendit, & deinde in nece fidelium irritauit, & iratus est furore Dominus, & tradidit eum in manus inimicorum suorum, vt disceret non blasphemare.

Sueno Rex Daniæ bello Scanico uictus à Rege Suetiæ.

Tunc potentissimus Rex Sueonum Hericus, exercitu innumerabili, sicut arena maris, collecto, Daniam inuadit, & occurrit ei Suen derelictus à DEO, frustra sperans iu Idolis suis. Multa vtrinq; bella nouualia. Sic enim ea gens confligere solet, copiæ Danorum omnes obtritæ; Hericus Rex victor obtinuit Daniam. Suen à Regno depulsus, dignam factis suis à DEO zelote recepit mercedem. Et hæc nobis iunior Suen recitauit, in Auo suo contigisse, iusto Dei iudicio, quoniam illum dereliquit, quem Pater eius bonum desensorem habuit.

Locus in Saxonis lib. 10. emendatus & restitutus.

Copiosius ista singula à Saxone nostro lib. 10. sunt exposita. Vbi indicatur uictum Suenonem ab Erico Sueco, bello Scanico. Sed quod Daniam occuparit uniuersam Ericus, neq; ipse exprimit, neq; præter hunc quisquam alius. Anno enim exilij septimo, reuersus Sueno Regnum recuperauit. Quod indicandum hoc loco censui, propter locum in Saxone mutilum & turpiter scriptoris uitio corruptum.

CAPVT XXII.

Piratæ Ascomanni Saxoniam vastant, & magnam cladem incolis inferunt.

Ferunt

FErunt eo tempore classem Piratarum, quos nostri Ascomannos vocant, Saxoniæ appulsam ac vastasse omnia Fresiæ atq; Hadulæ maritima. Cumq; per Albiæ fluminis ostium ascendentes, irrumperent in Prouinciam, tum congregati Saxonum magnates, cum paruum habuissent exercitum, egredientes à nauibus apud Stadium barbaros exceperunt, quod est oportunum Albiæ præsidium & portus, magnum & memorabile, minusq; felix erat illud prælium, in quo viriliter vtrisq; certantibus, nostri tandem minores sunt reperti. Sueones & Dani victores totam virtutem Saxonum obtriuere. Capti sunt ibi Marchio Sigafridus, Comes Thiadricus, & alij illustres viri, quos vinctis post terga manibus, Barbari traxerunt ad naues, & pedes eorum catena strinxerunt, totam exinde Prouinciam impunè deprædantes. Sed dum de captiuis solus Marchio Sigafridus cuiusdam Piscatoris auxilio furtim noctu sublatus euaderet, Piratæ mox in furorem versi, omnes quos in vinculis tenuerunt meliores, ad ludibrium habentes, manus eis, pedesq; truncauerunt, ac nare præcisa deformantes, ad terram semianimes proijciebant. Ex quibus erant aliqui nobiles viri, qui postea superuixerunt multo tempore, opprobrium

Ascomanni piratæ irrumpunt in Frisiam.

De hoc Marchione Sigafrido fertur, quod propter Sacrilegium à maligno uexatus sit Spiritu, usq; dum bona Ecclesiæ restitueret.

Marchio Sigafridus uexatus à maligno spiritu.

Clades ingens Frisonum.

Aſcomanni uiciſsim cæſi.

imperio, & miſerabile ſpectaculum omni populo. Quam plagam mox cum exercitu ſuperuenientes Dux Benno & Sigafridus Marchio vindicabant; & illi quidem piratæ, quos apud Stadium egreſſos fuiſſe diximus, ab eoſdem contriti ſunt.

CAPVT XXIII.

Aſcomannorum alter exercitus infeliciter pugnans, in Heriuad cæſus eſt.

ALtera pars Aſcomannorum, qui per Viraam flumen egreſsi Habele, vſq; ad Liſtemonam deprædati ſunt, cum maxima captiuorum multitudine peruenerunt ad paludem, quæ dicitur Glindiſmore. Vbi à noſtris qui pone ſequebantur, offenſi, omnes vſq; ad vnum obtruncati ſunt: quorum numerus erat XX milia.

Helmoldus hunc equitem Heruardum nominat.

Quidam eques ſaxonum captus ab eis, dum facerent eum ducem itineris ſui, perduxit eos in difficiliora loca paludis, in qua diu fatigati, leuitèr à noſtris ſuperati ſunt. Heriuad nomen habet, perenni laude Saxonum celebratur.

Helmoldus cap. 15.

Anno Domini circiter 1016.

Aſcomanni Dani.

Quæ exiſtat Aſcomannorum uocabuli ratio aut origo, nemo ueterum, quod ſciam, memoriæ prodidit. Helmoldus de his loquitur in hunc modum: Suen Regno potitus, in ſua crudelitate ſæuire cæpit, grauiſsimam in Chriſtianos perſecutionem exercens Conſurrexeruntq; omnes iniqui in finibus Aquilonis, gaudentes uel tunc patere malitiæ ſuæ locum, bellis ſcilicet & perturbationibus, cœperuntq; finitima regna uexare terra mariq;. Primum ergo conflato nauali exercitu, remigantes

mare Britannicum breui compendio appulerunt littoribus Albiæ fluminis &c. Crantzius, qui alioquin bonam suorum Chronicorum partem accepit atq; transscripsit ab hoc nostro Autore, dicit hanc irruptionem factam temporibus Canuti filij Canuti Magni, lib. 4. Metropolis, cap. 25.

Anno Domini circiter 1041.

Porro Stratagemati huius Frisici equitis, aliud non dißimile, nuper commemorauit nobis, uir clarißimus Christoferus Valkendorf. Quod quum admodum facetum sit, & ad laudem gentis gnaræ & gnauæ faciat, breuibus referemus. Feruente bello, quod Comitis uulgus appellauit Danicum, infestum reddiderant uniuersum mare Balthicum, piratæ, genus hominum, omnium qui uiuunt, perditißimum. Illi, ut fieri sueuit, rapinis immo uerius furtis assueti, etiam confecto bello, redierunt ad ingenium; æmulantes in eo naturam Suum, in segetes maturas grassari iam assuescentium, uel potius Canum, de quibus est in uersu, Vt canis a corio non absterrebitur uncto. Prodeuntes itaq; horum quidam, è portu Trauennæ Lubecensium, quorum prius militarant auspiciis, Fioniæ applicuerunt, non procul à portu Suenburgensi. Ibi Liburno suo egreßi, quum aliquandiu populabundi totam uiciniam peruagati fuissent, præda bene onusti, reditumq; maturantes, fortè fortuitò rusticum oblatum, inuitum secum nauigare coëgerunt, ea maximè de caussa, ut eius ductu securius, difficiles Fioniæ oras, non admodum bene sibi perspectas superarent. Hic probus Gubernator, homo, ut apparet, non obesæ naris, ubi ad clauum consedit, recta in portum Suenburgensem, plenis uelis Liburnum adegit; ita artificiosa astutia, ut & nauis profundißimæ immergeretur glareæ, & ipse saltu incolumis insiliret in littus uicinum. Quo facto, dum piratæ, in reducenda in altum naui, occupati desudant, interea ipse urbem festinanter ingressus, uniuersum facinus ciues edocet. Horum uiginti extemplo duos inscendentes Lembos, à binis lateribus Insulæ obiectæ urbi, hostes inuadere satagunt. Horum unus, cui præfuit Nicolaus Bang, hostes subitò assecutus, atq; his magno animo congressus, uictor extitit. Is succensentibus, gloriæ plusquam prædæ æmulis, ijs qui in altero socio postea superueniebant lembo, cum triumpho ad conciues urbe effusos & rei euentum solicitè præstolantes reuersus, cum tripudio exceptus est. Præda iis quibus erepta fuit, restituta est; Autores sceleris, iusto & miraculoso Dei iudicio ad supplicium pertracti; ita benignè tractati sunt, ut staturæ cuiusq; As pedalis (ut est in prouerbio Danico) tantummodo ademptus sit.

Memorabile Stratagema rustici Fionici.

Suenburga ciuitas Fioniæ.

Nicolaus Bang.

CAPVT

CAPVT XXIIII.

Terror nominis Nordmannici apud Saxones.

Brema muro circumdata.

Ex illo nimirum tempore piratarum, crebra & hostilis eruptio facta est in hanc Regionem. In metu erant omnes Saxoniæ Ciuitates, & ipsa Brema muro muniri cœpit firmißimo. Tunc quoq; sicut aliqui meminerunt Libentius Archiepiscopus thesaurum Ecclesiæ, omniaq; Ecclesiastica deportari fecit ad Buggenensem præposituram. Tantus erat Timor in omnibus finibus huius Parochiæ. Nam & ipse Libentius, vt sermo est, piratas, qui Episcopatum vastabant, Anathemate damnauit. Quorum vnus fertur in Noruegia defunctus per LXX Annos, corpore integro permansisse, vsq; ad tempora Domini Adalberti Archiepiscopi, quando Adaluardus Episcopus illius veniens defunctum absoluit, & mox cadauer in cinerem solutum est.

Mira si uera.

Piraticam qua de caußa exercuerint Nordmanni.

Danis pariter atq; Noruagis hoc in more positum antiquitus comperimus, quod frequentes susceperint, non in uicinas tantum, sed etiam remotißimas terras, expeditiones. Quod inde (ut alia nunc taceam) factũ est, quod sæpe copiosam post se reliquerint sobolem Reges, ac quum singulis liberis pro dominandi libidine non sufficere uisa sit Patria, alij eorum domi Regnum patrium administrarunt, alij classe atq; commeatu instructi, maris imperium ex usu & commodo suo gubernandum sibi uindicarunt. Neq; etiam dubium est, ipsos huius plagæ Septentrionalis incolas, bellis continuis assuetos & quasi innutritos, quum domi pace multò maximè crescerent, nec quo, Marte clarerent, haberent, foris gloriæ & nominis illustrandi materiam, bello atq; armis quæsiuisse.

Septentrionales bellis assueti

Quod

Quod de Noruago Anathemate percusso asserit, id commentum ad stabiliendum fatui Antichristi fulminis terrorem, allatum haud dubiè existimandum est.

CAPVT XXV.

Suen Tiugskeg exul, repulsus â Noruago & Anglo, â Scotorum Rege benigne exceptus, baptizatur.

POst vindictam ergo scelerum, quæ in Ecclesias DEI & Christianos commiserat, Suen Rex victus, & à suis desertus, quippe quem Deus deseruit, errabundus & inops auxilij, venit ad Nordmannos, vbi tunc filius Haconis Thrucco regnauit. Is quoniam Paganus erat, nulla super exulem Misericordia motus est. Ita ille infœlix, & à toto orbe reiectus, in Angliam transfretauit, frustra solatium quærens ab inimicis. Quo tempore Britannis Adelraad filius Edgaris imperauit. Is non immemor iniuriarum, quas Dani ex antiquo Anglis inflixerant, exulem repulit. Quem tandem, miseratus infortunij, Rex Scotorum benignè suscepit. Ibiq; Suen bis septem Annos exulauit vsq; ad mortem Erici. Hæc parricidæ, aui pericula, Suen Rex nobis attonitis exposuit. Deinde ad Hericum victorem reflexit narrationem.

Exilium Suenonis Regis Daniæ.

Adelradus Rex Angliæ.

Diuersa est hæc nostri Autoris narratio, à Saxone & Hectore Boetio Saxo exilij tempus ponit Annorum tantū septem & ad Regem Noruagiæ Olaum, filium Trucconis diuertisse ait, non ad Trucconem ipsum, nam Regiam is dignitatem nunquam quod legimus, usurpauit. Hector

Saxonis narratio diuersa l.b. 10.

Hector Boetius lib. undecimo.

Boethius lib. 11. astipulatur Saxoni, quem etiam hoc in loco illum & legisse & secutum esse apparet. Ait enim crebris detrimentorum incursibus lacessitum Suenonem, exulem extorremq́;, ab Olao Noruagiæ regimen gerente spretum, auxilium quod frustra à Diuo Eduardo Anglo petiuerat, à Scotis, ad ueram pietatem, sacris eorum Sacerdotum monitis, conuersum impetrasse, eoq; fretum in Regnum restitutum. Idem, quæ postea bella mouerit in Anglos Sueno, libro dicto copiose exponit, quòd à Saxone nostro prætermissum, à rerum Danicarum studiosis, minimè prætermittendum est.

CAPVT XXVI.

Poppo Episcopus duo insignia edit miracula. Vterq; Ottinkarus Huide, ob pietatis & eruditionis laudem, illustris.

Popponis Episcopi Aarhusiensis miracula.

Saxo lib. 10

Alii referunt ad annum Domini 966.

Ericus, inquit, duo Regna obtinuit, Danorum Sueonumq́;, & ipse Paganus Christianis valde inimicus. Ad eum fertur legatus fuisse Cæsaris ac Hamburgensis Episcopi, quidam Poppo, vir sanctus & sapiens, & tunc ad Slasuich ordinatus, de Regno Danorum seu pace Christianorum, Cæsaris partes expostulans. Aiuntq́; eum pro assertione Christianitatis, cùm Barbari, suo more signum quærerent nil moratum, statim ferrum ignitum tractasse manu, & illæsum apparuisse.

Dumq; hoc, facile omnem gentilibus ambiguitatem erroris tollere videretur, iterum Sanctus Dei pro submouendo illius gentis Paganismo, aliud dicitur ostendisse vel magnum miraculum: Tunicam scilicet

indutus ceratam, cum staret in medio populi circo, in nomine Domini præcepit eum incendi. Ipse vero, oculis & manibus in cœlum tensis, liquentes flammas, tam patienter sustinuit, vt prorsus ambusta veste, & in fauillam redacta, hilari, & iucundo vultu, fumum incendij sensisse testatus sit. Cuius nouitate miraculi, & tunc multa milia crediderunt per eum, & vsq; hodie per populos & Ecclesias Danorum celebre nomen Popponis effertur. Hæc aliqui gesta apud Ripam confirmant Alij apud Hedeby, quæ Slasuich dicitur.

Claruit etiam tunc in Dania, felicis memoriæ, Odinchar senior, de quo suprà diximus, qui in Fionia, Seland, Scane ac in Suedia prædicans, multos ad christianam fidem conuertit. Eius Discipulus & Nepos fuit alter Odinkar iunior, & ipse nobilis, de Regio semine Danorum, diues Agri, adeò vt ex Patrimonio narrant Episcopatum Ripensem fundatum. Quem dudum Bremæ Scholis traditum, Pontifex Adaldagus suis fertur manibus baptizasse, suoq; nomine Adaldagus vocatus est. Is verò à Libentio Archiepiscopo, nunc ordinatus in Gentes, apud Ripam sedem accepit. Nam & illustri vita sanctæ conuersationis Deo & hominibus acceptus erat, & Christianitatem fortißimè in Dania defendit.

Ottinkarus candidus, senior.

Iste Odinkar in Angliam ductus est à Chnut Rege, ibiq; eruditus litteris. Deinde Galliam discendo peruagatus, Sapientis & Philosophi nomen accepit. Vnde Domino carus nomen sortiri meruit.

Ottinkarus iunior.

Suprà capite 16.

CAPVT XXVII.

Olaus Thrucconis Rex Noruagiæ ad fidem Christi conuersus est. Ericus Rex Suetiæ conuersus, ad Paganismum relapsus creditur.

HOs verò comperimus illo tempore claros in ea Regione, alijs qui adhuc superuixerunt à diebus Adaldagi non ociosis. Qui etiam in Noruegiam progreßi, populum multum Iesu Christo collegerunt. A quibus traditur Olaph Thrucconis filius, qui tunc Nordmannis imperauit Baptizatus, ex ea gente, primus fuisse Christianus.

Olaus Trugotius Rex Noruegiæ baptizatur.

Olaph Thrucunson expulsus à Noruegia venit in Angliam, ibiq; suscepit Christianitatem, quam primus in Patriam reuexit, duxitq; vxorem à Dania superbißimam Thorem, cuius instinctu bellum Danis intulit.

Alij dicunt olim & tunc, ab Anglia quosdam Episcopos vel Presbyteros Euangelizandi gratia egressos à Domino, ab ijsq; Olaph baptizatum & cæteros. Quorum præcipuus erat Iohannes quidam Episcopus, & alij postea dicendi. Si hoc verum est, non inuida est, inquam, Mater Hamburgensis Ecclesia, si filijs suis benefecerint etiam extranei, dicens cum Apostolo; Quidam prædicant per inuidiam & contentionem: Quidam autem propter bonam voluntatem & charitatem.

Euangelium ex Anglia propagatum in Regna Septentrionalia.

Vide suprà lib. 1. cap. 7.

tem. Quid enim? dum omni modo, siue per occasionem, siue per veritatem Christus annuncietur, & in hoc, inquit, gaudeo & gaudebo.

Hericus igitur Rex Suedorum, in Dania conuersus ad Christianitatem, ibiq; baptazatus est. Qua occasione prædicatores in Suediam transeuntes à Dania, fiducialiter agebant in nomine Domini. Audiui ego à prudentissimo Rege Danorum, Hericum, post susceptam Christianitatem, denuo relapsum ad Paganismum; quod vero cum Otthone III pugnauerit & victus est, ab alijs comperi; Rex tacuit.

Erici Regis Suetiæ recidiua in Paganismum.

CAPVT XXVIII.

Sueno ducta Matre Olai Regis Suetiæ, redit ad Regnum Daniæ, & fidem Christi suscipit.

POst mortem diu optatam Herici, Suen ab exilio regressus obtinuit Regnum Patrum suorum; Anno depulsionis suæ & peregrinationis XIIII. Et accepit vxorem Herici relictam Matrem Olaph, quæ peperit ei Chnut. Sed nihil profuit ei affinitas Connubij, cui Deus iratus est. Olaph Rex Sueonum christianissimus erat, filiamq; Slauorum Estred nomine, de Obotritis accepit vxorem Ex qua genitus est filius Iacobus, & filia Ingred, quam Rex Sanctus Gersleff de Russia duxit in Coniugem.

Sueno Rex Daniæ ducit Sigritham, Matrem Olai Regis Suetiæ.

Olaph saue, qui post obitum Patris Herici Regnum super Suecos accepit, cum exercitu superueniens, infelicem Suen, à Regno expulit & ipse obtinuit Daniam. Cognouit autem Suen, quod Dominus ipse est Deus, & reuersus in semetipsum peccata sua prae oculis habuit, penitensq; orauit ad Dominum, qui exaudiuit eum, & dedit illi gratiam in conspectu inimicorum, & restituit eum Olaph in Regnum suum, eò quod Matrem suam habuerit. Feceruntq; pactum firmissimum, vt Christianitatem in Regno suo plantatam retinnerent, & in exteras effunderent nationes.

Sueno redit in Daniam.

Discordia Historicorum hoc loco.

Discrepant inter se hoc loco Historici omnes. Aliter haec narrat Dominus Islenus in Chronicis suis Noruagicis, & aliter haec acta commemorat Saxo Grammaticus. Neq; est diuersitas tantum in rerum narrationibus, uerum etiam in personarum nominibus, atq; adeo etiam temporum notatione.

Saxo lib. 10.

CAPVT XXIX.

Olaus Trugotus Rex Noruagiae, caesus est à Suenone Rege Daniae in freto Helsingburgensi.

AVdiens autem Rex Nordmannorum Olaph, filius Trucis, de coniunctione Regum, iratus est contra Suen, ratus eum quasi derelictum à Deo, totiensq; depulsum, à sua etiam multitudine facile posse depelli. Collecta igitur classe innumera bellum intulit Regi Danorum,

Bellum inter Danos & Noruagos.

rum. Hoc factum est inter Scaniam & Seland, vbi solent Reges nauali bello confligere. Est autem breuis traiectus Baltici maris Helsingburgh, in quo loco Seland & Scania videri potest, familiare latibulum piratis. Ibi ergo congressi, Nordmanni à Danis victi & fusi sunt. Olaph Rex qui fortè solus remansit, in mare se præcipitans, dignum vitæ finem inuenit. Vxor eius post mortem mariti fame inediaq; miserabiliter vitam consumpsit, vt dignum fuit.

Helsingburga.

Rex Noruagiæ uictus à Danis.

Narrant eum aliqui Christianum fuisse, quidam Christianitatis desertorem, omnes autem affirmant peritum Auguriorum, Seruatorem sortium, & in auium prognosticis omnem suam spem posuisse. Quare etiam cognomen accepit, vt Olaph diceretur. Nam & artis Magicæ, vt aiunt, studio deditus, omnes, quibus illa redundat Patria, maleficos habuit domesticos, eorumq; deceptus errore periit.

Olaus dictus à bubone ob Auguriorum usum.

Quo interfecto, Suen duo Regna possedit. Ipse igitur mox destructo ritu Idolatriæ, Christianitatem in Noruegia per edictum suscipi iussit. Tunc etiam Gotebaldum quendam ab Anglia venientem, Episcopum in Scania posuit doctorem, qui aliquando in Suedia, sæpe dicitur Euangelizasse, etiam in Noruagia. Interea millesimus ab incarnatione Domini annus, feliciter impletus est, & hic est annus Archiepiscopi duodecimus.

Sueno Rex Daniæ ab exilio rediens, duo Regna pro uno recepit.

Gotebaldus Anglus, Episcopus Scaniæ.

Anno Domini 1000.

Copiosius

Chronicon Noruagicum scriptum ab Episcopo Isleuuo & Domino Aruido.

Copiosius hoc bellum Noruagicum descriptum est à Saxone nostro, lib. 10. & copiosißime in Historia Noruagica, quam Domino Isleuuo Episcopo & Domino Aruido ascribunt. Imprimis uerò illud est in uniuersa Historia memorabile, quod de Enaro Tambaskelmiro, Sagittario Noruago, memoriæ proditum est. Is sagittandi peritia omnibus facile quotquot id temporis in ea arte excellerent, antecellebat. Ita ut grauißimos ictus, atq; eosdem pariter certißimos faceret, à scopo neq; aberrans neq; leues inferens clades. Quod quum sagittarij Dani animaduerterent, non tam hominem ipsum, quam arcum telis oppetendum existimabant, ut læso atq; destructo arcu, certam ad uictoriam sibi aperirent aditum. Congestis itaq; atq; collimatis aceruatim in dictum Enarum sagittis, una forte arcui impacta, eum inhabilem atq; conflictui planè inutilem reddidit. At Olaus Rex Noruagiæ audito arcus fragore, quum quæ esset ruptura facta inquireret, hoc retulit ab Enaro responsum: Mihi arcus, tibi Regnum e manibus hac ruptura ereptum est. Cui uaticinio respondit statim euentus, exitus miserabilis & desperati Regis Olai Trugotij, quemadmodum commemorat Autor noster.

Enarus Tambaskelmirus Sagittarius Noruagus.

Acutè dictum.

CAPVT XXX.

Post mortem Ottonis Imperatoris, Slaui deficientes à fide christiana, Christianos paßim supplicijs affecerunt, & Ecclesias incendio vastarunt.

Equenti anno fortißimus Ottho Imperator, qui iam Danos, Slauos, itemq; Francos, & Italos domuerat, cùm iam tertiò victor Romam intrasset, immatura morte præuentus occubuit. Post mortem eius Regnum in contentione remansit. Tunc verò & Slaui à Christianis iudicibus

Thiadricus erat Marchio Slauorum, cuius ignauia coegit eos fieri desertores.

Otto III. moritur Anno Domini 1002.

bus plus iusto compreßi, excusso tandem iugo seruitutis, libertatem suam armis defendere coacti sunt. Principes Vinulorum erant Mizzidrog & Mistrouuoi, quorum ductu seditio inflamata est. His Ducibus Slaui rebellantes, totam primò Nordalbingiam, ferro & igne depopulati sunt. Deinde reliquam peragrantes Slauoniam, omnes Ecclesias incenderunt, & ad solum vsq; diruerunt. Sacerdotes autem reliquos Ecclesiarum Ministros, varijs supplicijs enecantes, nullum Christianitatis vestigiũ trans Albiam reliquerunt.

Slaui à fide Christiana deficiunt.

Sermo est, Ducem Slauoniæ petijsse Neptim Ducis Bernardi pro filio suo: eumq; promisisse. Itaq; Princeps Vinulorum misso filio cum Duce in Italiam, cum 1000 Equitibus eos omnes fere amisit. Reuersus ex Italia petijt sibi promissam, quam Thiadricus Marchio intercepto consilio, consanguineam dicens, negabat ei dandam.

Dux Bernardus illudit Duci Slauiæ.

Grauis persecutio in Saxonia.

Apud Hamaburg eo tempore ac deinceps multi ex Clero & Ciuibus in captiuitatem abducti, plures etiam interfecti, propter odium Christianitatis. Narrauit nobis diu memorandus Rex Danorum, & qui omnes Barbarorum gestas res in memoria tenuit, ac si scriptæ essent, Aldinburg ciuitatem populosißimam de Christianis inuentam esse, Sexaginta, inquit, Presbyteri, cœteris, more pecudum obtruncatis, ibi ad ludibrium seruati sunt, quorum maior loci Præpositus, Oddor nomen habuit,

Sueno Rex Daniæ antiquitatis peritißimus.

Aldenburg ciuitas est Slauorum, qui Vagri dicuntur, distat itinere unius diei ab Hamaburg.

Aldinburga ciuitas Vagriæ.

Mistiuoi quum nollet Christianitatem desc-

Mistiuoi.

Oddor Præpositus Aldinburgensis consanguineus Regis Daniæ.

rere, depulsus à Patria, apud Barbaros consenuit fidelis.

Thiadricus ab honore omni & hæreditate deiectus, præbendarius apud Magdeborg mala morte, ut dignus fuit, uitam finijt.

Thiadrici Comitis infaustus exitus.

habuit, noster consanguineus. Ille igitur cum cæteris tali martyrio consummatus est, vt cute capitis in modum crucis incisa, ferro cerebrum singulis aperiretur. Deinde ligatis post tergum manibus, professores Dei per singulas ciuitates Slauorum tracti sunt, aut verbere, aut alio modo vexati, vsq; dum deficerent. Ita illi spectaculum facti, & Angelis & hominibus in stadij medio, exhalauerunt victorem spiritum.

CAPVT XXXI.

Multi Christiani Martyrij coronam acceperunt, in hac Slauorum persecutione.

Martyres innumeri in Dania & Slauonia.

MVlta enim in hunc modum per diuersas Nordalbingorum prouintias tunc facta memorantur, quæ scriptorum penuria habentur pro fabulis. De quibus cum amplius Regem interrogarem; Cessa, inquit, fili, tantos habemus in Dania vel Slauonia Martyres, vt vix poßint libro comprehendi.

Omnes igitur Slaui, qui inter Albiam & Oddoram habitant, per annos LXX & amplius, Christianitatem coluerunt, omni tempore Otthonum, taliq; modo se

do se absciderunt à corpore Christi & Ecclesiæ, cui ante coniuncti fuerant.

O verè occulta super homines Dei iudicia, qui miseretur, cui vult, & quem vult indurat. Cuius omnipotentiam mirantes, videmus eos ad Paganismum esse relapsos, qui primi crediderunt: illis conuersis ad Christum, qui nouissimi videbantur. Ille igitur iudex, iustus, fortis, & patiens, qui olim, deletis coram Israël VII gentibus Chanaan, solos reseruauit Allophylos, à quibus transgressi punirentur. Ille, inquam, modicam gentilium portionem nunc indurare voluit, per quos nostra confunderetur perfidia.

Rom. 9.

Mirabile iudicium Dei.

Bella quæ Imperatores Romani & Saxoniæ Principes, aduersus Slauos sub prætextu Religionis gesserunt, declararunt eos magis bonorum & prædæ studiosos (quemadmodum & hodie paßim fieri uidemus) quam Animarum gentis Slauiæ. Quo etiam non immerito factum est, ut his incursionibus eorum Animos magis irritarint quam placarint, usq; adeo ut sumptis armis, domi uim hostilem minime expectandam ducentes, in uicinorum late ditiones populabundi progreßi sint; quemadmodum hoc loco & alibi ab Autore nostro euidenter indicatum est.

CAPVT XXXII.

Episcopi Cimbricæ Chersonesi postremis Libentij temporibus. Obitus Libentij.

HÆc facta sunt vltimo tempore senioris Libentij, sub Duce Bernardo, filio Hermanni, qui populum Slauorum grauiter afflixit.

Dux Bernardus.

xit. Eodem tempore contentio Ferdensis Episcopi Bernary, de Ramsolan coram Papa Sergio terminata est. Anno igitur Archiepiscopi XXII. Benno Dux Saxonum obijt, & Liudgerus frater eius, qui cum vxore sua venerabili Emma, Bremensi Ecclesiæ plurima fecerunt bona. Apud Magdeburgh verò Gisilhario Archiepiscopo Daganus successit. Deinde Valdardus meruit cathedram. Interea noster Archiepiscopus de legatione sua in gentes sollicitus, plures ordinauit Episcopos, quorum nomina & sedes incertæ sunt, quia tempus persequutionis incubuit. Sicut enim patrum relatione cognouimus, Esico apud Slasuig Popponi succedit: Odinkar, de quo suprà diximus, apud Ripam insignis fuit. Et sermo est, post obitum Adaldagi Archiepiscopi totam Regionem Iuthland, vsq; ad nostram ætatem, in duos Episcopatus bipartitam esse: tertio apud Arhus deficiente. In Slauoniam verò ordinauit Archiepiscopus Folquardum; deinde Reginbertum. Quorum prior à Slauonia pulsus, in Sueoniam vel Nordmanniam missus est ab Archiepiscopo, & ipse multos in Domino lucratus, cum gaudio remeauit. Posthæc omnibus benè compositis, obijt beatus Archimandrita LIBENTIVS, vnaq; Ferdensis Episcopus.

Ramsolan. Ramsolan sita est in Episcopatu Ferdensi, non longe à uico Bardorum. Eam Episcopus Ferdensis sibi recgendam petijt à Pontifice Romano per Legatum Oddonem, ut habet Priuilegium

Dux Benno cum sua Coniuge Emma.

Episcopi in Cimbria.

Iuthland.

Episcopatus Arhusiensis ad tempus desiit.

Obitus Libentij Anno Domini 1013.

scopus, Anno Domini MXIII. & sepultus est in medio Chori, ante gradus Sanctuarij, quod factum est pridie nonas Ian: indictio: XI.

CAPVT XXXIII.

Vnuanus succedens Libentio, cum laude officio functus, grauissimum habuit aduersarium Bernardum Ducem Saxoniæ, quem mediante Cæsare tandem habuit sibi placatum & deuinctum.

Vnuanus Archiepiscopus sedit Annos XVI. Ferulam suscepit ab Henrico; Pallium à Papa maiore Benedicto, de Choro Paderburnensi assumptus est. Clarissimo genere Immedingorum oriundus. Præterea diues & largus, omnibus hominibus acceptus. Clero autem adprimè beneuolus, quibus etiam, hortatu Libentij tunc Præpositi, cortem Botegun obtulit. Cuius seruitium esset per natales Apostolorum. Vnuamus primus omnium, congregationes ad Canonicam Regulam traxit, quæ anteà quidem mixta, ex Monachis & Canonicis, conuersatione degebant. Ille omnes ritus Paganicos, quorum adhuc Superstitio viguit in hac Regione, præcepit funditus amoueri, ita

Sermo est, hunc per Simoniacam pestem intronizatum. Nam maximam habuit hæreditatem, cuius partem unam dedit Imperatori, alteram obtulit Ecclesiæ quam piè gubernauit. Tertiam reliquit consanguineis. Senex uenerabilis, amator pauperum.

Vnuanus IX Archiepiscopus Hamburgensis.

Simonia.

Ritus Paganici ab Vnuano extirpati.

vt ex lucis, quos nostri paludicolæ, stulta frequentabant reuerentia, faceret Ecclesias duodecim renouari, ex quibus etiam Basilicam Sancti Viti extra oppidum construi, & Capellam S. Villehadi combustam, iussit reparari.

Brema munitur.

Ipso tempore ferunt aggerem Bremensis oppidi firmatum, contra insidias & impetus inimicorum, præcipuè quoniam Dux Bernardus Henrico Imperatori ausus rebellare, terruit ac turbauit omnes Ecclesias Saxoniæ. Ex illo enim tempore, quo Dux constitutus est in hac Regione; nunquam discordia cessauit, inter geminas domos scilicet Archiepiscopi & Ducis. Illis impugnantibus Regem & Ecclesiam, istis pro salute Ecclesiæ certantibus. Hæc æmulatio partium, dum prius occulta esset, ex eo tempore vires accepit, & creuit in immensum. Bernardus enim Dux, tam auitæ humilitatis, quàm paternæ Relligionis oblitus, primò quidem per Auaritiam, gentem Vinulorum crudeliter opprimens, ad necessitatem Paganismi coëgit. Deinde per Superbiam, beneficiorum immemor, totam secum ad rebellandum Cæsari, mouit Saxoniam. Nouissimè surgens in Christum, Ecclesias huius Patriæ non dubitauit impugnare, præcipuè verò nostram, qui & ditior eo tempore cœteris, & longinquior videbatur à manu Imperatoris.

Bernardus Dux Saxoniæ irrequietus.

Eius

Eius impetum viri, dicitur noster Archiepiscopus Vnuanus, sua magnitudine taliter refregisse, vt præ pudore sapientiæ ac libertatis Episcopi, cogeretur ipse Dux, Ecclesiæ, cui antè aduersatus est, deinceps hilaris & benignus esse in omnibus. Igitur habito nostri Pontificis consilio, rebellis Princeps tandem flexus, apud Scalchisburg Cæsari Henrico supplex dedit manus. Moxq; fauente Vnuano, Slauos tributo subijciens, pacem reddidit Nordalbingis & matri Hamaburg.

Dux Bernardus pacatur.

CAPVT XXXIIII.

Episcopi Daniæ tempore Vnuani.

AD cuius instaurationem venerabilis Metropolitanus asseritur post Slauonicam cladem, ciuitatem & Ecclesiam fecisse nouam, simul ex singulis congregationibus suis, quæ virorum essent, tres eligens fratres, ita vt XII fierent, qui in Hamaburg Canonica degerent conuersatione, vel qui populum conuerterent ab errore Idolatriæ.

Ordinauitq; in Slauoniam, mortuo Reginberto, Bennonem virum

Ottinkar filius erat Tuchi Ducis Vinlandensis, & sedem habuit in Ripa. Nam & tertia pars Vinlandiæ patrimoniũ eius fuisse narratur, & tamen uir tantarum diuitiarum, miræ fuit continentiæ. Cuius unum uirtutis exemplum comperi, quod omni Quadragesimali tempore, semper altero die intermisso iußit se uerberibus affligi, à quodam suo Presbytero.

Ecclesia Hamburgensis restauratur & innouatur.

Ottinkar Huide.

Canonicorum olim quæ officia.

pruden-

prudentem, qui de fratribus Hamaburgensis Ecclesiæ electus, in populo Slauorum multum prædicando fructum attulit.

In Dania verò superuixerunt, Theologus Poppo, & ille nobilis Odinkar Episcopus. Quem pro fide &
Episcopi Daniæ. *sanctitate vitæ familiarißimum habuit Archiepiscopus. Hos duos Episcopos solummodo in Iutland fuisse*
Iuthland. *comperimus, antequam Chnut Regnum intraret. Solus ex nostris Odinkar transmarinas aliquando visitauit Ecclesias, Ezico domi sedit. Persecutio cæteros tardauit. Archiepiscopus etiam alios viros doctißimos ordinauit in Noruegiam vel Suediam. Alios verò in Anglia ordinatos, pro amicitia Regum, cum satisfacerent, ad ædificandum dimisit Ecclesiam: multos eorum*
Infrà lib. 3. cap. 12. *secum retinens, omnes autem, cum abirent donis cumulans, ad subiectionem Hamaburgensis Ecclesiæ reddidit voluntarios.*

Succeßio Episcoporum in Dania hæc facta commemoratur à Saxone lib. 10. his uerbis: Iisdem temporibus Popponi Rimbrandus, Henrico Marcus Pontificij Relligione succeßit. Pro Lefdago Fulbertus, sacerdotio fulsit, post quem Ottinkarus Albus splendidißimo loco natus infulas sumsit &c. Et paullo post inquit: Eodem tempore apud Daniam sacrorum antistites aliis alij succeßisse traduntur, Nam Gerbrando substituitur Auako. Ottinkarus iunior Ripensis Pontifex creatur: &c.

CAPVT XXXV.

Munificentia Vnuani in Principes vicinos, quorum animos sibi & Ecclesiæ, erogatis in eos Ecclesiæ Thesauris, deuinxit.

VNuanus igitur cum esset vir nobilissimus, æquè nobilem ac sufficientem libertati suæ sortitus est Episcopatum, in quo & magnitudinem suam posset ostendere & necessitati simul Ecclesiæ prodesse. Quare Thesaurum Ecclesiæ diu sollicitè collectum & quasi minus necessarium, si intra parietes clauderetur; Ipse ad commodum suæ legationis curauit ita expendi, vt ferocissimos Reges Aquilonis hilaritate suorum mumerum, ad omnia quæ voluit benignos obedientesq́ haberet. In qua re non multum peccauit, vt arbitror, seminans carnalia, vt meteret spiritualia. Quin imò largitio eius in nouella gentium conuersione vtilissima videbatur: neq; adeò nocuit Ecclesiæ, quæ præcedentium Patrum diligentia erat opulentissima. Credo etiam secutus est exemplum S: Ansgarij, & cuiusdam in Ecclesiastica Historia, Theotimi Scytharum Episcopi: quorum alter legitur incredulos Reges donis placasse; Alter verò Barbaros natura feroces, epistolis, muneribus mansuefecisse laudatur. Hæc in Apologiam præsulis dicta sufficiunt, nunc per Historiæ ordinem redeamus ad Ecclesiæ Legationem, quæ tempore Vnuani prosperrimè gesta cognoscitur.

Vnuanus erogat in uicinos Principes thesaurum Ecclesia pro conciliandis sibi eorum animis.

Vnuanus in plerisq; festiuitatibus Episcopis septem & præterea Abbatibus stipatus fuit.

Theotimus Episcopus Scytharum.

V Caput

CAPVT XXXVI.

Sueno Tiugskeg Angliam occupat. Post eius obitum filius eius, Canutus cognomento Magnus, eam denuo vi occupauit & obtinuit.

Sueno Rex Daniæ subijcit sibi Angliam.

SVen Rex Danorum atq; Nordmannorum; veteres iniurias, tam occisi fratris, quàm suæ repulsionis vlturus, classe magna transfretauit in Angliam, ducens secum filinm Chnut, & Olaph filium Cracaben, de quo suprà dictum est. Itaq; multo tempore multis prælijs, aduersus Anglos exactis, Suen veteranum Regem depulit Edilredum, & Insulam tenuit in sua ditione, verùm breui tempore. Nam tertio Mense postquam victoriam adeptus est, ibidem morte præuentus, occubuit. Knud qui & filius Suenonis, Lambrict nomen habuit, cum exercitu reuersus in Patriam, denuo bellum molitur in Anglos. Olaph à Nordmannis electus in Principem, separatus est à Regno Danorum. Tunc verò Chnut ancipiti; casu turbatus, pactum init, cum fratre filio Herici, qui regnauit in Suedia, eiusq; ope fultus, deliberauit primo quidem Angliam subiugare,

Canutus Magnus dictus Lambertus.

Chnut filius Suen Regis, abiecto nomine gentilitatis, in Baptismo Lamberti nomen accepit. Vnde scriptum est in libro fraternitatis nostræ: Lambrict Rex Danorum & Ymma Regina, & Chnut filius, eorum se commendauerunt orationibus fratrum.

D. Olaus Rex Noruagiæ.

deinde Noruegiam. Itaq; mille nauibus armatus Chnut, Oceanum transiit Britannicum, per quem, sicut nautæ referunt, à Dania in Angliam, flantibus Euris, triduo vela panduntur. Hoc mare magnum & valde periculosum, à læua Orchadas habet, à dextra attingit Fresiam.

Anglia denuo subijcitur Danis à Canuto Magno. Anno Domini 1017.

Bellum Anglicum quod gestum est à Suenone post reditum in Regnum Daniæ, paucis à Saxone, pluribus ab Hectore Boethio lib. undecimo Historiæ Scotorum descriptum est. Quod de obitu hic refertur Suenonis, de eo altum est in Saxone silentium. Anglica Historia dicit eum mortuum in Anglia, & sepultum Eboraci. Alij dicunt eum in Anglia quidem mortuum, sed ex postremo ipsius uoto, domum reductum eius funus, atq; sepultum Roskildiæ.

Bellum Anglicum.

Obitus & sepultura Suenonis.

CAPVT XXXVII.

Canutus Rex Daniæ occupata Anglia, connubijs sibi primores Regni deuinxit.

Triennium Chnut Britanniam oppugnauit. Egdar Rex Anglorum, apud Lundoniam obsessus obijt, simul cum Regno amittens vitam, & iusto iudicio Dei, qui Fratrem per Martyrium consumato, duodequadraginta Annis sceptrum sanguine polluit. Is paricidium taliter expianit. Relinquens filium paruulum, nomine Eduardum, quem suscepit ab Ymma vxore, frater Adalradi. E-

Egdar Rex potentissimus Anglorum, à legitima filium habuit Eduardum uirum sanctißimum. Cuius Nouerca Affiluid eum occidit, filiumq; suum in Regnum posuit.

Series Regum Angliæ.

mund vir bellicosus in gratiam victoris, veneno extinctus est. Filij eius in Rußiam exilio damnati.

Canutus Magnus Rex Daniæ connubijs sibi confirmat Regnum Angliæ.

Chnut Adelradi Regnum accepit, vxoremq́; eius Ymmam nomine, quæ fuit soror Comitis Nordmannorum Rikardi, cui Rex Danorum suam dedit germanam Margaretam pro fœdere. Quam deinde Chnut repuditatam à Comite, Vlff Duci Angliæ dedit. Eius Vlff sororem copulauit alteri Duci Guduino, cu. ratus Anglos per Connubia Danis fideliores. Quæ res eum non fefellit. Et Richardus quidem Comes declinans iram Chnut, Ierosolymam profectus ibidem obijt, relinquens filium in Nordmannia Robertum, cuius filius est iste Villelmus, quem Franci Bastardum vocant. Vlff ex sorore Regis Chnut, filios suscepit, Biorn Ducem, & Suen Regem. Gutuind è sorore Vlff Ducis, genuit paricidas, Suen, Toste, & Haraldum. Quam generationis seriem, quoniam secuturæ lectioni vtilem iudicauimus, hic inserere videbatur.

Ricardus Comes Nordmanniæ.

Vilhelmus nothus.

Hæc in Historicis alijs, longe aliter narrantur. Eam diuersitatem hoc loco reconciliare non est neq; tempus neq; otium. De fuga seu profectione Ricardi quod attingitur hoc loco, eius caussam ferunt dimißionem sororis Canuti, quæ hic Margareta, alias Estritha appellata fuit. Ex huius Ricardi posteris cœpit & floruit postea Regnum Neapolitanum.

Origo Regni Neapolitani.

CAPVT XXXVIII.

Canutus Magnus Rex Daniæ & Angliæ, Episcopos ex Anglia secum in Daniam reducit, ægrè ferente id Archiepiscopo Hamburgensi.

Victor Chnut ab Anglia rediens, in ditione sua, per multos Annos Regnum Daniæ possedit & Angliæ. Quo tempore Episcopos ab Anglia multos adduxit in Daniam. De quibus, Bernardum posuit in Scaniam, Gerbrandum in Selandia, Reginerum in Fionia. Episcopi Daniæ tempore Canuti.

Zelatus est hoc noster Archiepiscopus Vnuanus, & dicitur, Gerbrandum redeuntem ab Anglia cœpisse, quem ab Eltrodo Anglorum Archiepiscopo cognouit esse ordinatum. Ille quod necessitas persuasit satisfaciens, fidelitatem Hamaburgensi cathedræ cum subiectione debitam spondens, familiarissimus deinceps Archiepiscopo effectus est. Per quem ille suos etiam Legatos, ad Chnut Regem transmittens cum muneribus, congratulatus est ei de rebus benè gestis in Anglia: sed corripuit eum de præsumptione Episcoporum, quos transtulit ex Anglia, quod Rex gratanter accipiens, ita postmodum coniunctus est Archiepiscopo, vt ex sententia eius omnia deinceps facere maluerit. Hæc nobis de Auunculo suo Rex Danorum innotuit, & de captione Gerbrandi non tacuit. Gerbrandus primus Episcopus Sielandiæ ab Eltrodo Archiepiscopo Anglo consecratus. Sueno Estritius.

CAPVT XXXIX.

Mortuo Henrico Imperatori, succefsit Conradus, qui Polonos & eorum auxiliares perdomuit.

Henricus II Imper. mortuus, Anno Domini 1024.

Nno Pontificis Vnuani XII. Henricus Imperator iusticia & sanctitate insignis, cum iam Saxones, Italos & Burgundiones imperio subiecerat, ad cœleste migrauit imperium. Cui successit in sceptrum, fortissimus Conradus Cæsar; qui mox Polonos & Regem eorum Misingum magna virtute perdomuit, & auxiliares eorum Bohemos cæterosque Slauorum populos, sub tributum misit. Cum Rege Danorum mediante Archiepiscopo pacem fecit.

Henricus Imp. ducit filiam Canuti Regis Daniæ Gunildam.

Imperator filio deposcens uxorem filiam Canuti, resignauit ipsi, si quid haberet iuris in terris uicinis limitibus Sliassuig unà cum Marcha.

Imp. Romanus resignat Regi Daniæ, ius quod habet in terris uicinis Daniæ.

CAPVT XL.

D. Olaus Rex Noruegiæ, zelo pietatis, Incantatores & hariolos Regno suo expellit, & fidem Christi studiosè propagat.

Nter Chnut & Olaph Regem Nordmannorum continuum fuit bellum, nec cessauit omnibus diebus vitæ eorum. Danis pro imperio certantibus: Nordmannis verò pugnantibus pro libertate. In qua re iustior mihi visa est causa Olaph, cui bellum necessarium magis fuit, quàm voluntarium. Si quando autem tempus à bellorum motibus quietum erat, idem Olaph iudicio & iusticia Regnum gubernauit. Dicunt enim inter cætera virtutum

Bella continua inter Canutum & D. Olaum.

tutum opera, magnum zelum Dei eum habuisse, vt maleficos de terra disperderet, quorum numero cum tota Barbaries exundet, præcipuè verò Noruagiæ Regio, talibus monstris plena est. Nam & Diuini & Augures, & Magi, & Incantatores, cæteriq; satellites Antichristi habitant ibi. Quorum præstigijs & miraculis infelices animæ ludibrio Dæmonibus habentur. D. Olai pietas.

Hos omnes, & huiusmodi, Beatissimus Rex Olaph persequi decreuit, vt sublatis scandalis, firmius in Regno suo claresceret Christiana Religio, habuitq; secum Episcopos multos & Presbyteros ab Anglia, quorum monitu & doctrina, ipse cor suum Deo præparauit, subiectumq; populum ad regendum commisit. Quorum clari doctrina & virtutibus erant Sigafrid, Grinchil, Rodulff, & Bernard. Hi etiam iussu Regis ad Suediam Gothiam & omnes Insulas, quæ trans Nordmanniam sunt, accesserunt Euangelizantes Barbaris verbum Dei & Regnum Iesu Christi. Misit & nuntios ad Archiepiscopum nostrum, cum muneribus, petens, vt eius Episcopos benigne reciperet, suosq; ad eum mitteret, qui rudem populum Nordmannorum in Christianitate, confortarent. Primi Episcopi Noruagiæ.

CAPVT XLI.

Studium Olai Regis Suetiæ in propaganda inter suos Religione Christiana.

Simili

Imili Religionis amore alter Olaph in Suedia dicitur floruisse. Is subditos sibi populos ad christianam fidem conuertere volens, magno laborauit studio, vt Templum Idolorum, quod in medio Sueoniæ situm est, Opsala, destrueretur. Cuius intentionem Pagani metuentes, placitum cum Rege suo tale constituisse dicuntur, vt si ipse vellet esse Christianus, optimam Suediæ regionem, quam vellet, suo iure teneret. In qua Ecclesiam & Christianitatem constituens, nemini de populo vim recedendi ad culturam Deorum inferret, nisi qui sponte cuperent ad Christum conuerti. Huiusmodi Rex placito gauisus, mox in occidentali Guthia, quæ Danis proxima est vel Nordmannis, Ecclesiam Deo sedemq́ fundauit Episcopalem. Hæc est ciuitas Scarana maxima, in qua petente Christianißimo Rege Olaph, primus ab Vnuano Archiepiscopo, Thrugot ordinatus est. Ille vir strenuè Legationem suam perfecit in Gentibus Duos Nobiles populos Gothorum, suo labore Christo lucratus; perq́ illum Episcopum, Rex Olaph ingentia Metropolitæ Vnuano direxit munera.

Olaus Rex Suetiæ diligens ueræ Religionis alumnus.

Scarensis Episcopatus fundatus.

Thrugotus primus Episcopus Scarensis.

Præterea duos fertur idem Rex habuisse filios, quos vnà cum vxore ac populo iußit baptizari. Eorum alter qui natus est à Concubina, Emund nomen habuit, Alter verò Anund, quem Rex à legitima genuit, cognomento

mento fidei & gratiæ dictus est Iacobus. Iuuenis quidem ætate, verùm sapientia & pietate præcessit omnes, qui fuerunt ante eum; nec quisquam Regum fuit populo Sueonum, tam acceptus sicut Anundus. Anundus Rex Sueciæ dictus Iacobus.

CAPVT XLII.

Vnuani Amicitia & Necessitudo cum vicinis Principibus.

EO tempore cum esset pax firma inter Slauos & Transalbianos, Vnuanus Archiepiscopus Metropolim Hamaburg renouauit, Clerumq; dispersum colligens, magnam ibidem tam ciuium, quàm fratrum adunauit multitudinem. Itaq; cum Duce Bernardo frequenter inhabitans locum, sæpè dimidium Annum vixit in Hamaburg, gloriosissimum Regem Chnut inuitans ibi ad colloquium, Slauorumq; Satrapas, Vtonem & Sydericum. Vnuani familiaritas & necessitudo cum uicinis Episcopis.

Tali modo Pontifex Vnuanus, domi forisq; clarus, Legationem suam in Gentibus narratur implesse. Nunc restant dicenda, quæ de Martyrio Regis Olaph fama volante cognouimus.

CAPVT XLIII.

D. Olaus Noruagia pulsus, redit; atq; à suis subditis, odio defensæ Relligionis Christianæ, cæsus est.

Laph igitur clarißimus Nordmannorum Rex, contra Chnut Regem Danorum, qui Regnum suum impugnauerat, perpetuò decertabat prælio, tandemq́ ferunt beatißimum Regem Olaph, seditione Principum, quorum mulieres ipse propter maleficia sustulit, à Regno depulsum Noruagiæ. Et regnauit Chnut in Nordmannia simul & Dania, & (quod nulli Regum prius contingere potuit) in Anglia. Olaph verò totam spem suam in Deo ponens, ad comprimendos Idolatras, denuo bellum instaurat. Olaph auxilio habuit Regem Ruzlorum & Sueonum, cuius filiam habuit, & de populis Insularum, infinitam congregans armatorum multitudinem, Patrium regnum vi & armis cœpit.

D. Olaus Regno expellitur.

Hic Olaph superuenientibus hostibus, quum somnũ caperet, à Duce exercitus sui, nomine Find excitatus, respondet; O quid fecisti, uidebar per scalam, cuius uertex sidera tangebat, ascendisse, cælumq; mihi apertum fuisset ingredienti, nisi tu me suscitando reuocasses. Rex à suis cæsus, martyrio coronatus est.

Somnium D. Olai.

Rex igitur christianißimus fortitudine in hostes, & iusticia in suos celebris, ad hoc in Regnum se credidit à Deo restitutum, vt iam tunc nemini parcere deberet, qui vel Magus permanere vellet, aut Christianus fieri nollet. Et cum magna ex parte votum impleuit, eum pauci qui remanserant ex Magis, in vltionem eorum, quos Rex damnauit, & ipsum obtruncare non dubita-

Olaus Rex Noruagiæ à proprijs subditis cæsus fertur.

bitarunt. Alij dicunt eum in bello peremtum. Quidam verò in medio populi circo ad ludibrium Magis expositum. Sciunt alij eum in gratiam Chnut Regis, latenter occisum, quod & verum esse non diffidimus, eò quod Regnum eius inuasit.

Igitur Olaph Rex & Martyr, vt credimus, tali fine consummatus est. Corpus eius in Ciuitate magna Regni sui Throndemis, cum decenti honore tumulatum. Vbi hodieq; pluribus Miraculis & Sanctitatibus, quæ per eum fiunt, Dominus ostendere dignatur; quanti meriti sit in cœlis, qui sic glorificatur in terris. Agitur festiuitas Paßionis eius IIII. Kal: Aug: omnibus Septentrionalis Oceani populis, Nordmannorum, Sueonum, Gothorum, Semborum, Danorum atq; Slauorum æterno cultu memorabilis.

Anno Domini 1028. 4. Kal: Aug:

Quod Autor noster de exitu D. Olai dubitat, id longè manifestißimè patet ex Chronicis Noruagicis. Orta enim inter ipsum & Regni primates, ob cædem quorundam præfectorum, contentione priuata, erupit ea in bellum tandem apertum. In quo ad extremum deletus est exercitus Regis, & ipse D. Olaus acceptis à Ducibus belli, aliquot uulneribus, expirauit in loco pugnæ prope Sticklestadam.

Exitus D. Olai.

CAPVT XLIIII.

Vlfridus Anglus transiens in Suetiam, ab incolis Regni cæsus, sanguine suo fidei Christi veritatem, obsignauit.

PEr idem tempus sermo est quendam ab Anglia, nomine Vlfridum, diuini amoris instinctu Suediam ingressum, Paganis verbum Dei magna fiducia prædicasse. Qui dum sua prædicatione multos ad christianam fidem conuertisset, Idolum gentis nomine Torstans in consilio Paganorum cœpit anathematizare; Simulq́ accepta Bipenni simulachrum in frusta concidit. Et ille quidem pro talibus ausis, statim mille vulneribus confossus, animam Laurea martyrij dignam, transmisit ad cœlum. Corpus eius Barbari laniatum, post multa ludibria, merserunt in paludem. Hæc veraciter comperta, memoriæ tradidi, quamuis sint & alia, quæ adhuc scribi digna sunt. Verùm de Vnuano & quæ suo tempore gesta sunt, dictum est sufficienter, & sicut æstimò fideliter.

Vlfridus Anglus factus in Suetia Martyr.

Apud Magdeburg ipso tempore, Valthardo successit Gero, deinde Hunfrid, ambo viri Sancti & Episcopali nomine digni.

Deinde obijt gloriosus Archiepiscopus, qui transisse dicitur VI. Kal: Feb: Anno Domini MXXIX. Indict: XII. & sepultus est iuxta decessorem suum à latere sinistro.

Obitus Vnuani, Anno Domini 1029.

CAPVT XLV.

Libentius prioris Libentij Nepos, Vnuano succedens; bona Ecclesiastica auget & amplificat.

Libentius sedit Annos ferè IIII. Is cum esset Nepos alterius Libentij; & tunc maior domus Præpositus, fauore Gyslæ Imperatricis Ferulam suscepit à Conrado Cæsare; Pallium verò à Papa Iohanne XVIII. Vir simplex & rectus ac timens Deum. Cumq; omnibus esset affabilis, singulari quodam amore Clerum dilexit, & inopum necessitatibus erat valde compatiens. Libentius II. X. Archiepiscopus Hamburgensis.

Ipse igitur vicum trans flumen ab incolis terræ precio redemit, quem fratribus offerens, XXX ex eo statuit per Annum dari conuiuia. At verò Xenodochij talem omninò solicitudinem curauit habere, vt in hac parte sola, negligentias omnium prædecessorum sanare videretur. Adeo redundauit Episcopatus, & Præpositura & Xenodochium, vt vix egens quisquam posset inueniri. Fortè hoc incredibile videtur his, qui huius temporis egestatem vident, nec fortasse tunc quisquam crederet ea futura, quæ nunc facta videntur. Libentij studium in Clerum & Ecclesiam.

CAPVT XLVI.

Successus & obitus Episcoporum, quorundam in Dania & locis vicinis.

Auako II Episcopus in Sielandia.

Libentius itaq; bonus in Præpositura, multo melior in Cathedra, Legationem suam ad Gentes feruenti animo ingressus est. Ex primo omnium concilians sibi Chnut Regem Danorum, Gerbrando subrogauit in Seland, Auoconem. In Aldinburgh ordinauit Meinherium. Thrugoto autem successorem posuit Ramsolæ Goteschalcum Episcopum. Illis namq; diebus beatißimus Thrugotus Episcopus, pro labore prædicationis Bremæ cum Archiepiscopo diutius consistens, fertur asperrimo lepræ morbo percussus, diem vocationis suæ cum magna expectasse patientia. Tandemq; bono fine consummatus in Basilica S: Petri sepultus est. Vbi & Folquardus & Harich & magnus Odincharus & Poppo in pace quiescunt. Aderant verò tunc cum Archiepiscopo prædicatores inclyti, Odinchar iunior, Sigafrid à Suedia, Rodulff à Nordmannia Episcopi, narrantes ei quanta fecerit ei Dominus in salute gentium, quæ quotidie conuertebantur. Quos Pontifex, vt par fuit, honorificè dimissos ad prædicationem denuò misit.

Episcopi Daniæ sepulti Bremæ.

Post obitum Popponis succeßit Ezico, qui ad Egdoram perueniens ægritudine correptus, migrauit e uiuis.

His iisdem temporibus uiuere desiit Asa soror Odinkari, qui abdicatis sæculi bonis, cœlestia desiderans recepit. Præbendam habuit Bremæ, ubi obijt.

Asa soror Ottinkari Albi.

Ezico succedit Popponi.

Est

Est prope Arhusiam in Cimbria, Templum quod Liusbergense uocant, in colle edito situm, quod tempore Popponis conditum existimatur. In eo apparent in uetustis quibusdam marmoribus uestigia Epitaphiorum, quæ memoriæ primorum eius Prouintiæ Episcoporum sacra reputant accolæ, quemadmodum mihi aliquando uir nobilis & clarißimus Biorno Andreæ rettulit. Ego hoc loco adducor, ut credam saltem Popponis successores, non ipsum Popponem aut Ezieonem, ibi sepultos. Liusbierg.

CAPVT XLVII.

Canuti Magni, Regis Daniæ potentia. Eius affinitas & iter Romanum cum Cæsare Conrado.

TEmpore illo Conradus Imperator, filiam Chnut Regis Henrico filio accepit in Matrimonium. Cum quibus statim Regio fastu Italiam ingressus est, ad faciendam Regno iusticiam, Comitem habens itineris, Chnut Regem potentia trium Regnorum, Barbaris gentibus valde terribilem. Ille quidem cum tres filios haberet, singulos super singula Regna posuit, ipse aliquando visitans Danos, aliquando verò Nordmannos, sæpißimè autem sedit in Anglia. Canuti Regis Daniæ potentia. Henricus Imp. ducit filiam Canuti.

Anno Domini 1025. refert Abbas Vrspergensis, Conradum Imperatorem pro filio Henrico solicitasse Canutum Regem Daniæ, ut ipsi filiam, nomine Chunigundam daret Nuptui. Quorum posteà Nuptias celebratas, ait Anno Domini 1036. In nomine Chunigundæ errauit Abbas, nam Gunildam eam appellatam memorat Saxo noster, & Virgilius Polydorus Anglicæ Historiæ, lib. 7. Erat fortè ipsi apposito cognomine nomen auctum, ita ut gunildam chunigunildam seu chunigundam Abbas Vrspergensis. Blondus Dec.2.lib.3 Ekigne Gunild.

Virgilius Polydorus Ang: Hist: lib. 7. dam dixerint ob formæ præstantiam, qua excellebat plurimum. Vincentius in speculo Historiarum lib. 26. dicit Henricum Imperatorem hanc Gunildam, fœminam piam & deuotam, habuisse Adulterij suspectam, sed declarata diuinitus & miraculose ipsius innocentia, eam pristino loco & amore apud se habere laborauit. At illa sæculi pertæsa, in Cœnobium Monialium se addidit, inuito & reluctante marito.

Vincentius in speculo Hist: lib. 26.

Factum memorabile Canuti Magni Regis Daniæ. Memorabile est hoc, quod de Canuto Magno, refert loco dicto Virgilius Polydorus, cui extremis uitæ temporibus nihil fuisse dicit alienius, quam extrinsecus aut bene aut male uiuendi suspensas habuisse rationes. Vsu uenit, inquit, ut iuxta mare aliquando obambularet, atq; à satellitibus adulatoribus audiret, se Regem salutari omnium potentissimum, qui tam late Terræ atq; Mari pariter dominaretur. Quod ille ut sibi minimè placere ostenderet, tacito hoc coarguit Argumento, uestem exuit atq; super conuolutum, ad æstum maris consedit, atq; eo se effundente, his increpauit uerbis eius impetum: Vnda, inquit, tibi impero, ne me madefacias. At unda nihilo sæcius in eum irruens, totum madefecit. Itaq; ad suos conuersus; Videte, ait, Regem potentem, qui ne guttas quidem maris cohibere ualeam. Solus est Deus creator omnium, cui merito Regis potentis tribuendus est honor & compellatio.

Humilitas.

CAPVT XLVIII.

Godscalcus Dux Vandaliæ, litteras deserens, armis necem Patris vlciscitur. Quo facto, transit ad Canutum magnum Regem Daniæ.

Archiepiscopus igitur Metropolim Hamaburg crebrò visitauit. Nam eo tempore, virtute Chnut Regis & Bernardi Ducis, pax firma trans Albiam fuit, cum & Cæsar bello Vinulos domuerit. Principes eorum, Gneus & Anatrog erant Pagani. Tertius Vto filius Mistiuoi,

Vto Princeps Vinuorum.

uoi, male Christianus. Vnde etiam pro crudelitate sua, à quodam Saxonum transfuga, interfectus est, filium habens Gutheschalcum, qui per idem tempus apud Luniborg Monasterium Ducis, litteralibus erudiebatur studijs, Gotescalco Gothorum Episcopo eiusdem Cœnobij curam eius agente. Verùm is comperta morte parentis, ira & furore commotus, reiectis cum fide literis, arma corripuit, amneq; transmisso, inimicis Dei se coniunxit Vinulis. Quorum auxilio, Christianos impugnans multa milia Saxonum prostrasse dicitur, in patris vindictam. Hunc tandem quasi Principem Latronum, Bernardus Dux capiens, in custodia tenuit, virumq; arbitrans fortissimum, iuncto secum fœdere, dimisit eum. Qui venit ad Chnut Regem, & cum eo profectus in Angliam, permansit ibi multo tempore.

Conradus Imperator singulis Annis contra Slauos exercitum duxit, ideoq; pax magna fuit trans Albiam.

Godescalcus filius Vtonis fit Apostata.

Canutus Magnus.

Huius Godeschalci plurima fit mentio ab Helmoldo Cap. 19. & Saxone Grammatico lib. 10. Qui patrem eius appellat Apribigneuum, quem noster Autor Vtonem, Helmoldus Vdonem uocat. Qui plura de hoc scire expetunt, illi Autores nominatos poterunt consulere.

CAPVT XLIX.

Emma Matrona pia & generosa, Thesauros suos confert Ecclesiæ Bremensi. Libentius vitam cum morte commutat.

INterea noster Achiepiscopus pijs operibus, cœlo semper intentus, Ecclesiam suam Episcopaliter exornautt, & filios Ecclesiæ Pastoraliter educauit, omnibus acceptus, etiam quod difficile est Principibus. Suo tempore Bernardus Dux, & frater eius Theodmarus, Ecclesiæ nostræ multa bona fecerunt, exhortante pijssima Emma, quæ Bremensem Ecclesiam valdè dilexit, suumq; Thesaurum, Deo & Genitrici eius ac S: Confessori Villehado, ferè totum obtulit. Hæc quoq; pro dilectione Pontificis, omnes Ecclesiæ filios, vt sui essent, fouit.

Emma Matrona nobilis & deuota.

Inuiderunt nobis fata ne diu frueremur tali Pastore, qualis Libentius erat, dilectus, inquam, Deo & hominibus. Ipse, vt aiunt, in festiuitate S: Bartholomæi Apostoli, duas ægrescens celebrauit missas, finitoq; pro more Psalterio, suis æternùm lugentibus, eadem die gaudens ad Christum migrauit. Obitus eius contigit VIII. Kalen: Septemb: quod est Anno Domini MXXXIII. Indictione XIII.

Inclyta senatrix Emma, prædicante Libentio Archiepiscopo, multa honoraria, uestes & alia contulit Ecclesiæ Bremensi.

Obitus Libentij.

CAPVT L.

Hermannus Libentij succesor, Episcopatui tribus Anniis, sed nulla cum laude, præfuit.

HErmannus sedit Annos vix tres. Camburcam Pastoralem meruit à Cæsare Conrado: Pallium à Papa minore Benedicto, ab Haluerstadensi Choro electus, eiusdem Ecclesiæ fuit Præpositus. Vir, vt aiunt, Columbinæ simplicitatis, sed parum habens prudentiæ Serpentis; ideoq; facile deceptus à Clientibus, rarò Parochiam visitauit. Semel Hamaburg accessit, & tunc cum exercitu veniens, Episcopatum quasi non suum despoliauit, abiensq; velut terram salsuginis derisit. Rapacitatis incentor & auctor consiliorum, quidam Marchio fuit, Archiepisco viceDominus. Cœterum nobiles viros habuit Capellanos, Thiadricum & Sindgerum, quem deinde Romana sedes appellauit Clementem. Subdiaconus eius fuit Adalbertus, postea Archiepiscopus Bremensis, iam tunc minax vultu & habitu, verborumq; altitudine suspectus audientibus.

Hermannus XI. Archiepiscopus Hamburgensis.

Hermannus ab incolis terræ paludem Etinborg comparauit. Quod Conradus Imperator suo firmauit præcepto, ut Chirographum in Archiuo testatur.

Vitia Hermanni Archiepiscopi.

Iste Sindiger ex Episcopatu Pabergensi, assumptus est in sedem Apostolicam, reiectis ex ordine tribus schismaticis.

Sindigerus Capellanus Archiepiscopi factus Pontifex Romanus.

Ipse ordinauit Eziconem in Hedebiam, qui mox obijt, antequam introiret in Episcopatum suum.

Ezico Episcopus Slessuicensis obijt.

Pontifex igitur paruipendens omnia, quæ in Episcopatu inuenit, primo quidem Musicum Guidonem Bremam adduxit, cuius industria correxit Melodi

am & Claustralem disciplinam. Quod solùm ex operibus eius prosperè cessit. Deinde antiquissimum S: Michaëlis oratorium diruens, corpora trium decessorum eius, scilicet Adalgarij, Hogeri & Reginuardi, ab eo loco sustulit, & recondidit eos in maiori Basilica, sub ipso tribunali. Tunc magnum opus & vtile ingressurus, murum Ciuitatis circumdare voluit, vixq; iactis Fundamentis, cum opere vitam finijt. Ita ille magnus Pontifex Hely, dum suos à rapina non corripuit, & in bonis aliquibus, Deo vltionum displicuit. Mortuus est enim in Episcopatu Haluarstadensi, dum esset in prædio suo Hildinrodo. Corpus eius Bremam reuectum subterratum est in medio Chori. Obijt enim IIII. Kalend: Octobris.

Obitus Hermanni.

CAPVT LI.

Bezelinus Hermanno succdens omnibus gratas & acceptus, redditus Ecclesiasticos auget & Bremam munit.

Bezelinus XII. Archiepiscopus Hamburgensis.

BEzelinus cognomento Alebrandus sedit Annis X. Vir omni bonorum genere decoratus, Episcopali officio dignus, dilectus Deo & hominibus. Et hunc nobis Ecclesia præstitit Coloniensis. Imperator Conradus obtulit ei baculum. Benedictus Papa transmisit ei Pallium. Ordinatus est à suffraganeis & alijs Saxoniæ VII. Episco-

Episcopis. Et hoc in vrbe Metropoli Hamaburg, cum ingenti gloria. Ad laudem beati viri parum est omne quod dicimus, à cuius laude, nec dum aliquem audiui discordantem. Vt enim breui quodam indiculo complectamur imaginem virtutes eius; Pater Patriæ fuit, Decus Chori, Salus populi, Terror malè potentium, Exemplar beneuolentium, egregius Pietate, vel qui omnia vellet ad perfectum ducere, dicta & facta eius omnia dulci memoria posteris comprehensa.

Laus Bezelini.

Et quum omnibus esset talis, qualem singuli desiderabant, singularis cura eius & amor super Clericis fuit, de quibus vix tolerare potuit, vt malum diceretur verbum. Nam & Claustrum renouauit, & mensam Canonicis ipse primus instituit. Prius enim cum prebenda ferè tenuis videretur, XXX Conuiuia quæ Libentius Episcopus dari per Annum statuit, adiectis ex sua parte, quibusdam decimis, ita ordinauit, vt quotidiè panis albus daretur fratribus, vltra solitam annonam. In Dominicis verò diebus vnicuiq; duplex mellitæ copia. Nam & vinum dari fratribus contra naturam Saxoniæ, disposuit. Quod etiam in diebus suis fermè peregit.

Munificus fuit in Clerum, quem & defendit aduersus iniurias Laicorum.

Composita mensa, manum vertit ad Claustrum, quod ipse dum prius ligneum esset, lapideum fecit; for-

ma, vt mos est, quadrata, vario cellarium ordine distinctum, & visu delectabile. Deinde murum Ciuitatis ab Hermanno decessore orsum, in gyro construens, in aliquibus eum locis vsq; ad propugnacula erexit; aliàs quinq; aut septem cubitorum altitudine semiperfectum dimisit. Cui ab occasu porta grandis inhæsit, superq; portam firmißima turris, opere Italico munita, & septem ornata Cameris, ad diuersam oppidi neceßitatem.

Brema munita.

CAPVT LII.

Bezelinus vnà cum Bernardo Duce Saxoniæ Hamburgam Ecclesia & Aedificijs mirificè exornat.

HÆc dum Bremæ operis insignia relinqueret, mox ad Ecclesiæ Hamaburgensis ædificationem, toto cordis amore accingitur. Ibi enim post cladem Slauonicam, quam suprà contigisse retulimus, Vnuanus Archiepiscopus, & cum eo Dux Bernardus Claustrum nobile de ruinis antiquæ Ciuitatis eleuantes, Ecclesiam & diuersoria construxerunt omnia lignea. Alebrandus verò Pontifex aduersus crebras hostium incursiones, aliquod fortius prædium, pro inopia loci, necessarium arbitratus, primò omnium Ecclesiam quæ constructa erat in Matris Dei honore, lapide quadrato ædificauit. Aliam deinde sibi

Hamburga ædificiis nouis & firmis restaurata.

sibi domum lapidam fecit, turribus & propugnaculis, valde munitam. Cuius æmulatione operis, Dux prouocatus, & ipse domum suis in eodem parauit. Ita prorsus Ciuitate renouata, Basilica eadem, ex vna parte habuit domum Episcopi, ex alia domum Prætoriam Ducis. Voluit etiam nobilis Archiepiscopus Hamaburg Metropolim circumdare muro, ac munire turribus, nisi velociter eius transitus, impediuisset votum eius.

Ciuitatem muro circumdatam, disposuit tribus portis & duodecim munire turribus, ita ut Clerus sex turres, ciues sex, adhibitis seruarent custodiis.

Crantzius lib. 3. capite 25.

CAPVT LIII.

Principes Slauorum militant Duci & Archiepiscopo.

TRans Albiam suo tempore, ac per totum Regnum pax firma erat. Principes Slauorum Anatrog & Gneus & Ratibor pacificè ad Hamaburg venientes, Duci ac Præsuli militabant. Sed cum diuerso modo & tunc & nunc in gente Vinulorum, Dux & Episcopus laboraret, scilicet duce pro tributo, Pontifice verò pro Christianitate augenda laborantibus, videtur mihi iam dudum studio Sacerdotum, Christiana ibidem Religio conualuisse, si conuersionem gentis, auaritia Principum non præpediret.

Principes Slauorum militant Duci Saxoniæ & Archiepiscopo.

Archie-

Rodolphus Episcopus Slessuicensis.

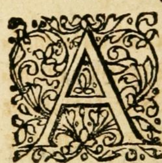
Archiepiscopus Coloniensis renouauit ueterem litem de Bremensi Ecclesia. Sed autoritate Bezelini & triennali silentio repulsus, destitit.

✠ Valonem forte legendum: sic enim alio loco nominatur.

Archiepiscopus igitur pro legatione sibi ad Gentes credita, more prædecessorum sollicitus, coadiutores Prædicationis ordinauit Episcopos, Rodulfum ex Capellanis in Slesuich, Abelinum in Slauaniam, ✝ Val: à Bremensi Choro consecrauit in Ripam; cœteris qui supra fuerunt, adhuc viuentibus, & in Vinea Domini non ociosis.

CAPVT LIIII.

Series & Genealogia Regum Daniæ & Noruegiæ.

Nno Pontificis VI, manu fortis Romanorum Imperator Conradus obijt, & successit ei filius Henricus ille qui Vngros domuit.

Regum Daniæ series.

Canutus cognomento durus, Rex Daniæ & Angliæ Annis 22.

Eodem tempore memorabiles Aquilonis Reges obierunt, Chnut & Olaph germanni fratres. Quorum alter videlicet Olaph Rex Sueonum, successorem Regni habuit filium, de quo suprà diximus, Iacobum. Sub quo iunior Suen filius Vlff militauit in Suedia, duodecim Annis. Qui rettulit nobis, Iacobo regnante, Christianitatem latè in Sueonia diffusam esse. Alter fratrum, id est Chnut, in Angliam cessit, tenuitq; Regna Danorum, Anglorum, ac Nordmannorum, per XXII. Annos.

Post eius mortem, vt ipse disposuit, succedunt in Regnum filij eius; Haraldus in Angliam; Suen in

Nord-

Nordmanniam, Harde Chnut in Daniam. Iste cum esset filius Ymmæ Reginæ, sororem habuit eam, quam Cæsar Henricus in Coniugium postea recepit. Cæterum Suen & Harald à Connubia geniti erant. Qui, vt mos est Barbaris, æquam tunc inter liberos Chnut sortiti sunt partem hæreditatis. Haraldus in Anglia triennium regnauit. Contra quem frater à Dania veniens, in Flandria classem adunauit. Sed Rex Anglorum morte præuentus, bellum diremit. Hardechnut Angliam simul possedit & Daniam.

Filij naturales æquales legitimo choro natis in successione bonorum.

Noruagicæ leges admittunt etiam ad successionem, filios naturales, tam in bonis priuatis, quam honoribus Regni publicis.

Perplexa est hæc Regum Daniæ & Suetiæ Genealogia, eò quod multa iuxta ὑστερωσιν temporum, constet narrari ab Autore nostro, quemadmodum ex collatione sequentium facilius patebit. Nos Genealogiam, ut speramus, subijciemus correctiorem, quæ lucem addat Historiæ uniuersæ huius temporis.

Siritha Regina Suetiæ relicta superstes Regis Erici, sustulit ex

- Erico
  - Olaum
    - 1 Astrita nupta D. Olao.
    - 2 Emund
    - 3 Anund qui in Baptismo dictus est Iacobus.
    - 4 Ingerta nupta Iarislao Ruteno.
- Suenone Tiugskeg
  - Estritam nuptam Vlfoni
    - Sueno Estritius
      - Gunildam nuptam Henrico Imperatori Romano.
      - Canutum cognomento durum.
  - Canutum Magnum cui genuit
    - Imma
    - Aluina
      - 1 Haraldum Regem Angliæ.
      - 2 Suenonem Regem Norgiæ.

CAPVT LV.

Sueno Estritius captus ab Archiepiscopo, honorificè habitus atq; dimissus est.

ILlo tempore Suen Iunior, dum in Angliam iter ageret, tempestate maritima, Hadeloë nauibus appulit. Quem proxima quæq; locorum more pyratico vastantem, milites quidam Archiepiscopi capiunt, & in præsentiam eius pertrahunt. Ille verò captiuum cum honore recipiens Bremam duxit, & iuncta secum amicitia, post dies aliquot, Regiè donatum, permisit abire. Hæc nobis de se Rex ipse narrauit, summa laude prædicans illum Archiepiscopum, forma corporis & libertate animi omnibus acceptum. Retulit etiam circumstantibus de regio Pontificis apparatu, & Thesauro Ecclesiæ inæstimabili, quem se ait Bremæ vidisse, & alia multa.

Sueno Estritius Rex Daniæ capitur.

CAPVT LVI.

Alebrandi Necessitudo cum Ducibus Saxoniæ. Ascomannorum irruptio & depulsio.

Lebrandas enim Archipræsul, omnibus acceptus, à Bernardo Duce ac Germano Ducis Thiedmaro, pro libertate animi valde honoratus est. Solis inuisus erat malefactoribus, sicut Marchioni Vtoni, cuius Superbiam ipse confudit sua magnanimitate.

Ipso tempore ferunt Ascomannos Pyratas, per ostium Virrahe progressos, venisse vsq; ad Lismonam insperatè omnia vastantes. Quibus inde redeuntibus ad Naues, bellum ad Aunon illatum est, ibiq; magna pars eorum trucidata fertur.

Ascomanni piratæ Nordmannici.

Bina facta est Ascomannorum Piratarum in Saxoniam irruptio memorabilis. Quarum prior contigit sub Libentio, temporibus Suenonis Tiugskeg Regis Daniæ, quemadmodum suprà cap. 22. indicabatur. Altera hæc posterior, elapsis à priori Annis circiter 40, facta est temporibus Canuti cognomento duri. Meminit horum Ascomannorum, præter hunc nostrum Autorem, veterum, quod legi, nemo. Crantzius quidem, quæ de his affert, lib. 3. cap. 4. & lib. 4. cap. 25. ea hinc, antiquum obtinens, transcripsit.

Anno Domini 1040 circiter.

CAPVT LIII.

Canutus cognomento durus Rex Daniæ moritur, cui succedit Magnus in Dania, Eduardus Frater in Anglia.

Nterea filiorum secundus Chnut, qui regnauit in Nordmannia Suen, obijt. Tunc Nordmanni elegerunt Magnum, qui erat Filius Olaph martyris à Concubina Magnus statim inuadens Daniam, possedit duo Regna; Hardechnut Rege Danorum cum exercitu morante in Anglia. Qui mox aduersus Magnum pugnaturus consanguineum Suen classi præfecit. Suen victus à Magno, cum in Angliam remearet, Hardechnut mortuum repperit.

Canutus cognomento durus, Rex Daniæ & Angliæ mortuus, Anno Domini 1042.

Eduardus priuignus Canuti Magni Regis Angliæ.

In cuius locum Angli prius elegerunt fratrem eius Eduardum, quem de priori marito Ymma genuit. Vir magnus & timens Deum. Isq; ſuſpectum habens Suen, quod ſceptrum Anglorum ſibi repoſceret, pacem cum Tyranno fecit; Conſtituens eum proximum, ſe mortuo, Regni Anglorum hæredem, vel ſi filios ſuſciperet. Tali pacto mitigatus Suen in Daniam remeauit. Multa prælia Suen, cum Magno, acta feruntur. Suen totiens victus, ad Regem Sueonum fugiens, peruenit Anundum.

Dani dimittunt Angliam.

Qua occaſione Regnum Daniæ occupauit Magnus cognomento bonus, Rex Noruagiæ, indicat Saxo in fine libri ſui decimi. Quo etiam loco mutationes in Anglia factas exponit, quibus tum Dani Anglia penitus eiecti, imperio poſtmodum eius nunquam potiti ſunt.

CAPVT LVIII.

Colloquium Magni Regis Daniæ, cum Archiepiſcopo & Ducibus Saxoniæ.

Magnus Rex Daniæ & Noruagiæ.

Thiadmarus Danus, Epiſcopus Hildinenſis.

Hæc Gunilda filia fuit Canuti Magni.

Victor Magnus Daniam & Noruegiam obtinuit. Ad quem noſter Archiepiſcopus, vſq; ad Slaſuig, pro colloquio venit, habens in comitatu ſuo Ducem Bernardum & Thiadmarum Epiſcopum Hildinenſem, & Rodulfum eiuſdem Ciuitatis Epiſcopum. Iſte Thiadmarus à Dania ortus, cum Regina Gunild aduenit, cuius Patrocinio ille meruit Hildenenſem Epiſcopatum. Nam Barbarice Tymme vocabatur. In eo colloquio ſoror Magni Regis,

Regis, Ordolpho Ducis filio desponsatur. Qui vix peractis nuptijs, in gratiam + cognati, Haraldum quendam Principem Danorum, redeuntem ab vrbe Apostolorum, trans Albiam obtruncauit innoxium. Causa mortis ea fuit, quod de Regali stirpe Danorum progenitus, prior sceptro videbatur quàm Magnus. Ea res initium Calamitatis peperit in familiam Ducis.

+ Leuiri.

Haraldus ex sanguine Regio Danorum cæsus à Duce Ordolpho.

CAPVT LIX.

Ratibor cum alijs octo Principibus Slauiæ, filijs suis, bello occiditur.

Magnus autem Rex pro Iusticia & fortitudine carus fuit Danis; verum Slauis terribilis; qui post mortem Chnut Daniam infestabant. Ratibor Dux Slauorum, interfectus est à Danis. Ratibor iste Christianus erat, vir magnæ potestatis inter Barbaros. Habuit enim filios octo, Principes Slauorum: qui omnes occisi sunt à Danis, dum Patrem vlcisci quæsierunt. Ad cuius mortem vlciscendam iam tunc cum toto exercitu Vinuli venientes, vsq; ad Ripam vastando progreßi sunt. Et fortè Magnus Rex tunc à Nordmannia rediens, Heydebium appulit. Qui mox Danorum copijs vndiq; collectis, egredientes à Dania Paganos, in campestribus Hedeby excepit. XV milia feruntur ibi occisa, &

Ratibor Dux Slauorum cæsus à Danis.

Filij Ratibor Principes Slauiæ, ulturi mortem patris cæduntur.

Slaui irrumpentes in Cimbriam ad Ripas progrediuntur.

Slauorum 1500. cæsa prope Slesuigam.

facta est pax & lætitia Christianis omni tempore Magni.

Eodem verò tempore, Godeschalcus post mortem Chnut Regis, & filiorum eius rediens ab Anglia, contra Slauoniam venit infestus, omnes impugnans, magnumq́ Paganis terrorem incutiens. De cuius fortitudine vel potentia, quam super Barbaros habuit, postea dicemus.

Godescalcus Dux Slauiæ.

CAPVT LX.

Obitus pientissimæ Comitissæ Emmæ.

Et hæc quidem forinsecus, dum varia sorte gesta sunt, in Bremis status rerum labefactari cœpit. Summisq́ negatum stare diu. Nostræ quoq́ inuidit prosperitati. In diebus illis nobilissima Senatrix Emma obijt, vxor quondam Liudgeri Comitis, & soror Meginuercki Episcopi Podarbis. Sed vidua iam per Annos XL, totum ferè quem habuit ingentem Thesaurum, pauperibus & Ecclesijs dispersit. Corpus eius requiescit in Bremensi Ecclesia, Anima eius gaudet in cœlesti requie. Illa dum adhuc viueret, Bremensi Ecclesiæ cortem Stiplage iuxta Rhenum dedit. Lismona verò, nescio pro quo filiæ delicto, in partem cessit Imperatoris Conradi. Pro qua re, Gisla Regina, eo tempore visitauit Lismonam.

Obitus Emmæ Comitissæ.

CAPVT LXI.

Brema incendio vastata. Monasterio eadem conflagratione absumto, fratres Regulæ obliti, libertate oblata, cum gaudio, vsi sunt.

ANno Archiepiscopi penultimo Domus S. Petri Bremæ conflagrauit, eiusq; flamma incendij Claustrum cum officinis, Vrbem cum ædificijs totam consumsit, veterisq; habitaculi nullum remansit vestigium. Ibi sacræ Thesaurus Ecclesiæ, ibi libri & vestes, ibi omnia ornamenta consumta sunt. Brema incendio uastata.

Et hæc quidem rerum damna facilè possent recuperari, si maiora non pateremur in moribus detrimenta. Multum enim distant, vt quidam ait, damna morum, à damnis temporalium rerum; cum illa intra nos sint, extra nos ista. Sanè ex illo tempore fratribus, qui ante Canonicè vixerant, extra Claustrum vagantibus, regula Sanctorum Patrum, per multa prius sæcula studiosè conseruata, primò negligentius haberi cœpit, deinde funditus abiecta consenuit. Damna morum maiora damnis bonorum temporalium.

Et sunt Anni ab ordinatione S: Villehadi, cum Bremensis Ecclesia fundata est, vsq; ad finem Alebrandi, quando eadem Ecclesia combusta est, Anni fermè CCLXX. Combusta est autem intrante Autumno, quod est III. Idus Septemb:

CAPVT LXII.

Obitus Archiepiscopi Alebrandi.

Archiepiscopus eo tempore in Fresiam iter egit. Is conflagratione Templi audita, mox pedem retorsit, iactisq́; sequenti æstate fundamentis, ad formam Coloniensis Ecclesiæ, disposuit, huius nostræ magnitudinem perficere. Et profectò credimus, si longiorem sibi vitam fata concessissent, omne opus Ecclesiæ finiturus erat paucis Annis. Tanta erat præsulis animositas & instantia, in omni opere, præcipuè verò in Templi ædificatione. Porrò sola æstas, quæ inceperat hoc opus, fundamenta Ecclesiæ iacta, columnas & arcus earum, lateraq́; in altum erecta vidit.

Ecclesia Bremensis renouata.

Transacta hyeme, cum iam festiuitas immineret Pascalis, beatissimus Pontifex Alebrandus, pridie ante Cœnam Dominicam, credo non inscius vocationis suæ, ab Ecclesia **Schirnbecke**, *vel Stade, vt alij affirmant, nudis pedibus accessit Bremam. Vbi multa oratione cum lacrymis effusa, Deo & Sanctis eius commendauit Ecclesiam. Cumq́; iam febribus tangeretur, nauigio delatus est ad Hucensem præposituram, ibiq́; superuixit dies septem. Sic terrenum Phase cœlestibus mutans azymis, Anima eius gaudens transiuit ad*

Obitus Alebrandi seu Bezelini.

ad Dominum. At verò corpus Antistitis cum ingenti luctu sequentium & occurrentium, per alueum Visulæ fluuij Bremam deportatum; In medio nouæ, quam tunc ipse ortus est, Basilicæ, tumulatum est. In quo scilicet loco primùm Altare maius situm fuerat, iuxta Mausoleum Sancti Patris Villehadi.

CAPVT LXIII.

Epitaphium Alebrandi.

PEr idem verò tempus apud Magdeburg, felicis memoriæ, Hunfrid Archiepiscopus obijt; illiq́; successit Engilhard reiecto illo, qui spreuit Archiepiscopatum Vinthero.

Anno Domini MXLIII. contigit depositio dilecti Patris Alebrandi circa diem XVII. Kalend: Maij. Hæc est Indictio XI.

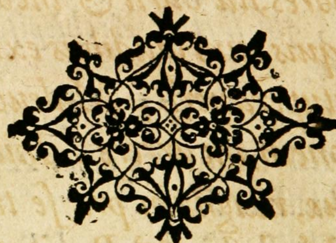
Vale in Christo Pastor amabilis, & tuo gregi nunquam obliuiscende. Transi ad Pascha cœlorum, vbi cum Agno Paschali epuleris in azymis sinceritatis & veritatis. Recipere feliciter in æterna tabernacula, vbi cum Angelis indeficua lætaris beatitudine. Quam diu enim temporali nobiscum vita fruebaris, Pastoralis curæ officia, nobiliter implesti. Vita & doctrina, omnia nobis dulcia. Nunc autem raptus

Epitaphium Alebrandi.

Sap. 4.

es: ne malitia mutaret intellectum tuum. Ideoq; pius Dominus properauit, educere te de medio iniquitatum, vt fructum laborum tuorum pleniter percipies, etiamsi non perfeceris omnia bona, quæ voluisti. Ergo Iustitia tua manet, & memoriale tuum non derelinquetur in sæculum sæculi.

Vide Crantzij Metropolim.

LIBER

ARGVMENTVM LIBRI TERTII.

Vobus sequentibus Libris, Autor, vitam & exitum Adalberti Archiepiscopi, qui Alebrando successit, describit. Atq; statim in ipso limine huius libri tertii, conqueritur de difficultate scribendi eius Historiam, præsertim quum Archiepiscopi mores, ita varii & inconstantes extiterint, vt si quis eum laudibus extulerit, Adulationis; si vituperauerit, Maleuolentiæ facilè posit suspitionem incurrere. Initio enim gubernationis suæ, magnum præ se tulit religiosæ Sedulitatis, Modestiæ & Bonitatis specimen, adeo vt peculiari quodam zelo, visus sit Ecclesiæ suæ honori & incremento studuisse. Pro cuius etiam dignitate & libertate tutanda, magnas gessit simultates, cum Bernardo Duce Saxoniæ & eius filiis ac successoribus. Quorum conatus, vt facilius infringeret, Ecclesiam su-

Vita Adalberti XIII & postremi Archiepiscopi Hamburgensis hisce duobus postremis libris est comprehensa.

Mutatio morum, facta in Adalberto.

am deserens, curiam Imperialem ingressus est; tantumq́ apud Imperatorem obtinuit existimationis, vt ex ipsius consilio, & res pacis decernentur, & profectiones quoq; atq; expeditiones susciperentur bellicæ. Sed accidit hoc ipsi postea, quod est in Prouerbio veteri;

Incidit in Scyllam cupiens vitare Caribdim.

Dum enim foris aulicæ Beneuolentiæ studiis, se aduersus inimicorum vim & potentiam munit; ipsius absentia, ingens capit res Ecclesiastica domi detrimentum; & ipse aulicis iam paulatim assuetus pompis & strepitibus, cœpit indies fieri insolentior, & comitatum quoq; alere multò splendidiorem. Iam is statim, totum se penitus quasi vanitati mancipasse visus, somno atq; somniis, Aleis atq; Ariolis magnopere deditus, officium negligentèr faciebat. Si quid tamen, quod officium concerneret, faceret, id omne Ambitionem & Immoderationem efferati animi incredibilem redolebat. Ea ratione non tantùm suis grauis &

Moderata durant.

ingra-

ingratus, sed & magnatibus quoq; quos prius sibi infensos habuit, inuisus ac odiosus factus est. Horum præcipuus erat Dux Bernardus, cum filiis suis, qui in oppido angustum redegerunt hominem, ita vt præ Iracundia et Impotentia animi, ad mentis inopiam ferme deuenerit. Hæc prima mali labes, & occasio ruinæ Adalberti, de quibus libro proximo et vltimo plura subiicit Autor.

Quis autem interea fuerit status vicinarum Ecclesiarum et Nationum, id breuiter in hunc fere refertur modum. In Dania rerum potiebatur, SVENO ESTRITIVS, qui ductã consanguineam Suecam, admonitus ab Adalberto, eius suasu dimisit. In Anglia, ope liberorum Comitis Goduini, peruenit ad Imperium Rex Edouardus. In Noruagia frater D. Olai, Haraldus, Constantinopoli reuersus dominium obtinuit. Is Crudelitatis atq; Auaritiæ insimulatur, credo quod iugum Ecclesiæ Hamburgensis fortè excutiens, dixerit se nescire

Status rerum sub Adalberto in Dania.

Anglia.

Noruagia.

quis sit, Archiepiscopus aut potens in Noruagia, nisi solus Haraldus. In Suetia Rex Edmundus cognomento senior, Legatos Archiepiscopi repellens, successorem magis pium & deuotum habuit Stenkillum. In Slauia autem Godscalcus et voce & armis, adiutus à Rege Suenone, satagebat Neophytos confirmare, & nondum conuersos, Christo lucrari. Quod dum facere laborat, ipse vnà cum Coniuge filia Canuti Magni Regis Daniæ, gloriosam Martyrii coronam assequitur. Qua de re libro sequente plura.

Suetia.

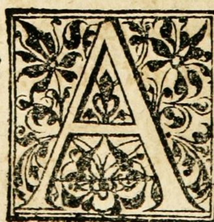
Slauia.

CAPVT PRIMVM.

Adalbertus successit Alebrando, atque ita præfuit, vt partim laudem, partim reprehensionem commeruerit.

Adalbertus XIII. Archiepiscopus Hamburgensis.

Dalbertus Archiepiscopus sedit Annis vndetriginta. Virgam Pastoralem suscepit ab Henrico Imperatore, filio Conradi, qui à Cæsare Augusto, Romanorum Imperacorum XC. erat

in solio; exceptis illis qui simul regnabant cum alteris. Pallium Archiepiscopale, vt decessores sui, per Legatos accepit à supra dicto Papa Benedicto, quem in ordine Romanorum Pontificum, post Apostolos, fuisse CXLVII. reperimus. Ordinatio eius facta est Aquisgrani, præsente cum Principibus & Cæsare, duodecim Episcopis astantibus & manum imponentibus. Cuius benedictionis copiam ipse multotiens, sibi maledicentibus obiecit, subridens ac dicens: sibi non posse ab aliquo maledici, qui à tantis Ecclesiæ Patriarchis, ab initio & simul, tam solenniter benedictus fuerit.

De cuius viri gestis & moribus, cum difficile sit aliquid dignum scribere, ad scribendum ea nos cogit necessitas, quoniam promisimus libelli huius tenorem, O venerabilis Præsul Liemare, vsque ad diem tui Pontificatus extendere. Vnde licet stultè audacterque introierim hoc pelagus, nunc tamen haud imprudenter fecisse videar, si ad littus properabo, in quo littore, accessione vix aliquem portum video imperitiæ meæ: Ita plena sunt omnia scopulis inuidiæ, detrectationumque asperitatibus, vt ea quæ laudaueris, adulatione carent, quæ vero delicta reprehenderis, dicant fieri ex maleuolentia.

Liemarus successor Adalberti.

Difficultas Historiæ Adalberti.

Caput

CAPVT II.

Adalbertus, initio, Bonitatis atq; Sedulitatis magnum præ se fert specimen; sed ad extremum, prauis obtemperans consultoribus deficit.

QVum tamen ille vir memorabilis, omni genere laudum poßit extolli, quod nobilis, quod pulcher, quod sapiens, quod eloquens, quod castus, quod sobrius. Hæc omnia continebat in seipso & alia item bona, quæ extrinsecus homini solent accidere, vt sit diues, vt fœlix, vt gloriam habeat, vt potentiam, omnia sibi abundè fuerunt. Laus Adalberti. *Præterea in legatione Gentium, quod primum est Hamaburgensis Ecclesiæ officium, nemo vnquam tam strenuus potuit inueniri. Item in diuinis Ministerijs sollenitèr obeundis, in honore sedis Apostolicæ, in fidelitate Reipub: in solicitudine suæ Parochiæ, vix potuit habere comparem, aut qui in Pastorali cura vigilantior esset in omnibus; si ita perseuerasset. Nam quum talis fuerit ab initio, circa finem deterior videbatur, ad quem virtutis suæ defectum corruit, vir non bene cautus; tam sua negligentia, quàm cæterorum impellente malitia. De quibus suo loco postea latius dicetur.*

Quoniam verò difficile est omnes viri actus, aut benè, aut plenitèr, aut in ordinem posse definiri à me: præci-

præcipua gestorum eius summatim quæq; delibemus, affectu condolentis ad eam peruenire desiderio + calumniam, qua nobilis & diues Parochia Hamaburg & Bremensis vastata est à Paganis; altera direpta est à Pseudochristianis. Igitur narrationis initium tale faciam: vt statim ex moribus eius poßint omnia cognosci. + Calamitatem.

Miraculo etiam claruisse Adalbertum uideo Lambertum Schafnaburgensem indicasse, qua de re ita subijcit. M L X V. Rex natalem Domini Goslariæ celebrauit, Pascha Vormaciæ. Vbi Archiepiscopus Bremensis inter sacra missarum solennia, dum debitum tantæ festiuitati sermonem faceret, hominem ab infestatione Dæmonis purgauit, fusis pro eo tam suis quàm totius populi, qui præsens erat, precibus. Ea res grandi miraculo cunctis erat, stupentibus scilicet quod uir tàm peßimæ in populo existimationis, qui uitam uirtutum non haberet, signa uirtutum faceret. Sed æmuli eius inuidiosè hoc interpretabantur, non meritis eius, sed præsentium populorum supplicationi ascribendum esse tantæ rei effectum. Miraculum editum putant ab Adalberto.

CAPVT III.

Modestia & Humilitas Adalberti.

ERat nimirum vir genere nobilißimus, honore primo, Haluerstadensis Præpositus, ingenio acri & instructo multarum artium suppellectile. In diuinis & humanis Prudentiæ magnæ, & ad ea quæ auditu vel studio collegit, retinenda & proferenda memoriæ celebris, eloquentiæ singularis. Tum præterea, quod forma corporis erat speciosus, castitatis amator fuit. Largitas eiusmodi, Eruditio Adalberti.

vt petere haberet indignum, tardè aut humilitèr acceperit, promptè verò hilariterq́ sæpe non petentibus largiretur. Humilitas in eo dubia videbatur, quam solis exhibuit seruis DEI pauperibus & peregrinis, adeo vt sæpe antequam cubitum iret, XXX & amplius mendicantibus ipse genu flexo pedes lauaret. Principibus autem sæculi & coëqualibus suis humiliari nullo modo voluit. In quos etiam tali zelo exarsit aliquando, vt hos Luxuriæ, illos Auaritiæ, quosdam Infidelitatis arguens, nulli demum parceret, quem notabilem cognouit.

Adalberti Humilitas.

Itaq́ multis virtutibus in vnum vas congregatis, poterat vir talis esse, diciq́ beatus, nisi vnum vitium obstaret, cuius deformitas omnem decorem Præsulis obnubilaret, hoc erat Cenodoxia, familiaris diuitum vernacula, quæ prudenti viro talem Inuidiam peperit, "vt multi etiam, bona quæ fecit, plurimi dicerent fieri "pro mundana gloria. Sed videant eiusmodi, ne temere "illum iudicent: hoc scientes, quod in rebus ambiguis, "absolutum non debet esse iudicium: vt quo alterum iudicas, teipsum non condemnes.

Adalberti Ambitio.

CAPVT IIII.

Zelus Adalberti pro Ecclesia sibi commissa.

Nobis

NObis autem qui cum eo viximus, quotidianamq́; viri conuersationem inspeximus, notum est, aliqua illum sicut hominem fecisse pro honore sæculi, multa vero pro timore DEI, sicut bonum hominem. Et quamuis largitas eius in cunctos, modum excederet; inueni tamen eam largiendi rationem, quod pro ditanda Ecclesia sua, quosdam studuit obsequijs placare, sicut Reges & eorum consilio proximos; alios autem qui Ecclesiæ suæ aliquo modo nocere videbantur, acerrimò persequutus est odio, sicut Duces nostros, & nonnullos Episcopos.

Adalberti zelus pro sua Ecclesia.

Audiuimus eum sæpeaumero pro lucro Ecclesiæ suæ, se suosq́; parentes deuouisse; adeo, inquit, nemini parcam, nec mihi, nec fratribus, nec pecuniæ, nec ipsi Ecclesiæ, vt Episcopatus meus aliquando liberetur à iugo, vel par cæteris efficiatur. Quæ omnia melius in ipso Historiæ, contextu pandentur; vt videant sapientes, quàm coactè & non temerè, immo probabili ratione, fecerit aliqua, in quibus desipuisse vel insanisse videatur à non intelligentibus.

CAPVT V.

Adalbertus, murum Ciuitatis recens collocatum ab Alebrando destruit, & ad Ecclesiæ ædificationem absoluendam transfert,

ANno ordinationis suæ primo, postquam Pontifex solenniter intronizatus, Ecclesiæ nuptias Bremæ peregit, videns Basilicæ nouiter incœptæ opus immensum, vires quærere maximas, nimis præcipiti vsus consilio, statim murum Ciuitatis à decessoribus orsum, & quasi minus necessarium, destrui fecit, iusitq; lapides in Templo poni. Nam & turris speciosa, quam diximus, VII. Cameris ornatam fuisse, tunc funditus est diruta. Quid loquar de Claustro? quòd lapide polito constructum, pulchritudine sua visus contuentium refecit, & hoc præsul absq; mora præcipit dissipari, quasi illud pulcrius citò facturus. Cogitauit enim, vt ipse nobis de ea re sciscitantibus aperuit, Refertorium; dormitorium, cellarium, & cæteras fratrum officinas, omnia ex lapide, si locus aut ocium suppeditarent. Ad quæ omnia, cum sibi omnia abundè ad manus fore gloriaretur, vt pace fratrum dicam, solam Clericorum & lapidum pernuriam sæpe quærebatur.

Adalberti Temeritas.

Interea feruet opus, surrexit Ecclesiæ murus, cuius formam antè Alebrandus ad instar Coloniensis incœpit; ipse vero ad exemplum Beneuentanæ domus cogitauit perducere. Anno tandem septimo incœpti operis moles, à fronte leuata est, ac principale Sanctuarij Altare dedicatum in honore Sanctæ Mariæ. Nam se-

cundum in Occidentali absida consecrandum Altare disposuit, in amorem Sancti Petri, cuius sub inuocatione legitur antiqua Basilica extructa. Emergentibus itaq; multis Archiepiscopo angustiis, mansit opus imperfectum ad Annum Pontificij XXIIII: Cum & ego indignissimus Ecclesiæ Dei matricularius Bremam veni: Et tunc demum Templi parietes dealbabantur, Occidentalisq; crypta Sancto Andreæ dedicata est.

Autor uenit Bremam.

CAPVT VI.

Aemulatio exorta inter Archiepiscopum & Ducem Bernardum.

ET quoniam magnus Pontifex vidit Ecclesiam & Episcopatum suum, quem decessoris sui Adaldagi Prudentia liberauit, iniqua Ducum potentia iterum vexari, summo nisu conatus est eandem Ecclesiam pristinæ libertati reddere, ita vt nec Dux, nec Comes, nec aliqua Iudicialis persona, quempiam districtum seu potestatem haberet in suo Episcopatu. Quod nisi per odium fieri nequiuit, dum correpti Principes pro nequitia, ad Iram magis accenderentur.

Aemulatio inter Ducem Saxoniæ & Archiepiscopum.

Aiuntq; Bernardum Ducem, cum pro nobilitate ac sapientia suspectum haberet Pontificem, sæpe dixisse, Illum quasi exploratorem positum in has Regiones,

qui infirma terræ, alienigenis & Cæsari esset proditurus. Ideoq; dum ipse aut aliquis filiorum eius aduixerit, Episcopum nunquam bonum diem habiturum in Episcopatu. Quod verbum in pectus Episcopi altius quàm quisquam ratus erat, descendit.

Minæ Ducis in Archiepiscopum.

CAPVT VII.

Archiepiscopus curiam Imperatoris sequitur, vt fauore Imperatoris muniatur aduersus Ducem.

Taq; ex eo tempore Ira & Metu anxius, moliri, parare, atq; ea modo cum animo habere cœpit, quæ Duci & suis profutura non essent. Dissimulato ad tempus animi dolore, quod alia via consilium non inuenit, totus confugit ad auxilium palatij, nec pepersit sibi aut suis, aut ipsi Episcopatui, Cæsarem placando & aulicos, dummodo id efficeret, quo Ecclesia esset libera. Proinde visus est tantos labores in curia tolerasse, tantasq; vbiq; terrarum expeditiones sponte cum suis desudasse, vt infatigabilem eius viri Constantiam miratus Cæsar, ad omnia publicæ rei consilia virum habere maluerit vel primum.

Adalbertus quærit præsidium in aula Imperatoris aduersus Ducem Saxoniæ.

Expeditiones verò quas in Vngriam, Slauoniam, Italiam, vel Franciam cum Cæsare Pontifex egit,

multæ sunt. Quæ cum singulæ magnis Episcopij sumptibus, multisq; familiarum oppressionibus exigerentur, duarum nos tantum facere mentionem cogimur; hoc est Italicæ quæ prima fuit, & Vngaricæ, quæ postrema, eo quod insignes, præ cæteris fuerunt; nobisq; ambæ infeliciter euenerunt. Et de Vngarica quidem dicitur in fine, nunc de Italica videamus.

CAPVT VIII.

Archiepiscopus proficiscitur in Italiam cum Imperatore Henrico.

Henricus Rex domitis vel compositis pannonum seditionibus, Ecclesiastica vt dicitur necessitate Romam tractus est, comitem habens cum cæteris imperij magnatibus, & nostrum Archiepiscopum. Vbi depositos qui pro Apostolica sede certauerant, Benedicto Germano & Syluestro schismaticis, Adalbertus Pontifex in Papam eligi debuit, nisi pro se collegam posuisset Clementem, à quo Rex Henricus coronatus Imperator & Augustus vocatus est.

Profectio Italica Adalberti cum Imperatore Henrico.

Sindigerus is dictus fuit, de quo supra lib. 2.

Quæ hoc loco leni brachio tanguntur, & parcè admodum delibantur, digna sunt quæ paullo planius explicentur, ad detegendum ueras & insignes ueri Romani Antichristi notas. Benedictus IX, quum ob ruditatem & inscitiam meritò cæpisset odio haberi à pop. Rom. primum asciuit sibi collegam Episcopum Sabinensem, qui dictus fuit Syluester III. Deinde quum ne sic quidem placasset uulgus, immo magis irritasset, con-

Notæ Antichristi Romani.

Schisma. stituit se omnino Pontificia dignitate abdicare, & ob id Pontificatum, certam pactus pecuniam, uendidit Archidiacono ad portam latinam, qui nuncupatus est Gregorius VI. Eius rei quum non multo post eum pœniteret, Pontificiam ui rapuit ac conscendit cathedram. Ita tres simul & eodem tempore Pontifices, seditiosa & nefaria planè animorum contentione, de summa rerum in Vrbe digladiare uisi sunt. Horum immanitatem detestari uolens quasi uideri Gratianus Presbyter, singulos tantisper adibat, donec numerata immensa ui auri & argenti, illi titulo Pontificali se abdicarent, ipse tanquam Vrbis conseruator, populi suffragio n eorum locum successerit. Henricus Imperator Romam ueniens, initio

Simonia. hunc ipsum Gratianum, Simoniæ reum, loco amouit; atq; inde conuocata Synodo, tres priores similiter, non ut Simoniacos tantum, sed & ut Homicidas atq; Sanguinarios condemnari fecit, atq; in horum omnium locum, Sindigerum Episcopum Bambergensem reposuit. Is post obitum Imperatoris, statim ueneno sublatus est, à Stephano quodam, successore suo, dicto Clemente II. Hic iniquè & malitiosè parto honore non diu

Romanæ Ecclesiæ Sanctimonia. gauisus, 23 die Pontificatus sui subito è uiuis excessit. Hæc est Sanctæ & Apostolicæ (ut hodie contendunt) Romanæ Ecclesiæ integritas & Sanctimonia.

CAPVT IX.

Archiepiscopus Imperatorem Bremam perducit atq; honorifice excipitur. Donatur ab eo comitatu Frisiæ. Quod ægre ferens Comes Thiadmarus Imperatori paritèr & Archipiscopo molitur insidias.

Imperator Henricus uenit Bremam. POst hæc Imperatorem ab Italia reuertentem, Archiepiscopus noster fertur Bremam vocasse, occasione data, qua Lismonem visere deberet, vel Regem Danorum inuitare ad colloquium; Sed re vera vt fidem exploraret Ducum.

cum. Imperator autem Bremæ apparatu Regio, sicut dignum fuit, receptus, Cortem quæ Balga dicitur fratribus obtulit, Ecclesiæ vero Comitatum Fresiæ concessit, quem ante Godafridus habuit. Cæsar inde Lismonam veniens mox, vt aiunt, per insidias à Thiadmaro Comite circumuentus, Archiepiscopi nostri studio defensus est. Quare idem Comes à Cæsare vocatus in ius, cum se purgare mallet, duello, à satellite suo interfectus est.

Godafridus Comes Frisiæ cæsus duello.

Cuius mortem Dux Germanus & filij eius acerrimè zelantes in Archiepiscopum, ex eo tempore ipsum, & Ecclesiam eius & familiam Ecclesiæ, lætali odio persequuti sunt. Cumq; pax ficta interdum ambas conciliasse partes videretur, nihilominus tamen illi qui Ducem sequebantur antiqui memores odij, quod patres eorum exercuerint in Ecclesiam; nostros impugnare non cessarunt, affligentes omnibus modis. Exurge Domine, iudica causam tuam, memor esto opprobrij seruorum tuorum.

Psal: 73.

CAPUT X.

Archiepiscopus reconciliatus Ducibus, de octo præposituris à se erigendis atq; fundandis constituit.

Etropolitanus autem econtra bonis studijs certans, & beneficijs redimens tempus, quoniam dies mali erant, pacem cum Ducibus fe-

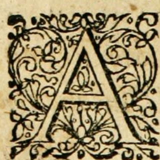
 cit.

cit. Deinde verò solicitudinem gerens Parochiæ, aliquid magnum vel se dignum cogitauit, vt vbiq; nobilitatis suæ monumentum relinqueret. Et primo quidem floccipendens auream decessorum mediocritatem, vetera contempsit, noua molitus omnia, conatibus pugnans, vt Bremam similem cættris efficeret vrbibus, statim ex bonis, quæ ipse adquisiuit, duas fecit præposituras: vnam Sancto Villehado, vbi corpus eius, aut requiescit, aut translatum est: Alteram Sancto Stephano, cuius se famulum multotiens gloriabatur ipse Archiepiscopus. Has duas confinxit à principio, verùm & alias postea fecit, hoc est in Bremis, Tertiam Sancto Paulo, de bonis quæ Hospitali pertinebant Lyasmonæ. Quartam de prædio eiusdem Cortis. Quintam voluit apud Stade fieri. Sextam vero trans Albiam in Sulenberg. Septimam quoq; incœpit in Aspice, qui locus in Mindensi Parochia est; syluestris & montosus. Octaua est Abbatia Gozicana, iuxta Salam fluuium, quæ fundata est à parentibus Archiepiscopi.

Adalbertus Archiepiscopus octo Præposituras nititur constituere.

CAPVT XI.

Multa initiò ab Archiepiscopo benè constituta & inchoata, ante consummationem corruunt.

Lia etiam plurima diuersis locis inchoauit opera, quorum pleraq; defecerunt ipso adhuc viuo, & Reipub. negotijs intento; sicut

cut illa domus lapidea, quæ in Aſpice, ſubito caſu lapſa corruit, ipſo præſente. Cætera verò ex raptu vel negligentia Præpoſitorum diſsipata probantur, in quos comperta fraude, atrocitèr aliquando vltus eſt Archiepiſcopus. Qua in re videri poteſt eorum nequitia, quibus ille plus iuſto fidem habuit, voluntatem præſulis à bono incœpto ſæpe conuerſam.

Opera infauſta Adalberti.

Et res quidem domeſticæ à principio bene ac laudabiliter ab illo viro prouiſæ ſunt. Quæ autem foris pro legatione Gentium acta ſint, conſequens ſermo breuitèr declarabit.

CAPVT XII.

Sueno Rex Daniæ ducta conſanguinea, ab Archiepiſcopo admonitus, eam dimittit.

Metropolitanus ſtatim vt ingreſſus eſt Epiſcopatum, ad Reges Aquilonis pro amicitia Legatos miſit. Epiſtolas quoq; commonitorias ſparſit per omnem Daniam, ſiue Nordmanniam ac Suediam, & vſq; in fines terræ, exhortans Epiſcopos & Preſbyteros in partibus illis degentes, vt Eccleſias Domini noſtri Ieſu Chriſti fidelitèr cuſtodirent, atq; ad conuerſionem Paganorum accederent intrepidi.

Magnus eo tempore ſimul tenebat duo Regna, Danorum videlicet atq; Nordmannorum. Iacobus in

Sueno Rex Daniæ Magnum pepulit ex Dania.

Sueonia adhuc sceptrum habuit; cuius auxilio Suen & Tuph Ducis effultus, Magnum pepulit à Dania, qui denuo bellum instaurans, obijt in nauibus. Suen duo Regna possedit, classemq; parasse dicitur, vt Angliam suo iuri subijceret, verum sanctißimus Eduardus, quum Iusticia Regnum gubernaret, tunc quoq; pacem eligens, victori obtulit tributum, statuens eum, vt suprà dictum est, post se Regni hæredem.

Anglia Regi Suenoni tributaria.

Cum Rex iuuenis Suen tria, pro libito suo, Regna tenuerit, mox succedentibus prosperis, oblitus est cœlestis gregis, & consanguineam à Suedia duxit vxorem. Quod Domino Archiepiscopo valde displicuit, furentemq; Regem mißis ad eum legatis de scelere terribilitèr increpauit. Postremo nisi resipuerit, excommunicationis gladio feriendum esse. Tunc ille conuersus in furorem, minabatur omnem Parochiam Hamburgensem vastare & excindere. Ad quas minas imperterritus noster Archiepiscopus, arguens & obsecrans, perstitit immobilis, donec tandem flexus Tyrannus Danorum per literas Papæ, libellum repudij dedit consobrinæ. Nec tamen Rex Sacerdotum admonitionibus aurem præbuit. Sed mox vt consobrinam à se dimisit, alias itemq; alias vxores & concubinas assumpsit, & suscitauit ei Dominus inimicos in circuitu multos, sicut Salomoni fecit proprios seruos.

Sueno Estrithius Rex Daniæ repudiat consanguineam.

Diuer-

Diuersa est narratio Autoris nostri hoc loco, ab Historicis alijs. Ad mortem Magni Regis Noruegiæ quod attinet, solum hoc annotabimus, referre quosdam cum mare nauigantem obiisse, alios eum in Cimbria Chersoneso placide expirasse, alios autem, quorum è numero est noster Saxo lib. 10, eum deturbatum, per occursum leporis, equo atq; trunco præacuto adactum, extinctum esse.

Variæ sententiæ de obitu Magni Regis Suetiæ.

Ascribemus huc quoq; Epitaphium Suenonis Estritij, quod ad tumulum eius exaratum reperimus Roskildiæ in æde Trinitatis, in hunc modum.

Epitaphium Suenonis Magni.

SVENO MAGNVS REX DANIAE, ANGLIAE ET NORVAGIAE.

Regum Sueno decus, magno quo Dania Rege
Floruit & sceptris imperiosa fuit.
Non uirtute minor Sueno, quàm nomine Magnus,
Nam dici poterat Magnus utroq; modo.
Hunc soror illustris Regis præclara Canuti,
Estridis genuit prole beata parens.
Anglos Marte premens, Noruagica Regna subegit,
Fit tria sceptra tenens unica Dana manus.
Res miranda nimis, quem uix tria Regna ualebant ״
Imperio capere, iam petra parua capit. ״
Et quia stare diu nequeat terrena potestas, ״
Terrarum Reges quærite regna DEI. ״

CAPVT XIII.

Haraldus D. Olai frater, Constantinopoli reuersus, Noruagiam eripit Suenoni Regi Daniæ.

Haraldus quidem frater Olaph Regis & Martyris, viuente adhuc Germano, patriam egressus, Constantinopolim exul abijt. Vbi miles Imperatoris effectus, multa præ-

Haraldus D. Olai frater Rex Noruagiæ.

lia mari, contra Saracenos & Schytas gessit, Fortitudine clarus, & diuitijs auctus vehementèr. Is verò defuncto fratre, cum in Patriam reuocatus esset, Suen consanguineum regnantem repperit. Cuius, vt dicitur, manibus se tradens, Sacramentum fidelitatis exhibuit victori, & patrium Regnum pro Ducatu accepit in beneficium. Sed mox vt ad suos venit, & Nordmannos sibi fideles esse persensit, facile ad rebellandum persuasus, omnia Danorum maritima ferro vastauit & igne. Et tunc Arbusiæ Ecclesia incensa ac Slasuig deprædata est. Suen Rex terga vertit. Inter Haraldum & Suen prælium fuit, omnibus diebus vitæ eorum.

Haraldus à Græcia regressus, filiam Regis de Rußia Gerzleph uxorem accepit. Alteram tulit Andreas Rex Vngarorum, de qua genitus est Salomon. Tertiam duxit Rex Francorum Henricus, quæ peperit ei Philippum.

Filiæ Regis Rutenorum nubunt magnis Regibus.

Ingratitudo Haraldi in Suenonem.

Haraldus iste Rex Noruagiæ, potitus Regno, beneficio Suenonis, malam ipsi rettulit gratiam. Nam contractis statim copiis, classem 60. nauium adornauit, atq; mare Balticum ingressus, ciuitates maritimas depopulatus est. Maximas clades acceperunt Arbusia & Slesuiga, quemadmodum & Autor noster commemorat. Postea aperto Marte, cum Suenone Estritio congressus, graui atq; cruenta pugna, extitit superior. Tandem pace facta, Haraldus ut erat animo prauo, irrequicto & ambitioso, in Angliam se contulit, ubi cæsus, propria amisit, dum aliena appeteret.

Haraldus cognomento durus.

Pugna inter Suenonem & Haraldum.

CAPVT XIIII.

Filij Goduini Angliam inuadunt, & Eduardum Regem constituunt.

Simul

Simul eo tempore separabant se Angli à Regno Danorum, filijs Goduini rebellionis Autoribus, quos amitæ Regis Danorum filios esse diximus, & quorum sororem Eduard Rex duxit vxorem. Hi, namq; facta conspiratione, fratres Suen Regis, qui in Anglia Duces erant, alterum Biorn statim obtruncant: alterum Esbern cum suis omnibus eiecerunt à Patria, & tenuerunt Angliam in ditione sua, Eduardo tamen, vita & inani Regis nomine contento.

Sicut enim prius diximus, Chnut Rex Danorum, sororem suam, quæ à Richardo Comite repudiata est, dedit Vlff Duci suo. Ex qua nati sunt Biorn Dux & Suen Rex. Vlff Dux sororem suam Goduino Duci Anglorum copulauit, ex qua nati sunt Suen, Toste & Harald; & iste Gythe, quam Rex Eduard in Coniugem habuit. Deinde Suen filius Goduini, occidit Biorn filium anunculi sui. Haraldus autem, quum esset uir fortissimus, Griphum Hiberniæ Regem decollauit, Suen Regem Danorum ab Anglia pepulit, ipsumq; cognatum & dominum suum Eduardum pro nihilo habuit. Sequitur uindicta Dei & plaga Nordmannorum & excidium Angliæ.

Mutationes in Anglia ante translationem Imperij ad Normannicum sanguinem.

Griphus Rex Hiberniæ.

Genealogia posterorum Regis Canuti in Anglia.

Sueno Estritius, nepos Canuti Magni ex sorore quam locauit Vlfoni, mortuo Canuto Consobrino, quum Daniam sibi ab obitu Magni uindicare anniteretur, Angliam amittit. Angli enim pertæsi tyrannidis, quam in eos exercuerat Canutus (qui ob id cognomento durus appellatus fuit) præsidium Suenonis somno uinoq; sepultum, funditus deleuerunt, atq; in Reg num deciuerunt filium Ethelredi Alfredum, quem etsi ueneno è medio sustulit Comes Goduinus, nihilominus alter Ethelredi filius Regiam occupauit dignitatem. Eo breui post defuncto, Regnum obtinuit Haraldus filius Goduini, qui ob repudiatam filiam Guilielmi Ducis Normanniæ, ab eo ingenti prælio uictus & cæsus est, pridie Idus Octobris Anno Domini 1066.

Angli deficiunt à Danis.

Caput

CAPUT XV.

Emund cognomento senior, Rex Suetiæ, Archiepiscopum Acephalum recipit, & Legatos Ecclesiæ Bremensis reijcit.

Emund cognomento senior, Rex Suetiæ, alienus à fide christiana.

CUm hæc ibi gesta essent, Christianissimus Rex Sueonum Iacobus, migrauit à sæculo, & successit ei frater eius Emund pessimus. Nam iste à Concubina Olaph natus erat, & cum baptizatus esset, non multum de nostra Religione curauit, habuitq; secum quendam Episcopum nomine Osmund Acephalum, quem dudum Sigafridus Nordmannorum Episcopus, Bremæ Scholis docendum commendauit. Verum is postea beneficiorum oblitus, pro ordinatione Romam accessit, indeq; repulsus, per multa loca circumiuit erroneus & sic demum meruit ordinari à quodam Poloniæ Archiepiscopo. Tunc veniens in Suediam, iactauit se à Papa consecratum ad illas partes Archiepiscopum. Sed cum noster Archiepiscopus Legatos suos ad Gamulam Regem dirigeret, inuenerunt ibi eundem gyrouagum Osmund Archiepiscopali more crucem præ se ferentem. Audierunt etiam quod Barbaros adhuc neophytas, non sana fidei nostræ doctrina corruperit. Quorum ille præsentia territus, solitis populum Regemq; dolis impulit, vt Legati repellerentur, quasi non habentes sigillum Apostolici, ille quidem

Osmundus Episcopus Suetiæ Acephalus.

dem ibant gaudentes à conspectu concilij, quoniam digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliam pati. Erant autem Legati, fratres Bremensis Ecclesiæ, quorum potißimus fuit Adaluardus senior, olim nostri Claustri Decanus, verum tunc Sueonum genti ordinatus Episcopus. De cuius viri virtutibus multa possent dici; nisi properaremus ad alia.

Adaluardus Sueonum destinatus Episcopus.

CAPVT XVI.

Legati Ecclesiæ Bremensis à Rege Suetiæ repulsi, à Giutha Regina Daniæ recipiuntur & fouentur.

LEgatos igitur à Sueonibus tali modo repulsos, fertur quidam, nepos an priuignus Regis, ignoro, persequutus esse cum lacrymis, suppliciter se commendans orationibus eorum. Nomen ei Stenkeil, is solus misericordia motus super fratres obtulit eis munera, transmisitq; eos per montana Suedorum saluos, vsq; ad sanctißimam Gunild vel Giuthe Reginam, quæ à Rege Danorum pro consanguinitate separata in prædijs suis, trans Daniam commorata est, hospilitati, eleemosynisq; vacans, & cæteris operibus Sanctitatis insistens. Ea Legatos cum ingenti honore, quasi à DEO missos, recipiens, magna per eos xenia misit Archiepiscopo.

Alia erat Gunild, relicta Anundi, alia Gythe, quam Thora interfecit.

Stenkil Rex Suetiæ fauet Relligioni Christianæ.

Giutha repudiata à Suenone pietati uacat.

De hac Giutha in hunc modum loquitur Saxo Grammaticus lib. XI. Giutha paternos penates repetens, susceptis uiduitatis insignibus, cum summa morum synceritate consenuit, castitatemq; uotis professa, uirilis Concubitus experientiam abdicauit. Sed nec inerti otio effluere passa, quotidiana consuetudine exquisita sacrariorum ornamenta fingebat, inq; eandem operam continuam ancillularum curam cogebat. Inter quæ clamidem Sacerdotalem subtilibus sigillis excultam, prætiosæq; materiæ impensa ac mirifici operis arte elaboratam Roskildensi sacrario doni nomine largita est &c. Ascribam propter uarietatem narrationum, uerba antiqui Scholiastæ, qui in hunc Autorem commentatus est. Laborauit, inquit, clarißimus Rex Danorum sola mulierum incontinentia. Nec tamen illi malo defuit ultio. Quia una ex Concubinis Thore, legitimam Giuthe ueneno extinxit. Quumq; Rex Suen, filium Thore, Magnum uocabulo, Romam transmitteret, infelix puer in uia defunctus est, &c.

Diuersæ narrationes de obitu Giuthæ.

CAPVT XVII.

Suetia ob repulsum legitimum Episcopum varijs cladibus attrita, tandem sub Rege Stenkillo Adaluardum reuocat, & cum gaudio excipit.

INterea Sueones qui Episcopum suum repulerunt, diuina vltio sequuta est. Et primo quidem filius Regis nomine Amund, à patre missus ad dilatandum Imperium, cum in patriam fœminarum peruenisset, quas nos Amazones esse dicimus: veneno quod illic fontibus immiscuerunt, tam ipse, quàm exercitus eius perierunt.

Amazones.

Deinde cum alijs cladibus, tanta siccitas & frugum sterilitas Sueones afflixit, vt mißis ad Archiepiscopum

scopum

scopum legatis, Episcopum suum reposcerent, cum satisfactione fidem gentis pollicentes. Gauisus igitur Pontifex petenti gregi, Adaluardum dedit Pastorem. Qui perueniens in Sueoniam, tanta omnium alacritate suscipi meruit, vt gentem Virnilanorum integram Christo lucratus, etiam miracula virtutum, in populo fecisse dicatur.

Adaluardus redit in Sueciam.

Eodem tempore mortuus est Rex Sueonum Emund, post quem leuatur in Regnum Steinkell, de quo supra diximus. Qui fidelis erat Domino Iesu Christo, & de Religione eius testimonium perhibebant omnes fratres nostri, qui eas partes adierant.

Emund Rex Sueciæ moritur.

Hæc de Sueonibus suo tempore gesta, Dominus Adalbertus Archiepiscopus amplifico sermone, vt solebat omnia, describens, qua monitus est, vt Euangelizandi gratia pergere non tardaret, curauit annectere.

CAPVT XVIII.

Crudelitas & Impietas Haraldi Regis Noruagorum.

IN Noruegia quoq; res magnæ gestæ sunt illo tempore, quo Rex Haraldus crudelitate sua omnes tyrannorum excessit furores. Multæ Ecclesiæ per illum vnum dirutæ, multi Christiani per eum necati sunt per supplicia. Erat autem vir potens & clarus victorijs, qui prius in Græ-

Haraldi Regis Noruagiæ crudelitas.

Haraldus uixit in Græcia & Scythia.

cia & in Scythiæ regionibus, multa contra Barbaros prælia confecit.

Postquam verò in Patriam venit, nunquam quietus fuit à bellis, fulmen Septentrionis, fatale malum omnibus Danorum Insulis. Ille vir omnes Slauorum maritimas regiones deprædauit. Ille Orchades Insulas suæ ditioni subiecit. Ille cruentum Imperium vsq; ad Island extendit. Itaq; multis imperans nationibus, propter Auaritiam & Crudelitatem suam, omnibus erat inuisus. Seruiebat etiam maleficis artibus, non attendens miser, quod Sanctißimus Germanus eius talia monstra eradicauit à Regno, pro amplectenda norma Christianitatis, certans vsq; ad sanguinem. Cuius egregia merita testantur hæc miracula, quæ quotidiè fiunt ad sepulchrum Regis in Ciuitate Throndemis.

Orchades adiectæ Imperio Noruagico.

Nidrosia seu Trondemis Metropolis Noruagiæ.

Copiose descripta est huius Haraldi uita in Chronicis Noruagicis. Noruagi eum cognominarunt Haraldum Haardraade, his ipsis de causis à nostro Autore iam commemoratis. Meminit eius etiam Saxo lib. II. statim in initio.

CAPVT XIX.

Haraldus Rex Noruagiæ contemnit Archiepiscopum Bremensem.

Idebat hæc ille derelictus à DEO, nihilq; compunctus, oblationes quoq; ac Thesauros, qui summa fidelium deuotione collati sunt ad tumulum fratris, ipse Haraldus vnca

manu

manu corradens militibus dispersit. Pro quibus caussis Archiepiscopus zelo DEI tactus, Legatos suos direxit ad eundem Regem, tyrannicas præsumptiones eius literis increpans, specialitèr verò admonens de oblationibus, quas non liceret in vsum cedere laicorum, & de Episcopis suis, quos in Callia vel in Anglia contra fas ordinari fecit, se contempto, per quem, auctoritate sedis Apostolicæ, deberent iustè ordinari. Ad hæc mandata commotus ad iram Tyrannus, Legatos Pontificis spretos abire præcepit, clamitans se nescire quis sit Archiepiscopus, aut potens in Noruegia, nisi solus Haraldus. Et alia plurima deinde fecit & dixit, quæ superbiæ eius proximam intendebant ruinam. Nam & Papa Alexander confestim missis ad eundem Regem literis, præcipit vt tam ipse quàm sui Episcopi, vicario sedis Apostolicæ, dignam exhiberent subiectionis reuerentiam.

Contentio Archiepiscopi cum Haraldo.

Haraldi contumacia in Archiepiscopum.

Exemplum litterarum Pontificis Romani ad Regem Noruagiæ Haraldum, in Scholijs antiquis, extat huiusmodi.

Alexander Episcopus, seruus seruorum Dei, Haraldo Regi Nordmannorum, salutem & Apostolicam benedictionem. Quia adhuc rudes in fide existitis, & in Ecclesiastica disciplina quodammodo claudicatis, oportet nos, cui totius Ecclesiæ commissum est regimen, diuinis admonitionibus uos frequentius uisitare. Et quia ob longarum difficultatem uiarum, per nos hoc agere minimè ualemus, sciatis nos Adalberto Archiepiscopo Hamaburgensi, Vicario nostro, hæc omnia firmiter commisisse. Prædictus itaq; uenerabilis Archiepiscopus, Legatus noster suis nobis conquestus est Epistolis, quod Episcopi nostræ Prouintiæ aut non sunt con-

Alexander Papa dat litteras ad Haraldum Regem Noruagiæ.

consecrati aut data pecunia contra Romana Priuilegia, quæ suæ Ecclesiæ sibiq; data sunt, in Anglia uel in Gallia pessime sunt ordinati. Vnde ex autoritate Apostolorum Petri & Pauli, nos admonemus, ut sicut Apostolicæ sedi subiectionis reuerentiam debetis exhibere, ita uenerabili Archiepiscopo Vicario nostro, & uice nostra fungenti, uos uestriq; Episcopi impendatis, &c.

CAPVT XX.

Archiepiscopus mediante Imperatore, reconciliatur Suenoni Regi Daniæ.

His apud Nordmanniam gestis, magnopere studuit Archiepiscopus, vt Regi Danorum conciliaretur, quem prius offensum habuit, in repudio Consobrinæ. Sciuit enim si talem virum ad se colligeret, leuiorem sibi ad cætera, quæ in animo gesit, introitum fore. Mox igitur mediante gratia largitatis, quam in omnes habuit, venit in Slasuig, vbi facile notus & reconciliatus superbo Regi, muneribus atq; conuiuijs certauit, Archiepiscopalem potentiam Regalibus anteferre diuitijs. Deniq; sicut mos est inter Barbaros, ad confirmandum pactum fœderis, opulentum conuiuium habetur vicissim per octo dies. De multis rebus Ecclesiasticis ibi disponitur, de pace Christianorum, de conuersione Paganorum ibi consulitur. Ita Pontifex cum gaudio domum reuersus, persuasit Cæsari, vt euocatus Rex Danorum in Saxoniam, vterq; alteri perpetuam iuraret amicitiam. Cuius fœderis beneficio, multum lucri suscepit nostra Ecclesia.

Archiepiscopus reconciliatur Regi Suenoni.

Probè functus suo officio Archiepiscopus.

Fœdus inter Imperatorem & Regem Daniæ.

ſia. Et legatio borealium nationum, cooperante Suen Rege, proſperis ſemper aucta eſt incrementis.

Haraldus Rex ab illo die direxit Epiſcopos ſuos in Galliam, multos etiam venientes ab Anglia ſuſcepit. Quorum vnus fuit Aſgoth, quem redeuntem ab Vrbe Apoſtolorum comprehendi iuſſit Archiepiſcopus, acceptoq; fidelitatis Sacramento, dimiſit abire donatum.

Rex Noruagiæ accerſit Epiſcopos ex Gallia & Anglia.

Danicæ noſtræ Hiſtoriæ, meminerunt ita exaſperatum Regem Suenonem in Archiepiſcopum Hamburgenſem, quod maritimi periculi metu Pontificium tranſtulerit ad Bremenſes ab Hamburgenſibus. Sed Rex per Vilhelmum Epiſcopum Roſkildenſem placatus, & ad mentem meliorem reductus, Giutham quidem à ſe remouit, ſed imperioſam Archiepiſcopi habuit, dum uixit, exoſam Audaciam.

Tranſlationis Archiepiſcopatus Hamburgenſis cauſſa.

CAPVT XXI.

Commendatio Godeſchalci Ducis Slauiæ, cogentis Slauos vicinos ad fidem Chriſti.

TRans Albiam verò in Slauonia res noſtræ, adhuc magna gerebantur proſperitate, Godeſchalcus enim, de quo ſupra dictum eſt, vir prudentia & fortitudine prædicandus, accepta in vxorem filia Regis Danorum, Slauos ita perdomuit, vt eum quaſi Regem timerent, tributa offerentes, & pacem cum ſubiectione petentes. Qua temporis occaſione noſtra Hamburg pacem habuit, & Slauonia Sacerdotibus Eccleſijsq; plena fuit.

Syritha filia Regis Daniæ Suenonis nuptui data Duci Slauiæ Godſcalco.

Godescalcus Dux Slauiæ, strenuus Religionis Christi propagator.

Godeschalcus igitur vir religiosus ac timens Deum, Archiepiscopo etiam familiaris, Hamburg vt Matrem colebat, ad quam soluendorum causa votorum solitus erat frequenter venire. In Slauonia vlteriori nemo vnquam surrexit potentior, & tam feruidus Christianæ Religionis propagator. Etenim si vita ei longior concederetur, omnes Paganos ad Christianitatem cogere disposuit, cum fere tertiam partem conuerteret eorum, qui prius sub Auo eius Mistiuoi relapsi sunt ad Paganitatem.

CAPVT XXII.

Slauia latè recipit fidem Christianam. Ipse Dux Godschalcus interpres Concionatorum peregrè venientium, frequentes habet publicè ad Slauiæ populum Conciones.

Successus uerbi Dei in Slauia.

IGitur omnes populi Slauorum, qui ad Hamburgensem respiciunt Diœcesim, sub illo Principe Christianam fidem coluerant deuotè, hoc est, Vaigri & Obotriti, vel Keregi & Polabingi. Item Linoges, Varnabi, Chizini & Circipani, vsq; ad Peanum fluuium, quem nostræ Priuilegia Ecclesiæ vocant Penem. Prouinciæ iam plenæ erant Ecclesijs, Ecclesiæ autem Sacerdotibus: Sacerdotes verò liberè agebant in his, quæ ad DEVM pertinent. Quorum Mediastinus Princeps Gothescalcus dicitur

dicitur tanto Religionis arsisse studio, vt oblitus ordinis sui, frequentèr in Ecclesia sermonem exhortationis ad populum fecerit; ea quæ mysticè ab Episcopis dicebantur vel Sacerdotibus, ipse cupiens Slauonicis verbis reddere planiora. Godescalcus concionatur ad populum.

Infinitus erat numerus eorum, qui quotidiè conuertebantur, adeo vt pro Sacerdotibus in totas mitteretur Prouincias. Tunc enim per singulas vrbes Cœnobia fiebant sanctorum virorum Canonicè viuentium, Item Monachorum atq; Sanctimonialium, sicut testantur hi, qui in Lybichi, Aldinburg, Leontio, Razisburg, & in alijs ciuitatibus, singulas viderunt. In Magnopoli verò, quæ est ciuitas Obotritorum, tres fuisse congregationes, Deo seruientium referuntur. Ecclesiæ & Cœnobia paßim in Slauonia erecta

CAPVT XXIII.

Archiepiscopus cohortatur Regem Daniæ & Ducem Slauiæ, ad propagandum Religionem Christianam.

GRatulabatur Archiepiscopus de nouella plantatione Ecclesiarum: misitq; de suis Episcopis & Presbyteris, viros ad Principem sapientes, qui rudes in Christianitate populos confortarent. Ordinauit autem in Aldinburg defuncto Abelino, Monachum Etzonem. Iohannem Presbyteri ordinati in Slauoniam.

 Scotum

Duo fratres Bohemi, Martyres in Slauia.

Fama est eo tempore duos fratres à Bohemiæ saltibus in ciuitatem Rethre uenisse. Vbi dum uerbum Dei publicè annunciarent, concilio Paganorum, sicut ipsi desiderauerant diuersis primo suppliciis examinati, ad ultimum pro Christo decollati sunt. Quorum nomina hominibus incognita, ut ueraciter credimus, in cœlo scripta sunt.

Scotum instituit in Magnopolim. In Razisburg esse disposuit Aristonem quendam, ab Ierosolymis venientem, & alios alibi. Præterea cum ipse veniret in Hamburg, eundem Gotescalchum Principem inuitauit, ad Colloquium, magnopere illum exhortans, vt incœptum pro Christo laborem constantèr in finem perducat, victoriam illi pollicens affuturam in omnibus. Postremo si quid patiatur aduersitatis pro nomine Christi, beatum fore. Multa illi de conuersione Paganorum, in cœlo reposita præmia, multas coronas de singulorum salute venturas.

Eisdem verbis & ad idem studium hortabatur Metropolitanus Regem Danorum, qui ad eum iuxta Egdorem fluuium consistentem multotiens venit, omnia quæ de scripturis ab illo proferebantur subtilitèr, notans, retinensq; memoritèr. Excepto quod de gula & mulieribus, quæ vitia naturalia sunt illis gentibus, persuaderi non potuit. Ad cœtera omnia Pontifici Rex fuit obediens & morigerus.

Adalbertus dehortatur Regem ab ijs uiciis, quibus ipse fuit obnoxius.

Caput

CAPVT XXIIII.

Quatuor præcipui Vinulorum populi, Chizini; Circipani; Rheteri & Tholozantes. Circipani sæpe triumpharunt de reliquis tribus, sed tandem victi. Accersitis enim Rege Daniæ & Duce Saxoniæ atque Godscalco, in auxilium, eorum ope reliqui victoriam de Circipanis reportarunt.

PEr idem tempus in Slauonia res maximæ gestæ sunt, quæ posteris ad gloriam DEI non sunt reticendæ, quoniam Deus vltionem liberi egit, reddens retributionem superbis. Igitur cum multi sint Vinulorum populi, fortitudine celebres, soli quatuor sunt, qui ab illis Vilzi, à nobis dicuntur Leuticij, inter quos de nobilitate potentiaque contenditur. Hi sunt scilicet Chizini & Circipani, qui habitant citra Penim fluuium: Tholosantes & Retheri, quia vltra Penim degunt. Quumque lis perueniret ad bellum, Tholosantes & Retheri, quamuis auxilio Chizinos haberent, nihilominus victi sunt à Circipanis. Iterum restauratum est prælium & contriti sunt Retheri. Tentatum est tertio, & Circipani victores abierunt.

Quatuor præcipui Vinulorum populi. 1 Circipani. 2 Chizini. 3 Tholozantes. 4 Rheteri.

Tunc illi qui victi sunt, Principem Godeschalcum, Ducemque Bernardum, & Regem Danorum, accitos in auxilium super hostes duxerunt, ingentemque

Circipani victi à Regibus Daniæ & Slauiæ.

trium Regum exercitum suis nutrierunt stipendijs, per VII Hebdomadas, Circipanis repugnantibus viriliter. Multa milia Paganorum hinc inde prostrati sunt: plures abducti in captiuitatem. Tandem Circipani XV talenta Regibus offerentes pacem adepti sunt. Nostri cum triumpho redierunt; de Christianitate nullus sermo: Victores tantum prædæ intenti. Hæc est virtus Circipanorum, qui pertinent ad Hamburgensem Episcopum. Quidam nobilis homo de Nordalbingis, narrauit mihi hæc & alia, veracitèr ita gesta esse.

Helmoldus dissentit ab hoc nostro Autore.

Operæ precium est, hæc quæ hoc loco commemorata sunt, conferre cum ijs quæ sunt apud Helmoldum cap. 21. De hac eadem Tholenzorum pugna, ubi nonnihil eius narratio discrepat ab his quæ hoc loco recitata sunt.

CAPUT XXV.

Quærela Suenonis Regis Daniæ, de Saxonum Auaritia; cuius de caussa posthabent propagationem Religionis Christianæ.

Auaritia Saxonum.

Suenonis egregia Oratio.

Audiui etiam cum veracissimus Rex Danorum, sermocinando eadem replicaret, populos Slauorum iam dudum procul dubio facile conuerti ad Christianitatem, nisi obstitisset Auaritia Saxonum: Quibus, inquit, mens pronior est ad pensiones vectigalium, quàm ad conuersionem Gentilium. Nec attendunt miseri, quam magnum periculum suæ cupiditatis luant, qui Christianitatem in

" Slauo-

Slauonia primò per Auaritiam turbabant: Deinde per Crudelitatem subiectos ad rebellandum coëgerunt, & nunc salutem eorum, qui vellent credere, pecuniam solam exigendo, contemnunt. Ergo iusto DEI iudicio videmus eos praeualere super nos, qui permissu Dei ad hoc indurati sunt, vt per illos nostra flagelletur iniquitas. Nam reuera sicut peccantes superari videmus ab hostibus: ita conuersi victores hostium erimus, à quibus si tantùm fidem posceremus, & illi iam salui essent, & nos certè essemus in pace.

CAPVT XXVI.

Bremæ nomen celebre redditur nomine Archiepiscopi Adalberti.

HÆc dum forinsecus in legatione Gentium, Ecclesiæ nostræ ministerio gererentur, Dominus Metropolitanus Adalbertus, adhuc bonis intentus studijs vigilantèr & magnopere prouidit, ne sua quapiam negligentia Pastorale officium minus habere videretur, in ea scilicet, qua gloriatur Apostolus, solicitudine omnium Ecclesiarum. Itaq; domi, forisq; clarus, talitèr se gessit, vt par diuitum, maiorq; magnatum, nihilominus Pater Orphanorum, iudexq; viduarum esse certaret. Talem curam habens omnium, vt necessitatibus etiam inimicorum, solertissimus prouisor adesset.

Adalberti diligentia.

 Cumq;

Cumq; terrenis grauatus negotijs, ad spiritualia mox languescere cogeretur, in sola Gentium Legatione permansit integer officij, & sine querela, qualem & tempora & mores hominum mallent habere. Ita affabilis, ita largus, ita hospitalis, ita cupidus diuinæ pariter ac humanæ gloriæ, vt paruula Brema ex illius virtute, instar Romæ diuulgata, ab omnibus terrarum partibus deuotè peteretur, maximè ab Aquilonaribus populis. Inter quos extremi venerant Islani, Gronlani & Orchadum Legati, petentes vt illuc prædicatores dirigeret, quod & fecit.

Brema fit celebris nomine Adalberti.

Islandi Gronlandi Orchades accipiunt suos Episcopos.

In diebus illis Danorum Episcopus migrauit è sæculo, cuius Diocœsim Rex Suen in quatuor Episcopatus distribuens, præsentante suam autoritatem Metropolitano, singulis suos intronizauit Episcopos. Tunc Pontifex in Suediam & Noruagiam & in Insulas maris ad messem dominicam operarios misit, de quorum ordinatione singulorũ abundantius in fine dicetur.

CAPVT XXVII.

Archiepiscopus munimentum in vicinia Hamburgæ, aduersus incursus Paganorum, erigit.

TOtius itaq; Parochiæ suæ diligentißimam adhibens prouisionem, Metropolim Hamburg in principio lætitiæ posuit Archiepiscopus, fœcundißimam matrem illam apellans, omniq; deuotionis officio venerandam. Protestatus

est

est ei tantò maiorem offerri debere consolationem, quanto maiori plaga & propioribus insidijs & diuturniori Paganorum infestatione cribraretur. Ergo accepta pace temporum, dum sæpe meditatus est, Hamburgensem munire, simulq; ornare Parochiam, quoddam vtile opus inchoauit, contra incursus Barbaricos, in quo & populis & Ecclesiæ Nordalbingorū perenne haberent præsidium. Itaq; cum Prouincia Sturmariorum, in qua Hamburg sita est, tota in planiciem campi descendat, ex parte qua Slauos attingit, neq; mons neq; flumen est in medio, quod incolis munimentū præstet, absq; syluis passim occurrentibus, quarum latebris protecti hostes, incertis aliquando excursibus repentini superueniunt, nostrosq; securius, & nil minus cogitantes vel perimunt, vel quod grauius eis est, captiuos abducunt. Solus mons in ea regione prominet, iuxta Albiam, longo in Occasum dorso protentus, quem incolæ Solonberg vocant. Eum Pontifex oportunum arbitrans, in quo firmaretur castellum, quod genti præsidio foret, statim syluam, quæ montis verticem obtexit, excindi, mundariq; locum præcepit. Itaq; multis impensis, multoq; sudore hominum, voti compos effectus, montem asperum, fecit habitabilem. Vbi Præposituram constituens, disposuit congregationem facere DEO seruientium, quæ mox conuersa est in turmam latronum. Ex illo enim castro nostri quidam populares in circuitu, quos ad tuendum positi sunt, depræ-

Hamburgensis Parochia munita.

Hamburga sita est in Prouincia Sturmariorum.

Solonberg mons prope Hamburgam.

Castrum latronum prope Hamburgam euersum.

deprædari & persequi coeperunt. Ideoq; locus ille postea tumultu comprouincialium destructus est: populus verò Nordalbingorum excomunicatus. Compertum est nobis in gratiam Ducis hoc factum, qui more solito, felicibus Ecclesiæ actibus inuidebat.

CAPVT XXVIII.

Dux Saxoniæ, relicta Hamburga nouum extruit & inhabitat Castellum.

Alstra fluuius prope Hamburgam.

Vetus & nouum oppidum Hamburgæ.

NAm & Dux eo tempore relicto veteri Castello Hamburg, nouum quoddam præsidium sibi, suisq; fundauit infra Albiam flumen, & riuum qui Alstra vocatur. Ita nimirum cordibus vel mansionibus ad inuicem diuisis, Dux nouum, Archiepiscopus coluit vetus oppidum. Diligebat sanè Pontifex eum locum sicut prædecessores sui, eò quod Metropolis sedes fuerit omnium Septentrionalium nationum, & caput suæ Parochiæ. Ideoq; dum pax adhuc fuit trans Albiam, omnes ferè solennitates Paschæ ac Pentecostes, itemq; Dei Matris, ibi celebrare voluit, collecto ex singulis congregationibus maximo Cleri numero, præcipue his, qui vocalitate sua populos mulcere poterant.

Qua occasione Dux Bernardus ædificarit in urbe Hamburgensi, supra lib. 2. indicatum est. Nunc qua de caußa denuo Vrbe excesserit, refertur. Præbent uerò hæc admirandi occasionem, quo pacto Hamburga, à tam paruis & difficilibus initijs educta, & quasi difficulter eluctata, in tantam

tantam

tantam moderni seculi excreuerit potentiam pariter & populi frequentiam. Nam, ut recentia taceam, reperio eam spacio tantum Annorum quadringentorum, plusquam decies flamma pariter & ferro à uicinis grauissime afflictam. Statim enim Anno Domini 810, quum uix primum excoli cœpta est, a Slauis penitus excisa est. Post hanc cladem denuo restaurata, & Ecclesia adaucta, iterum à Nordmannis uastata est. Hanc uastationem, tertium paullo post excepit excidium, quod Dani non Vrbi tantum, sed & uniuersæ intulerunt Saxoniæ, cæso Brunone, Duce eius primario. Nec diu post restauratam Vrbem, quieuere Dani, quin ascitis Slauis, eam denuo atq; uniuersam Holsatiam pristino subdiderint iuri. Respirauit postea aliquantisper Hamburga, usq; ad Annum Salutis 1000, quo grauiter Mistevone Duce à Slauis attrita est. Illi demum post Annos sexaginta sex reuersi, Blussone Duce, cladem Vrbis iterarunt. Quod itidem æmulatus Rugianorum Princeps Crito, grauissima suscepta in Christianos persecutione, bis urbem depopulatus est. Henricus Leo similiter, in absentia, ut ferunt, Adolphi Comitis, eam diripuit & ui occupauit. Dani quoq;, ueteris memores in eam iuris, Anno Domini 1200 temporibus Canuti Regis, urbem pariter & uicinam Prouintiam Holsatiæ & Vagriæ sibi subiecerunt. Et quum eodem ipso Anno datam non seruaret fidem Adolphus, ea quoq; deficiens iterum subacta est à Duce Valdemaro fratre Regis Canuti. Huic succedens in Regno Valdemarus, denuo eam Ottoni Imperatori eripuit, & sibi fecit subiugem.

Hamburga quotiens olim deuastata.

Lib. 1. cap. 21.

Lib. 1. cap. 34.

Lib. 1. cap. 45.

Lib. 2. cap. 30.

Lib. 4. cap. 13.

Lib. 4. cap. 31.

Valdemarus II. Rex Daniæ.

Tantas atq; tot calamitates Hamburgam non sustinere potuisse sine peculiari numinis diuini auxilio, nemini dubium esse poterit, præsertim quum hoc ipso Valdemari II. tempore, tam angustis extiterit circumscripta limitibus, ut unica tantummodo contenta atq; comprehensa fuerit Ecclesia D. Petri. Rex Valdemarus enim obsidens urbem, ei e regione ad Albim ualidum erexit propugnaculum, quod eo loco urbis iam amplificatæ collocatum (si Crantzio fides adhibenda) fuit, quem hodie in Parochia D. Nicolai indigetant, urbem seu arcem nouam, die Nienburg.

&c.

Die Nienburg Hamburgæ.

CAPVT XXIX.

Vana magnificentia Archiepiscopi in missarum celebratione vsurpata.

Vanitas missarum ab Archiepiscopo inducta.

ET tunc plenario gaudens ordine Ministrorum, omnia diuinæ seruitutis officia, cum magna iußit reuerentia compleri, & gloria etiam exteriori. Cui nimirum gloriæ tantùm ipse indulsit; vt iam non latino more vellet Ecclesiastica obire mysteria, sed nescio qua Romanorum siue Græcorum, consuetudine fultus, per tres missas, quibus astitit, vbicunq; esset, XII. modulari officia præcepit Omnia magna quærens, omnia mirabilia, omnia gloriosa in diuinis & humanis, & propterea dicitur fumo delectatus aromatum, & fulguratione luminum, & tonitruis alteboantium vocum. Quæ omnia traxit à lectione veteris Testamenti, vbi maiestas Domini apparuit in monte Sinai. Et alia multa facere solebat, rara modernis & ignorantibus scripturas: cum tamen sine autoritate scripturarum ipse nil fecerit. Iam tunc scilicet meditatus Ecclesiam suam diuitijs, & honore cæteris anteferre, Si Papam & Regem, suæ voluntati haberet morigeros. Eos igitur complacare sibi properabat omnibus modis.

CAPVT XXX.

Imperator Henricus Goslariam iure municipali donat. Archiepiscopus eius fauore, ad magna temerè aspirat.

EA tempestate Cæsar Henricus ingentibus Regni diuitijs vtens, in Saxonia Goslariam fundauit, quam de paruo, vt aiunt, molendino, vel tugurio formans venatorio, in tam magnam, sicut nunc videri potest, Ciuitatem, bono auspicio & celeritèr, perduxit. In qua etiam sibi construens palatium, duas omnipotenti DEO congregationes instituit; vnam ex illis nostro donans regendam tenendamq́ Pontifici, eò quod illi indiuiduus Comes vel cooperator in omnibus existeret.

Goslaria iure municipali donata.

Crantzius in sua Metropoli hæc paullo aliter narrat. lib. 5. pag. 508.

Tunc etiam ipsi data est spes acquirendi vel accipiendi Comitatus & Abbatias vel prædia, quæ magno deinceps Ecclesiæ periculo mercati sumus, vt puta cœnobia Laureßæ vel Corbeiæ; Comitatus autem Bernardi & Ekibrecti; Prædia verò Sincicum, plisnam, Groninger, Dyspargum & Lismona, quibus iam spe posseßis, arbitrabatur se Metropolitanus, sicut dicitur de Xerxe, aut per mare ambulaturum, aut per terram nauigaturum, postremo, quæ in animo habuit, facilè omnia perfecturum.

Superbia Adalberti.

Xerxis arrogantia.

CAPVT XXXI.

Synodus Moguntiæ habita, cui interfuerunt Pontifex & Imperator Romanus, Anno (vt ferunt) 1049.

PRæsertim eo fultus adminiculo, quod potentissimus Papa Leo, pro corrigendis Ecclesiæ necessitatibus venit in Germaniam. Quem sciret pro veteri sibi amicitia nil abnegaturum, quod iuri cuipiam deberet præstari. Tunc habita est Synodus generalis apud Maguntium, præsidente Domino Apostolico & Imperatore Henrico, cum Episcopis; Bardone Magontinensi, Eberhardo Treuerensi, Hermanno Coloniensi, Adalberto Hamburgensi, Engilhardo Magdeburgensi, cæterisq; Prouinciarum Sacerdotibus. In eo Consilio quidam Spirensis Episcopus, Sibico, cui crimen adulterij intendebatur, examinatione sacrificij purgatus est. Præterea multa ibidem sancita sunt, ad vtilitatem Ecclesiæ, præ quibus Simoniaca hæresis & nefanda Sacerdotum coniugia, olographa Synodi manu, perpetuo damnata est. Quod veniens domum noster Archiepiscopus non tacuisse probatur. De mulieribus statuit eandem sententiam, quam decessor eius memorabilis Alebrandus, & antea Libentius inchoauerant, vt scilicet fierent extra Synagogam & Ciuitatem, ne malesuada pellicum vicinia

Synodus Moguntina.

Sibico Episcopus Spirensis purgat se crimine Adulterij.

Coniugia Sacerdotum damnata.

cinia castos violaret obtutus. Hæc Synodus facta est Anno Domini MXLIX. Ipse est Archiepiscopi VII. Et tunc maius Altare tribunalis dedicatam est, in honore genetricis DEI.

CAPVT XXXII.

Adalbertus in maxima gratia & existimatione apud Pontificem & Imperatorem Romanum.

DE qua Synodo mentionem ideo fecerim, quod Dominus Adalbertus eo tempore, quo tam clari homines in Ecclesia fuerunt, sapientiæ ac virtutum merito ferè omnes præcelluit. Tantus apud Papam, talis apud Cæsarem habebatur, vt de publicis rebus absq; eius consilio nil ageretur. Quapropter vbi vix locum habet clericus, nec in procinctu bellorum Imperator, illum virum deshabere noluit.

Adalberti laus marte togaq; se præstantem uirum strenuum.

Cuius inexpugnabile consilium sæpe ad euincendos expertus est inimicos. Sensit hoc callidißimus Italorum Dux Bonifacius, item Gotafredus, Ottho, Balduinus, & cæteri qui Regnum tumultibus implentes, graui æmulatione Cæsarem lassare videbantur, tandemq; humiliati, sola se infractos Adalberti Prudentia gloriati sunt.

CAPVT XXXIII.

Gratulatur Imperator Orientis, Imperatori Henrico successum prosperum in Imperio Occidentis.

QVid loquar de Barbaris Vngrorum, siue Danorum, item Slauorum, aut certè Nordmannorum gentibus, quas Imperator sæpius consilio domuerat, quàm bello, monitu & opera nostri Pontificis, nobile discens exemplum, parcere subiectis & debellare superbos.

Monomachus Imp. Orientis scribit Imp. Henrico.

Ad hunc nostræ fœlicitatis cumulum accessit hoc, quod fortissimus Imperator Græcorum Monomachus, & Henricus Francorum, transmissis ad nostrum Cæsarem muneribus, congratulati sunt Archiepiscopo pro sapientia & fide eius, rebusq; benè gestis eius consilio.

Tunc ille Constantinopolitano rescribens, iactauit se inter alia descendere à Græcorum prosapia, Theophano & fortissimo Otthone sui generis autoribus, ideoq; nec mirum esse, si Græcos diligeret, quos vellet etiam habitu & moribus imitari, quod & fecit. Similia Regi Franciæ mandauit & alijs.

CAPVT XXXIIII.

Archiepiscopus annititur Patriarchatum Hamburgæ constituere.

Metro-

Metropolitanus igitur his rerum successibus eleuatus, & quod Papam vel Cæsarem suæ voluntai pronos videret, multo studio laborauit in Hamburg, Patriarchatum constituere. Ad quam intentionem primo ductus est ea necessitate, qua Rex Danorum, Christianitate iam in fines terræ dilatata, desiderauit in Regno suo fieri Archiepiscopatum. Quod tamen vt perficeretur, ex autoritate sedis Apostolicæ, conuenientibus Canonum decretis, prope sancitum esset, sola expectabatur sententia nostri Pontificis. Quam rem ille, si Patriarchatus honor sibi & Ecclesiæ suæ concederetur Romanis Priuilegijs, fore vt consentiret, promisit quamlibet inuitus.

Archiepiscopatus in Dania constituendus.

Patriarchatus Hamburgæ constituendus.

Disposuit verò Patriarchatui subijcere duodecim Episcopatus, quos ex sua diuideret Parochia, præter eos suffraganeos, quos in Dania, cæterisq; gentibus nostra tenet Ecclesia, ita vt primus esset in Palmis. Secundus in Helinganſted. Tertius in Razisburg. Quartus in Aldinburg. Quintus in Michliaburg. Sextus in Stade. Septimus in Lismona. Octauus in Vildishusim. Nonus in Bremis. Decimus in Verde. Vndecimus in Ramsola. Duodecimus in Fresia. Nam Verdensem Episcopatum se facile posse adipisci, non semel gloriatus est.

Duodecim Episcopatus ad Patriarchatum constituendum.

Caput

CAPVT XXXV.

Henricus IIII patri in Imperio succedit, qui cum puer esset, gubernationis potissimæ summa mansit penes matrem.

Henricus III Imp. moritur Anno Domini 1057.

Nterea conditionibus vtrinq; protractis sanctißimus Papa Leo migrauit. Eodemq; Anno fortißimus Imperator Henricus deceßit. Quorum obitus contigit Anno Archiepiscopi XII. Quorum morte non solum Ecclesia turbata est, verum etiam Respub. finem habere videbatur. Itaq; ex illo tempore, nostram Ecclesiam omnes Curiositas. *calamitates oppresserunt, nostro Pastore tantùm curiæ negotijs intento.*

Ad gubernacula Regni mulier cum puero præfuit, magno Imperij detrimento. Indignantes enim Principes aut muliebri potestate constringi, aut infantili ditione Regi, primo quidem communiter vindicarunt se in pristinam libertatem, vt non seruirent; deinde contentionem mouerunt inter se, quis eorum videretur esse maior; postremo armis audactèr sumtis, Dominum & Regem suum deponere moliti sunt. Et hæc omnia potius oculis videri possunt, quam calamo scribi.

Seditio in Imperio Romano.

Sigebertus Anno Domini 1062.

Horum meminit Sigebertus in hunc modum. Anno Episcopus Coloniensis concilio primorum Regni indignè ferentium, per Agnetem matrem Imperatoris Henrici, non uiriliter gubernari, puerum uiolenter & industrie captum sub tutela sua accepit, & Imperij regimen à matre eius amouit,

eius amouit, & de hac re coram cunctis ratione reddita, gratiam Domini sui Imperatoris recepit, & per ipsum filium, ad gratiam matris eius redijt. At Imperatrix necessitatem uertens in uoluntatem, ut obstrueret os loquentium de se iniqua, non solum honore Regni, sed etiam honore sæculi reiecto, Romæ ad limina Apostolorum se contulit, ibiq; usq; ad finem uitæ, omnibus bonis exemplo & miraculo fuit.

Agnes Imperatrix amouetur Imperio.

CAPVT XXXVI.

Archiepiscopi Hamburgensis & Coloniensis, Consules ordinarij, curiæ Imperialis designantur.

Tandem seditionibus ad pacem inclinatis, Adalbertus & Anno Archiepiscopi, Consules declarati sunt, & ex eorum consilio deinceps summa rerum pendebat. Sed cum ambo essent viri prudentes, & strenui in procuratione Reipub: tamen alter alterum felicitate aut industria sua præcurrisse videtur. Itaq; ficta sodalitas Episcoporum, modico durauit tempore, & quamuis lingua vtriusq; pacem sonare videretur, cor tamen odio mortali pugnabat in inuicem.

Anno Archiepiscopus Coloniensis.

Archiepiscopus Hamburgensis cum Coloniensi administrant Imperium pro Henrico puero.

Et Bremensis quidem Præsul eò iustiorem indidit caußam, quoniam pronior fuit ad misericordiam, Regiq; Domino suo fidem docuit seruandam esse vsq; ad mortem. At verò Coloniensis, vir atrocis ingenij, etiam violatæ fidei arguebatur in Regem. Præterea per omnes, quæ suo tempore factæ sunt conspirationes, semper erat medioximus.

Lambertus Schafnaburgensis.

Discrepat ab Autore nostro, Lambertus Schafnaburgensis, qui longè alijs coloribus dipingit Adalbertum his uerbis. Educatio inquit Regis atq; ordinatio omnium rerum publicarũ penes Episcopos erat, eminebatq; inter eos Moguntini & Coloniensis Archiepiscoporum autoritas. A quibus cum in partem consilij Adalbertus Bremensis Archiepiscopus assumtus fuisset, tum propter claritatem generis, tum propter ætatis atq; Archiepiscopatus prærogatiuam illi sæpius colloquendo, obsequendo etiam atq; assentando, ita sibi Regem breui deuinxerat, ut cœteris Episcopis posthabitis, totus in eum inclinaretur, & ipse in Regno communi, penè Monarchiam usurpare uideretur. Secundas post eum partes agebat Verenher Comes, iuuenis tam ingenio quàm ætate ferox. Hi duo pro Rege imperitabant. Ab his Episcopatus & Abbatiæ, ab his quicquid Ecclesiasticarum, quicquid sæcularium dignitatum est emebatur, nec alia cuiquàm, licet industrio atq; egregio uiro, spes adipiscendi honoris ullius erat, quam ut hoc prius ingenti profusione pecuniarum suarum redemisset. Et ab Episcopis quidem & Ducibus metu magis quàm Religione temperabant. In Abbates uerò, quod hi iniuriæ obuiam ire non poterant, tota libertate grassabantur, illud præ se ferentes, nihil minus Regem in hos iuris habere, quàm in uillicos suos uel in alios quoslibet regalis fisci dispensatores. Et primo quidem prædia Monasteriorum fautoribus suis prout libitum erat distribuebant, & quod reliquum erat crebra regalium seruitiorum exactione, usq; ad feces ultimas exhauriebant. Deinde conualescentes audacia in ipsa Monasteria impetum faciebant, atq; ea inter se tanquam Prouincias partiebantur, Rege ad omnia quæ iussus fuisset puerili facilitate annuente, &c.

Vernerus Comes.

Lupus Lupum deuorat.

CAPVT XXXVII.

Anno Archiepiscopus Coloniensis potentia sua vtitur ad subleuandos & extollendos sibi sanguine deuinctos.

Archiepiscopi Coloniensis Auaritia.

Oloniensis enim, quem Auaritiæ notabant, omnia quæ vel domi vel in curia potuit corradere, in ornamento suæ posuit Ecclesiæ.

Quam,

Quam, cum prius magna esset, ita maximam fecit, vt iam comparationem euaserit, omnium quæ in Regno sunt Ecclesiarū. Exaltauit etiam parentes suos & amicos, & Capellanos, primis honorum dignitatibus omnes cumulans, vt illi alteris succurrerent infirmioribus. Quorum primores erant, germanus Archiepiscopi, Vezilo Magdeburgensis, eorum nepos Burchardus Haluerstadensis Episcopus. Similiter Cono Treueris electus, sed inuidia cleri martyrio coronatus, antequam intronizatus. Item Mindensis Eylbertus & Traiectensis Vilhelmus. Præterea in Italia, Aquilegiensis atq; Parmensis; & alij quos enumerare longum est, studio & fauore Annonis eleuati sunt, qui & fautori suo in tentationibus auxilio decoriq; fuisse certarunt. Multa igitur ab illo viro in diuinis & humanis egregiè facta comperimus.

Consanguinitatis ratio, habita in dispensatis Ecclesiæ muneribus.

CAPVT XXXVIII.

Adalbertus Histriones & Gnathones magnifacit, & muneribus cumulat; captans ea ratione fauorem popularem, nullo tamen fructu.

Noster verò Metropolitanus tantùm pro nobilitate certans & gloria terrena, indignum habuit aliquem suorum exaltare, licet multos in obsequio traxisset egentes, arbi-

Histriones & Gnathones familiares Archiepiscopi.

trans sibi hoc esse quasi dedecus, si aut Rex aut quispiam magnatum, suis benefaceret, quos ipse, inquit, tam bene aut melius possum remunerare. Ergo admodum pauci suorum, illo annuente, peruenerunt ad apicem Episcopalem: multi verò, si tantum apti ad verbum, seu callidi essent ad seruitium, ingentibus cumulati sunt diuitijs. Vnde factum est vt pro gloria mundi captanda, homines diuersi generis, & multarum artium, præcipue verò Adulatores ad suam adsci sceret familiaritatem. Quorum onerosam multitudinem traxit secum in Curiam, & per Episcopium, siue quacunq; iter esset; affirmans se frequenti comeantium multitudine, non modo non grauari, verumetiam opiparè delectari. Pecuniam autem quam recepit à suis, siue amicis, seu ab his qui frequentabant palatium, vel qui Regiæ maiestati fuerunt obnoxij, illam, inquam, pecuniam, licet maxima esset, sine mora dispersit infamibus personis & hypocritis, medicis & histrionibus, & id genus alijs. Scilicet non sapientèr æstimans talium personarum fauoribus se effectu-

Paulus quidam Iudæus & impostor.

Inter quos aduena Paulus, ex Iudaismo conuersus ad Christianam fidem, quiq; nescio pro Auaritia uel pro Sapientia exulatus in Græciam, quum inde remearet, nostro adhæsit Pontifici, glorians se multas artes callere ingenio; adeo ut ex inscijs litterarum Philosophos redderet per triennium, & ex cupro formaret aurum obrizum. Adijciens hoc omnibus mendacijs suis, quod cito faceret apud Hamburg monetã publicam ex auro fieri, & pro Denarijs Bizancios dari.

Amentia Archiepiscopi.

effecturum, vt vel solus placeret in Curia, vel maior Dominus fieret præ omnibus, & eo modo perfici posse, quod in animo habuit, de profectu Ecclesiæ suæ.

Præterea cum omnes, qui erant in Saxonia, siue in alijs Regionibus, clari & magnifici viri, adoptaret in milites, multis dando quod habuit, cœteris pollicendo quod non habuit, inutile nomen vanæ gloriæ, magno corporis & animæ damno, mercatus est. Et corrupti quidem mores Archiepiscopi ab initio tales, processu temporis & circa finem semper fuerunt deteriores.

Archiepiscopi mores redduntur indies deteriores.

CAPVT XXXIX.

Adalbertus ad sæculi studia se conuertens, sumtibus & oneribus res tentando nouas, populo fit grauis & odiosus.

TVnc igitur, magnis curiæ inflatus honoribus, vixq; iam tolerandus inopi Parochiæ, venit Bremam cum ingenti, vt solebat, multitudine armatorum, nouis populum & Regionem exactionibus aggrauans. Et tunc leuata sunt illa Castella, quæ maximè nostros ad iram Ducis incenderunt, deficiente illo studio, quod prius habuit in ædificatione sanctarum congregationum. Miranda nimirum voluntas hominis, impatiens ocij, quæ domi forisq; tantis occupata laboribus, nunquam posset fatigari. Nam cum sæpe antea miser Episcopatus eius, tan-

Adalbertus se ad sæculi conuertit studia.

tis expeditionum sumptibus, tantisq; voracis curiæ studijs laborasset, nunc verò in ædificatione Præpositurarũ & Castellorum, sine Misericordia profligatus est. Nam & hortos & vineas, in terra plantans arida, licet studio inefficaci, multa tentasset, nihilominus tamen his, qui morem gererent suæ voluntati, magnificè voluit omnibus compensari laborem. Ita mens alta viri pugnans contra naturam patriæ, quicquid vsquam magnificum didicit, hoc nunc habere & ipse voluit. Cùius morbi caußas cum diligentèr & di u perscrutarer, inueni sapientem virum, ex illa, quam nimirum dilexit, mundi gloria, perductum ad hanc molitiem animi, vt in prosperitate rerum temporalium eleuatus superbia, ad laudem comparandam ignoraret modum; in aduersitate autem plus iusto contristatus, Iracundiæ aut mœrori frena laxarat. Itaq; tam in bono, si misertus est: quàm in malo, si iratus est, in vtroq; mensuram exceßit.

Vineæ frustrà plantatæ cis Hamburgam.

Sæculi gloria.

Animus immoderatus.

CAPVT XL.

Immoderatio Adalberti; Animo, in aduersis nimis abiecto, in prosperis nimis elato: in Ira plus iusto efferuescente, in Liberalitate iniquè prodigo.

Ius rei documentum hoc habeo, quod in Ira furoris sui, aliquos manu percußit vsq; ad effusionem sanguinis, sicut fecit præposito

Intemperantia Animi.

suo

suo alijsq. In misericordia verò (quæ in hac parte melius dicitur largitas) erat ita profusus, vt libram argenti computans, aliquando mediocribus personis effundi centum libras edixerit, amplius autem maioribus. Qua de re accidit, vt quotiescunq; iratus esset, tanquam Leo fugeretur ab omnibus: Cum verò placatus esset, palpari posset vt agnus. Citißimè autem ad hilaritatem ab Ira, laudibus mulceri potuit, vel suis, vel alienis. Et tunc quasi alteratus ab illo, qui fuit, arridere cœpit laudatori.

Prodigalitas.

Hunc locum sæpe vidimus captari ab Adulatoribus, qui ex diuersis terrarum partibus, in Cameram eius, velut in Sentinam fluxerunt, quos & ipse ad nanciscendum honorem mundi, necessarios esse Principibus iudicauit. Si qui tamen Palatio & Regi notiores erant, eos in suam dignatus est familiaritatem, reliquos permisit abire donatos. Ita verò & honestas personas, & in ordine Sacerdotali fulgentes, ad hoc turpißimum Adulationis officium, ambitio suæ familiaritatis illexit. Postremo qui adulari nesciret, aut fortasse nollet, eum sicut amentem & stolidum vidimus à ianuis exclusum, ac si diceretur; Exeat aulam, qui vult esse pius. Accusator erit qui verum dixerit. Porrò ita præualuerunt apud nos mendaces, vt vera dicentibus non crederetur, etiamsi iurarent. Talibus igitur personis plena fuit domus Episcopi.

Adulatores primo loco habiti.

Mendacibus uera dicētibus, nulla adhibetur fides.

Caput

CAPVT XLI.

Adalbertus parasitis, præstigiatoribus, Ariolis & Diuinatoribus se totum tradit. Somno ac Somnijs delectatus, ab Aris ad Aleas transit.

Arioli. *Vibus accesserunt quotidie alij Gnathones, parasiti, Somniatores & Rumigeruli. Qui ea quæ ipsi confinxerunt nobisq́ placitura rebantur, iactabant sibi per Anglos reuelata; iam publicè diuinantes Hamburgensem Parochiam (sic enim voluit vocari) citò Papam futurum. Æmulos suos à Curia depellendos, ipsum verò solum diuq́ Rempublicam gubernaturum; atq; ita fieri longæuum, vt L. Annos excederet in Episcopatu. Postremò per illum virum quædam aurea sæcula orbi ventura.*

Adulatorum pestis.

Et hæc quidam, licet ficte ab adulatoribus & pro quæstu promitterentur: Episcopus tamen quasi de cœlo sonuissent, vera omnia putabat, tractans ex scripturis quædam præsagia rerum, quæ fieri debeant hominibus, data vel in Somnijs, vel in Augurijs, vel in communibus sermonum loquelis, vel in non solitis elementorum figuris. Quare dicitur eum morem insueuisse, vt dum cubitum iret fabulis delectaretur: cum expergisceretur, somnijs: quoties verò iter incœpit, auspicijs. Aliquando etiam diem totum somno indulgens,

Præsagia. Somnia. Auspicia.

noctu

noctu peruigilanter lusit ad aleas, aut ante mensam assedit. Cumq; recumberet ad mensam hilariter abundanterq; omnia præcepit exhiberi conuiuis, ipse à conuiuis interdū surgens; semper autē ex officio paratos habere qui aduenientes reciperent hospites magnopere curauit.

CAPVT XLII.

Adalbertus postremis temporibus difficile admittit quemquam, præter Adulatorum turbam, ad suum Colloquium. Laborat Ambitione, Calumniandi studio & Socordia.

ADglorians Hospitalitatem porrò magnam esse virtutem, quæ cum non careat diuina mercede, sæpe etiam inter homines habeat permaximam laudem. Recumbens autem non tam cibis aut poculis quàm facetis oblectabatur; aut Regum historijs, aut raris Philosophorum sententijs. Si verò erat priuatus, quod rarò accidit, vt solus & absq; hospitibus maneret vel Regijs Legatis; tum fabulis, & somnijs, semper autem sobrijs otium impendebat loquelis. Rarò fidicines admittebat, quos tamen propter alleuiandas anxietatum curas, aliquando censuit esse necessarios. Cæterum Pantamimos, qui obscœnis corporum motibus oblectare vulgus solent, à suo conspectu prorsus eiecit. Soli Medici cum illo regnabant, difficilis aditus fuit cæteris, nisi causa grauior

Hospitalitas. Pantamimi.

posceret aliquos intromitti. Vnde etiam accidit vt videremus ostium thalami eius, quod primò omnibus patuit ignotis & peregrinis, tali postmodum custodia vallatum esse, vt magnis de rebus legati potentesq́; sæculi personæ, aliquando pro foribus inuiti expectarent per hebdomadam.

Calumniandi studium.

Præterea inter epulandum familiare habuit magnates viros carpere, notans in alijs Stultitiam, in quibusdam Auaritiam, multis autem obijciens ignobilitatem, omnibus autem improperauit infidelitatem, eò quod ingrati essent, qui eos de stercore suscitarat Regi, quem solum ipse diligens, Imperium pro iure, non pro suo commodo tueri videretur. Argumentum esse, quod illi sicut ignobiles raperent aliena, ipse verò sicut nobilis effunderet sua. Hoc esse apertissimum nobilitatis indicium. Hac inuectione pestifera vtebatur in singulos nulliq́; demũ pepercit, dummodo se omnibus anteferret.

Nobilitas uera in quibus consistat.

CAPVT XLIII.

Archiepiscopus ita premitur odio vulgi & Ducũ vt præ mentis inopia, quo se vertat non habeat.

ITaq́; hoc breuiter dicendum est, pro sola quam dilexit mundi gloria, peioratum esse illum virum, de omnibus quas ab initio habuit virtutibus. Nempe talia & eiusmodi plurima circa ipsum facta sunt illo tempore, quæ superstitioni vel iactantiæ seu potius negligentiæ eius Infa-

Infamia Adalberti Archiepiscopi.

miam magnam pepererunt, odiumq́ omnium mortalium, præcipuè verò Magnatum.

Ex quibus infestißimi erant tam illi quàm Ecclesiæ nostræ Dux Bernardus & Filij eius. Quorum inuidia, simultates & odia, itemq́ insidiæ, opprobria & Calumniæ traxerunt Archiepiscopum, ad hæc omnia, quæ suprà diximus offendicula præcipitem; & quasi vecordem reddiderunt, dum minor ipsis & cedere videbatur. Ceßit tamen aliquando sponte pro officio Sacerdotij, cupiens inuidiam superare beneficijs & bona reddere pro malis. Sed cũ frustrà laborasset omnibus modis, vt male nexam cum Ducibus resarciret Amicitiam, victus tandem à tribulatione persequentium & dolore malorum exulceratus, non semel exclamauit cum Helia, Domine Deus altaria tua destruxerunt, Prophetas tuos occiderunt, & relictus sum ego solus, & quærunt me interficere. Cæterum quàm iniustè passus sit talia noster Archiepiscopus, vnum satis est hic exemplum ponere: quo potest videri amicitiam, cum inuidis nil valuisse conseruatam.

Animus exacerbatus.

3. Reg. 19.

Amicitia inter æmulos nulla.

CAPVT XLIIII.

Archiepiscopus cum Duce à Fresonibus repulsus est cum Ignominia. Somnium Ducis mirabile de filijs.

DVx auaritiæ stimulo motus in Frisones, quod debitum non inferrent tributum, venit in Fresiam, comitem habens Archiepiscopum,

scopum, qui ea tantùm gratia profectus est, vt discordantem populum Duci reconciliaret. Cumq; Dux mammonæ cupidus, totam pro censu rationem poneret, nec cum DCC. argenti marcis posset vllo modo placari; Mox barbara gens nimio furore succensa, in ferrum pro libertate ruebat. Multi nostrum ibi perfoßi cœteris fuga defensis. Castra Ducis & Archiepiscopi direpta, magnus ibi Ecclesiæ Thesaurus dilapsus est.

Frisones pugnant pro libertate.

Libertas.

Nil tamen profuit nobis apud Ducem & suos amicitiæ fides, vel periculo experta, quo minus persequi vellent Ecclesiam. Aiunt ergò Ducem futuri præscium sæpè cum gemitu narrasse, filios suos ad excidium Bremensis Ecclesiæ fataliter destinatos. Vidit enim per Somnium ex penetralibus suis egressos in Ecclesias Vrsos aprosq;, deinde Ceruos, ad vltimum Lepores. Vrsi, inquit & apri erant parentes nostri fortitudine sicut dentibus armati: Cerui sumus ego & frater solis decori cornibus: Lepores autem sunt filij nostri, modicæ virtutis & timidi: de quibus metuo ne impugnantes Ecclesiam, diuinam incurrant vltionem. Quapropter sub obtestatione diuini timoris præmonuit eos, ne quid impium cogitarent aduersus Ecclesiam, & Pastorem suum, aut hunc aut illum, quod iniuria eorum redundaret in Christum. Hæc ille Surdis præcepta reliquit. Nunc de vindicta statim sequente peccatores videamus.

Somnium mirabile.

Comparatio uenusta.

ARGVMENTVM LIBRI QVARTI.

Ictum fuit libro proximo, de mirabili morum mutatione Adalberti Archiepiscopi, ad quam, quid eum impulerit, tunc quoq; significatum fuit, & hoc etiam libro uberius exponetur. Et certè si dispersa singula, in vnum congeramus locum, plures ac diuersimodas huiusce mutationis reperiemus caußas. Quarum primam quidem in ipso Archiepiscopi animo resedisse comperimus, immoderatum videlicet studium nominis & famæ, quo impulsus, quum de prosapia esset Ducum Bauariæ, Ducibus & Principibus nulla in re minor aut inferior haberi voluit. Augebat seu potius inflammabat initiò hos ambitiosi animi ignes, contagio vitæ aulicæ, quæ vt flamma in fomite aut pice, ingenium intemperans, ad sæculi studia incendebat. Postea verò vana spe elatum, præcipites è curia Imperatoris

Caußæ mutationis morum in Adalberto.

1 Ambitio.

2 Aula.

3 Præcipites Aulæ iniuriæ.

 ris

ris deturbarunt iniuriæ. Quum enim ille non tantùm Patriarchatus dignitatem, sed aureos sibi planè polliceretur montes; versa subitò Fortuna, à summo honorum gradu & eminentia deiectus, Curia etiam in vniuersum cum infamiæ nota remotus est. Vsq; adeò verè à Seneca dictum est: Nunquam talis ex Aula redeo, qualis eò venio, quia aut tristior, aut deterior indè recedo.

Seneca.

4 Aemulatio & Simultas Ducum Saxoniæ.

Deturbato in hunc modum repentè Archiepiscopo, e uestigio hanc se vlciscendi occasionem arripuerunt eius æmuli, Ducis præsertim filii, qui eò, iam sponte quasi ruentem, redegerunt, vt emta sæpius pace, securitate tamen frueretur nunquam. Et quoniam ipsius manus, quum rerum teneret habenas, fuerat contra omnes, iam vicissim omnium manus contra se expertus est; tantum aberat vt subsidii aliquid, à quoquam sibi promittere aut expectare auderet.

5 Inimicorum multitudo.

6 Vindicta n minis.

Opibus itaq; & redditibus propriis hac ratione denudatus, quum mediocri contentus esse

non

non assueuisset, bona priuatorum inuasit, ita vt ne à pauperum quidem Eleemosynis abstinuerit, quin eas, in priuatos conuertens sumptus & vsus, effecerit vt tempore obortæ famis, plurimi mortalium Bremæ inedia absumti, in plateis publicis mortui reperti sint. Quo facto non dubium est, quin Numinis cœlestis iram & vindictam in se concitarit & accersiuerit. In hæc & consimilia enormia flagitia cæco impetu ruentem, impulit Gnathonum turba domestica, quam ex varia Ariolorum, Medicastrorum & Sycophantarum colluuie ac fece collectam, ita aluit copiosam, atq; habuit familiarem, vt eò tandem deuentum sit, ne vlli viro bono ad ipsum patuerit introitus. Frustra a fratre Frederico Duce Bauariæ admonitus: frustrà disciplinã & longanimitatem Domini expertus: extremum etiam terribilia & inusitata portenta, mortem præcurrentia contemnens, morti tamen cedere coactus est. Talib. de caußis, quum & mores et animum mutasset Archiepiscopus, malè audiit, non apud vulgus

7 Adulatorum & Gnathonum turba domestica.

3 Licentia morum Cleri, in quem durius animaduertere coactus est.

tautum

tantùm, sed maximè apud suos quoq; Clericos, qui eum plus iusto asperiorem clamitabant, & publicis querelis desamabant, idq; magna ex parte immeritò. Nam ad vulgus quod attinet, non est sine culpa Archiepiscopus sed si vitam et mores Clericorum introspiciamus, næ illi ipsi accusandi sunt, vtpote, qui multis & intolerabilibus criminibus et delictis offensum ad iracundiam prouocarunt Archiepiscopum, iam alioquin sibi ipsi præ ægritudine animi non constantem. Atq; ita triginta fermè continuis Annis variè iactatus Adalbertus, exitum habuit, vt quidam autumant, miserabilem. Nam inter metum & spem vitæ versantem, dum in triuio, quod aiunt, hæreret, subitò nullo fratrum præsente, expirasse ferunt. Alii pœnitentiæ ipsius signa salutaria commemorantes, conuersum & salutem consecutum asserunt. Sed veritatem proferat dies reuelationis iusti iudicii eius, qui est futurus Iudex mortuorum & viuentium.

Miserabilis exitus Adalberti

Caput

CAPVT PRIMVM.

Filij Bernardi Ducis Saxoniæ statim ab obitu Patris Episcopatum Bremensem depopulantur.

Nno Pontificis nostri XVII. Bernardus Saxonum Dux obijt, qui à tempore senioris Libentij, iam per XL. Annos, Slauorum res atq; Nordalbingorum ac nostras strenuè administrauit. Post cuius obitum filij eius Ordolph & Hermannus hæreditatem Patris acceperunt, malo omine Bremensis Ecclesiæ. Illi enim antiqui memores odij, quod patres eorum contra eandem, licet occulte, exercuerunt Ecclesiam, statuerunt apertè iam vltionem repetendam esse in Episcopum totamq; familiam Ecclesiæ.

Ordolphus & Hermannus Duces Saxoniæ infensi Ecclesiæ Bremensi.

Primo quidem Dux Ordulfus viuo adhuc patre, hostili multitudine stipatus, Bremensem Episcopatum deuastauit in Fresia, ac cæcauit homines Ecclesiæ. Alios etiam Legatos ad se pro pace directos, publicè verberari iussit & decaluari. Postremò omnibus modis Ecclesiam & suos impugnare, spoliare, cædere ac pro nihilo habere cœpit. Ad ea tametsi Pontifex, vt debuit, Ecclesiastico zelo exardescens, contemtores anathematis gladio percussit, querelam tamen ad Curiam deferens nil aliud meruit quàm derideri. Nam & Rex puer à nostris Comitibus primo, vt aiunt, derisioni habitus est.

CAPVT II.

Archiepiſcopus fratrum animos à ſe inuicem alienat, & Hermannum ſecum deducit in expeditionem Vngaricam.

Stratagema.

Vapropter Archipræſul tempori ſeruiens, vt coniuratos tantùm fratres ab inuicem diuelleret, dicitur Hermannum Comitem adoptaſſe in militem. Cuius ſatellitio functus, in Vngaricam tunc expeditionem, quaſi Magiſter Regis & Princeps conſiliorum profectus eſt, relicto ſuper negotia Regni, Colonienſi Archiepiſcopo.

Salomon Rex Vngariæ.

Reſtituto autem Salomone in Regnum, quem bello expulerant, Pontifex noſter cum Rege puero, victor ab Vngaria regreſſus eſt.

Genealogia Ducum Saxoniæ.

Quoniam frequens facta eſt Ducum Saxoniæ mentio in his libris commodum uiſumfuit, hic ſubijcere typum Genealogiæ, tam eorum qui initio uniuerſam saxoniam, quàm eorum qui poſtea inferiorem tantū tenuerunt.

Duces Saxoniæ.
- Vniuerſæ, à temporibus Videkindi, primi in hac gente Principis chriſtiani
  - Vitekindus F —— Vigbertus
    - Valbertus & Bruno
    - F — Ludolphus
      - Otto F — Henricus Auceps.
      - Bruno
        - F | Otto Imp.
- Inferioris, qui cæperunt ab Hermanno Biling, autore Ottone Imp. ut ſupra lib. 2. cap. 4. oſtenſum eſt.
  - Hermannus Biling.
    - Benno
      - Bruno.
      - Bernardus cuius tam crebrò hactenus meminit Dietmarus.
        - Hermannus, cuius hoc cap. fit mentio.
        - Ordolphus ex ſorore Regis Daniæ.
          - Otto
          - Magnus. Hoc ſine hæredibus mortuo, Comitatus Holſatiæ deuolutus eſt ad Comites Schouenburgenſes.
    - Luderus abſq; hæredibus diſceſſit.

CAPVT III.

Hermannus reuersus ex militia Vngarica, Bremam iratus diripit. Qua de causa exilij damnatus, quinquaginta mansis mulctatus, postliminio restituitur.

Tunc Comes Hermannus aliquod magnum sperans & ambiens beneficium, cum id dare nollet Archiepiscopus, statim versus in furorem, cum exercitu copioso venit contra Bremam. Ibiq; diripiens omnia, quæ ad manum venerant, soli Ecclesiæ parcit, armenta Boum & caballorum omnia in predam cesserunt. Similitèr per totum faciens Episcopatum, homines Ecclesiæ, nudos inopesq; dimisit. Tunc etiam Castella omnia, quæ Pontifex præscius futurorum, diuersa construxit Regione, vsq ad solum diruta sunt.

Hermannus Dux Saxoniæ Bremam diripit.

Archiepiscopus eo tempore primatum Curiæ tenebat. Cuius audita quærela, Comes secundum iudicium palatij relegatus in exilium, post Annum, Clementia Regis absolutus est. Deinde vero idem Comes Hermannus & frater eius Dux Ordulfus ad satisfactionem Ecclesiæ venientes, pro delicto suo L. mansos obtulerunt & quieuit terra paucos dies.

CAPVT IIII.

Imperator condolens vastationi Ecclesiæ Bremensis, ingentibus eum denuo ditat muneribus.

Henricus IIII. ditat Ecclesiam Hamburgensem.

Vnc etiam Rex vastationi condolens Ecclesiæ Bremensis, transmisit ei ad solatium ferè C pallia, cum alijs vasis argenteis, itemq; libris, candelabris & thuribulis auro paratis. Hæc sunt munera quæ rex misit ad reædificationem Hamburg. Tres calices aureos, in quibus erant libræ auri X, vnum vas Chrismale argenteum, Scutum argenteum deauratum, Psalterium aureis scriptum literis, Thuribula & Candelabra argentea, Dorsalia IX regalia, Casulas XXXV, Cappas XXX, Dalmaticas & subtiles XIIII & alia multa, & vnum plenarium, cuius tabula videbatur IX. libras auri habere.

Corbeia Lauressa.

Ferunt & Corbeiam atq; Lauressam Cœnobia, pro quibus diu multumq; laborauit Archiepiscopus, eo tempore Hamburgensi Ecclesiæ in præceptis tradita. Tunc etiam diu desiderata in ditionem Ecclesiæ Lismona venit, quæ Cors, vt aiunt, DCC mansos habere videtur, & maritimas Hadeloc Regiones in ditione possidet. Pro qua firmiter ex omni parte soluenda, fertur Archiepiscopus Reginæ Agneti dedisse XI libras auri, quoniam hæc in partem suæ dotis commemorabatur. Quinquaginta Cortes dominicales habuit Archiepiscopus, ex quibus maxima persoluit seruitium vnius mensis, cæterorum minima XIIII. dierum. Tanta erat opulentia huius Episcopi.

Lismona.

Agnes Imperatrix.

Caput

CAPVT V.

Archiepiscopus conatur sibi omnes Comitatus, qui in eius Episcopatu aliquam Iurisdictionem habent, subijcere.

POtuit Ecclesia nostra diues esse; potuit Archiepiscopus noster Coloniensi aut Moguntino in omni rerum gloria non inuidere. Solus erat Virceburgensis Episcopus, qui dicitur in Episcopatu suo neminem habere consortem. Ipse enim tenet omnes Comitatus suæ Parochiæ, Ducatum etiam Prouinciæ gubernat Episcopus. Cuius æmulatione noster Præsul statuit omnes Comitatus, qui in sua Diœcesi aliquam Iurisdictionem habere videbantur, in potestatem Ecclesiæ redigere.

Virceburgensis libertas & potentia.

Quapropter ab initio quidem illum maximum Fresiæ Comitatum à Cæsare adeptus est de Findgoe, quem prius habuit Dux Gothafridus, & nunc Ekibrectus. Pensionem annuam dicunt esse mille librarum argenti, quarum ducentas ille soluit, atq; est miles Ecclesiæ. Archiepiscopus autem obtinuit eundem Comitatum per X Annos, vsq; ad diem expulsionis suæ.

Crantzius.

Comitatus in Diocœsi Bremensi.

1 Findgoensis.

Alter Comitatus erat Vtonis, qui per omnem Parochiam Bremensem sparsim diffunditur, maximè circa Albiam. Pro quo Archiepiscopus Vtoni tantùm obtulit imprecariè nomen de bonis Ecclesiæ, quod æsti-

2 Comitatus Vtonis.

matur singulis Annis reddere mille argenti libras, cum vtiq; tanta quantitate precij, maior posset esse Ecclesiæ fructus, omni Anno paratus; nisi quod pro gloria mundi adipiscenda, sufficit nobis, ideo esse pauperes, vt diuites in seruitio habeamus.

CAPVT VI.

Archiepiscopus vt sæculi bona redimat, Ecclesiæ bona diuendit & dissipat.

§ Emisgoensis Comitatus.

Ertius erat Comitatus in Fresia, nostræ Parochiæ vicinus, qui dicitur Emisgoe, quem dum viri Ecclesiæ nostræ defendunt, à Comite Bernardo Gotheschalcus occisus est. Pro quo noster Pontifex Regi pactus est, se mille libras argenti daturum. Cuius pecuniæ summam cum facilè non posset habere, Proh dolor, iussit cruces, altaria, coronas & cætera ornamenta Ecclesiæ deponi. Quibus denudatis, infelicem maturauit contractum perficere. Gloriatus autem pro argentea se cito auream Ecclesiam facturum, omniaq; ablata restituere in decuplum, sicut & prius in destructione Claustri visus est egisse.

Ecclesia Bremensis spoliatur ab Archiepiscopo.

O sacrilegium. Duæ cruces auro paratæ cum gemmis, altare maius & calix, ambo rutilantia ex auro & lapidibus contexta preciosis, confracta sunt, in quibus erant auri pondera XX marcæ. Quas obtulit

Domi-

Domina Emma, Bremensi Ecclesiæ, cum alijs donis pluribus. Narrauit faber illa cremans, magno dolore se coactum ad hoc Sacrilegium, vt confringeret illas cruces; secreto quibusdam asserens ad sonitum mallei se audisse, quasi vocem gementis pueri. O menda-cium.

Tunc autem & tali modo Thesauri Bremensis Ecclesiæ à veteribus & suo tempore summo labore magnaq; fidelium deuotione collecti, vna & miserabili hora pro nihilo sunt pessundati, vix tamen ex eadem pecunia media pars debiti conflata est. Gemmas sanctarum crucium destructas audiuimus, ac quibusdam meretriculis donatas. Horreo, fateor, omnia sicut facta sunt propalare, eò quod initium dolorum hæc erant, grauisq; secuta est vindicta. Ab illo ergo die, ruentibus in occasum prosperis, omnia nobis & Ecclesiæ aduersa fuerunt; ita vt Episcopus noster & sui assecla, ab omnibus exsibilarentur, sicut Hæretici.

CAPVT VII.

Archiepiscopus quum ad summa peruenisset, in Curia Imperatoris, suam manum posuit contra omnes, & omnium vicissim manus contra se expertus, infamia ob artes Magicas notatus, curia & officio amouetur.

T ille paruipendens omnium voces, simul & relicta rei domesticæ cura, totus in curiam vehemens, & in gloriam præceps ferebatur,

batur, hac causa vt ipse retulit, capessendæ Reipub: quærens primatum, quia Dominum & Regem suum inter manus trahentium, non posset videre captiuum. Et iam consulatum adeptus est, iam remotis æmulis solus possedit arcem Capitolij, non tamen sine inuidia, quæ semper gloriam sequitur.

Moderata durant.

Tunc vero Metropolitanus noster, quædam aurea sæcula renouaturus, in consulatu suo cogitasse fertur disperdere de ciuitate Dei, omnes qui operantur iniquitatem, præcipuè illos, qui vel in Regem manus miserunt, aut Ecclesias deprædasse videbantur. Cuius delicti conscientia, cum ferè omnes Episcopi & Principes Regni tangerentur, vnanimi odio conspirabant, vt ille solus periret, ne cæteri periclitarentur. Igitur omnes simul apud Triburiam congregati, cum Rex adesset præsens, Archiepiscopum nostrum quasi Magum & seductorem à Curia depulerunt. Adeo manus eius contra omnes, manusq; omnium contra illum, vt controuersiæ finis peruenerit vsq; ad sanguinem.

Quem multi metuunt, cum necesse est multos metuere.

CAPVT VIII.

Duces Saxoniæ Archiepiscopum à Curia Imperiali remotum, grauissimè persequuntur.

Vdientes autem Duces nostri, quod Pontifex ab ordine Senatorum esset eiectus, magno repleti gaudio, cogitabant, & ipsi

tempus

tempus inueniſſe vltionis, vt eum penitus alienarent à ſuo Epiſcopio dicentes, Exinanite vſq; ad fundamentum in eo, & conteramus eum de terra viuentium.

Duces Saxoniæ læ tati caſu Archiepiſcopi.

Itaq; multæ inſidiæ, multa opprobria eorum aduerſum Archiepiſcopum, qui eo tempore, cum nihil tutius haberet Bremæ præter ſedem, quaſi obſeſſus & cuſtodia amicorum vallatus eſt. Cumq; tota Ducis familia Paſtorem & Eccleſiam, & populum & ſanctuarium deriſioni haberet Magnus, ante omnes ſæuiebat, glorians ſe tandem reſeruatum eſſe, qui rebellem domaret Eccleſiam.

Quomodo Aula eiectus ſit Adalbertus, à Lamberto Schafnaburgenſi copioſe perſcriptum inuenio, in modum qui ſequitur. Anno MLXVI. Rex natalem Domini Goſlariæ celebrauit ubi ab ipſo iam initio Autumni uſq; ad eam partem hyemis tanquam ſtatiuis caſtris ſe continuerat, ſumtus habens Regiæ Magnificentiæ multum impares. Nam præter pauca, quæ ex reditibus regalis fiſci ueniebant, uel quæ Abbates coactitio famulatu miniſtrabant, cætera omnia in quotidianos uſus eius quotidianis impenſis emebantur. Hoc adeò fiebat odio Bremenſis Archiepiſcopi, quem omnes criminabantur ſub prætextum Regiæ familiaritatis, Monarchiam uſurpaſſe manifeſtæ Tyrannidis, & ipſi ergò conſueta Regi ſeruitia mittere detrectabant, & ille in alias Regni partes Regem abducere nolebat: ne ſcilicet cum alijs Principibus communicando Principatum conſiliorum & familiaritatis, ipſe ſibi aliquid imminueret de faſtigio uſurpatæ ſingularitatis. Sed non ultra laturi iniuriam uidebantur Principes Regni, Archiepiſcopi Moguntinus & Colonienſis, cum cæteris quibus curæ erat Reſpublica, crebra conuenticula faciebant atq; omnes in commune quid facto opus eſſet conſulere rogitabant. Deinde iam adulta conſpiratione diem generalis colloquij omnibus indixere Regni Principibus, ut Triburiam conuenientes, Bremenſem Archiepiſcopum communem omnium ho-

Imperator male audit ob nimiam familiaritatem Adalberti.

Adalbertus Archiepiscopus aula Imperatoria eijcitur.

stem communibus omnes studijs oppugnarent, Regiq; denunciarent, aut Regno ei cedendum esse, aut familiaritate & amicitia Bremensis Archiepiscopi desungendum. Perlato Goslariam atrocis rei nuncio, Rex ad statutam diem concitus properabat. Statuta die tristis in Regem omnium uultus, tristis erat Sententia, ut aut Regno se abdicaret aut Archiepiscopum Bremensem à consilijs suis atq; à Regni consortio amoueret. Tergiuersanti & quid potius eligeret hæsitanti Archiepiscopus consilium dedit, ut proxima nocte ablatis secum Regni insignibus clam aufugeret & Goslariam aut in alium locum se reciperet, ubi ab iniuria tutus foret, donec turba hæc conquiesceret. Adueniente uespera Thesauros Regios per satellites & socios fraudis suæ iam exportare coeperat, cùm repentè ad ministros Regis consilium hoc, nescio quo indicio, permanauit, qui statim raptis armis Curtem regiam circumdederunt, totamq; deinceps noctem ducentes peruigilem, ne quid noui accideret asseruabant. Facto mane infensis adeo animis omnes in Archiepiscopum coorti sunt, ut nec manibus temperassent, nisi Regia Maiestas uix & ægrè iracundiam cohibuisset. Contumelioseq; eiectus est de Curte Regia cum omnibus Tyrannidis suæ fautoribus, misitq; cum eo Rex amicorum suorum non modicam manum, ne scilicet ab æmulis suis insidias in uia pateretur, sic iterum rerum publicarum administratio ad Episcopos redijt, ut singuli suis uicibus quid Reipublicæ facto opus esset, præuiderent.

CAPVT IX.

Magnus Dux Saxoniæ eò redigit Archiepiscopum vt pacem ab eo mille mansis cogatur redimere.

Magnus igitur Ducis filius, collecta latronum multitudine, non eo modo conatus est Ecclesiam impugnare, quemadmodum parentes eius: verum ipsum Pastorem Ecclesiæ prosequutus, vt contentionem diutinam finisse vide-

deretur, aut membris truncare, aut funditus interficere quærebat Episcopum: Nec tamen illi dolus ad cauendam defuit, Auxilium verò in militibus prorsus nullum habuit. Ipso tempore Archiepiscopus à Magno Duce obsessus, clam metu fugit Goslariam, ibiq; securè per dimidium Annum mansit,; in prædio suo apud Loctunam. Castra & seruitium eius ab hostibus direpta sunt. Goslaria.

Quibus angustiarum laqueis obstrictus ignominiosum quidem, sed necessarium cum Tyranno fœdus pepigit, vt qui hostis erat, miles efficeretur, offerens ei de bonis Ecclesiæ mille mansos in beneficium & amplius. Eo nimirum tenore, vt Comitatus Fresiæ (quorum alterum Bernardus, alterum Ekibertus inuito retinebat Pontifice) Magnus absq; omni dolo, vendicaret iuri Ecclesiæ, ac defenderet. Archiepiscopus muneribus placat Magnum Ducem Saxoniæ.

CAPVT X.

Archiepiscopus distributis inter Laicos bonis Ecclesiæ, ipse ridiculus cum mera fermè luctatur inopia.

ITa prorsus diuiso in tres partes Bremensi Episcopatu, cum vnam partem Vto, alteram partem Magnus haberet, vix tertia remansit Episcopo, quam tamen ipse postea Bernardo alijsq; Regis adulatoribus destribuens, ferè nihil sibi retinuit. Nam & curtes Episcopi & decimæ Largitiones noxiæ.

Ecclesiarum, vnde Cleri & inopes sustentari deberent, omnia cesserunt in vsum Laicorum, ita vt meretrices cum latronibus, vsq; hodie luxurientur ex bonis Ecclesiæ, in derisum habentes Episcopum omnesq; ministros altaris.

Tantis igitur largitionibus, sicut hodie videri poßit, nihil aliud lucratus est Episcopus erga Vtonem & Magnum, quàm ne expelleretur à suo Episcopatu; à cæteris verò nihil alud seruitij meruit, nisi vt Dominus vocaretur.

CAPVT XI.

Godescalcus Princeps Slauiæ à Paganis Leontij cæsus, martyrij coronam adeptus est.

HÆc nobis prima ruina contigit in Bremensi Parochia, verùm trans Albiam quoq; vindictæ magnitudo peruenit; quoniam Princeps Gothescalcus eo tempore interfectus est à Paganis, quos ad Christianitatem nitebatur ipse conuertere. Et quidem vir omni æuo memorabilis, magnam partem Slauoniæ conuersam habuit in diuinam Religionem. Sed quia nondum impletæ sunt iniquitates Amoræorum, neq; adhuc venit tempus miserendi eorum, necesse erat vt venirent scandala, vt probati fierent manifesti.

Godescalcus Princeps Slauiæ Martyr.

Passus

Passus est autem noster Machabæus in ciuitate Leontia VII. Idus Iunij, cum Presbytero Ippone, qui super Altare immolatus est, & alijs multis, tam Laicis quam Clericis, qui diuersa pro Christo vbiq; pertulerunt supplicia. Ansuerus Monachus, & cum eo alij apud Rinsburg lapidati sunt. Idus Iulij paßio illorum occurrit.

Fertur idem Ansuerus, quum ad paßionem ueniret, flagitasse Paganos, ut prius socij, quos deficere metuebat, lapidarentur. Quibus coronatis ipse gaudens, cum Stephano genua posuit.

Ippo martyr cum Godscalco in Slauia.

Ansuerus Monachus lapidibus obrutus.

Meminerunt horum Helmoldus cap. 22. & 23. & Crantzius lib. 4. Metropolis suæ, unde hæc ad uerbum de uerbo, ut apparet, descripserunt.

CAPVT XII.

Ioannes Episcopus Slauiæ cum Coniuge Godescalci, filia Regis Daniæ, & alijs multis Christianis pro Christi fide martyrium subijcit.

IOannes Episcopus senex, cum cæteris Christianis, in Magnopoli ciuitate captus, seruabatur in triumphum. Ille igitur pro confeßione Christi fustibus cæsus, deinde per singulas Slauorum ciuitates ductus ad ludibrium, cum à Christi nomine flecti non posset, truncatis manibus ac pedibus in platea corpus eius proiectum est. Caput verò dissectum

Iohannes iste peregrinationis amore, Scotiam egressus, uenit in Saxoniam, & clementer susceptus, demum ad Godschalcum in Slauiam diuertit. Apud eum aliquandiu commoratus multa Paganorum millia baptizauit.

Iohannes Scotus, Martyr in Slauia.

 Paga-

Pagani conto præfigentes in titulum victoriæ Deo suo Redigast immolauerunt.

Rethegast.

Hæc in Metropoli Slauorum Rethre gesta sunt IIII. Idus Nouembris. Filia Regis Danorum apud Michlenburg ciuitatem Obotritorum inuenta cum mulieribus nuda diu cæsa est: Hanc enim habuit, vt prædiximus, Godescalcus Princeps vxorem, à qua & Filium suscepit Henricum, ex alia verò Butue natus fuit, magno vterq; Slauis excidio genitus.

Syritha filia Regis Daniæ, Martyrissa.

Coniunx Godescalci, quæ hic martyrium subiisse fertur, Syritha fuit filia Suenonis Estritij, soror D. Canuti, cæsi Ottoniæ, atq; Amita D. Canuti interemti ad Haraldstadium in Selandia. Qui etiam Regnum Slauoniæ eo nomine, accepit ab Henrici consobrini obitu, quemadmodum lib. 13. Saxonis uberius hæc commemorantur & alibi.

D. Canutus Rex.

D. Canutus Dux.

CAPVT XIII.

Slaui in Stormariam vsq; populabundi progreßi Hamburgam deuastarunt; frustrà se eis opponente Duce Ordolpho.

Slaui tertio à fide Christiana deficiunt. Anno Domini 1066.

ET illi quidem victoria potiti, totam Hamburgensem Prouinciam ferro & igne demoliti sunt. Stormarij ferè omnes aut occisi aut in captiuitatem ducti. Castrum Hamburg funditus excisum, & in derisionem Saluatoris nostri etiam cruces à Paganis truncatæ sunt. Impleta est nobiscum Prophetia,

Ipso eodemq; tempore Slasuig ciuitas Transalbianorum, quæ sita est in confinio Danici Regni, opulentißima æque ac populosißima ex improuiso Paganorum incursu funditus excisa est.

Slesuiga depopulata.

Hamburga deuastata.

phetia, quæ ait, Deus venerunt gentes in hæreditatem Psal: 78. &c. Quæ Prophetiæ deplorantur in Ierosolymitanæ vrbis excidio.

Huius autor cladis Plusso fuisse dicitur, qui sororem Godescalci habuit, domumq; reuersus, & ipse obtruncatus est. Itaq; omnes Slaui facta conspiratione generali ad Paganismum denuo relapsi sunt; eis occisis qui perstiterunt in Fide. Dux noster Ordulfus inuanum sæpe contra Slauos dimicans, per XII Annos, quibus patri superuixit, nullam potuit vnquam habere victoriam, totiensq; victus à Paganis, à suis etiam derisus est. Igitur expulsio Archiepiscopi & mors Godescalci vno ferè Anno contigit: Qui est Pontificis XXII.

Blusso, qui habuit sororem Godescalci.

Hæc est Slauorum tertia negatio, ab eo tempore, quo primum sub Carolo Magno Christiani facti sunt.

Ordulfus Dux Saxoniæ.

CAPVT XIIII.

Angliam intestinis seditionibus turbatam, Vilhelmus ex Gallia clàm aduectus, inuadit atq; occupat.

EOdem quoq; tempore clades illa memorabilis in Anglia facta est, cuius magnitudo, & quod Anglia Danis ex antiquo subiecta est, summam nos euentuum præterire non sinit. Post mortem sanctißimi Regis Anglorum Eduardi, contendentibus pro illo Regno Principibus,

Mutationes in Regno Anglico.

Herol.

Cometa Anno Domini 1066.

Et in fallor hæc mala nobis uentura, signauit ille horribilis Cometa, qui ipso apparuit Anno circa Paschæ dies.

Haraldus Rex Noruagiæ, cæsus in Anglia.

Haraldus iste Rex Nordmannorum trecentas naues habuit magnas, quæ omnes ibi remanserunt. Insuper massa auri, quam Haraldus à Græcia adduxit, ad Bastardum tali fortuna peruenit. Erat autem pondus auri, quod uix bisseni iuuenes ceruice leuarent.

Massa auri ingens.

Heroldus quidam Anglorum Dux, vir maleficus, sceptrum inuasit. Quod cum sibi frater eius, nomine Toste, ereptum audiret, Regem Nordmannorum auxilio ducit Haraldum, Regemq; Scotorum & occisus est ipse Toste, Harald & Rex Hyberniæ cum toto exercitu, à Rege Anglorum. Vix, vt aiunt, dies octo transierant, & ecce Vilhelmus, cui pro obliquo sanguine, cognomen est Bastardus, à Gallia transfretans in Angliam, lasso victori bellum intulit, in quo Angli primum victores, deinde victi à Nordmannis, vsq; ad finem contriti sunt. Haraldus ibi cecidit & post eum ex Anglia ferè C. millia.

Bastardus victor in vltionem Dei, quem ipsi offenderant Angli, omnes ferè Clericos & Monachos absq; regula viuentes, expulit. Deinde ablatis scandalis Lanfrancum Philosophum in Ecclesia posuit doctorem, cuius studio & prius & postmodum in Anglia multi, ad diuinum animati sunt obsequium.

Lanfrancus Philosophus in Anglia.

Anno Domini 1063.

Haraldus Rex Noruagiæ cognomento Haardraade, accitus ad societatem belli à Tostone contra fratrem eius Haraldum, sagitta in pectore lætaliter uulneratus est. Funus à filio eius Olao, qui unà prælio intererat, Nidrosiam delatum est.

Guilielmus

Guilelmus cognomento nothus, Haraldum intestinis & Noruagico bello hoc exhaustum oppreßit. Cuius posteri ex sanguine Nordmannico, iam Annos totos quingentos Regnum occupant, excisa ueteri Anglorum prosapia ferme omni. Guilelmus nothus, Anno Domini 1066.

De Lanfranco hoc est in Chronicis Anglicis Guilielmi Neubrigensis; Locum Stigandi Cantuariensis suscepit Lanfrancus ex Monacho Beccensi, Abbas Cadomensis, natione Longobardus, uir præter religiosæ uitæ meritum, in utraq; litteratura seculari scilicet & diuina clarißimus. Guilelmus Neubrigensis, Anglicus Historicus.

CAPVT XV.

Status Regni Suetiæ miserabilis.

IN Suetia per idem tempus Christianißimus Rex Steinkel defunctus est, post quem certantibus de Regno duobus Ericis, omnes Suedorum potentes, occubuisse feruntur in bello. Nam & Reges ambo ibi perierunt. Ita prorsus deficiente omni regali prosapia, & status Regni mutatus, & Christianitas ibi turbata est valde. Episcopi quos illuc Metropolitanus ordinauit, persecutionem metuentes domi sederunt. Solus Episcopus Scaniæ procurauit Ecclesias Gothorum. Et quidem Sueonum Satrapa Gniph, ad Christianitatem populum confortauit.

Duobus Ericis in prælio interfectis, Halsten filius Stenkel in Regnum leuatus est. Quo mox depulso accitus est Annunder à Russia; & illo nihilominus amoto, Sueones elegerunt quendam Haquinum.

Mutationes in Regno Suetiæ.

Stenkillus Rex Suetiæ moritur.

Historiographi Sueci aliam Regum seriem ponunt, diuersam ab hac nostri Autoris. Dicit in suis annalibus Doctor Ericus, post Haquinum Rode ad Regnum peruenisse Stenkillum, qui fuit nepos ex sorore Ola, quem cognominarunt Scottekonung, cuius supra lib. 2. facta est mentio. Doctor Ericus Historicus Suecus.

mentio. Post Stenkillum collocant Ingonem, qui ex qua fuerit prosapia, meminit Historicorum nemo. Huic successisse tradunt Halstanum fratrem, quem secutum ferunt Philippum filium dicti Halstani. De Ericis nulla fit mentio, quorum meminerunt Scholia nostra marginalia antiqua. Credibile certè est in isto, à Stenkilli obitu, interregno, ortas esse in Suetia mutationes & contentiones graues, quum in Stenkillo, ut apparet, extincta sit prosapia Regia uetus & antiqua. Cuius hoc est indicium magnum, quod nemo Historicorum omnium, quos mihi uidere contigit, prodat ex qua familia fuerit iste Ingo successor Stenkilli.

Genealogia Regum Suetiæ.

CAPVT XVI.

Encomium Suenonis Regis Daniæ, à quo Autor se accepisse fatetur, quicquid refert de conuersione Barbarorum.

Sueno Estritius Rex Daniæ pacem colit cum Noruagis.

Illo tempore clarißimus inter Barbaros fuit Suen Rex Danorum. Qui Reges Nordmannorum Olaph & Magnum constrinxit magna virtute. Inter Suen & Bastardum perpetua contentio de Anglia fuit, licet noster Pontifex muneribus Vilhelmi persuasus, inter Reges pacem formare voluerit. Christianitas ab illo Suen Rege in exteras nationes longè lateq; diffusa est. Et cum multis virtutibus polleret, sola ægrotauit luxuria.

Nouißimis Archiepiscopi temporibus, cum ego Bremam veni, audita eiusdem Regis sapientia, mox ad eum venire disposui, à quo & clementissimè susceptus vt omnes, magnam huius libelli materiam ex eius ore collegi. Erat enim scientia literarum eruditus, & libe-

ralis,

ralißimus in extraneos, & ipse direxit prædicatores Clericos in omnem Suediam, Nordmanniam, & in insulas, quæ sunt in illis partibus. Cuius veraci & dulcissima narratione didici, suo tempore multos ex barbaris nationibus ad christianam fidem conuersos; aliquos etiam tam in Suedia quam Noruegia martyrio coronatos, ex quibus, ait, Henricus quidam peregrinus, dum apud Sueones vlteriores prædicaret, martyrij palmam capitis abscißione meruit.

Suenonis Estritij magna laus.

Henricus quidam martyr apud Suecos.

Alter quidem Alsuardus nomine, inter Nordmannos sancta conuersatione diu ac latenter viuens, abscondi non potuit. Ille igitur dum protexit inimicum, occisus est ab amicis. Ad quorum requietionis locum, magna bodieq; sanitatum miracula populis declarantur. Igitur & ea quæ diximus, vel adhuc sumus dicturi de Barbaris, omnia relatu illius viri agnouimus.

Alsuardus Martyr in Nordmannia.

Post Haraldum Regem Noruagiæ cæsum in Anglia, duo ipsius filij Magnus & Olaus successerunt. Qui pacem ineuntes & fœdus cum Rege Suenone, simul regnabant Annis duobus. Olaus cognomento kyrre, accepit filiam Suenonis Ingertam, atq; ita utrinq; cessatū est à bellis mutuis.

Olaus kyrre, Rex Noruagiæ ducit filiam Regis Daniæ.

Hic noster Sueno Estritius, magnam tulit laudem Pietatis & Sapientiæ, utpote qui non ipse tantum litterarum humaniorum cognitione excelleret, sed & conuictu quoq; gauderet maximè Clericorum & hominum antiquitatis atq; Historiarum studiosorum.

CAPVT XVII.

Reprehenditur Adalbertus, quod nimium Aulæ Imperatoris deditus fuerit; Nunc verò desperatis rebus, ocio se primùm dedere incipit.

Nterea noster Archiepiscopus, zelo, vt aiunt, Agrippinensis Episcopi, à curia perturbatus, Bremæ sedit priuatus, solitarius & quietus. Atq; vtinam tanta mentis quiete frueretur, quanta corporis fatigatione carebat. Felix, inquam, si domesticis Ecclesiæ bonis, auitisq; parentum contemtus diuitijs, infelicem curiam aut nunquam vidisset, aut raro visitasset. Et de alijs quidem viris magnis legitur, quod gloriam mundi contemnentes, Aulam Regiam veluti secundam Idolatriam refugerint, iudicantes nimirum ad hoc Philosophicum solitariæ vitæ ocium, à tempestate sæculi & tumultu palatij, quasi ad portum & requiem beatitudinis veniendum.

Beati qui procul aula propriis degunt contenti.

Noster verò Pontifex contraria via currebat, sapientis viri officium æstimans, vt pro salute Ecclesiæ suæ, non solùm curiæ labores sustineat, verùm etiam si ita necessitas erit, pericula & mortem subire non dubitet. Vnde ni fallor, primo tempore suo curiam Regis frequentauit, pro exaltanda Ecclesia sua; Circa finem verò perditis aut potius dispersis quæ habuit, pro liberando laborauit Episcopio. In qua re, sicut illud persuasit ambitus gloriæ; ita istud necessitas imperauit Ecclesiæ, quæ inuidia Ducum huius patriæ semper impugnata, tunc demum etiam ad nihilum redacta est.

Desperatio facit Monachum.

Quam calamitatem sui temporis ipse miserabilitèr quotidie deplorauit; speciales ad hoc Psalmos habens constitutos, quibus in hostes Ecclesiæ se posset vlcisci.

CAPVT XVIII.

Recenset causas, de quibus se crudeliorem Adalbertus coactus sit præbere familiæ suæ Ecclesiæ.

QVod autem erga suos Parochianos se tam crudelem exhibuit, quos potius diligere, ac sicut Pastor oues suas procurare deberet, ipse magnam exposuit rationem, quam de illius ore nos audiuimus. Alia dicemus ex alijs. Caußa cur duriorem se præbuerit Clero Archiepiscopus.

I. *Germanus Archiepiscopi frater, scilicet Palatinus Comes, nomine Decius, à quodam suæ Diœcesis Presbytero interfectus est, eodem Anno quo & Cæsar defunctus est. Vir bonus & iustus, qui nemini vnquam vel ipse nocuit vel fratrem nocere permisit. Apparuit hoc in fine memorabilis viri, qui circumstantes iam obtestatus est, pro salute sui occisoris; hoc mandauit & fratri, qui defuncti complens vota, Presbyterum quidem permisit abire illæsum, ex eo autem tempore odio habuit omnem familiam Ecclesiæ.* Decius frater Archiepiscopi occisus à Presbytero.

II. *Dicunt & alium fomitem odij, quod dum aliquando Pontifex, nescio quem de familia superbius agentem iussisset comprehendi, reliqui inde commoti ad* Captiuitas ministri sui.

 insa-

insaniam, cubiculum Pontificis armati petunt, etiam vim facturi, nisi redderetur comprehensus, & alia quæ furor persuasit iratis.

CAPVT XIX.

Tertia & Quarta caussa, cur se aliquanto acerbiorem exhibuerit suis Archiepiscopus.

III. Luxuria familiæ Archiepiscopalis.

Ertia caussa erat quod Episcopus bonis suis parceret, & Annum integrum aut sæpe biennium à domo peregrinatus est. Post multum verò temporis regressus in Episcopatum, cœpit rationem ponere cum seruis ac villicis suis, inuenitq́ omnia bona, & redditus fructuum non minus dissipata, quàm si domi fuisset. Est enim hoc genus hominum, vt benè describit Salustius, mobile & infidum, neq; beneficio neq; metu coercetur.

Aulicorũ mores.

IIII. Ebrietas. *Præterea ingurgitationem potus, quod peculiare vitium est illis gentibus, ita in eis abomin[illegible]us est Pontifex, vt sæpe de illis dicere solitus sit, Quorum Deus venter est. Nam contentiones & pugnas, oblocutiones et blasphemias & quæcunq; maiora scelera commiserint in ebrietate, in crastinum illi pro ludo habent.*

CAPVT XX.

Quintam & vltimam caussam asſignat, cur meritò Archiepiscopus coactus sit durius in suos animaduertere.

Quære-

Vaerebatur etiam vsq; ad sua tempora multos Paganos erroribus implicitos, ita vt diem sextæ Feriæ, Carnis esu macularent, vt vigilias solennitatesq; Sanctorum ac venerabilem Quadragesimam gula, fornicationibusq; polluerent, vt periuria pro nihilo computent; vt effusionem sanguinis in laudem habeant; similiter adulteria incestuositates, aliæq; naturam excedentes immunditiæ vix culpantur ab aliq uo illorum. Plæriq; duas vel tres aut innumerabiles simul vxores tenent. Item morticinis & sanguine, & suffocatis, carneq; iumentorum licitè vtuntur. V. Vitia uulgi & Paganorum.

Postremum est quod Archiepiscopus adprimè doluit, super inuidia quam in aduenis habebant, & quod adhuc Duci fideliores erant, quàm sibi aut Ecclesiæ suæ. Hæc & alia populi delicta, dum sæpe Metropolitanus in Ecclesia declamatorio sermone fieri prohiberet: illi correptionem paternam derisioni habuere, nec vt Sacerdotibus aut Ecclesijs Dei vllam reuerentiam haberent, flecti moueriq; potuere. VI. Infidelitas ministrorum Archiepiscopi.

CAPVT XXI.

Adalbertus proprijs dilapidatis bonis de pauperum rapinis & Præpossiturarum redditibus cogitur viuere.

Quibus

Vibus rerum causis impellentibus statuit eis Archiepiscopus, vt populo duræ ceruicis, neq; parcendum esse neq; credendum, ita dicens: In chamo & freno maxillas eorum constringam, Rursumq;, Visitabo in virga iniquitatem eorum, & alia. Itaq; inuenta occasione, si quis eorum offendisset eum, mox in vincula conyci iussit, aut spoliari omnibus bonis, asserens cum risu, afflictionem corporis animæ vtilem; damna bonorum esse purgationem delictorum. Vnde factum, vt præpositi operum, quibus ipse vicem suam commisit, in rapiendo & affligendo modum excesserint. Impletumq; est vaticinium quod ait: Ego iratus sum parum: ipsi vero adiuuerunt me in malum, dicit Dominus.

Crudelitas.

Qualis Dominus, tales serui.

Zach. 1.

Tunc igitur Bremæ commoratus Pontifex, cum nihil haberet residui, de rapinis pauperum vixit & bonis sanctarum congregationum. Præposituram maiorem Episcopij, seruus eius quidam Siudger administrauit. Is cum dispersis fratrum bonis, propter homicidium Diaconi esset depositus, iterum restitutus, nec haberet quod fratribus aut Domino seruitij daret, conscientiæ metu perculsus aufugit propter iram Pontificis. Sicq; Præpositura in ditionem Episcopi redacta, per vicarios sua quærentes, miserabiliter ipso tempore laniata est. Similiter per singulas fiebat congregationes,

Bona Ecclesiæ exposita rapinis.

Pontifice in præpositos irato, illis autem in vulgus zelantibus, dißipata sunt omnia bona Ecclesiæ.

CAPVT XXII.

Adalbertus Zenodochiorum bona ad se transferens, auget famis grassantis periculum; adeo vt multi Bremis in plateis Eleemosynis destituti, fame perierint.

HVius cladis solùm expers erat Zenodochium, quod à Sancto Ansgario primitus inceptum, postea succedentium Patrum diligentia, vsq. ad nouißima tempora Domini Adalberti, saluum permansit & integrum. Et tunc quidem vice Dominus noster, quasi fidelis dispensator, & prudens ad custodiendas pauperum Eleemosynas deputabatur.

Non audeo dicere quàntum peccatum sit defraudare pauperum res, quod alij canones Sacrilegium vocant, alij homicidium, hoc solum fas sit, pace omnium dici fratrum, quia toto septennio quo superuixit Archiepiscopus, ex illo famoso & opulento Bremensis Ecclesiæ Hospitali, nulla prorsus data est Eleemosyna. Quod ex eo miserabile & inhumanum videtur, quoniam & tempus incubuit famis, & multi pauperes in plateis vbiq. reperti sunt mortui. Ita intento ad Curiam Pastore nostro, sanctißimi vicarij eius Dominicum

Sacrilegium defraudare pauperes suis Eleemosynis.

Fames magna.

ouile vastantes, more luporum in Episcopio grassati sunt; ibi solummodo parcentes, vbi nihil inuenerunt, quod posset auferri.

CAPVT XXIII.

Exaggerat crudelitatem ac tyrannidem Archiepiscopi, & maximè eius familiarium; à quibus nhil tutum, nihil securum miseris ciuibus ac subditis.

CErneres eo tempore lamentabilem Bremæ Tragœdiam in afflictione ciuium, militumq́ ac Magnatum; item, quod grauius erat, Clericorum & Sanctimonialium. Et de nocentibus quidem iustè actum videtur, vt corriperentur, de alijs verò non sic. Violentia. *Primo igitur si quis diuitum putabatur innocens, ei aliqua iubebantur, vt nocens fieret, vix poßibilia. Clamaret? statim omnibus bonis expoliatus est. Si murmurare præsumsit, in vincula coniectus.* Tyrannis. *Erat autem videre, alios flagris torqueri, multos in neruum mitti, quosdam pelli à domo, plærosq́ deportari in Exilium. Ac velut in ciuili Syllæ victoria contigit, quem aliquis potentum priuato odio infensum habuit, eum sæpe ignorante Archiepiscopo damnauit; quasi ex eius præcepto. Tunc verò ne aliquis sexus, aut ordo immunis haberetur in tanto scelere, vidimus etiam mulierculas auro vestibusq́ nudatas, & infamis prædæ autores cum Presbyteris vel Episcopos existere.*

Porro

Porro ex illis, quibus ablata sunt sua bona, aut qui durius à Quæstore grauati sunt, compertum est nobis, aliquos eorum nimio dolore permotos in amentiam venisse, quosdam verò, nuper diuites ostiatim mendicasse.

Cumq; rapinarum quæstio in omnes caderet Episcopo subiectos, non transiuit etiam negotiatores, qui ex omni terrarum parte Bremam solitis frequentabant mercibus. Eos omnes execranda vicedominorum exactio coëgit sæpe nudos abire. Ita Ciuitas à Ciuibus & forum mercibus vsq; hodie defecisse videtur, cum præsertim, si quid nostris intactum superfuit, hoc serui Ducis radicitus absumpserunt. Et hæc omnia cum sæpe antea facta sunt, & præsente Archiepiscopo, intolerabiliter autem ipso absente, ac post diem expulsionis suæ. Ius Hospitalitatis uiolatum in mercatoribus.

CAPVT XXIIII.

Archiepiscopus in pristinum dignitatis surrogatus gradum, cautius se gesit quàm prius. Quædam sui animi vota expleuit, sed non, vt intenderat, omnia.

MVlto igitur labore multisq; largitionibus inuanum consumtis, Metropolitanus tandem post triennium Expulsionis suæ, voti compos effectus, in pristinum gradum Curiæ restitutus est; moxq; succedentibus prosperis, summam rerum, quod est vice dominatus, iam septies Consul meruit. Nactus vero locum dignitatis, in quo magnitudinem Adalbertus redit in Aulam Romani Imp.

animi posset ostendere, iam tunc cautè ambulandum esse deliberauit erga Principes, vt non offenderet eos sicut prius. Quapropter Coloniensi Episcopo primum reconciliari voluit, deinde cæteris, in quos ipse peccasse, vel potius qui in illum peccasse videbantur.

Deinde remotis impedimentis Ecclesiæ suæ, pro cuius exaltatione tam in ambitu Curiæ, quàm in profusione pecuniæ videbatur improbior, non fuit ociosus. Quo tempore Plisnam, Dusburg, Groningen & Sinticum acquisiuit. Vildashusin præposituram Bremæ vicinam, prope in manibus habuit, & Rosfeldon Hamburg proximam. Cæterum si diutius haberet vitam, cogitauit etiam Verdensem Episcopatum, nostræ Metropoli subiugare. Postremo in Hamburg iam apertè laborauit Patriarchatum efficere, aliaq; magna & incredibilia, de quibus supra nimis dictum est.

Dusburg. Groningen.

CAPVT XXV.

Conspiratio facta in Regem, detecta & restincta est; subactis conspirationis Ducibus.

Colloquium Cæsaris & Regis Daniæ.

ACcedit hoc ad gloriam Præsulis, quod in Anno consulatus sui, famosum illud Colloquium Cæsaris cum Rege Danorum, ad contumeliam habitum est Hamburg. Vbi sub obtentu fœderis contra Saxones arma parata sunt.

Eodem

Eodem Anno restincta est illa conspiratio in Regem facta. In qua Dux Otto & Magnus, deuastata per Annum Saxonia, tandem consilio præsulis in potestatem se Regis dederunt. Rex Ducatum Otthonis Velpo dedit. Archiepiscopus noster bona Ecclesiæ recepit, quæ antè habuit Magnus. Otto & Magnus Duces Saxoniæ.

Quæ fuerit caussa aut ratio instituti huius Colloquij, inter Imp. Rom: & Regem Daniæ, facilè non licet æstimare. Crantzius existimat Suenonem Estritium fuisse hunc Regem Daniæ. Cui repugnare uidetur primum temporis ratio, quum Anno Domini 1071 hoc contigisse constet, Sueno autem fatis concesserit Anno, ut autumant 1067. Accedit deinde, quod persuadere mihi neutiquam ualeam, Autorem nostrum suppressurum fuisse nomen Suenonis, cui tam familiariter eum notum ex superioribus constat, si is cum Henrico Imp: ita graue & særium Colloquium instituisset, ut sine commutatione uerborum atq; contumeliosa contentione illud conficere nequiuerit. Nisi omnino in gratiam Metropolis suæ hoc conticuit, quod fortè Sueno postremis uitæ temporibus, iugum Archiepiscopi exosum habens, occasionem dederit mutandi & transferendi sedem uersus Bremam, quemadmodum à Saxone nostro lib. II. luculentè memoriæ proditum est.

CAPVT XXVI.

Archiepiscopus intelligens se tantùm spe vana lactari ab Imperatore, fatis concedit.

Itaq; in summa rerum gloria positus, licet crebra corporis molestia pulsaretur, negotijs tamen publicis deesse noluit. A Rheno ad Danubium, indeq; in Saxoniam cum Rege portatus in lecto. Aiunt quidam laudatum esse

Vana spes. Regia sponsione, vt proxima solennitate Paschali, conuenientibus apud traiectum Rheni Principibus, ibi confirmarentur ei omnia, quæ de Lauressa vel Corbeia & cæteris, desiderauit anima eius. Asserunt alij callidis dilationibus à Rege pertractum esse, Pontificem, Lauressa. quo scilicet Lauressam dimittens, vbicunq; mallet in Regno, bis tantum suæ reciperet Ecclesiæ donandum; verum ille pertinax incœpti, dum nil aliud velle respondit, tandem frustrato nisu decidens, vnà & vitam & Lauressam, cum cæteris Ecclesiæ bonis, perdidit.

CAPVT XXVII.

Prognosticon vicinæ mortis in ipso Archiepiscopo, Morum videlicet & Animi subita in deterius mutatio.

Prognosticon seu indicia vicinæ mortis. Signa vel Prognostica vicinæ mortis eius plurima fuerunt tam pauorabilia & insolita, vt nos ipsumq; Pontificem terrefacere viderentur, tam ingentia & manifesta, vt quisquis morum suorum turbulentiam & valetudinis inconstantiam diligentius intueretur, procul dubio finem dixerit aduentasse. Siquidem mores viri, licet semper à communi mortalium habitudine dissentirent, circa terminum verò, inhumani, intolerabilesq; & alieui à semetipso videbantur; maximè post diem expulsionis suæ, vel deuastationis Parochiæ, quæ simul subsecuta est. Post illum, inquam, diem, pudore, ira, doloreq; maiore quàm sapientem virum decuit permotus, quia recupe-

randi bona Ecclesiæ non inuenit consilium, ex nimia solicitudine multiformium angustiarum, non audeo dicere, insanus & inops mentis effectus est. Insania Archiepiscopi.

Porro quæ per eum deinde gerebantur, aliqua errantis vel decipientis poterant videri, quæ vt æstimo non hominis sani, non sanus iuret orestes. Sicut est illud, quod præfati sumus, quia noctem integram vigilando, diemq; transegit dormiendo. Item illud, quod à veritate quidem auditum auertens, ad fabulas & somnia conuersus est. Item illud, quod Eleemosynarum oblitus in pauperes, omnia quæ habere potuit, dispersit in diuites, præcipuè Adulatores. Item illud, quod dispersis bonis Ecclesiæ, cum nihil haberet residui, de rapinis miserorum vixit, & legitimis sanctarum congregationum. Item illud, quod de præpositura villicationem faciens, & de Hospitali præposituram, non impar illi fuit, qui diruta ædificat, mutat quadrata rotundis. Item illud, quod facilius solitò prouocatus ad iracundiam, aliquos manu percußit, vsq; ad effusionem sanguinis. Somnia. Rapinæ. Iracundia.

Multos etiam ignominiosis exasperans verbis, non minus se quàm illos inhonorauit. Talis ille circa finem, totus à se alteratus, & pristina virtute pessumdatus, quid vellet aut nollet, nec sibi, nec vlli suorum poterat satis notum esse. Cæterùm talis erat eloquentia eius vsq; ad finem, vt si eum audires concionantem, tibi facile persuaderetur, omnia per illum fieri plena ratione magnaq; autoritate. Eloquentia.

Caput

CAPUT XXVIII.

Archiepiſcopus à fratre Friderico Palatino Rheni admonitus; nihilominus ad ſe non redit. Quod verò Magicis artibus ſe non dederit purgatur.

Fridericus Palatinus Rheni, frater Archiepiſcopi.

HAnc pernicioſam clariſsimi viri commutationem ſiue digreßionem & apertius deteriorationem, dum per ſingulas orbis Prouincias fama volans diſpergeret, inſignis germanus eius, ſcilicet Palatinus Comes, Fridericus, ad corripiendum fratrem, ſicut memini, peruenit Liſmonam. Sed fruſtrà commonens eum de his quæ honori eius attingerent vel ſaluti, moleſtus diſceßit, Nothobaldum ſuoſq́; pares accuſans, qui ſuis maleficijs illuſtrem virum circumuenirent, ſuiſq́; dementem reddiderint conſilijs. Hæc ille.

Liſmona.

Nothobaldus Magus.

Nos autem vidimus ipſum Pontificem, ad tantam perueniſſe infamiam, illo tempore, vt Magicis inſeruiſſe artibus diceretur, à quo crimine, Ieſum teſtor & Angelos eius, omneſq́; Sanctos, illum virum prorſus immunem & liberum eſſe, præſertim cum maleficos & Diuinos & eiuſmodi homines ſæpe iudicaret morte eſſe multandos. Quoniam verò ſcriptum eſt: Cum ſancto ſanctus eris, & cum peruerſo peruerteris, arbitror eum aut malignitate eorum, quos ſibi fideles credidit, aut infeſta-

Archiepiſcopus ſuſpectus ob Magiam.

Pſal: 18.

festatione inimicorum, qui Ecclesiam eius impugnabant, à statu solitæ rectitudinis primo lapsum, deinde corruisse totum.

CAPVT XXIX.

Archiepiscopus equo delapsus, & propter crebrum medicamentorum vsum, desperabundus, agens pœnitentiam, ad se redit.

Tandem sæua morum perturbatione infractus, cum simul exterioribus fortunæ quateretur aduersis, quasi nauis obruta fluctibus, etiam corpore debilitari cœpit. Dumq; Medicorum auxilio studuit recuperare valetudinem; propter crebra medicaminum tentamenta in grauiorem mox incidit infirmitatem, ita vt semianimis iacens, in extremis iam fuerit desperatus. Infirmitas Archiepiscopi.

Quo etiam tempore ad Curiam tendens, graui casu de equo lapsus est. Tunc ille compunctus, amarè fleuit cum Ezechia, correctionemq; vitæ suæ Deo promittens. O solita Christi Clementia, statim conualuit, totumq; superuiuens triennium, multa compleuit, non tamen omnia, quæ promisit. Archiepiscopus de equo lapsus. Anno 1098.

CAPVT XXX.

Pytonissa & Medici malè ominantur Adalberto. Solus Nothebaldus Gnatho domesticus, contrarium spondebat atq; ita facilè credulum decepit.

Pytonissa. IN illis diebus superuenit quædam mulier, spiritum habens Pytonis, hæc voce publica dixit omnibus, celerem Archiepiscopo transitum affore, infra biennium, nisi fortè conuerteretur. Hoc idem testati sunt Medici. Erant autem cum Pontifice alij Pseudoprophtæ, longè alia promittentes, quibus melior fides habebatur. Illi siquidem vaticinabantur, illum tam diu victurum, donec poneret omnes inimicos suos, scabellum pedum suorum. Hancq; debilitatem corporis magnam deinde sanitatem, vel rerum prosperitatem secuturam. Familiarißimus omnium erat Nothebaldus, qui multa Pontifici sæpe vera prædicens, vno & nouißimo decepit verbo credentem.

Ex illo tempore balneis, quibus sæpe quotidie solebat uti, sale recoctis abstinuit, & reliquis multis quæ grauia esse populo persensit.

CAPVT XXXI.

Immania portenta, præcedentia mortem Archiepiscopi.

Portenta. VIdimus eo tempore cruces apud Bremam sudasse lacrymis. Vidimus Ecclesiam porcos violasse canesq;, adeò vt vix poterant ab ipsa Altaris crepidine repelli. Vidimus lupos in suburbanis loci nostri gregatim vlulantes, horribili iurgio certasse cum Bubonibus. Cumq; somnia vehementer attenderet Episcopus, hæc ab omnibus si-

nistra,

nistra, nunciabantur in ipsum respicere. Mortui nunquam tam familiariter locuti sunt viuis. Omnia mortem Episcopi portendebant. Nam & Hamburg eodem Anno, quo Metropolitanus decessit, incensa & bis vastata est. Pagani victores totam Nordalbingiam deinceps habuerunt in sua ditione. Bellatoribusq; occisis aut in captiuitatem ductis, Prouincia in solitudinem redacta est, vt diceres in fine boni Pastoris, etiam terris pacem ablatam. Hamburg incensa & deuastata. Anno Domini 1072.

CAPVT XXXII.

Adalbertus Goslariæ in discrimine vitæ constitutns, neminem fratrum ad se admisit, excepto solo Rege, cui curam Ecclesiæ commendauit.

QVatuordecim dies ante obitum Goslariæ positus, ex consuetudine sua, nec potionibus nec phlebtomijs contineri voluit. Quare grauissimo dyssenteriæ morbo correptus, & vsq; ad ossa attenuatus, heu prorsus suæ adhuc immemor salutis, Reipublicæ negotia tractauit, vsq; ad extremam transitus horam. Recidiua Archiepiscopi.

Aderat Magdeburg: Archiepiscopus Vezillo & alij fratrũ, petentes, vt intromitterentur. Quos tamen ipse, nescio quib. offensus, excludi præcepit à ianuis, dicens se præ immunditia infirmitatis indignũ, qui ab aliquo videretur. Soli Regi concedebatur aditus ægrũ visitandi, Vezillo Archiepiscopus Magdeburgensis.

quem dilexit eo modo etiam vsq; in finem. Illum ergò suæ fidei admonens & diuturni seruitij, multis generibus commendauit ei Ecclesiam suam & bona Ecclesiæ.

CAPVT XXXIII.

Adalbertus vicinus morti, pœnitentiæ oblitus, vitam adhuc in terris sibi spondet.

Nterea feralis aderat dies, Ægyptiacis cognota tenebris. Qua magnus Præsul Adalbertus amaræ mortis vicino pulsabatur nuntio. Sensit & ipse solutionem corporis sui, tam virium defectu, quàm rerum præsagio dictarum, instare. Sed cum Medici trepidarent indicare veritatem, solusq; promitteret vitam Nothebaldus, inter spem vitæ, metumq; mortis vir sapiens iacuit incertus, suiq; oblitus.

Adamatus Medicus prædicit Archiepiscopo mortem.

Adamatus quidem medicus Salernitanus fertur ante triduum mandisse Archiepiscopo proximum adesse diem obitus sui. Quod spernẽs Nothebaldo credidit; qui mutationis diem cito affuturum spopondit.

Nothebaldus magus.

Et seu ignorans quia dies Domini sicut Fur, ita in nocte veniet, & cum dixerint, pax & securitas, tunc repentinus superueniet interitus. Et aliàs, vbi præcipitur in Euangelio, vt vigilemus. Nescitis, inquit, diem neq; horam. Qua in re memor sententiæ cuiusdam sancti, non sine lachrymis huic loco possum aptare. Iam, inquit,
,, percutitur, iam sine pœnitentia cogitur exire peccator,
,, vt moriens obliuiscatur sui, qui, dum viueret, oblitus est
,, DEI.

Horæ mortis incertitudo.

Pœnitentia dilata.

Caput

CAPVT XXXIIII.

Adalbertus moritur nemine fratrum præsente, vel, vt alij narrant, præsentibus ministris ac pœnitentiam eius audientibus.

Tali modo gloriosus ille Metropolitanus, cum adhuc speraret de vita præsenti, die medio sextæ feriæ, suis ad epulas sedentibus, ipse in agonia solus iacens exhalauit spiritum. Eheu quàm vellem meliora scribere de tanto viro, qui & me dilexit, & tam clarus in vita sua fuit. Verum timeo, quia scriptum est: Væ illis qui malum bonum dicunt, & pereant qui nigrum in candida vertunt. Videturq; mihi periculosum esse, vt talis homo, qui dum viueret, propter adulationes perditus est, ei nos scribentes aut loquentes post mortem adulari debeamus.

Mors inopina Adalberti.

Asserunt tamen aliqui, cum ita solus iacuisset, paucos interfuisse arbitros, in quorum præsentia de omnibus gestorum suorum offendiculis, amaram in nouissimo gesserit pœnitentiam, flens & eiulans, se dies suos perdidisse. Tuncq; demum cognouit, quàm parua, immò quàm misera est nostri pulueris gloria. Quia omnis caro fænum & omnis gloria eius quasi flos fœni.

Vanitas gloriæ humanæ.

Esaiæ 40.

Reditus Adalberti in Aulam, & obitus quoq; eiusdem, meminit suprà nominatus, Lambertus Schafnaburgensis his uerbis. Primus tunc in Palatio erat Adalbertus Bremensis Archiepiscopus, qui triumphatis æmulis suis, qui eum ante aliquot Annos de Palatio eiecerant, solus nunc Rege frueba-

Adalbertus Archiepiscopus redit in Aulam Imperatoris.

fruebatur, receptus non modò in gratiam & familiaritatem, sed penè in Regni consortium & omnium quæ publicè uel priuatim agenda erant, societatem. Ita Regem callidis subreptionibus suum fecerat. Sed is morbo & ætate exhaustus cum diu per exquisitißimas Medicorum operas morti obluctatus fuisset, quasi naturam arte illudere posset, mediante quadragesima XVI Kalendas Aprilis, debitum conditioni persoluit, & pertinacibus odijs hominum, quod nunquam potuerat uiuendo, tandem aliquando satisfecit moriendo. Erat planè uir admirandæ compunctionis, & potißimum dum salutarem Deo hostiam immolaret, totus in lacrymas effluebat. Virgo quoq;, ut ferebatur, ab utero matris permanebat. Sed has in eo uirtutes nimium in oculis hominum, morum insolentia & iactantiæ leuitas obfuscabant. Corpus eius ex Goslaria in sedem Episcopatus sui delatum atq; sepultum est.

Adalbertus uirgo perpetuus, ut putabatur.

CAPVT XXXV.

Deplorat Autor mortem Adalberti; quem ab hypocritis seductum conqueritur.

Fallax humanæ uitæ prosperitas.

Fallax humanæ vitæ prosperitas. O fugienda honorum ambitio. Quid tibi nunc O venerabilis pater Adalberte, prosunt illa, quæ semper dilexisti; gloria mundi; populorum frequentia; Electio nobilitatis? nempe solus iaces in alto Palatio derelictus ab omnibus tuis. Vbi autem sunt Medici? Adulatores & Hypocritæ, qui te laudabant in desiderijs animæ suæ? qui te iurauerunt coualiturum esse de hac infirmitate, qui te vsq; ad decrepitam ætatem victurum calcularunt. Omnes, vt video, socij mensæ fuerunt & recesserunt in die tentationis. Soli remanserunt inopes & peregrini, viduæ & orphani, atq; omnes oppressi, qui se tua morte fatentur esse desolatos.

Deploratio mortis Adalberti

Cum

Cum quibus & nos veraciter possimus affirmare, tibi neminem deinceps comparem fore in clementia & largitate peregrinorum, in defensione Sanctarum Ecclesiarum, & reuerentia omnium Clericorum. Siue qui potentium rapinas, aut præsumptiones superborum ita prosequatur. Postremo qui in diuinis humanisq; prudentèr disponens, paratior inueniatur ad omne consilium. Si quid verò in moribus tuis reprehensibile videbatur, hoc magis accidit ex eorum nequitia, quibus tu plus iustò credidisti, sine quos inimicot propter veritatem sustinuisti. Illi enim tuum laudabile ingenium suis deprauantes insidijs, à bono malum effecerant. Laus Adalberti.

Obijt autem clarißimus noster Metropolitanus Adalbertus XVII. Kalend: April: Indict. X. Hic est Annus Domini nostri Iesu Christi MLXXII. Alexandri Papæ XI. Henrici Regis quarti, XVII. Præter libros sanctorumq; relliquias & vestimenta sacra ferè nihil inuentum est in thesauris eiusdem viri. Quæ tamen omnia Rex accipiens, vnà cum præceptis Ecclesiæ, tulit etiam manum sancti Iacobi Apostoli. Anno Domini 1072.

CAPVT XXXVI.

Corpus Adalberti Bremam deportatur atq; honorificè sepelitur.

Igitur

IGitur corpus Archiepiscopi magno stupore totius Regni à Goslaria Bremam portatum decimo demum die, quod est in annunciatione Sanctæ Mariæ, condigna populorum frequentia sepultum est in medio Chori, nouæ, quam ipse construxit, Basilicæ. Cum tamen affirmarint illum sæpe anteà rogasse, vt sepeliretur in vrbe Metropoli Hamburg, quam sicut decessores sui, omni semper amore censuit esse colendam.

Sepultura Adalberti.

Ibi namq; dum adhuc viueret, plærumq; totam æstatem transigens, præcipuas solennitates, cum magna gloria celebrauit. Ibi promotiones Ecclesiasticorum ordinum legitimis temporibus graui prorsus reuerentia sæpius impleuit. Ibi tempus & locum, quo à nostris Ducibus seu à proximis Slauorum gentibus, siue à cæteris Arctoæ gentis legatis, adiri posset, ex more constituit. Tantum honorem destructæ vrbi, tantumq; amorem habens exhaustæ matri, vt in illa diceret impletum scripturæ vaticinium, quæ dixit: Lætare sterilis, quæ non paris, quia multi filij desertæ, magis quàm eius, quæ habet virum.

Adalberti amor in Hamburgam.

Esaiæ 54. Galat. 4.

CAPVT XXXVII.

Confessio & pœnitentia Adalberti triduum priusquam exspiraret.

Ferunt

FErunt eum ante obitus sui diem, vix tertium decubuisse, quod à lecto surgere nequiuerit. Nam tanta in viro fortitudo fuit, vt in grauissima corporis infirmitate, nunquam ab aliquo vellet sustentari, nunquam emitteret vocem doloris. Cumq; iacens in extremis, horam vocationis suæ iam sentiret imminentem, crebris iterauit suspirijs. Heu me miserum, inquiens, & infelicem, qui tantas inuanum largitiones consumpsi. Potui verò esse beatus, si ea pauperibus dispersissem, quæ pro gloria sæculi distraxisse me doleo. Nunc autem illum adhibeo testem, cuius oculus intuetur abyssi profunda, quod intentio cordis mei tota fuit pro exaltatione Ecclesiæ meæ, quæ licet mea culpa exigente, vel odio inimicorum præualente, nimis extenuata videatur: sunt tamen amplius quam duo millia mansi, quos ex mea hæreditate vel meo labore gratulor adiectos Ecclesiæ. Quo sapientis viri sermone potest cognosci, quia si peccauit in aliquibus, vt homo, sæpe vt bonus homo pœnituit de erratis.

Pœnitentia sera, utinam uera.

CAPVT XXXVIII.

Archiepiscopus de sua aliquando superbè gloriatus prosapia, Visione mirabili ad mentem meliorem fertur reuocatus.

Cuius rei exemplum habeo vnum, quod in principio introitus sui, cum esset vir superbißimus, arrogantia sua multos sibi mortales fecit contrarios. Vnde & pro nobilitatis suæ gloria dixit vnum verbum, quod vtinam non dixisset: omnes scilicet Episcopos, qui eum præcesserunt, obscuros fuisse ac ignobiles: solum se generis & diuitiarum titulis excellere: porro dignum qui sortiretur maiorem cathedram, vel ipsam sedem Apostolicam. Talia non semel iactantem, visio dicitur magna perterruisse, quam pro sui magnitudine, cum & veracitèr nobis comperta esset, his adiungere non supersedi.

Nobilitatis vana gloriatio.

Vidit igitur nocte intempesta, se in conuentum Ecclesiæ raptum, vbi missarum solennia deberent celebrari, astantibus XIIII suis ex ordine decessoribus, ita vt proximus qui ante ipsum fuerat Alebrandus perageret illa, quæ ad missas fieri solent mysteria. Cumq; lecto Euangelio Sacerdos Dei ad suscipienda offerentium munera conuersus peruenisset ad Dominum Adalbertum, qui stabat in vltimo Chori loco, mox toruis in eum luminibus intuens, oblationem eius repulit dicens: tu homo nobilis & clarus, non potes habere partem cum humilibus, & abscesit in hæc verba. Sanè ex illa hora pœnitens super his quæ incautè protulit verbis, omnes successores suos in ingenti veneratione habuit, seq;

Visio mirabilis.

multis

multis gemitibus testabatur indignum sanctorum consortio virorum. Vnde & mox statuit per singulos antecessorum anniuersarios dies de Bramsted conuiuia dari plenissima fratribus atq; pauperibus, quod prius à penu Episcopi solebat exhiberi. Bramsted.

CAPVT XXXIX.

Alia signa pœnitentiæ Archiepiscopi.

Nam & alia multa reliquit signa pœnitentiæ vel conuersionis suæ, ex quibus hoc memorabile est, quod post vastationem Ecclesiæ, cum superuiueret quinquennium, nunquam est balneis vsus, nunquam est hilaris visus, rarò processit in publicum, vel ad conuiuium, nisi ad Curiam ysset, aut diei festi necessitas poposcisset. Signa pœnitentiæ Archiepiscopi.

O quotiens vidimus cum planctu faciem turbatam, si quando vastationis Ecclesiæ recordatus est, siue cum ipsos conspexit vastatores. In die festo natalis Domini, cum Magnus Dux adesset præsens, Itemq; cum magna adesset recumbentium multitudo, tunc hilares conuiuæ pro sua consuetudine, finitis epulis, plausum cum voce leuauerunt. Quod tamen non paruum displicuit Archiepiscopo. Itaq; innuens fratribus nostris, qui simul aderant, præcepit Cantori, vt imponeret Antiphonam, Hymnum cantate nobis: At verò, Laicis d.nuo perstrepentibus inchoari fecit:

Sustinuimus pacem & non venit. Tertio verò cum adhuc in populis vlularent, multum iratus leuari mensam præcepit, magna voce pronuncians: Conuerte, inquit, Domine captiuitatem nostram, respondente Choro, sicut torrens in austro. Ita ille nobis ponè sequentibus, in oratorium reclusus fleuit amarè. Non cessabo à fletu, ait, donec iustus iudex fortis & patiens liberabit Ecclesiam meam; vel potius suam; quam videt contemto Pastore miserabiliter à Lupo discerpi. Impletum est enim desiderium eorum, qui dixerunt; Hæreditate possideamus sanctuarium Dei, & quiescere faciamus omnes dies festos, & disperdamus eos de gente, & non memoretur nomen Israel vltrà. Exurge quare obdormis Domine, & ne repellas in finem. Quia superbia eorum qui te oderunt, ascendit semper. Miserere nostri, quoniam multum repleti sumus despectione. Quoniam quem tu percußisti, persequuti sunt, & super dolorem vulnerum meorum addiderunt.

Planctus Archiepiscopi.

Psal. 82.
Psal. 73.
Psal. 82.
Psal. 43.
Psal. 73.
Psal. 122.
Psal. 68.

Eo ipso Anno, quo deceßit, quum postremũ Bremæ fuit, Liudgerum Decanum pro homicidio, cuius arguebatur, deposuit.

Hæc & alia nos in illo compunctionis tempore lamenta, sæpe contemplati sumus, adeo vt Monachus fieri multotiens desiderauit, aliquando etiam optabat, vt in Ministerio legationis suæ, aut in Slauonia vel in Suedia, siue in vltima Island abire mereretur. Sæpe verò

talis erat voluntas eius, qui pro veritate vel decollari malle non dubitauerit, in Christi confeßione. Cæterum nouit ille cognitor omnium secretorum Deus, si melior fuit in conspectu suo, quàm apparuit coram hominibus. Homo namq; videt in facie, Deus autem in corde. Homo uidet in facie, Deus in corde.

CAPVT XL.

Lectorem rogat Autor, vt scripta ab ipso breuiter congesta boni consulat, & dextrè vtatur.

IGnosce quæso Lector, si tam diuersi hominis, diuersam Historiam diuerso themate compagino, quam cum non potui breuiter aut dulcidè, vt ars præcipit, omnem operam dedi, vt scriberem veraciter, secundum quod scientia & opinio se habent in hac parte. Quamuis multa reticens, ad ea præsertim festinaui, quæ generaliter posteris ad sciendum sunt digna, vel specialiter ad retinendum Hamburgensi Ecclesiæ vtilia. Autor ad Lectorem.

Postremò si quæ sunt, quæ auditori displiceant in malè gestis & fortasse peius descriptis, summoperè te moneo & postulo, vt dum scriptorem vituperas, tu vitiosè dicta corrigas; dum illum, de quo scribitur, accusas, in sapientis viri casu, tu cautior fias, considerans teipsum, ne & tu tenteris.

Autor quemadmodum initio Historiæ Adalberti, de eius difficultate conquestus est, ita eidem nunc finem impositurus προεπιπλήττειν uoluit. Quod ipsi necessario faciendum uideo, quum ipsum uulgus suspensas etiam animaduertam, habuisse rationes iudicij de Archiepiscopo, ita ut

partim eum uirum pium & integrum, partim secus censuerit, sicuti patet ex ijs, quæ suprà rettulimus ex Schafnaburgensi lib. 3 cap. 2.

CAPVT XLI.

Adalbertus deuouerat Septentrionis terras circuire ac inuisere, sed suasu Regis Daniæ illud oneris in alios reiecit.

IN legatione autem Hamburgensis Ecclesiæ, quæ ad gentes fieri solet, quamuis magnus Pontifex Adalbertus vigilanter omnes suos decessores laborasse cognouerit; ipse tamen magnificentius quàm cæteri, potentiam Archiepiscopalem longè lateq; in exteras protendebat nationes. Quamobrem tractauit sedulo per seipsum ingredi legationem suam, si quam, nec dum conuersus, posset gentibus afferre salutem, aut iam conuersis addere perfectionem. Ad quod laboriosum iter peragendum solita gloriari cœpit iactantia. Primum fuisse Ansgarium; deinde Rimbertum: Postea Vnonem; se verò quartum Euangelistam postulari. Quia cæteros decessores suos viderit per suffraganeos, non per se tanto oneri insudasse. Itaq; iam certus eundi, vitam suam disposuit taliter finire, vt circumiens latitudinem Septentrionis, hoc est, Daniam, Suediam & Nordmanniam pertransiens, inde ad Orchades extremamq; orbis patriā Island posset attingere. Illi enim suo tempore & suo labore conuersi sunt ad fidem Christianam.

Euangelistæ septentrionis.

A cuius itineris profectione, quod iam publicè mo-

liebatur, dehortatu prudentissimi Regis Danorum, commodè reflexus est. Qui dixit ei Barbaras gentes, facilius posse conuerti, per homines suæ linguæ morumq́; similium, quàm per ignotas, ritumq́; nationis abhorrentes personas. Itaq; nil illi opus esse, nisi vt sua largitate & affabilitate redderet illos beneuolos & fideles, quos ad prædicandum gentibus verbum Dei paratos inueniret. In qua exhortatione Metropolitanus noster Orthodoxo Regi consentiens, ea largitate, quam in omnes habuit, multò indulgentius vti cœpit in Episcopos Gentium & Legatos Orientalium Regum. Quos tanta hilaritate singulos recepit, tenuit, dimisitq́;, vt eum, posthabito Papa, quasi patrem multorum populorum, vltrò vniuersi expetereut, ingentia viro munera offerentes, eiusq́; benedictionem pro munere reportantes.

Barbaræ gentes facilius per homines indigenas conuertuntur.

CAPVT XLII.

Adalbertus missis in Septentrionem Episcopis, Synodum in Dania celebrare constituit.

ARchiepiscopus itaq; in legatione sua talis erat, qualem & tempora & mores hominum mallent habere, ita affabilis, ita munificus, ita hospitalis erga omnes homines, vt paruula Brema ex illius magnitudine instar Romæ diuulgata, ab omnibus terrarum partibus cateruatim peteretur, maximè à Septentrionalibus populis. Inter quos extremi venerunt Islandi, Gronlandi, Go-

Religio propagata in Septentrionem.

thorumq́; & Orcadum Legati, petentes vt prædicatores dirigeret illuc, quod & statim fecit. Nam & in Daniam, Suediam & Noruegiam, & in Insulas maris ordinauit Episcopos multos; de quibus & ipse gaudens dicere solebat: Meßis quidem multa, operarij autem pauci. Rogate ergo Dominum meßis, vt mittat operarios in vineam suam.

Synodus in Dania celebranda.

Quorum speciosa multitudine tandem exhilaratus Pontifex, primus omnium statuit in Dania Synodum celebrare cum suffraganeis suis. Quoniam & temporis opportunitatem habuit, & quoniam illud Regnum sufficientibus abundaret Episcopis, & quoniam multa corrigere necesse fuerat in noua plantatione; sicut & in hoc, quod Episcopi benedictionem vendunt, & quod populi decimas dare nolunt, et quod in gula vel mulieribus enormiter omnes excedunt. Ad quæ omnia Romani Papæ fultus autoritate, Regisq́; Danorum promptißimum sperans auxilium, magnificum prorsus, vt semper solebat, concilium fieri voluit, omnium Aquilonarium Episcoporum. Soli diutius expectabantur Transmarini; ea res hactenus Synodum remorata est, ad cuius rei fidem præsto sunt Epistolæ, quas Papa in Daniam legauit Episcopis ad Synodum rebellibus, & ipsius Archiepiscopi literæ alijs directæ. Ex quibus duarum Exemplar hic ponere duxi necessarium.

Caput

CAPVT XLIII.

Exempla duarum Epistolarum, in quibus fit mentio celebrandæ in Dania Synodi.

Alexander Episcopus, seruus seruorum Dei, omnibus Episcopis in Regno Danorum constitutis, Apostolicæ sedi, & nostro Vicario obedientibus, salutem & Apostolicam benedictionem. Hamburgensis Episcopus venerabilis Vicarius noster, literis & legatis suis conquestus est, quod quidam Edbertus Fariensis Episcopus, multis criminibus inuolutus, ad Synodum suam per triennium vocatus, venire contemsit, quod quia consilio quorundam vestrorum dicitur esse factum, mandamus & Apostolica autoritate præcipimus, vt ab huiusmodi recedatis omnino consilio; eumq; ad audientiam prædicti fratris nostri ire admoneatis, quatenus post factam examinationem Canonicè iudicetur; & alia quibus ibi præcipitur, vt ei obediant & subiectionem exhibeant. Item alia.

Alexandri Pontificis litteræ de Synodo in Dania constituenda.

Adalbertus sanctæ Romanæ & Apostolicæ sedis Legatus, nec non & vniuersarum Septentrionalium nationum, Archiepiscopus Hamburgensis quoq; prouisor indignus. W. Roschildensi Episcopo salutem. Ad Synodnm, quam apud Slasuich celebrandam esse constitui, vos venisse, aut nuncium vestrum misisse,

Vilhelmus Episcopus Roskildensis.

grato perciperem animo. Sed de hoc aliàs; nunc autem fraternitatem vestram latere nolo, quid molestiæ mihi Adaluardus Episcopus intulit, quem, vobis testibus, qui ordinationi eius interfuistis, Sictoniensis Ecclesiæ consecraui Pontificem, quem dum barbara gens sibi præesse noluit, Scarensem Ecclesiam inuadere cœpit. Peto igitur vt nuncium meum, qui illuc iturus est, ad Dalbyensem velitis Episcopum dirigere. Hæc habui de Synodo quæ dicerem, cum & alia multa sint, quæ fastidij causa omitto.

CAPVT XLIIII.

Episcopi quos in Septentrionis Regna ordinarit atq; dimiserit Adalbertus.

Episcopi Septentrionis.

Ipsi verò quos Metropolitanus ad gentes ordinauit, plures sunt; quorum sedes & nomina didicimus ipso narrante. In Daniam itaq; nouem constituit, Rotulfum ad Slasuich, Oddonem ad Ripam, Christianum ad Arhus, Heribertum ad Viburg, Magnum & Albrittum in Vendilam Insulam, Edbertum in Fionem Insulam & Falstriam, Villelmum in Seland, Eginonem in Scaniam prouinciam. In Suediam vero consecrauit VI. Adaluardum

Episcopi Daniæ.

Adaluardus senior præfectus est Gothiæ; iunior ad Vpsalam directus est. Simon ad Scricfingos. Iohannes ad Insulas maris destinatus est, uigesimus erat Ezzo, quem ordinauit in Slauiam.

& Accilinum, item Adaluardum & Tadicum, nec non Simeonem atq; Ioannem. In Noruegiam duos tantum ipse consecrauit, Tholff & Siuardum. Cæterum aliunde ordinatos cum satisfacerent, & secum tenuit misericorditèr, & abeuntes dimisit hilariter. Sicut Meinhardum, Osmundum, Bernardum & Asgotum, aliosq; multos præterea, Turolfum quendam posuit ad Orchadas. Isleph ad Island Insulam. Sunt Episcopi quos ordinauit omnes XX, quorum tres abortiui extra vineam ociosi remanserunt, sua quærentes, non quæ Iesu Christi. Quos vniuersos gloriosus Archiepiscopus decenti honore habens, ad prædicandum Barbaris verbum Dei, prece & præmio commendabat. Ita sæpißimè vidimus eum IIII aut V stipatum Episcopis, prout ipsum audiuimus dicentem, absq; multitudine esse non posse. Episcopi Suetiæ. Episcopi Noruagiæ.

Non dubium est longè ante hæc tempora, habuisse Noruagiam atq; Insulas hic nominatas, Episcopos & uerbi diuini Ministros, quibus ad fidem Christi earum incolæ conuersi sunt. Recipientibus enim in Anglia Christianam Relligionem, Anglis aduenis, quemadmodum Beda in sua Historia Ecclesiastica indicat, ad ὡμογλώττους & consanguineos populos eam curarunt propagari. Et fuit quoq; frequens cum Anglis Noruagorum propter uicinitatem commertium atq; adeo ipsi Reges Noruagiæ in Britanniam liberos suos educandos transmiserunt. Beda in Historia Ecclesiastica Anglica.

CAPVT XLV.

Episcopi tres præcipui, qui frequentisſimè aderant Adalberto.

Vm verò eos à se dimiserat, solito molestior videbatur propter solitudinem, nunquam tamen carere voluit vel tribus, quorum frequentissimi erant Tanguard de Brandeburg, vir sapiens, & Comes Episcopi etiam ante Episcopatum.

Episcopi familiares Archiepiscopo.

Alter erat Ioannes quidam Scotorum Episcopus, vir simplex & timens Deum, qui postea in Slauoniam missus, ibidem cũ Principe Gothescalco interfectus est.

Tertius Bonno nomen habuit, incertum vnde natus, aut vbi ordinatus, qui se tamen peregrinationis amore Ierosolymam ter accessisse iactabat, indeq; Babyloniam deportatum à Saracenis, tandemq; solutum, multas per orbem transisse Prouincias. Hos tres, cum non essent eius suffraganei, comperimus, eum, quod sedes proprias non haberent; maiori fouisse clementia.

CAPVT XLVI.

Fides & obseruantia Archiepiscopi in sedem Romanam pariter & Curiam Imperialem.

Odemq; studio benignitatis vtebatur erga Romanæ sedis Legatos. Quorum clientalem & contubernium in summo coluit amicitiam loco; paritèr gloriatus se duos tantum habere Dominos, hoc est Papam & Regem, quorum Dominio iure subiaceant omnes sæculi & Ecclesiæ

potesta-

potestates; illos nimirum sibi esse timori & honori. Apparuit hoc in fide viri, quam ita integram seruauit vtrisq; vt autoritate Apostolicæ nihil proponens, antiqui honoris Priuilegia sedi Apostolicæ contenderet integra seruari debere, eiusq; Legatos summo recipiendos honore censeret. Duabus sedere sellis.

Maiestatem vero Imperatoriam quanti faceret, Episcopatus eius testis est, ideò vel maximè destructus, quod à fidelitate Regis sui nec minis, nec blandimentis Principum rescindi potuit. Formidolosa est enim malis, Regis potestas. Vnde etiam in Regno frequentes fieri conspirationes solent. Quibus ipse tamen nec in verbo communicare vnquam voluit. Pro cuius fidei merito, à Rege quidem vt maior domus in Palatio constitutus, dono eius multa bona lucrabatur Bremensi Ecclesiæ, de quibus plenius suprà dictum est.

A Papa verò meruit hoc dignitatis Priuilegium, vt totum ius suum, Dominus Apostolicus in illũ transfunderet successoresq; eius: adeò vt ipse per totum Aquilonem, in quibus locis opportunum videbatur, sæpe inuitis Regibus Episcopatus constitueret, ordinaretq; Episcopos ex Capella sua, quos vellet electos. Quorum ordinationes vel sedes, quoniam hucusq; distulimus, non incongruum videtur, simul etiam de situ Daniæ, vel reliquarum, quæ trans Daniam sunt, Regionum natura, scribere.

EPILOGVS,

Quo Autor, & se, & Historiam suam, denuo Archiepiscopo LIEMARO, submissè commendat.

SVscipe magne tui Præsul munuscula serui,
Quæ tibi & Ecclesiæ fert pleno cordis amore.
Parua quidem sunt hæc, & vix, me iudice, digna
Quæ possent occulis, relegenda placere Catonis.
Nam cum Rhetoricis sermones floribus ornes,
Cum tua lingua sacræ sit clauis Bibliothecæ,
Cum diuina Patrum scrutere volumina cautis
Indiculis, quid verba putem tibi balba valere.
At cum multa Deo placuissent dona potentum,
Sæpè minuta duo viduæ laudata memento.
Et confido etiam, quod commendatio scripti,
Carior inde tibi maneat, dum nil ibi fictum,
Externumq; vides, sed quæuis pagina veram
Ecclesiæ laudem canit Historiamq; Bremensem.
Omne decus sponsi est vbi fertur gloria sponsæ.
Cumq; per innumeros librorum currerim agros
Scire decet quod vbiq; legis totum esse aliorum;
Iste liber tuus est, totusq; reuoluitur in te,
Tempus ad vsq; tuum perducens acta priorum.
Ergò faue votis, parce & iuuenilibus ausis.
Effice quæso tuo ne spes foret irrita seruo,

Qui

Qui pro laude tua non erubet esse Poëta.
Nempe tibi fateor venerabilis & bone Pastor,
Si benè non potui, certè veracia scripsi,
Testibus his vtens, quibus hæc notißima res est.
Nec mihi scribendo laudem vel munera quæro,
Quippe placere tibi reor hoc satis esse labori.
Tum perpendo tuo non esse ignobile Claustro,
Quod minimus fratrum perfecit maxima rerum,
In quibus Ecclesiæ lucent primordia nostræ,
Arctoumq; salus populorum scripta tenetur.
Tempus erit quo facta tuæ celeberrima laudis,
Aut nos aut aliquis ex docta plebe tuorum
Pangemus maiore lyra, si vita superstes.
Quamuis nota satis pateant tua gesta per orbem,
Quæ & sine Scriptore vulgabit fama perennis.
Quem tua præterijt, felix electio, qua te
Prisco more Patrum, Pastoris nomine dignum,
Electumq; Deo prodebat Spiritus index,
Cuius tunc Festum recolebat turba fidelis?
O quantis lacrymis populi te vidimus emtum,
Dum prius oppreßi votis communibus omnes
Te talem cuperent, immò longè meliorem,
Quam spes vlla foret, vel nostra fides meruisset.
Tu solus duram populi à ceruice cathenam,
Fasciculosq; graues, ab onusta plebe repellens,
Afflictæ gentis mærorem in gaudia vertis.

Tu

Tu Clerum iniusta raptorum fraude grauatum,
In sua restituis, tu nos errore veterno
Eximis, atq; suo reddis sacra Templa decori.
Tu pacem terris antiqua lite fugatam,
Ecclesijs reuocas, iam tertia prælia surgunt
Et discordantes tu iungis ad oscula mentes.
Si quid adhuc superest, quod gaudia publica turbat
Per te sedari tribuat Deus, adijciatq;
Vt Brema atq; Hamburg per te redimi mereantur,
Quæ diuturna sui flent tempora carceris ambæ,
Hæc à Paganis oppressa, sed illa Tyrannis.
O Liemare Pater, faueat tibi gratia Christi,
Nosq; tuæ pecudes, tibi corde & voce fauemus.

FINIS.

CATA-

CATALOGVS ARCHIEPISCOPORVM ECCLESIÆ BREMENSIS ET HAMBVRGENSIS, *Quorum vitæ Historia, his libris quatuor consignata est.*

PRimus omnium, qui Australes Germaniæ plagas ad ueram Christianæ Relligionis cognitionem adduxit, VINIFRIDVS erat, natione Anglus; cui postea ex uirtute cognomen inditum est BONIFACII. Is primum, ut fertur, Archiepiscopus Moguntinensis designatus, ad extremum in Saxoniam descendens, ubi aliquot ibi Annos docuisset, cum alijs quibusdam Christianis, numero quinquaginta, Martyrium subijt, Anno Christi DCCLV.

ARCHIEPISCOPI BREMENSES	Designatus Anno Christi	Sedit Annos	Obijt Anno	Obijt Die Mense	Eius fit mentio Libro	Eius fit mentio Capite
I. VILLEHADVS	788	2	790	6 Id: No:	I.	9. 10. 11.
II. VILLERICVS	805	34	939	4 N: Maij sepultus.	I.	12.17.19.
III. LEVDERICVS	839	8	847	8 Cal: Sept:	I.	20.

Post tempora Leuderici uacauit aliquandiu sedes Bremensis usq; dum Hamburgensi unita est sub Ansgario. Ab eius temporibus tantisper dicti sunt Archiepiscopi Hamburgenses, donec sedem Bremensem occupauit Liemarus; post cuius obitum, mansit in hodiernum sæculum apud successores loci, eiusdem tituli usurpatio & dignitas.

ARCHIEPISCOPI HAMBVRGENSES.	Designatus Anno Christi	Sedit Annos	Obijt Anno	Die Mense	Eius fit mentio Libro	Capite
IIII ANSGARIVS qui primum Hamburburgensi	831	16			1.	15.16 17. 18. 20.
Deinde Bremensi Ecclesiæ	847	12			1.	24. 25.
Postremò facta unione utriq; præfuit.	859	34. H. 18. B.	865	3 Non. Feb.	1.	24. 25.
V. RIMBERTVS	865	23	888	3 Id: Iun:	1.	32. 33. 36. 38
VI. ADALGARIVS	889	20	909	7 Id. Maij	1.	41 42. 43. 44.
VII. HOGERVS	909	7	916	13 Cal: Ian:	1.	44. 45. 46.
VIII. REGINVARDVS	916	1.	916	Cal: Oct:	1.	47.
IX. VNNI	917	18	936	15 Sept:	1.	48
X. ADALDAGVS	936	53	988	4 Cal: Maij.	2.	à cap: 1. usq; ad 10
XI. LIBENTIVS PRIMVS.	988	25	1013	Prid: No Ian:	2.	à cap. 1. ad 33.
XII. VNVANVS	1013	16	1029	6 Cal: Feb:	2.	à cap. 33. ad 45.
XIII. LIBENTIVS SECVNDVS	1029	4	1032	8 Cal: Sept:	2	à cap: 45. ad 50.

HERMAN-

XIIII. HERMANNVS	1032	3	1034	4 Cal: Octob:	2.	50.
XV. BEZELINVS *seu* ALEBRANDVS	1034	10	1043	17 Cal: Maij.	2.	*à cap.* 51. *ad finem libri* .2.
XVI. ADALBERTVS	1043	30	1072	7 Cal; Aprilis.	*Toto libro Tertio & Quarto.*	
XVII. LIEMARVS.	1072	30	1101	16 Cal: Iunij.	*Initio primi & calce quarti libri.*	

Iste hic Liemarus est, cui Autor noster, Historiam suam, ad eius gubernationis initia, continua ferie deductam, inscripsit. Huius Temporibus, qui hactenus Hamburgenses, iam deinceps Bremenses Archiepiscopi denuo nuncupari cœperunt. Cui mutationi occasionem dedit potentissimus Rex Daniæ ERICVS CYPRIVS. *Qui pertæsus Imperii Archiepiscopi peregrini, proprium accepit, cui in Ecclesia Scaniæ Lundensi sedem attribuit. Affirmabat enim, quod res est, commodius edoceri populum, per suæ nationis homines, qui linguam, mores & Ingenia, in quaq; gente norunt; quam per alienigenas, quibus ad declarandum animi sensa, aut opus sit interprete, aut longa alioquin uerborum circuitione. Ita excusso Imperiosæ non Matris aut Metropolis, sed Nouercæ, potius iugo; recepit se illa, in antiquas sedes, nomenq; usurpando suetum, in Austrum conuersa, Boream respicere desiit.*

GENEROSO VIRO, VIRTVTE, ERVDITIONE AC SAPIENTIA excellenti, Dno: HARALDO HVITFELD, Domino de Lillø, Serenißimo Regi Daniæ à Secretis, fautori suo, reuerenter colendo.

TArdius ego T. H. litteris, Haralde amantißime, respondeo, quàm aut debui, aut volui. Quid in caußa fuerit, credo teipsum coniectura facilè assequi. Excrucior Animi luctu acerbißimo, neq; quidquam vspiam solidi circumspicio solatii, nisi quando animum à vanitate & miseriis exilii huius terreni, penitus ad municipium æternitatis abduco, atq; in eius contemplatione defigo. Quod dum facere satago, ea studiorum assuetudine, qua prius oblectabar vehementius, iam afficior minus aut certè moderatius. Ita mecum lugere vniuersum meum Musarum theatrum, si adesses, videns obstupesceres. Pertingit hoc malum, ad Historiam, de qua scribis, nostram Bremensem, quæ in Officina Typographica planè instar parturientis quasi ὠδινεῖ. Cœptum est in ea aliquid cudi, &, vt spero, antequam ad nos recurratis, vobis fiet illa obuia.

Venere

Venere ad meas manus, post vestrum discessum, Antiquitatis quædã monumenta, non contemnendæ, quæ, quum ad littus tanquam naufraga fluitarent, atq; vt subleuarentur, me respicerent, in continentem subduxi, & dissoluta compingere, vt corpus aliquod induant, paullatim laboro. Fuerunt etiam ex amicis & necessariis meis, qui me in hoc grande infortunium, amissæ vnicè dilectæ Coniugis, depressum, deserendum deforme putarunt, atq; vt fidem & officium in me erigendo declararent, alia item quædam suppeditarunt eius generis monumenta, quibus me ante hoc multò tristißimum tempus delectari cognouerant, vt eorum lectione ac tractatione mentem subcisiuè reuocarem à luctu. Verum eam iam non admittit medicinam, vulnus propemodum lœthale. Distædet enim vitæ, postquam summo bono, in quo omnes, post Deum, meæ vitæ, delitiæ repositæ erant, exutus sum. Cœpi hac æstate opus Chronologicum, difficile quidem, & prolixum, quod, Deo volente, in his meæ solitudinis hybernis, ni quid grauius obstiterit, consummabo. Interea quod T. H. communicem, non habeo, tantisper dum aut coràm colloqui detur, aut me in spem erigat meliorem, is

qui ex tam ampla & ipsi vitæ præferenda, recens deiecit. Communicabuntur profecto T. H. mi Haralde, à me mea istius generis, quod petis, omnia, idq; ea, qua hactenus factum est, facilitate & beneuolentia. Nam mihi quin suppetat de quo scribam non vereor. Præcurrat qui volet, nobis priorum vestigia legentibus, quod castigemus & supplebimus, erit plus satis. Quod si quisquam erit, qui nos etiam subsequi volet, næ iste multa reperiet, in quibus ingenium cum laude exercere valeat. Sunt interna, sunt externa gentis nostræ gesta antiquissima, quorũ vtralibet eligas describenda, Prouintiam susceperis grauissimam. Antiquariis non deerunt prisci sæculi monumenta amplissima, & habet quoq; nostrum æuum in promtu, quo fatigare possit ingenia, si quæ sunt, quæ recentiori delectentur rerum gestarum memoria. De his egi paullo fusius in Cõmentario meo, de ratione scribendæ Historiæ patriæ, quod nuper ante profectionem vestram, obtuli Dn: Cancellario.

Porro autem, quod de socero meo dilectissimo, M. Iohanne Suaningio, tuæ attingunt litteræ, quem putas posthac me mihi minus addictum habiturum, nescio quid me iactare aut efferre audeam. Ego illum

lum atq; vniuersam ipsius familiam, quin perpetua fide syncerè colam, non comittam. Et receperunt illi vicißim, se mihi parentum loco futuros, vsq; dum ipsi viuant, & credo, quæ illorum est hominum grauitas et constantia, non omnino eos me ita grauißime afflictum deserturos. Ad Historica ipsius schediasmata quod attinet, neq; ego vnquam astutè quidquam ab eo mihi vindicaui, neq; id in posterum mihi factitandum autumo. Vtinam modo istius optimi senis labores, tum ipsius, tum nostræ de iis iamdudum conceptæ expectationi respondeant. Mutantur tempora, mutantur studia & animi mortalium. Habet istas secretas & mirabiles Natura reuolutiones ac vicißitudines. Manet suus cuiq; labor & gloria. Quocirca vt maximè in hoc nostrum sæculum, tot nobis corriualibus, reuoluta videatur scribendæ Historiæ patriæ periodus fatalis, metuendum non est, quin affatim cuiq; suppetat[illegible], in quo elaborans oleum minimè perdere poßit et operam. Separant equidem & sociant se sæpenumero clari operis capacia ingenia in similitudinem temporum & profectuum; nihilominus tamen hoc peculiare habent, ea quæ sunt generosiora, æmulatio-

ne vt

ne vt alantur, vsq; adeo, vt nunc Inuidia, nunc admiratione accensa; aut summa petere ac superare; aut si ea desperent, iis relictis, quærant noua, proq; eo, in quo eminere non possunt, aliud in quo excellant, arripient, &c. Sed veniam ad illud, quod postremum tuæ continebant litteræ, de meorum videlicet mihi proposito laborum præmio, de quo cautum iam existimas, ne illud mihi præripiatur. Agnosco tuam, hac in re, solicitudinem amicam, cui vt respondeat animus memor & gratus, annitar studiosissimè. Ego quod postulaui, nullius cum iniuria aut molestia mihi concedi volebam. Eo enim sum animo, vt non tam curæ mihi sit, vnde viuam, quàm vt ita viuam, ne me bene viuendi, & imprimis bene merendi de patria, suspensas habuisse rationes agnoscat posteritas. De his apud T. H. Dne: Haralde, ita iam egi confidentius, quæ æqua mente a te accipi spero, aut potius summa, qua par est, contendo summissione Animi. Vale. Hafniæ 24 Octobr. Anni MDLXXVIII.

T. P.

addictiss.

Andreas Velleius.

INDEX RERVM MEMORABILIVM,

Quas numerus prior singulis Libris, alter singulis Capitibus comprehensas, monstrat.

A.

Cano-

Filij

G.

Ippo

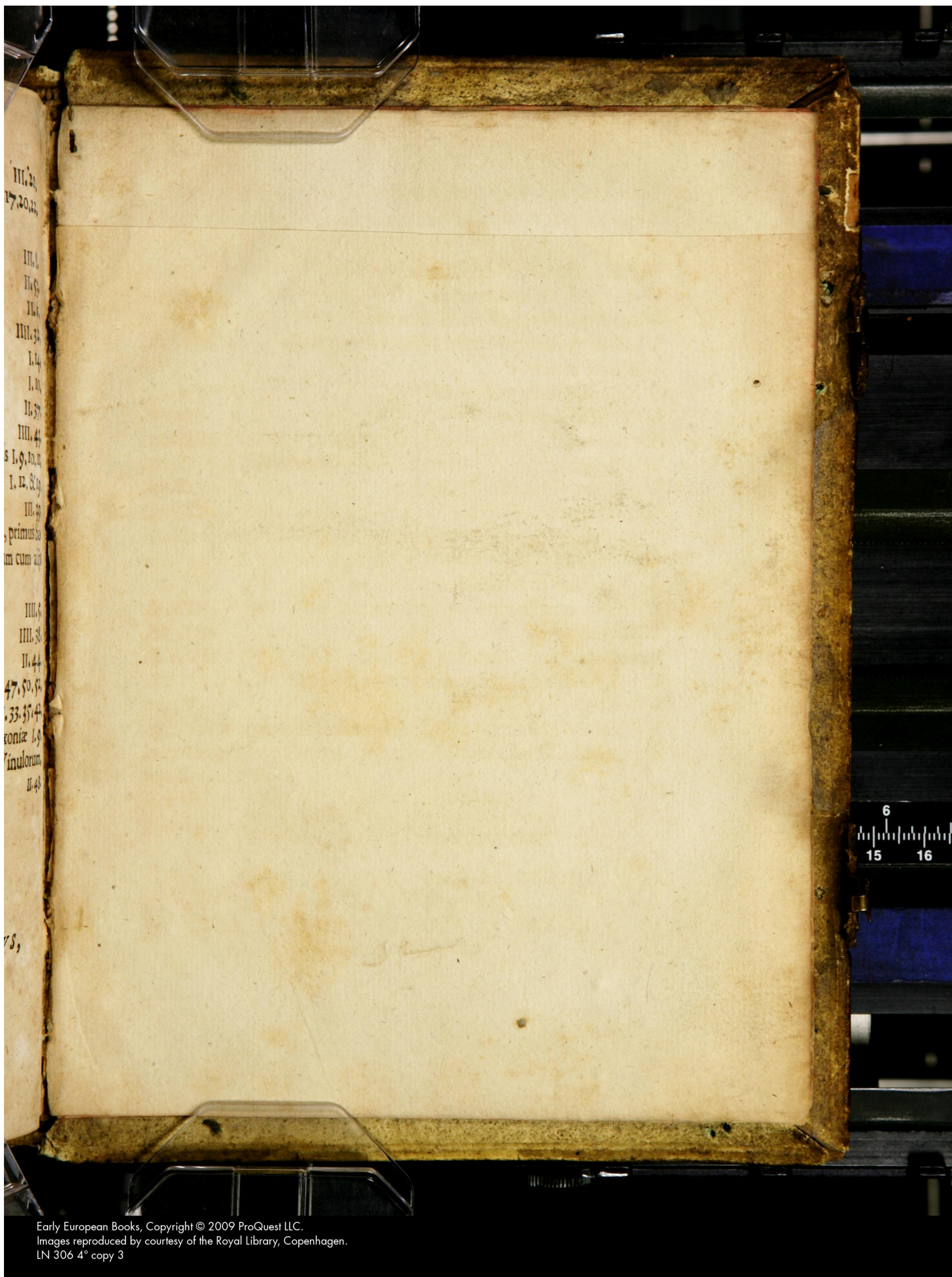
Osmun-

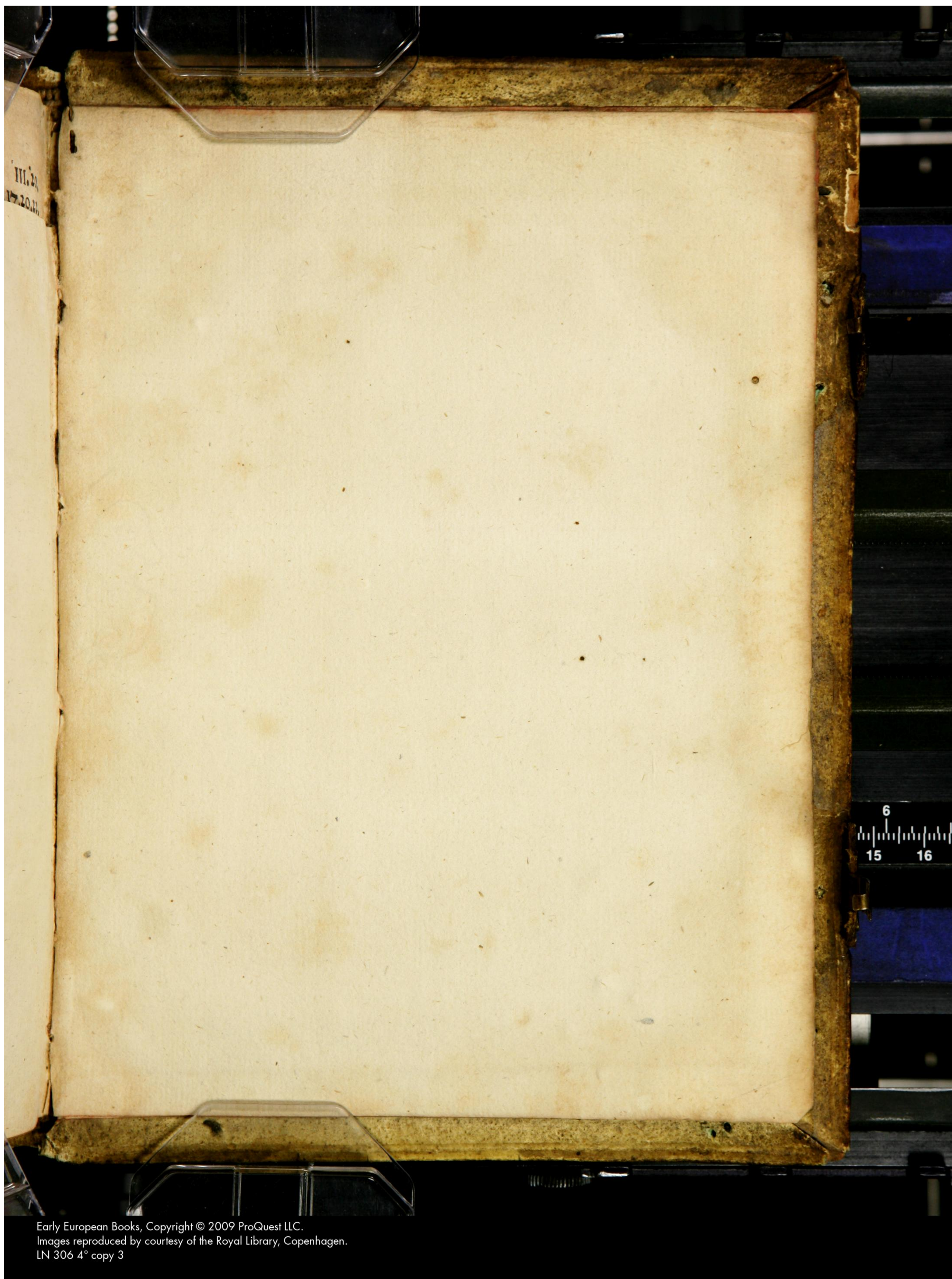
Slessui-

Tran-

HAFNIAE *Imprimebat Andreas Gutteruitz.*
Anno ſalutis 1579.
IMPENSIS BALTHAZARI KAVS,
Bibliopolæ Hafnienſis.

XI

Historia

1041.